

Vooruitblik 2025

**Al 11 jaar grip op
Financieel Toezicht**

Finnius Vooruitblik nr. 11

Voorwoord

Overzicht. Controle. Geen *fear of missing out*. Hierom maken wij onze jaarlijkse Finnius Vooruitblik. Voor iedereen die grip wil houden op wat er aan regulering en toezicht aankomt in het nieuwe jaar. Een vertrouwd concept dat in de basis niet verandert en bestaat uit verschillende onderdelen, met titels die voor zichzelf zullen spreken.

Let bij het lezen op de onderverdeling in sectorspecifieke (zoals voor cryptodienstverleners en -uitgevers, banken en verzekeringstussenpersonen) en sector-overstijgende regulering (zoals de *specials* Duurzaamheid en DORA & AI). Verder vullen we dit jaar de Finnius Vooruitblik aan met een nieuwe special: de Terugblik op Toezicht en Handhaving. Op dat vlak biedt terugkijken goede gelegenheid tot anticiperen op het komende jaar.

Finnius blikt voor zichzelf ook vooruit op 2025. Dit jaar is ons derde lustrum. Dat zal een moment zijn om stil te staan bij de enorme ontwikkeling die ons kantoor de afgelopen 15 jaar heeft doorgemaakt. Van tweemanskantoor tot een nog steeds groeiend team van bijna 20 advocaten met ieder eigen focusgebieden binnen het financieel toezichtrecht. Dat groeiend team vraagt ook om meer ruimte. Daarom zullen we ons kantoor in Huys Azië aan de noordzijde van Amsterdam in de loop van het jaar naar verwachting uitbreiden met een flink aantal m². Als dit doorgaat, krijgen we er naast nieuwe vergaderruimtes en werkplekken, daardoor een prachtig uitzicht over het IJ bij. Het is mooie aanvulling op het uitzicht over de stad waar we nu al van genieten. Dit delen we uiteraard graag met cliënten en andere relaties, waar we verschillende evenementen voor willen organiseren.

Verder gelden voor onze bedrijfsvoering dezelfde trends als waar onze cliënten mee te maken hebben. We besteden daarom veel aandacht aan de verdere ontwikkeling van ons duurzaamheidsbeleid, aan het integreren van AI-oplossingen ten behoeve van onze cliënten en uiteraard aan cyber security. En uiteraard werken we met onze cliënten ook door aan de verschillende zaken die er spelen.

Overzicht. Controle. Weg met de fomo. We delen hierbij met plezier weer al onze kennis in deze 11^e Finnius Vooruitblik.

Namens het hele Team Finnius,

Rosemarijn Labeur (eindredactie)

- Even sparren over de reikwijdte van nieuwe regels?
- Behoeftte aan een training voor bestuurders en/of commissarissen?
- Hulp nodig bij het vaststellen van de gevolgen van nieuwe regelgeving?
- Is een checklist handig om omvangrijke regelgeving concreet te maken?
- Assistentie gewenst bij een M&A transactie?
- Review van overeenkomsten op compliance gewenst?
- Beleidstukken nodig?
- Advies nodig over de impact van herfinanciering in het licht van kapitaaleisen?
- Tijdelijke inhouse assistentie nodig voor specifieke projecten?

Neem uiteraard gerust contact met ons op.

FINNIUS

Postadres:

Finnius
t.a.v. redactie Vooruitblik
Huys Azië
Jollemanhof 20A
1019 GW Amsterdam

Contactgegevens:

Tel. 020 767 01 80
Fax. 020 767 01 81
E-mail info@finnius.com

www.finnius.com

Colofon

De Finnius Vooruitblik 2025 is een uitgave van Finnius.

Eindredactie: Rosemarijn Labeur

Redactie: Sam Visser, Nathalie Gloude-mans

Redactiesecretariaat: Coreine de Boer

Auteurs: Bart Bierman, Casper Riekerk, Daniëlle van de Vijver, Gijs van Dijk, Guido Roth, Laurens Hillen, Marieke Spee, Marijke Kuilman, Marise Kok, Masha Advan, Maurice van Oosten, Pim Smith, Rens Budde, Rick Sanders, Rosemarijn Labeur, Tim de Wit

Ontwerp: 1Bureau

Fotografie: Niels Blekemolen

De Finnius Vooruitblik verschijnt 1 x per jaar in de maand januari.

De Vooruitblik wordt gedrukt op FSC Mix papier.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van Finnius op welke wijze dan ook worden verveelvoudigd of anderszins toegepast worden.

Gebruik van AI

Deze uitgave is tot stand gekomen met de hulp van generatieve AI. De rol van de AI is beperkt tot controle van taal, grammatica en structuur van de tekst. Er is nadrukkelijk geen gebruik gemaakt van generatieve AI voor de inhoud van de tekst.

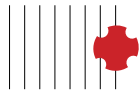
DISCLAIMER

In deze Vooruitblik signaleren wij bepaalde ontwikkelingen voor 2025. Deze Vooruitblik bevat geen compleet overzicht van alle relevante toezichtregels voor de hierin genoemde financiële ondernemingen. Deze Vooruitblik is dan ook niet bedoeld als een juridisch advies. Voor informatie over het verwerken van uw persoonsgegevens verwijzen wij naar onze Privacy Policy op www.finnius.com.

Op alle rechtsbetrekkingen van Finnius advocaten B.V. zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Daarin is onder meer een beperking van aansprakelijkheid opgenomen. De algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de griffie van de rechtbank Amsterdam en te raadplegen op www.finnius.com.

Waarin bent u geïnteresseerd?

Algemene ontwikkelingen	4
Afwikkelondernemingen & CCPs	15
Banken	19
Beleggingsfondsen	36
Beleggingsondernemingen	45
Betaaldienstverleners & EGI's	58
Financiële dienstverleners: adviseurs, bemiddelaars en gevolmachtigde agenten	66
Cryptodienstverlening	73
Kapitaalmarkten: Uitgevende Instellingen & Crowdfunding	89
Kredietverstrekkers	95
Trustkantoren	102
Verzekeraars	106
Integriteit	122
Duurzaamheid (ESG)	136
DORA & AI	151
Terugblik Toezicht & Handhaving	162

ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

In dit onderdeel komen onderwerpen aan bod die in de regel niet specifiek aan één of bepaalde spelers op de financiële markt gelinkt kunnen worden, maar die in brede zin toepasselijk zijn op een ieder die zich op de Nederlandse financiële markt begeeft. Het onderdeel Toezicht & Handhaving hierbinnen, betreft een vooruitblik binnen dat domein. De nieuwe special [Terugblik Toezicht & Handhaving](#) is als separaat onderdeel opgenomen.

TOEZICHT & HANDHAVING	5	OVERIG	13
AFM Trendzicht 2025		Wijzigingsregeling financiële markten 2025	
DNB Toezicht in beeld 2024-2025		FIDA	
DNB Visie op Toezicht 2025-2028		Voorstel data-uitwisseling toezichthouders	
Boetemaxima en termijnen			
Bekostiging financieel toezicht			
Wijziging boetecategorieën			
EUROPESE COMMISSIE	6		
Chartaal geld wettig betaalmiddel			
Bestrijding betalingsachterstand			
CONSUMENTENBESCHERMING	7		
EU-consumentenprogramma			
Verkoop op afstand			
Alternatieve geschillenbeslechting			
TOEGANKELIJKHEIDSRICHTLIJN	8		
Toegankelijkheidsvoorschriften			
EMIR	9		
EMIR 3.0			
RTS IMMV onder EMIR			
Aandelenopties - bilateral margin RTS			
Vrijstelling intra-groepscontracten			
Richtsnoeren Trade Repositories			
BENCHMARKS	10		
Benchmark Verordening			
Overgangperiode derde landen			
Informatie vergunning/registratie aanvraag			
Richtsnoeren informatieverstrekking ESMA			
Verwachtingen ESMA governance			
Toezichtkosten ESMA			
Richtsnoeren over interne bedrijfsvoering			
CSDR	11		
CSDR			
Level 2 CSDR Refit			
Verkorting afwikkelingscyclus			
Berekening geldboetes			
VERORDENING MARKTMISBRUIK	12		
Capital Markets Union			
Vormgeving tipgeldregeling			

TOEZICHT & HANDHAVING

AFM Trendzicht 2025

Op 14 november 2024 heeft de AFM haar [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd, waarin de AFM haar visie geeft op de trends en bijbehorende risico's ten aanzien van het toezicht op de financiële markten in 2025. De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in de AFM Agenda 2025, die in het begin van 2025 wordt gepubliceerd. In de specifieke onderdelen van deze Vooruitblik 2025 worden onderwerpen uit het rapport voor een bepaalde sector of met betrekking tot een specifiek onderwerp belicht. In dit onderdeel Algemene ontwikkelingen worden twee algemene onderwerpen uit Trendzicht 2025 besproken, te weten:

i. Algemene ontwikkelingen. De AFM maakt in haar Trendzicht vier constatering met betrekking tot algemene ontwikkelingen op de financiële markten. Allereerst merkt de AFM op dat de economische groei naar verwachting beperkt blijft, ondanks het bewegen van de inflatie naar lagere niveaus. Volgens de AFM kunnen daarnaast geopolitieke spanningen, cyberdreigingen en tegenvallende resultaten van AI hier een rol bij spelen. Door de wereldwijde verwevenheid van financiële markten kan volgens de AFM ook onverwacht sterk negatief economisch nieuws daarbij een risico vormen voor de financiële stabiliteit. Wanneer de cryptomarkt blijft groeien en de verwevenheid met het traditionele financiële systeem toeneemt kan dit volgens de AFM eveneens leiden tot financiële stabiliteitsrisico's. Tot slot merkt de AFM dat demografische ontwikkelingen (zoals vergrijzing) op termijn kunnen leiden tot een verschuiving van financieel kwetsbare groepen.

ii. Internationalisering. Een andere trend die de AFM heeft uitgelicht is aanhoudende internationalisering binnen de financiële sector. Volgens de AFM zetten politieke verschuivingen en geopolitieke spanningen de internationale verhoudingen op scherp en kan dit mogelijk leiden tot toenemende divergentie in regelgeving en toezichtarbitrage, waarbij met name de verhoudingen tussen de EU, de US en China een rol spelen. Ook merkt de AFM op dat, net als in haar Trendzicht 2024, er sprake is van een toenemend internationaal karakter van financiële dienstverlening. Dit leidt tot een toename van het aanbod en een grotere diversiteit aan aanbieders. De internationalisering van financiële dienstverlening brengt echter ook grensoverschrijdende risico's met zich mee, zoals een toename van grensoverschrijdend marktmisbruik. Deze grensoverschrijdende risico's vragen volgens de AFM om een internationale aanpak.

DNB Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** DNB heeft op 11 november 2024 haar [Toezicht in beeld 2024-2025](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op haar activiteiten als toezichthouder in het afgelopen jaar en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2025. DNB signaleert hierbij vier uitdagingen, namelijk (i) economische en financiële onzekerheid, (ii) een guurder geopolitiek klimaat, (iii) technologische vernieuwing en (iv) verhoogde cyberdreiging. Daarnaast beschrijft DNB de belangrijkste thema's in haar toezicht. Hierin maakt DNB, in lijn met de Visie op Toezicht 2025-2028 (zie hieronder), onderscheid tussen enerzijds thema's die verder worden verankerd in het reguliere toezicht en anderzijds thema's die ze hebben geïdentificeerd als focusgebieden van het toezicht voor de komende vier jaar. De focusgebieden die DNB aanhaalt zijn (i) inspelen op technologische vernieuwing, (ii) het verhogen van de cyberweerbaarheid en (iii) toezicht op geo-economische en politieke weerbaarheid. In de specifieke onderdelen van deze Vooruitblik 2024 worden de onderwerpen uit Toezicht in beeld 2023-2024 voor een bepaalde sector of met betrekking tot een specifiek onderwerp belicht
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct; DNB's Toezicht in beeld is gericht op de inrichting van het toezicht van DNB voor het komende jaar.

DNB Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Visie op Toezicht voor 2025-2028](#) gepubliceerd. In dit document zet DNB uiteen wat financiële instellingen de komende jaren kunnen verwachten van het toezicht van DNB, bestaande uit (i) de kern van het DNB toezicht, (ii) focusgebieden van het DNB toezicht en (iii) thema's van de afgelopen jaren die intussen zijn verankerd in het DNB toezicht. Volgens DNB is haar toezicht in de kern gericht op risicogebaseerd, proportioneel, onafhankelijk en transparant toezicht houden, Europese en internationale samenwerking, vooruitkijken, het bieden van transparante guidance over open normen en effectieve normhandhaving. De focusgebieden die DNB daarbij naar voren heeft geschoven voor de komende jaren zijn (i) het identificeren en beheersen van geopolitieke risico's, (ii) het inspelen op technologische vernieuwing en hoe dit flexibiliteit en wendbaarheid vereist en (iii) het vergroten van de weerbaarheid van de financiële sector tegen cyberdreigingen. De aanpak van financieel-economische criminaliteit, grip op duurzaamheidsrisico's en sturing op governance en gedrag ziet DNB als verankerd in haar reguliere toezicht.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct; DNB's Visie op Toezicht is gericht op de inrichting van het toezicht van DNB voor de periode 2025 tot en met 2028.

NB: Zie ook onze [blog](#) over het navigeren in de toezichtrelatie met DNB en de AFM.

Boetemaxima en termijnen

- **Wat?** Op 28 mei 2022 heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid het [wetsvoorstel](#) Wet stroomlijning bestuurlijke boetemaxima en termijnen ter consultatie gepubliceerd. De voorgestelde wijziging om boetemaxima in het bestuursrecht meer te stroomlijnen met de boetemaxima uit het strafrecht ziet niet op de boetemaxima in toezichtwetten als de Wft en de Wwft, maar bijvoorbeeld wel op het boetemaximum in de Whc. Daarnaast wordt voorgesteld om de vervaltermijn uit artikel 5:45 Awb voor het opleggen van een boete, te wijzigen van vijf jaar naar zes jaar nadat de overtreding heeft plaatsgevonden, in geval van feiten waarvoor een zware boete kan worden opgelegd. Op 8 april 2024 heeft de Afdeling advisering van de Raad van State haar [advies](#) over het wetsvoorstel gegeven, waarin wordt geadviseerd om (i) bepaalde onderdelen van het wetsvoorstel, zoals de mogelijke gevolgen van het voorstel en ophoging van maximale strafrechtelijke boetes, nader te motiveren en (ii) de verhouding tussen het wetsvoorstel en de mogelijkheden onder Europees recht nader te onderzoeken.
- **Wie?** Partijen die met handhaving door de AFM of DNB te maken krijgen.
- **Wanneer?** Het is op dit moment onduidelijk waar in het wetgevingsproces het wetsvoorstel zich momenteel bevindt, maar de [wetgevingsplanning](#) van het ministerie van Justitie en Veiligheid geeft aan dat de indiening van het wetsvoorstel voor Q4 2024 op de planning stond.

Bekostiging financieel toezicht

- **Wat?** Het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019 wordt gewijzigd door het [Wijzigingsbesluit](#) bekostiging financieel toezicht 2025. Het Wijzigingsbesluit richt zich erop de kosten voor het toezicht op cryptodienstverleners en uitgevers van stablecoins zoals beide vallend onder de Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCAR) te kunnen doorberekenen aan deze partijen en herzielt de procentuele verdeling van de AFM. Daarnaast bevat het besluit enkele andere wijzigingen en verduidelijkingen, waaronder aanpassingen in de categorieverdeling en de maatstaven, de mogelijkheid om een heffing te kunnen opleggen aan levensverzekeraars met een

- beperkte risico-omvang en een verduidelijking van de handelswijze bij geconsolideerd toezicht op banken.
- **Wie?** Alle onder toezicht staande instellingen en in het bijzonder voor cryptodienstverleners en aanbieders van stablecoins (activagerelateerde tokens of e-moneytokens).
- **Wanneer?** Vanaf 1 januari 2025 zullen de wijzigingen in werking treden, met uitzondering van een wijziging van Bijlage 1, onderdeel B, onderdeel 8 van het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019. Deze laatstgenoemde wijziging treedt in werking per 1 januari 2026.

Wijziging boetecategorieën

- **Wat?** Op 13 september 2023 heeft het ministerie van Financiën het [Wijzigingsbesluit](#) financiële markten 2024 ter consultatie gepubliceerd. Het besluit beoogt wijzigingen aan te brengen in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (BGfo), het Besluit prudentiële regels Wft (Bpr) en enige andere besluiten op het terrein van financiële markten. Een van de voorgestelde wijzigingen betreft het toevoegen en laten vervallen van enkele boetecategorieën. Na het verlopen van de consultatieperiode in oktober 2023 is op 26 september 2024 het [advies](#) van de Afdeling advisering van de Raad van State gepubliceerd. In dit advies worden enkele opmerkingen geplaatst bij het Wijzigingsbesluit die de wetgever nog nader zou moeten motiveren, maar deze opmerkingen zien enkel op het codificeren van bepaalde regels uit de Gedragscode Behandeling Letselschade. De Afdeling wijst erop dat slechts tot wet- en regelgeving dient te worden overgegaan als de noodzaak en proportionaliteit daarvan voldoende is gemotiveerd, wat nu nog niet het geval zou zijn.
- **Wie?** Het voorstel is relevant voor onder toezicht staande financiële ondernemingen. In de onderdelen voor de desbetreffende individuele spelers worden de sectorspecifieke elementen van dit voorstel in meer detail besproken.
- **Wanneer?** Het is nog niet bekend wanneer het wijzigingsbesluit in werking treedt, nu de Afdeling de wetgever heeft geadviseerd om met een nadere motivatie van enkele onderdelen te komen. Naar verwachting zal het Wijzigingsbesluit wel in 2025 in werking treden.

EUROPESE COMMISSIE

Chartaal geld wettig betaalmiddel

- **Wat?** Op 28 juni 2023 heeft de EC een voorstel gepubliceerd voor een [Verordening](#) betreffende

eurobiljetten en -munten als wettig betaalmiddel. De voorgestelde verordening heeft als doel om de effectiviteit van de status van chartaal geld als wettig betaalmiddel te beschermen en de toegang van burgers tot chartaal geld te waarborgen. Het toegenomen gebruik van elektronische betalingen, zoals versterkt door de COVID-19-crisis, heeft tot een daling van chartale betalingen geleid. Als gevolg hiervan is er op Europees niveau enige discussie geweest over de wettige status van chartaal geld en het gebrek aan een definitie hiervan in Europese wetgeving. Met de voorgestelde verordening beoogt de EC duidelijkheid te scheppen over de toegang tot en acceptatie van eurobiljetten en -munten, alsmede te verduidelijken dat de digitale euro slechts als aanvulling en niet als vervanging van chartaal geld moet worden beschouwd. Het voorstel ligt momenteel nog bij de Raad.

- **Wie?** Alle financiële instellingen, consumenten en toezichthouders.
- **Wanneer?** Het voorstel ligt momenteel nog bij de Raad ter eerste lezing. Wij verwachten in 2025 meer duidelijkheid over de voortgang van de voorgestelde verordening.

Bestrijding betalingsachterstand

- **Wat?** Op 12 september 2023 heeft de EC een voorstel voor een [Verordening](#) betreffende de bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties gepubliceerd. De verordening zal de bestaande richtlijn omtrent betalingsachterstand herzien en is onderdeel van het SME Relief Package van de EC. Dit pakket strekt ertoe mkb-bedrijven binnen de EU te voorzien in hun behoeften op het gebied van financieringen, concurrentiepositie en het verbeteren van de markt. De nieuwe verordening zal striktere maatregelen hanteren om betalingsachterstanden tegen te gaan en ervoor zorgen dat de betaling van rente en compensatievergoedingen automatisch en verplicht wordt. Ook bevat het voorstel nieuwe maatregelen voor handhaving en verhaal voor schuldeisers om zich te weren tegen wanbetalers.
- **Wie?** Met name relevant voor mkb-bedrijven en spelers op de financiële markt die financieringen aan de mkb-sector verstrekken
- **Wanneer?** In april 2024 heeft het Europees Parlement haar [positie bij eerste lezing](#) gepubliceerd, waarin enkele wijzigingen zijn voorgesteld. Op basis van de oorspronkelijk voorgestelde tekst zal de verordening twaalf maanden na inwerkingtreding van toepassing zijn, maar het Europees Parlement heeft voorgesteld daar achttien maanden van te maken. Wij verwachten in 2025 meer duidelijkheid over de voortgang van de voorgestelde verordening.

CONSUMENTEN-BESCHERMING

EU-consumentenprogramma

- **Wat?** In augustus 2023 heeft de EC een [evaluatie document](#) over het EU-consumentenprogramma 2014-2020 gepubliceerd. De evaluatie strekt ertoe om de belangrijkste bereikte resultaten en de algemene prestaties van het consumentenprogramma 2014-2020 te beoordelen. Hierbij gaat het onder andere om doeltreffendheid, doelmatigheid, relevantie, coherentie en de EU-meerwaarde van de gefinancierde acties. Daarnaast beoogt de EC om met de evaluatie de belangrijkste verdere uitdagingen in kaart te brengen.
- **Wie?** Met name relevant voor consumenten, autoriteiten en consumentenorganisaties. Maar het kan ook nuttig zijn voor financiële instellingen die consumenten in de EU bedienen om hier een blik op te werpen.
- **Wanneer?** De consultatietermijn liep op 4 september 2023 ten einde. De publicatie van de definitieve evaluatie is gepland voor het eerste kwartaal van 2025.

Verkoop op afstand

- **Wat?** Op 28 november 2023 is de herziene [Richtlijn](#) verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten gepubliceerd. Deze richtlijn introduceert in een nieuw hoofdstuk in de Richtlijn consumentenrechten nieuwe bepalingen voor op afstand gesloten overeenkomsten voor financiële diensten, om consumenten bij allerlei soorten handelspraktijken te beschermen (en daarmee is er in de toekomst geen separate richtlijn meer die specifiek ziet op financiële diensten). De herziene richtlijn:
 - verduidelijkt het toepassingsgebied en het vangnet voor financiële diensten;
 - verbetert de regels voor het openbaar maken van informatie en moderniseert de precontractuele informatieverplichtingen (de lidstaten behouden de mogelijkheid om nog strengere nationale regels op te leggen);
 - geeft consumenten het recht om te vragen om menselijke tussenkomst op websites die gebruik maken van automatische informatiehulpmiddelen, zoals robotadvies of chatbots;
 - vergemakkelijkt de uitoefening van het herroepingsrecht van op afstand gesloten overeenkomsten met behulp van een herroepingsfunctie in de interface van de dienstverlener die gemakkelijk te vinden is; en

- introduceert extra bescherming voor consumenten tegen *dark patterns* (een gebruikersinterface die is ontworpen om gebruikers te verleiden tot ongeplande handelingen, zoals het kopen van producten waar ze niet naar op zoek waren).
- **Wie?** Financiële ondernemingen die financiële diensten op afstand aanbieden aan consumenten.
- **Wanneer?** De herziene richtlijn is op 18 december 2023 in werking getreden. Lidstaten worden geacht de herziene richtlijn per 19 december 2025 te hebben geïmplementeerd, waarna de nieuwe bepalingen per 19 juni 2026 van toepassing zullen zijn. Nederland is bezig met de [implementatie](#) van de richtlijn, en zegt op schema te liggen om de richtlijn in december 2025 te implementeren.

Alternatieve geschillenbeslechting

- **Wat?** In oktober 2023 heeft de EC een [voorstel](#) tot herziening van de Richtlijn voor alternatieve beslechting van consumentengeschillen gepubliceerd. De EC wil met het voorstel het kader, onder meer, geschikt maken voor de digitale markten door het alle categorieën geschillen over EU-consumentenrechten te laten bestrijken. De richtlijn, als het aan de EC ligt, wordt van toepassing op alle inbreuken op het EU-recht met een consumentenbeschermingsdimensie, bijvoorbeeld in verband met misleidende prijsaanduiding, discriminerende praktijken, kwesties in verband met het overstappen naar een andere dienstverlener, het weglaten van precontractuele informatie, portabiliteit van inhoud, rechtsmiddelen in verband met het recht op reparatie etc. en daarmee is een breder toepassingsbereik beoogd dan de huidige richtlijn.
- **Wie?** Met name relevant voor consumenten, autoriteiten en consumentenorganisaties.
- **Wanneer?** Het voorstel wordt op dit moment behandeld in de trilog tussen de EC, het Parlement en de Raad. De [Raad](#) en het [Parlement](#) hebben inmiddels hun onderhandelingspositie bepaald. Wij verwachten niet dat partijen voor medio-2025 een onderhandelingsresultaat hebben bereikt.

TOEGANKELIJKHEIDS- RICHTLIJN

Toegankelijkheidsvoorschriften

Op 28 juni 2025 treedt de Europese [Toegankelijkheidsrichtlijn](#) in werking. Het doel van de Toegankelijkheidsrichtlijn is de maatschappelijke participatie van personen met een handicap of functionele beperking te vergroten. Daarom stelt de richtlijn regels

voor het toegankelijker maken van allerlei producten en diensten. De richtlijn is nadrukkelijk ook van toepassing op veel verschillende financiële producten en diensten. Omdat het moment van toepassing met rasse schreden nadert, hebben wij afgelopen jaar een [blog](#) en heeft de AFM inmiddels een [nieuwsbericht](#) en speciale [webpagina](#) gepubliceerd. Hieronder lichten wij de relevante reikwijdte, de belangrijkste voorschriften, een stappenplan voor compliance en de meldplicht aan en toezicht door de AFM toe.

De reikwijdte van de Toegankelijkheidsrichtlijn is breed en geldt voor het merendeel van de aanbieders van producten en diensten. In de individuele onderdelen voor [Financiële dienstverleners](#), [Kredietverstrekkers](#), [Beleggingsfondsen](#), [Beleggingsondernemingen](#), [Betaaldienstverleners en EGI's](#), [Banken](#), [Cryptodienstverlening](#), [Verzekeraars](#) en [Kapitaalmarkten en Uitgevende Instellingen](#) wordt dit verder uitgewerkt.

Welk stappenplan voor compliance kan de marktpartij volgen?

1. **Bepalen van de reikwijdte.** Onder welke reikwijdte valt de financiële onderneming (aanbieder van bankdiensten aan consumenten, of aanbieder van e-handelsdiensten) en is een uitzondering mogelijk (micro-onderneming, fundamentele wijziging of onevenredige last)? Dit bepaalt de grondslag van de toegankelijkheidsvoorschriften (Wft/BGfo of Boek 6 BW) en welke bijzondere set toegankelijkheidsvoorschriften aanvullend van toepassing zijn. Leg een beroep op een uitzondering schriftelijk vast en review het oordeel na vijf jaar.
2. **Toegankelijk maken van de dienst.** Bepaal welke informatie, documenten en gebruikte producten toegankelijk dienen te worden gemaakt aan de hand van de bijlagen bij de Toegankelijkheidsrichtlijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het inrichten van een extra zichtbaar kanaal of het transformeerbaar maken van tekst.
3. **Opstellen informatie over toegankelijkheid.** Stel informatie op over hoe de dienst toegankelijk is gemaakt en leg dit vast op de kanalen van de onderneming en neem een toegankelijkheidsverklaring op in de algemene voorwaarden (of vergelijkbaar document).
4. **Inrichten interne processen en opleiding.** Pas intern beleid en interne procedures aan om te waarborgen dat de diensten compliant blijven. Denk bijvoorbeeld aan het herzien van de PARP en het invullen van een extra check bij processen voor het opstellen van klantdocumentatie of het herzien van de website. Zorg ervoor dat kennis over toegankelijkheid wordt meegenomen in het interne opleidingsbeleid.

Meldplicht aan en handhaving door de AFM

De toegankelijkheidsvoorschriften zijn niet vrijblijvend.

De AFM is voor de financiële sector (dus voor zowel bankdiensten aan consumenten als voor financiële e-handelsdiensten) belast met toezicht en handhaving. Daarbij mag de AFM haar gebruikelijke instrumenten toepassen, zoals een last onder dwangsom of een bestuurlijke boete. Wanneer een onderneming ontdekt niet compliant te zijn met de toegankelijkheidsvoorschriften, is zij verplicht uit eigen beweging deze “non-conformiteit” én de genomen corrigerende maatregelen te melden aan de AFM.

EMIR

EMIR 3.0

- **Wat?** Op 4 december 2024 is [EMIR 3.0](#) samen met een bijbehorende [richtlijn](#) gepubliceerd in het publicatieblad van de EU. Deze wijzigingsverordening heeft onder andere tot doel om *EU clearing services* aantrekkelijker en veerkrachtiger te maken. Zo introduceert de EC, bijvoorbeeld, de verplichting voor financiële en niet-financiële tegenpartijen om een actieve rekening aan te houden bij centrale tegenpartijen (*Central Counter Parties*, CCP's) in de EU (zie ook de [Vooruitblik 2023](#) en [2024](#)). Over het actieve rekening-vereiste heeft ESMA in november 2024 nog een [consultatiepaper](#) gepubliceerd, waarvan de consultatieperiode loopt tot 25 januari 2025.
- **Wie?** Tegenpartijen, CCP's en marktpartijen die gebruik maken van CCP's.
- **Wanneer?** EMIR 3.0 is sinds 24 december 2024 van toepassing, met een aantal uitzonderingen die van toepassing worden zodra bijbehorende RTS zijn gepubliceerd (zoals de wijzigingen aan de calculatie van de clearing-drempel). De bijbehorende richtlijn moet uiterlijk 25 juni 2026 door lidstaten worden geïmplementeerd.

RTS IMMV onder EMIR

- **Wat?** EBA heeft in juli 2023 finale regulatory technical standards ([RTS](#)) over de *initial margin model validation* (IMMV) onder EMIR aangenomen. De RTS beschrijven de toezichtprocedures voor de initiële en doorlopende validatie van initiële margemodellen die zullen worden gebruikt om het niveau van de margevereisten te bepalen voor niet-geclearde over-the-counter-derivaten (OTC-derivaten). EBA stelt, onder meer, een tweeledige aanpak voor waarbij grotere tegenpartijen worden onderworpen aan een standaard IMMV-proces en kleine tegenpartijen aan een versimpeld IMMV-proces. Gelijktijdig met de publicatie van de RTS heeft EBA in haar publicatie van 3 juli 2023 een [opinie](#) gegeven over IMMV waarin, onder meer, wordt opgeroepen alleen

de grote tegenpartijen onder de reikwijdte van de RTS te brengen. In december 2024 heeft de EBA vervolgens een [no-action letter](#) gepubliceerd waarin zij nationale toezichthouders oproept om niet te handhaven met betrekking tot initiële margemodellen totdat de RTS en bijbehorende richtsnoeren finaal zijn gemaakt.

- **Wie?** Toezichthouders en tegenpartijen die gebruik maken van IMMV.
- **Wanneer?** Het is momenteel nog niet duidelijk wanneer de RTS in werking treden, maar de toepassing ervan zal per sectie gefaseerd verlopen binnen drie jaar na publicatie.

Aandelenopties - bilateral margin RTS

- **Wat?** De ESA's hebben in een brief in juni 2023 de EU-wetgevers [opgeroepen](#) duidelijkheid te scheppen over de uitzondering voor niet-centraal geclearde aandelenopties of indexopties (hierna: aandelenopties) onder Gedelegeerde Verordening (EU) 2016/2251 met betrekking tot risicolimiteringstechnieken voor niet door een centrale tegenpartij geclearde otc-derivatencontracten (*bilateral margin RTS*). Aandelenopties zijn namelijk uitgezonderd van de margeverplichtingen onder EMIR. Deze uitzondering is echter op 4 januari 2024 verlopen. Op EU-niveau, in het kader van de onderhandelingen met betrekking tot EMIR 3.0, lijkt er [consensus](#) over te ontstaan dat de aandelenopties ook in de toekomst blijven uitgezonderd. De ESA's hebben vooruitlopend op de inwerkingtreding van EMIR 3.0 concept [technische richtsnoeren](#) opgesteld die moeten regelen dat de uitzondering met twee jaar wordt verlengd. Ook hebben de ESA's aan de nationale toezichthouders de [oproep](#) gedaan om, zolang de richtsnoeren niet zijn aangenomen, niet handhavend op te treden. Op het moment van schrijven heeft de Commissie de concept richtsnoeren nog niet overgenomen.
- **Wie?** Partijen die OTC-aandelenopties aangaan.
- **Wanneer?** Vooralnog is de uitzondering op 4 januari 2024 verlopen, maar is er wetgeving in de maak die de uitzondering met twee jaar verlengt. De ESA's hebben in de tussentijd opgeroepen om niet handhavend op te treden, en DNB heeft deze [lijn](#) gevolgd.

Vrijstelling intra-groepscontracten

- **Wat?** Op 13 februari 2023 heeft de EC – met het oog op de EMIR-review – het geldende regime van tijdelijke vrijstellingen voor intra-groepscontracten met drie jaar verlengd via twee gedelegeerde verordeningen ([Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2023/314](#) en [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2023/315](#)). Intra-groepscontracten blijven in ieder geval tot juni 2025

vrijgesteld van de marge- en clearingverplichtingen onder EMIR.

- **Wie?** *Trade repositories*, tegenpartijen en CCP's.
- **Wanneer?** De overgangstermijn geldt nu tot 30 juni 2025.

Richtsnoeren Trade Repositories

- **Wat?** ESMA heeft in aanloop naar de inwerkingtreding van de nieuwe rapportageverplichtingen onder EMIR REFIT een aanpassing van de [richtsnoeren](#) met betrekking tot trade repositories gepubliceerd. Het doel van de aanpassingen is om ervoor te zorgen dat de *trade repositories* op een geharmoniseerde manier, en in lijn met artikel 80 lid 4 EMIR en de nieuwe standaarden onder EMIR REFIT, posities calculeren.
- **Wie?** *Trade repositories*.
- **Wanneer?** De nieuwe richtsnoeren zijn reeds sinds 28 oktober 2024 van toepassing, maar er geldt een overgangsregime tot 28 april 2025.

BENCHMARKS

Benchmark Verordening

- **Wat?** De EC heeft in oktober 2023 een [voorstel](#) tot aanpassing van de Benchmark Verordening (BMR) gepubliceerd. Het voorstel heeft als doel de volgende twee, door de EC geïdentificeerde, tekortkomingen te adresseren: i) er is onvoldoende evenredigheid in de huidige BMR, met name omdat beheerders van niet-essentiële benchmarks zich moeten houden aan een registratievereiste vanaf het eerste gebruik van een benchmark die ze aanbieden, en ii) beheerders van niet-EU-benchmarks, vaak niet onder toezicht in hun eigen jurisdictie, worden geconfronteerd met aanzienlijke aanvullende nalevingslasten bij het verkrijgen van toegang tot de EU-markt via erkenning of goedkeuring. Dit brengt het risico met zich dat het aantal en de verscheidenheid aan beschikbare benchmarks voor EU-gebruikers worden verminderd. De EC stelt, onder meer, voor om de reikwijdte van de BMR te beperken tot significante (en kritische) benchmarks. Beheerders van niet-significante benchmarks hoeven dan niet langer te voldoen aan de registratievereisten. Ook moet de (tijdelijke) erkenning van benchmarks uit derde landen (zie hierna onder het kopje 'Overgangperiode voor benchmarks van derde landen') een permanente oplossing worden voor dergelijke partijen om toegang te krijgen tot de EU.
- **Wie?** Benchmarkbeheerders.
- **Wanneer?** Het Parlement en de Raad hebben in december 2024 een voorlopig [akkoord](#) bereikt over de herziene BMR. Op dit moment is voorzien dat de herziene BMR op 1 januari 2026 in werking treedt.

Overgangperiode derde landen

- **Wat?** Op 23 oktober 2023 is [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2023/2222](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. De gedelegeerde verordening regelt de verlenging van de overgangperiode voor benchmarks van derde landen. De termijn is verlengd omdat de EC heeft geconcludeerd dat een meerderheid van de benchmarkbeheerders uit derde landen niet de nodige stappen heeft genomen om zich op het einde van de overgangperiode voor te bereiden en om ervoor te zorgen dat het gebruik van hun benchmarks na die datum in de EU wordt voortgezet.
- **Wie?** Partijen die gebruik maken van benchmarks uit derde landen.
- **Wanneer?** De overgangstermijn is nu officieel tot en met 31 december 2025 verlengd (dit was 31 december 2023).

Informatie vergunning/registratie aanvraag

- **Wat?** ESMA heeft in mei 2023 een [finaal rapport](#) gepubliceerd naar aanleiding van een review die heeft plaatsgevonden van de informatie die moet worden verstrekt in het kader van een vergunningsaanvraag en een registratieaanvraag onder de BMR. ESMA doet in het rapport concrete voorstellen inzake aanvullende informatie die moet worden verstrekt. Hierbij kan gedacht worden aan hoe het verstrekken van benchmarks operationeel gescheiden is van elk deel van de zakelijke activiteiten van de aanvrager om belangenconflicten met betrekking tot andere zakelijke activiteiten van de aanvrager te voorkomen.
- **Wie?** Benchmarkbeheerders die een vergunnings-of registratieaanvraag willen doen.
- **Wanneer?** ESMA heeft het voorstel ter goedkeuring voorgelegd aan de EU. De EC heeft deze voorstellen vooralsnog niet overgenomen.

Richtsnoeren informatieverstrekking ESMA

- **Wat?** ESMA heeft nieuwe [richtsnoeren](#) geconsulteerd waarin een nieuw raamwerk voor periodieke rapportages in wordt neergezet. Het doel van de richtsnoeren is het introduceren van een gezamenlijke aanpak voor periodieke rapportages. Dit wordt bereikt door het creëren van sectoroverschrijdende rapportagevereisten, die voor consistentie tussen deze vereisten zullen zorgen. Ook introduceren de richtsnoeren twee rapportagekalenders, waarbij instellingen een van de twee kalenders moeten volgen afhankelijk van hun risicoprofiel.
- **Wie?** Benchmarkbeheerders.

- **Wanneer?** De consultatie is inmiddels gesloten. ESMA verwacht dat ze in Q1 2025 de finale richtsnoeren kan presenteren.

Verwachtingen ESMA governance

- **Wat?** ESMA heeft een [consultatiepaper](#) gelanceerd waarin ze haar verwachtingen op het gebied van governance (met name ten aanzien van de raad van bestuur en raad van commissarissen) uiteenzet voor benchmarkbeheerders die direct onder haar toezicht vallen. ESMA beoogt met de publicatie ervoor te zorgen dat alle onder toezicht staande instellingen van de ESMA in gelijke mate op de hoogte zijn van ESMA haar verwachtingen op het gebied van, onder meer, rolverdeling, uitvoering van taken, documentatie, en samenstelling van de raad van bestuur/raad van commissarissen.
- **Wie?** Benchmarkbeheerders.
- **Wanneer?** De consultatie is inmiddels gesloten. ESMA verwacht dat ze in Q1 2025 een finaal document kan publiceren.

Toezichtkosten ESMA

- **Wat?** In juni 2024 verscheen in het Publicatieblad van de EU een [Gedelegeerde Verordening](#) van de EC waarmee bepaalde aspecten van de door ESMA in rekening gebrachte toezichtkosten worden geharmoniseerd. De gedelegeerde verordening gaat in op welke kosten van ESMA vergoed worden, de manier waarop de bijdrage wordt berekend, en welke omzet moet worden gebruikt als uitgangspunt voor de berekening van de bijdrage van erkende benchmarkbeheerders uit een derde land aan de toezichtkosten van ESMA.
- **Wie?** Benchmarkbeheerders.
- **Wanneer?** De gedelegeerde verordening is per 1 januari 2025 in werking getreden.

Richtsnoeren over interne bedrijfsvoering

- **Wat?** In december 2024 publiceerde ESMA (concept) [richtsnoeren](#) ten behoeve van de interne bedrijfsvoering van, onder meer, benchmarkbeheerders. Deze richtsnoeren borduren voort op de richtsnoeren die ESMA in 2020 opstelde voor kredietbeoordelaars. De richtsnoeren zetten de verwachtingen van ESMA uiteen op het gebied van de interne bedrijfsvoering, waarmee aan de ene kant een sterk beleidskader kan worden neergezet en aan de andere kant effectieve controlefuncties (zoals compliance) kunnen worden geïmplementeerd. De concept richtsnoeren gaan ook in

hoe ESMA aankijkt tegen een beroep op proportionaliteit bij de invulling van de interne bedrijfsvoering.

- **Wie?** Benchmarkbeheerders.
- **Wanneer?** Marktpartijen kunnen tot 19 maart 2025 reageren op de consultatie. ESMA verwacht een finaal rapport in Q4 2025 te kunnen presenteren.

CSDR

CSDR

- **Wat?** Op 27 december 2023 werd de [herziening](#) van de Central Securities Depositories Regulation (CSDR) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. De herziening van de CSDR heeft als doel om de effectenafwikkeling in de EU efficiënter te maken door (onder meer) vereenvoudiging van de vereisten en verduidelijking van de vergunningsprocedures. De herziening moet, onder andere, grensoverschrijdende afwikkeling door *Central Securities Depositories* (CSD's) stimuleren, de samenwerking en uitwisseling van informatie tussen toezichthouders vergemakkelijken, de regels omtrent de verplichte 'buy-in' stroomlijnen (zie ook hierna onder het kopje 'ESMA uitwerking DLT pilot regime') en CSD's toegang geven tot bancaire nevendiensten.
- **Wie?** CSD's, CCP's, handelsplatforms en marktdeelnemers zoals (bank) beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De verordening is op 16 januari 2024 in werking getreden. Bepaalde bepalingen zijn per 1 mei 2024 van toepassing, maar ook per 17 januari 2025 en 17 januari 2026 treden bepaalde bepalingen in werking.

Level 2 CSDR Refit

- **Wat?** ESMA heeft in de zomer van 2024 een drietal [consultaties](#) gepubliceerd ter verdere invulling van nieuwe regels onder de CSDR Refit. De gedeelde documenten zien op: (i) het beoordelings- en evaluatieproces van EU-CSD's, waarbij een harmonisatie wordt voorgesteld van de informatie die door CSD's moet worden gedeeld over hun grensoverschrijdende activiteiten en de risico's waarmee de relevante autoriteiten rekening moeten houden; (ii) CSD's uit derde landen, waarin wordt voorgesteld de te melden informatie te stroomlijnen, met het oog op een accuraat inzicht in de verlening van diensten in de EU, waardoor de rapportagelast wordt beperkt; en (iii) de reikwijdte van de afwikkelingsdiscipline, waarin onderliggende oorzaken van mislukte afwikkelingsoperaties die niet aan de deelnemers aan de transactie worden toegeschreven worden beschreven, en de omstandigheden waarin transacties niet als handelstransacties worden beschouwd.

- **Wie?** CSD's, CCP's, handelsplatforms en marktdeelnemers zoals (bank) beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** ESMA verwachtte op uiterlijk 31 december 2024 haar technische advies over de reikwijdte van de afwikkelingsdiscipline met de EC te delen, maar de huidige status hiervan is niet bekend. De overige twee documenten moeten uiterlijk op 17 januari 2025 met de EC zijn gedeeld.

Verkorting afwikkelingscyclus

- **Wat?** De CSDR heeft in 2014 de eis geïntroduceerd dat alle transacties in overdraagbare effecten die op handelsplatforms worden uitgevoerd, uiterlijk op de tweede werkdag na de handel moeten worden afgewikkeld (T+2). Vanwege recente ontwikkelingen is de vraag gerezen of de afwikkelingscyclus van effecten kan worden verkort. De ESMA heeft in 2023 een [call for evidence](#) gelanceerd om de meningen in de markt op te halen en kwalitatief bewijs te verzamelen om beter zicht te krijgen op het (veronderstelde) probleem. De EC, ECB en ESMA hebben in oktober een gezamenlijk [statement](#) uitgebracht waarin ze hun steun uitspreken voor een kortere afwikkelingscyclus (T+1). Daaropvolgend heeft ESMA in november 2024 haar [rapport](#) met bevindingen gepubliceerd, waarin (inderdaad) wordt voorgesteld om de afwikkelingscyclus te verkorten.
- **Wie?** CSD's, CCP's, deelnemers van een CSD/CCP, beleggingsondernemingen, beheerders van beleggingsinstellingen en investeerders.
- **Wanneer?** ESMA heeft voorgesteld dat de overgang naar de nieuwe cyclus simultaan plaatsvindt op 11 oktober 2027. De EC, ECB en ESMA hebben de handen ineengeslagen om samen naar deze deadline toe te werken.

Berekening geldboetes

- **Wat?** ESMA heeft in november 2024 een finaal [rapport](#) gepubliceerd met suggestie hoe het boeteregime onder CSDR kan worden aangepast. In het rapport komt ESMA met drie aanbevelingen om het boeteregime, in haar ogen, te verbeteren: (i) alternatieve parameters om de boetes wegens gebrek aan contant geld te berekenen, wanneer het officiële rentetarief voor overnight krediet dat in rekening wordt gebracht door de centrale bank die de afwikkelingsvaluta uitgeeft, niet beschikbaar is; (ii) de behandeling van historische referentieprijzen voor de berekening van boetes voor late matching; en (iii) de opzet en hoogte van de boetetarieven voor elke activaklasse.
- **Wie?** CSD's, CCP's, deelnemers van een CSD/CCP, beleggingsondernemingen, beheerders van

beleggingsinstellingen en investeerders.

- **Wanneer?** De EC heeft het advies van ESMA in overweging genomen. Het is op moment van schrijven niet duidelijk of en zo ja hoe de EC het advies gaat verwerken in de herziening van Gedelegeerde Verordening (EU) 2017/389.

VERORDENING MARKTMISBRUIK

Capital Markets Union

- **Wat?** In november 2024 werden de finale versies van de verordening en richtlijnen die samen de 'Listing Act' vormen gepubliceerd. In de hoofdstukken van de Vooruitblik van de relevante marktpartijen worden deze ontwikkelingen nader worden besproken. Op deze plek wordt volstaan met een korte duiding van de impact van met name de [Verordening](#) op de Verordening marktmisbruik (MAR), aangezien de Verordening beoogt een aantal bepalingen uit de MAR te versimpelen. Zo regelt de Verordening, bijvoorbeeld, dat bij een 'in de tijd gespreid proces' zoals een M&A transactie niet alle informatie onmiddellijk hoeft te worden geopenbaard. Ook krijgt ESMA het mandaat om de technische uitvoeringsnormen betreffende het verlichte formaat van insider lists voor uitgevende instellingen die zijn toegelaten tot de handel op mkb-groeimarkten te herzien en van toepassing te laten verklaren op alle vormen van insider lists.
- **Wie?** Deze voorstellen zijn onder meer relevant voor effectenuitgevende instellingen en financiële ondernemingen die transacties in beursgenoteerde instellingen doen.
- **Wanneer?** De verordening heeft een getrapte inwerkingtreding, waarbij bepalingen op 4 december 2024, 5 maart 2026 en 5 juni 2026 in werking treden. ESMA moet bijvoorbeeld op uiterlijk 5 september 2025 de concept technische uitvoeringsstandaarden met betrekking tot de insider lists bij de EC aanleveren.

Vormgeving tipgeldregeling

- **Wat?** De minister is in de [verzamelbrief](#) financiële markten 2024, onder meer, teruggekomen op de uitvoering van een door de Tweede Kamer aangenomen motie waarin de wetgever, kort gezegd, wordt verzocht alle implicaties van het uitkeren door de AFM van tipgeld ter voorkoming van marktmisbruik in kaart te brengen en hierop een regeling te ontwerpen. De minister heeft in de brief toegegeven dat de uitvoering van deze motie juridisch complex is, en derhalve op zich laat wachten. Zo moet, bijvoorbeeld, bekeken

worden hoe de bescherming van de identiteit van de tipgever het beste kan worden geregeld. Een dergelijke tipgeldregeling is, aldus de minister, uniek in Europa. Dit maakt ook dat niet kan worden aangesloten bij andere precedentes.

- **Wie?** Tipgevers en de AFM.
- **Wanneer?** De minister streeft ernaar om in het voorjaar van 2025 een regeling ter consultatie voor te leggen. Daarna wordt bezien of, conform de motie, de regeling in de vorm van wetgeving aan het Parlement kan worden voorgelegd.

OVERIG

Wijzigingsregeling financiële markten 2025

- **Wat?** Op 29 november 2024 heeft de Minister van Financiën de [Wijzigingsregeling financiële markten 2025](#) in de Staatscourant gepubliceerd. Deze wijzigingsregeling brengt wijzigingen aan in diverse ministeriële regelingen op het terrein van de financiële markten om een aantal omissies en andere inconsistenties weg te nemen. Zo is er een aantal verwijzingen toegevoegd in de Regeling taakuitoefening en grensoverschrijdende samenwerking financiële toezichthouders (Rtgs) naar CRR en IFD, de transparantierichtlijn, de UCITS-richtlijn en de richtlijn hypothecair krediet. Ook is een aantal technische wijzigingen aangebracht in de Regeling aanwijzing bevoegde autoriteiten toezicht effectenverkeer, de Uitvoeringsregeling Wwft en de Uitvoeringsregeling Wft en wordt de Tijdelijke regeling richtlijn markten voor financiële instrumenten 2014 ingetrokken door het reeds in werking zijn van MiFID II. Aangezien de wijzigingsregeling technische wijzigingen zonder nieuw beleid betreft, heeft er geen publieke consultatie plaatsgevonden.
- **Wie?** Alle onder toezicht staande financiële ondernemingen.
- **Wanneer?** De wijzigingen treden in werking per 1 januari 2025, behalve de wijzigingen van de Uitvoeringsregeling Wft die wegens samenhang met wijzigingen van het BGfo samen zullen vallen met de inwerkingtreding van het Wijzigingsbesluit financiële markten 2024.

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een voorstel gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (De [FIDA-Verordening](#)). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens uit te breiden tot buiten de

betalrekeninggegevens (die al door PSD2 werd geïntroduceerd voor en *open banking* wordt genoemd). Het verlenen van de toegang tot meer financiële data wordt *open finance* genoemd. Het voorstel zal impact hebben op financiële instellingen (die toegang zullen moeten geven tot bepaalde gegevens) en creëert mogelijkheden voor financiële en niet-financiële instellingen (die de mogelijkheid zullen hebben om toegang te krijgen tot de gegevens en deze te gebruiken). Het FIDA-voorstel introduceert: (i) het recht voor klanten om toegang te krijgen tot de gegevens die financiële instellingen over hen bewaren (deze financiële instellingen worden *data holders* genoemd) en (ii) het recht voor klanten om toegang tot deze gegevens te geven aan derden die innovatieve diensten leveren (de zogenoemde *data users*). *Data users* kunnen zowel financiële instellingen als niet-financiële instellingen zijn (deze laatste hebben een vergunning nodig als *financial information service provider* (FISP)). Op 4 december 2024 heeft de Raad [overeenstemming](#) bereikt over de tekst van de FIDA-verordening.

- **Wie?** Alle instellingen die binnen de reikwijdte van de FIDA verordening vallen. Voor de relevante instellingen zal in de relevante onderdelen een verwijzing worden gemaakt.
- **Wanneer?** Het voorstel voor de FIDA Verordening zit momenteel in het Europese wetgevingsproces, wat in 2025 zal doorlopen.

Voorstel data-uitwisseling toezichthouders

- **Wat?** In oktober 2023 heeft de Europese Commissie een [voorstel](#) voor een verordening betreffende het delen van data tussen toezichthoudende autoriteiten en rationalisering rapportageverplichtingen gepubliceerd. Deze verordening strekt ertoe het nut van de door ondernemingen gerapporteerde informatie te maximaliseren en de mogelijkheden om dergelijke data te verkrijgen, te vergroten. Het voorstel voor de uitwisseling van informatie tussen autoriteiten die toezien op de financiële sector, wil overlappende rapportageverzoeken vermijden in gevallen waarin meerdere autoriteiten bevoegd zijn om bepaalde data uit te vragen aan financiële instellingen of andere marktdeelnemers, maar waar de uitdrukkelijke rechtsgrondslag ontbreekt om deze informatie onderling te delen. Het voorstel wordt aangevuld met een mandaat voor autoriteiten om verslaggevingsvereisten te herzien en te schrappen, die overbodig of achterhaald zijn geworden door bijvoorbeeld verbeterde informatie-uitwisseling. Zo kan worden vermeden dat marktdeelnemers dubbel moeten rapporteren. Om de bruikbaarheid van de gerapporteerde data te verbeteren, zet het voorstel ook in op de ondersteuning van het gebruik van informatie

ten behoeve van onderzoek en innovatie in de financiële sector. Dit doet het voorstel door het mogelijk maken van informatiedeling door autoriteiten (onder strikte voorwaarden) met financiële instellingen, onderzoekers en andere entiteiten met een rechtmatig belang.

- **Wie?** Europese financiële toezichthouders. Vanwege de mogelijke impact op van toepassing zijnde rapportagevereisten is dit onderdeel echter ook relevant voor spelers binnen de gehele financiële sector.
- **Wanneer?** Het Europees Parlement heeft in juli 2024 haar positie in eerste lezing gepubliceerd. Zodra de verordening finaal is en is gepubliceerd, treedt deze in werking 20 dagen na publicatie en is direct van toepassing.

AFWIKKELONDERNEMINGEN & CCP'S

Graag brengen we onder de aandacht dat het sectoroverstijgende onderdeel [Integriteit](#) (denk aan de Wwft en sanctieregelgeving) ook van groot belang is voor afwikkelinstellingen (ook wel 'payment processing institutions' genoemd) en centrale tegenpartijen (CCPs), net als het onderdeel [DORA & AI](#) en het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#). Onderwerpen die betrekking hebben op de eerder genoemde onderwerpen worden - op een enkele uitzondering na - niet in dit onderdeel behandeld, maar alleen in de eerder genoemde specials. Daarnaast is het voor afwikkelondernemingen en CCPs nuttig om kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daar ook meer algemene onderwerpen worden behandeld die deze partijen kunnen raken.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING 15

- Implementatie NIS2-richtlijn
- Implementatie CER-richtlijn
- Voorstel Digitale Euro
- Implementatie Instant Payments

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING 16

- Kapitaalmarktunie
- Blootstelling CCPs derde landen
- Herziening SIPS-verordening

ESMA & EC 17

- Strategische doelstellingen ESMA 2023-2025
- ESMA 2025 Annual Work Programme
- Verkorting afwikkelingscyclus
- Monitoring operationele capaciteit clearingleden

ANDERE ONTWIKKELINGEN 18

- CPMI-rapporten FPS & APIs

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Implementatie NIS2-richtlijn

- **Wat?** Op 21 mei 2024 heeft de Nederlandse wetgever een [consultatie](#) gepubliceerd voor een wetsvoorstel voor een Nederlandse cyberbeveiligingswet. Dit wetsvoorstel implementeert de Europese [NIS2-richtlijn](#). De NIS2-richtlijn heeft als doel cyberveiligheid in de Europese Unie naar een hoger gemeenschappelijk niveau te brengen door de digitale weerbaarheid van essentiële en belangrijke entiteiten in de lidstaten te versterken. Het wetsvoorstel bevat onder meer de verplichting voor essentiële en belangrijke entiteiten om maatregelen te nemen ter bescherming van de netwerk- en informatiesystemen die zij gebruiken voor hun dienstverlening (zorgplicht) en om ICT-incidenten te melden (meldplicht). Afwikkelondernemingen en centrale tegenpartijen kunnen als essentiële of belangrijke entiteiten worden aangemerkt. Houd er echter rekening mee dat de DORA-verordening een *lex specialis* vormt ten opzichte van de NIS2-richtlijn. Daarom zullen alle risicobeheersmaatregelen op het gebied van cyberbeveiliging in de cyberbeveiligingswet die gelijkwaardig zijn aan de verplichtingen in de DORA-verordening (zie het onderdeel [DORA & AI](#)), niet van toepassing zijn op afwikkelondernemingen of CCPs die in het kader van de cyberbeveiligingswet als essentieel of belangrijk zijn aangemerkt.
- **Wie?** Afwikkelondernemingen en CCPs die als essentieel of belangrijk zijn aangemerkt.
- **Wanneer?** De deadline voor de implementatie van de NIS2-richtlijn was 17 oktober 2024. De Nederlandse

wetgever heeft deze deadline echter niet kunnen halen. Het Nederlandse wetgevingsproces zal in 2025 worden voortgezet.

Implementatie CER-richtlijn

- **Wat?** Op 21 mei 2024 heeft de Nederlandse wetgever een [consultatie](#) gepubliceerd voor een wetsvoorstel voor een Wet weerbaarheid kritieke entiteiten. Dit wetsvoorstel implementeert de Europese [CER-richtlijn](#). De CER-richtlijn introduceert een minimumniveau dat de weerbaarheid van essentiële diensten in bepaalde sectoren verhoogt tegen verschillende soorten fysieke risico's en bedreigingen. Het wetsvoorstel bevat onder andere de verplichting voor aanbieders van essentiële diensten om maatregelen te nemen om hun weerbaarheid te vergroten (zorgplicht) en om bepaalde incidenten te melden (meldplicht). Gezien de sterke verbinding tussen digitale en fysieke weerbaarheid zijn de verplichtingen die vallen onder hoofdstuk III en IV van de CER-richtlijn niet van toepassing op afwikkelingsinstellingen en CCP's die binnen het toepassingsgebied van de DORA-verordening vallen (zie het onderdeel [DORA & AI](#)). Afwikkelondernemingen en CCPs kunnen echter worden geïdentificeerd en aangewezen als kritieke entiteit op basis van de wet weerbaarheid kritieke entiteiten. Dan zijn sommige bepalingen van het wetsvoorstel wel van toepassing op deze entiteiten, zoals de bepalingen betreffende de steun van de lidstaten aan kritieke entiteiten.
- **Wie?** Afwikkelondernemingen en CCPs die als kritieke entiteiten zijn aangemerkt.
- **Wanneer?** De deadline voor de implementatie van de CER-richtlijn was 17 oktober 2024. De Nederlandse wetgever heeft deze deadline echter niet kunnen halen. Het Nederlandse wetgevingsproces zal in 2025 worden voortgezet.

Voorstel Digitale Euro

- **Wat?** Op 28 juni 2023 heeft de Europese Commissie een [voorstel](#) gepubliceerd voor een verordening over de vaststelling van de digitale euro. Het idee achter de digitale euro is om te dienen als aanvulling op contant geld en mensen en bedrijven een alternatieve manier te bieden om digitaal te betalen, bovenop de particuliere opties die banken, betaalinstanties of EGI's momenteel bieden. Volgens het voorstel krijgt de digitale euro de status van wettig betaalmiddel voor retailbetalingen, wat betekent dat begunstigen verplicht zijn de euro te accepteren, tenzij in de verordening anders wordt bepaald. De afwikkeling van online digitale eurobetalingstransacties zal mettertijd plaatsvinden in de *digital euro settlement infrastructure*, nadat deze door het Eurosysteem is goedgekeurd. Meer

details over de *digital euro settlement infrastructure* volgen tijdens de ontwikkeling van de digitale euro. Op 2 december 2024 publiceerde de ECB haar [tweede voortgangsrapport](#) over de voorbereidingsfase van de digitale euro.

- **Wie?** Alle afwikkelondernemingen.
- **Wanneer?** Het voorstel is momenteel in eerste lezing in de Europese Raad. We verwachten meer duidelijkheid over het verdere verloop van de wetgevingsprocedure in 2025.

Implementatie Instant Payments

- **Wat?** Op 8 april 2024 is de [verordening](#) instant payments in werking getreden. Deze verordening wijzigt de Finaliteitsrichtlijn, de herziene richtlijn betaaldiensten (PSD2), de SEPA-verordening en de Verordening grensoverschrijdende betalingen. Omdat deze wijzigingen (deels) moeten worden geïmplementeerd in Nederlandse wet- en regelgeving, zijn eind 2024 een [Uitvoeringswet en een Uitvoeringsbesluit](#) ter consultatie aangeboden. Het doel van de Verordening (en de implementatie daarvan) is om ervoor te zorgen dat instantovermakingen door de hele EU betaalbaar, veilig en onbelemmerd worden verwerkt. Instantovermakingen zijn overmakingen die afzonderlijk worden ingediend en die onmiddellijk worden uitgevoerd, 24 uur per etmaal en op elke kalenderdag, waardoor het geldbedrag binnen enkele seconden op de betaalrekening van de ontvanger staat. De Verordening instant payments bepaalt onder meer dat betaalinstanties en EGI's rechtstreeks kunnen deelnemen aan finale systemen. Daarom wordt de Finaliteitsrichtlijn gewijzigd. In de Nederlandse implementatiewet zijn de wijzigingen aan de Finaliteitsrichtlijn opgenomen.
- **Wie?** Finale systemen waarop de Finaliteitsrichtlijn van toepassing is.
- **Wanneer?** De verordening betreffende onmiddellijke overmakingen is op 8 april 2024 in werking getreden en de tenuitvoerlegging van de wijzigingen van de richtlijnen moet uiterlijk op 9 april 2025 zijn voltooid.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Kapitaalmarktunie

- **Wat?** Op 7 december 2022 heeft de Europese Commissie [nieuwe voorstellen](#) gedaan om de Kapitaalmarktunie (CMU) verder te ontwikkelen. Onderdeel van deze voorstellen zijn maatregelen:

i) om de clearingdiensten van de EU aantrekkelijker te maken door CCP's in staat te stellen om hun producten makkelijker en sneller uit te breiden en marktdeelnemers te stimuleren om liquiditeit op te bouwen bij CCP's in de EU, ii) bijdragen aan de opbouw van een veilig en veerkrachtig clearingsysteem door het EU-toezichtkader voor CCP's te versterken, bijvoorbeeld door de transparantie van margin calls te vergroten, en iii) buitensporige blootstellingen van EU-marktdeelnemers aan CCP's in derde landen te verminderen, met name voor derivaten die door ESMA als wezenlijk systeemrelevant zijn aangemerkt. Op 7 februari 2024 hebben de Raad en het Parlement [overeenstemming bereikt](#) over de verbeteringen van de EU-clearingdiensten.

- **Wie?** Alle CCPs.
- **Wanneer?** De voorstellen bevinden zich nog in het EU-wetgevingsproces dat in 2025 wordt voortgezet.

Blootstelling CCPs derde landen

- **Wat?** Onderdeel van de verdere ontwikkeling van de CMU is een [voorstel voor een verordening](#) met maatregelen om buitensporige uitzettingen op CCPs van derde landen te beperken en de efficiëntie van de clearingmarkten van de EU te verbeteren. De wijzigingen zijn bedoeld om van de EU een aantrekkelijker clearinghub te maken. Ze omvatten (onder andere) maatregelen om de liquiditeit van CCPs in de EU te vergroten en het toezichtkader van de EU te versterken.
- **Wie?** Alle CCPs.
- **Wanneer?** De gedelegeerde verordening is definitief en wacht op publicatie in het Publicatieblad van de EU en wordt van toepassing op de twintigste dag na die van de publicatie. We verwachten dat dit in 2025 zal zijn.

Herziening SIPS-verordening

- **Wat?** Op 18 oktober 2024 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) een [openbare consultatie](#) gelanceerd over de geplande herziening van de Verordening met betrekking tot oversightvereisten voor systeemrelevante betalingssystemen (SIPS-verordening). De geplande herziening van de SIPS-verordening brengt de volgende belangrijke wijzigingen met zich mee: i) herziening van de definitie van een SIPS-exploitant, zodat een bijkantoor in het eurogebied van een rechtspersoon die buiten het eurogebied is gevestigd, daar bij wijze van uitzondering onder valt, en wijzigingen met betrekking tot het toezicht op een dergelijk bijkantoor; ii) nieuwe vereisten met betrekking tot de wijze waarop SIPS-exploitanten worden bestuurd iii) toevoeging van een nieuw artikel over vereisten met betrekking tot

cyberrisico's en iv) toevoeging van een nieuw artikel waarin de belangrijkste vereisten voor uitbesteding worden uiteengezet.

- **Wie?** Afwikkelondernemingen die onder de SIPS-verordening als een SIPS zijn geïdentificeerd.
- **Wanneer?** De consultatie liep van 18 oktober tot 29 november 2024. De resultaten worden in 2025 verwacht.

ESMA & EC

Strategische doelstellingen ESMA 2023-2025

- **Wat?** Op 11 oktober 2022 presenteerde het CCP Supervisory Committee van ESMA haar [strategische doelstellingen](#) voor de jaren 2023-2025. De doelstellingen zijn: i) het versterken van de veerkracht van de CCPs in de EU, ii) het aanpakken van grensoverschrijdende risico's van CCPs uit derde landen, en iii) het verdiepen van risico- en datagestuurde toezicht. Deze doelstellingen zijn in overeenstemming met de ESMA-strategie 2023-2028 (zie het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#)).
- **Wie?** Alle CCPs.
- **Wanneer?** De jaren 2023-2025.

ESMA 2025 Annual Work Programme

- **Wat?** Op 1 oktober 2024 heeft ESMA haar [jaarlijkse werkprogramma 2025](#) gepubliceerd. In dit programma beschrijft ESMA haar toezichtprioriteiten voor 2025. Voor CCPs zal ESMA zich onder andere richten op het ontwikkelen van RTS naar aanleiding van de goedkeuring van de EMIR 3 evaluatie, het bevorderen van convergentie van het toezicht op CCPs in de hele EU en het verder verbeteren van haar toezichtkader voor stresstests.
- **Wie?** Alle CCPs.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Verkorting afwikkelingscyclus

- **Wat?** De CSDR heeft in 2014 de eis geïntroduceerd dat alle transacties in overdraagbare effecten die op handelsplatforms worden uitgevoerd, uiterlijk op de tweede werkdag na de handel moeten worden afgewikkeld (T+2). Vanwege recente ontwikkelingen is de vraag gerezen of de afwikkelingscyclus van effecten kan worden verkort. De ESMA heeft in 2023 een [call for evidence](#) gelanceerd om de meningen in de markt op te halen en kwalitatief bewijs te verzamelen om beter zicht te krijgen op het (veronderstelde) probleem. De EC, ECB en ESMA hebben in oktober een gezamenlijk [statement](#)

uitgebracht waarin ze hun steun uitspreken voor een kortere afwikkelingscyclus (T+1). Daaropvolgend heeft ESMA in november 2024 haar [rapport](#) met bevindingen gepubliceerd, waarin (inderdaad) wordt voorgesteld om de afwikkelingscyclus te verkorten.

- **Wie?** Alle CCPs.
- **Wanneer?** ESMA heeft voorgesteld dat de overgang naar de nieuwe cyclus simultaan plaatsvindt op 11 oktober 2027. De EC, ECB en ESMA hebben de handen ineengeslagen om samen naar deze deadline toe te werken.

Monitoring operationele capaciteit clearingleden

- **Wat?** Op 17 december 2024 publiceerde ESMA een [supervisory briefing](#) waarin de toezichtverwachtingen worden uiteengezet voor nationale toezichthouders bij het toezichthouden op CCP's. Op basis van een peer review van CCP's over due diligence op clearingleden werd geconcludeerd dat CCP's niet altijd voldoende aandacht besteden aan de doorlopende monitoring van de operationele capaciteit van clearingleden voor het blijvend voldoen aan de lidmaatschapscriteria. Om ervoor te zorgen dat nationale toezichthouders waarborgen dat onder toezicht staande CCP's de operationele capaciteit van hun clearingleden monitoren en regelmatig evalueren, publiceerde ESMA verwachtingen over a) adequate IT-systemen, b) toegang tot betalingssystemen en -diensten, c) de benodigde middelen en expertise om de dienst te gebruiken, en d) het operationeel risicobeheer en bedrijfscontinuïteit.
- **Wie?** Alle CCP's. Hoewel de toezichtbriefing gericht is aan nationale toezichthouders, is het waarschijnlijk dat de beschreven toezichtverwachtingen aandachtspunten kunnen vormen voor toekomstig toezicht.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

arrangements en toezichthouders bij het definiëren van hun toezichtbenadering. Het tweede [rapport](#) heet 'Promoting the harmonisation of application programming interfaces to enhance cross-border payments: recommendations and toolkit' en bevat aanbevelingen om een grotere harmonisatie van application programming interfaces (API's) in grensoverschrijdende betalingen te bevorderen. De aanbevelingen zijn geformuleerd door het API Panel of Experts (APEX), een initiatief onder leiding van het CPMI waarin ook deelnemers uit de sector zitting hebben.

- **Wie?** Alle afwikkelondernemingen en betalingssystemen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

ANDERE ONTWIKKELINGEN

CPMI-rapporten FPS & APIs

- **Wat?** Op 15 oktober heeft het Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) van de Bank for International Settlements (BIS) [twee rapporten](#) gepubliceerd. Het eerste [rapport](#) heet 'Linking fast payment systems across borders: governance and oversight' en is bedoeld om eigenaren en exploitanten van snelle betalingssystemen (*fast payment systems*, FPS) te informeren bij het ontwikkelen van de governance en risicobeheer van hun *FPS interlinking*

BANKEN

Voor banken wordt 2025 een jaar van omgaan met de impact van geopolitieke en macro-economische stress op hun bedrijf, verdere implementatie van maatregelen om klimaat- en milieurisico's te beheersen en verdere versterking van hun IT-omgeving en governance. Er zal in 2025 ook veel nieuwe regelgeving zijn voor banken, vooral na de inwerkingtreding van het bankenpakket. Dit betreft 'harde' gedetailleerde wet- en regelgeving, maar ook meer gedetailleerde 'zachte' richtlijnen en interpretaties van regelgevers en toezichthouders. Zowel op mondiaal, Europees als nationaal niveau.

Om de omvang van dit hoofdstuk te beperken, hebben we een selectie moeten maken. In deze Vooruitblik 2025 gaan we bijvoorbeeld alleen in op een aantal ontwikkelingen in het toezichtrecht die specifiek relevant zijn voor de bankensector. We moesten prioriteiten stellen en hebben niet elke nieuwe gewijzigde regelgeving, leidraad, interpretatie, etc. opgenomen.

Voor banken die meerdere soorten diensten verlenen, kunnen ook andere delen van deze Vooruitblik relevant zijn, zoals het deel voor [Beleggingsondernemingen](#), [Betaaldienstverleners](#), [DORA & AI](#), [Kredietverstrekkers](#) en/of [Financiële dienstverleners](#).

De sectoroverschrijdende onderdelen [Integriteit](#) en [Duurzaamheid \(ESG\)](#) zijn ook van groot belang voor banken. Items die betrekking hebben op deze onderwerpen worden over het algemeen niet in deze paragraaf besproken, maar alleen in de eerder genoemde specials. Verder is het voor banken nuttig om kennis te nemen van de Algemene ontwikkelingen, omdat hierin ook onderwerpen worden besproken die banken kunnen raken.

ECB TOEZICHT

20

- Prioriteiten 2025 - 2027
- SREP methodologieën
- SSM-handboek voor toezicht
- Gids voor interne modellen
- Uitbesteding van clouddiensten
- Governance en risicocultuur
- Stresstest cyberweerbaarheid
- O&D's voor CRR III & CRD VI
- Fit-for-55 klimaatstresstest
- Intraday liquiditeitsrisico
- SREP-evaluatie

- Anticiperen op geopolitieke instabiliteit
- SIRA Good Practices
- Geen actie op scheiding BB en TB
- Personentoetsingen en DORA
- Onafhankelijkheid RvC
- O-SII buffers

EBA

25

- Werkprogramma 2025
- Roadmap Bankenpakket
- ESEP - Toezicht
- EREP - Resolutie
- 2025 EU-brede stresstest
- Richtsnoeren ESA's Informatiesysteem
- Richtsnoeren intern beleid
- RTS operationeel risico verlies

DNB TOEZICHT

23

- Visie op Toezicht 2025 - 2028
- Prioriteiten 2025

ITS toezichtrapportage & Pillar III	
ITS interne model autorisatie	
Resolutie ITS & Handboek	
RTS over FRTB	
Richtsnoeren herindiening historische gegevens	
Andere publicaties	
SRB	29
SRM Visie 2028	
Werkprogramma 2025	
Zelfbeoordeling afwikkelbaarheid	
Nieuw bail-in sjabloon	
AFM	30
Trendzicht 2025	
Beleidsregel Informatieverstrekking	
ONTWIKKELING VAN EUROPESE WET- EN REGELGEVING	30
Definitief bankenpakket	
Uitstel van FRTB	
RTS interne modellen marktrisico	
AML	
DORA	
MiCAR	
AI Verordening	
Herleving securitisatiemarkt	
Missiebrief nieuwe commissaris	
ONTWIKKELING VAN NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING	32
Wijzigingswet financiële markten 2024	
Depositogarantiestelsel	
Uitvoering CRR III	
Wet rapportage hypotheekmarkt	
Wet chartaal betalingsverkeer	
Toegankelijkheidsrichtlijn	
NIS2 en CER	
ANDERE ONTWIKKELINGEN	34
BCBS - CCyB	
BCBS - 2023 onrust	
BCBS - Kernprincipes	
Discriminatie door banken	
Draghi Rapport	

ECB TOEZICHT

✚ Prioriteiten 2025 - 2027

Op 17 december 2024 heeft de ECB haar toezichtprioriteiten 2025-2027 gepubliceerd. In samenwerking met nationale toezichthouders heeft de ECB de belangrijkste risico's en kwetsbaarheden van significante instellingen beoordeeld en op basis van deze beoordeling strategische prioriteiten vastgesteld voor de periode 2025-2027. Bij het vaststellen van de strategische prioriteiten heeft de ECB ook rekening gehouden met de resultaten van het 2024 Supervisory Review and Evaluation Process ([SREP 2024](#)), die op dezelfde dag zijn gepubliceerd.

De ECB concludeert dat de banken veerkracht hebben getoond in het licht van een onzeker geopolitiek klimaat en een bijdrage hebben geleverd aan het economisch herstel. Ondanks de robuustheid van de balansen en risicoprofielen van de banken is echter voorzichtigheid geboden, met name gezien de aanhoudend hoge geopolitieke spanningen en de daarmee samenhangende onzekerheid over de macro-economische vooruitzichten. De ECB is ook van mening dat banken zich verder moeten inspannen om hun digitaliseringstrategie dienen te versterken en dienen te zorgen voor een prudent beheer van de risico's die voortvloeien uit de toepassing van nieuwe technologieën. Banken dienen ook een betere bijdrage te leveren om door toezichthouders in eerdere cycli vastgestelde materiële tekortkomingen effectief aan te pakken en deze tijdig te verhelpen.

Voor de periode 2025-27 zijn de prioriteiten van de ECB, met bijbehorende kwetsbaarheden van banken:

- Versterking van de weerbaarheid tegen directe macrofinanciële bedreigingen en ernstige geopolitieke schokken:**
 - Kredietrisico*: tekortkomingen in het beheer van kredietrisico;
 - Operationeel risico*: tekortkomingen in de operationele veerkracht met betrekking tot IT-uitbesteding en IT-beveiliging en IT-beveiliging/cyber risico's.
 - Speciale aandacht voor verschillende risicogebieden*: het beheer van geopolitieke risico's opnemen in toezichtprioriteiten.
- Hardnekkige materiële tekortkomingen effectief en tijdig verhelpen:**
 - Klimaatgerelateerde en milieurisico's*: tekortkomingen in bedrijfsstrategieën en risicobeheer met betrekking tot klimaatgerelateerde risico's en milieurisico's;
 - Governance*: tekortkomingen in de samenvoeging en rapportage van risicogegevens.

3. Versterking van digitaliseringsstrategieën en aanpak van nieuwe uitdagingen die voortvloeien uit het gebruik van nieuwe technologieën:

- **Bedrijfsmodel:** tekortkomingen in digitale transformatiestrategieën.

Tot de prioriteiten van vorig jaar die van de prioriteitenlijst van de ECB zijn geschrapt, behoren (a) tekortkomingen in de kaders voor het beheer van activa en passiva, en (b) tekortkomingen in het functioneren en de sturingsmogelijkheden van bestuursorganen. De ECB geeft aan nog steeds follow-up te zullen geven aan het werk dat banken aan deze prioriteiten hebben verricht.

De nieuwe prioriteiten vormen een leidraad voor de planning en prioritering van het toezicht door de gezamenlijke toezichtteams (Joint Supervisory Teams - JST's) op individuele banken en een belangrijke leidraad voor het jaarlijkse SREP. Voor elk van de geprioriteerde kwetsbare punten zet de ECB de specifieke belangrijkste toezichtactiviteiten die deel uitmaken van het toezichtwerkprogramma uiteen. De ECB zal de prioriteiten direct toepassen op alle significante banken. Daarnaast zal DNB dezelfde toezichtprioriteiten toepassen op de minder significante banken die onder haar toezicht vallen. Het prioriteitsdocument van de ECB zal dus de belangrijkste drijfveer zijn voor de toezichtagenda van elke bank in 2025, waardoor het een *must* is om te lezen.

De ECB heeft haar toezichtprioriteiten 2025-2027 gepubliceerd, samen met een meer gedetailleerde beschrijving van de SREP-methoden voor significante banken. Zie "SREP-methodologieën".

SREP methodologieën

- **Wat?** Op 17 december 2024 heeft de ECB een [beschrijving](#) van haar Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) dat zij toepast op significante instellingen (SI's) gepubliceerd, met daarin de meest recente ontwikkelingen op het gebied van toezicht en wettelijke vereisten. Door middel van het SREP beoordeelt de ECB de manier waarop een bank omgaat met haar risico's en de elementen die haar kapitaal of liquiditeit, nu of in de toekomst, negatief zouden kunnen beïnvloeden. Eveneens op 17 december 2024 heeft de ECB verschillende gedetailleerde beschrijvingen gepubliceerd van de SREP-methode voor het beoordelen van (i) [kredietrisico](#), (ii) [marktrisico](#), (iii) [intern bestuur en risicobeheer](#), (iv) renterisico in de bankenportefeuille en kredietverspreidingsrisico in de bankenportefeuille ([IRRBB en CSRBB](#)) en (v) operationeel risico en het risico van informatie- en communicatietechnologie (ICT) ([operationeel en ICT-risico](#)) van SI's.
- **Wie?** Alle significante banken. Deze SREP-methoden

zullen waarschijnlijk ook door DNB worden overgenomen voor minder significante banken.

- **Wanneer?** De ECB zal de nieuwe SREP-methoden toepassen in de komende SREP-cycli in 2025.

SSM-handboek voor toezicht

- **Wat?** In januari 2024 heeft de ECB haar herziene SSM [Supervisory Manual](#) gepubliceerd. Het toezichthandboek beschrijft de organisatorische opzet van het gemeenschappelijk toezichtmechanisme (het SSM) en definieert de methodologieën, processen en procedures voor het banktoezicht in het eurogebied. Deze herziene versie van het toezichthandboek bevat actuele informatie over Europees banktoezicht en weerspiegelt onder andere de reorganisatie van het banktoezicht van de ECB die in 2020 heeft plaatsgevonden. Het herziene toezichthandboek vervangt de Gids voor banktoezicht uit 2014.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Van toepassing vanaf januari 2024.

Gids voor interne modellen

- **Wat?** Op 19 februari 2024 heeft de ECB haar herziene [Gids](#) voor interne modellen gepubliceerd. De gids legt uit hoe de ECB de regels opvat die van toepassing zijn op banken wanneer zij hun eigen interne modellen gebruiken om hun risicogewogen activa te bepalen en om te berekenen hoeveel kapitaal zij nodig hebben. De herziene versie van de gids verduidelijkt hoe banken materiële klimaat- en milieurisico's in hun modellen moeten integreren. Ook wordt er meer duidelijkheid gegeven voor banken die voor de berekening van hun risicogewogen activa willen terugvallen op de standaardbenadering.
- **Wie?** Alle banken die hun eigen interne modellen gebruiken of van plan zijn te gebruiken om hun risicogewogen activa te bepalen.
- **Wanneer?** De ECB past de leidraad toe in het doorlopende toezicht.

Uitbesteding van clouddiensten

- **Wat?** Op 3 juni 2024 lanceerde de ECB haar [openbare consultatie](#) over haar nieuwe [Gids](#) voor het uitbesteden van clouddiensten aan aanbieders van clouddiensten. De gids bevat gedetailleerde verwachtingen van de ECB en best practices voor de uitbesteding van clouddiensten door banken. De ECB vond deze best practices noodzakelijk nadat de ECB kwetsbaarheden had ontdekt in de IT-uitbestedingsstrategieën van banken. Banken maken in toenemende mate

gebruik van cloud computing-diensten die worden aangeboden door externe dienstverleners. Deze diensten zijn potentieel goedkoper, flexibeler en veiliger, maar afhankelijkheid van derden kan banken ook blootstellen aan risico's, bijvoorbeeld met betrekking tot IT-beveiliging en mogelijke bedrijfsstoringen. Ook zou DORA banken weerbaarder moeten maken, door strengere eisen te stellen aan het beheersen van risico's bij uitbesteding aan ICT-dienstverleners. Zie 'DORA'.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 15 juli 2024. We verwachten dat de ECB de definitieve gids in het eerste kwartaal van 2025 zal publiceren.

Governance en risicocultuur

- **Wat?** Op 24 juli 2024 lanceerde de ECB haar [openbare consultatie](#) over haar nieuwe [Gids](#) voor governance en risicocultuur. Deze gids verduidelijkt de gedetailleerde verwachtingen van de ECB ten aanzien van de wijze waarop bestuursorganen en hun comités dienen te zijn samengesteld en dienen te functioneren, beschrijft de rollen en verantwoordelijkheden van de interne controlefuncties, benadrukt het belang van risicocultuur en schetst verwachtingen ten aanzien van de risicobereidheidskaders van banken. De gids bevat ook veel voorbeelden van goede praktijken.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 16 oktober juli 2024. We verwachten dat de ECB de definitieve gids in het eerste kwartaal van 2025 zal publiceren.

Stresstest cyberweerbaarheid

- **Wat?** Op 26 juli 2024 heeft de ECB de [resultaten](#) van de stresstest voor cyberweerbaarheid gepubliceerd, waarin de ECB beoordeelde in hoeverre banken in staat zijn om te reageren op en te herstellen van cyberaanvallen. Over het algemeen toonde de stresstest aan dat banken beschikken over respons- en herstelkaders, maar dat er nog gebieden zijn die voor verbetering vatbaar zijn. De banken hebben individueel feedback gekregen. Door de resultaten zijn banken zich meer bewust geworden van de sterke en zwakke punten van hun cyberweerbaarheidsraamwerken. Cyberdreigingen worden ook benadrukt door DNB in haar recente [onderzoek](#) naar weerbaarheid in een instabiele wereld, waarin geopolitieke risico's en financiële instellingen aan bod komen. Zie 'Anticiperen op geopolitieke instabiliteit'.
- **Wie?** Alle belangrijke banken.
- **Wanneer?** De resultaten worden opgenomen in het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) voor banken in 2024, dat in 2025 een vervolg moet krijgen.

O&D's voor CRR III & CRD VI

- **Wat?** Op 8 november 2024 heeft de ECB haar [openbare consultatie](#) over de herziening van haar kader voor *options* en *discretions* (O&D's) gepubliceerd. Dit kader bestaat uit een [Leidraad](#) betreffende in het recht van de Unie beschikbare opties en discretionaire bevoegdheden, met inbegrip van een [toelichting](#), een [ontwerpverordening](#), een [ontwerprichtsnoer](#) en een [ontwerpaanbeveling](#). Deze set documenten beschrijft de aanpak van de ECB ten aanzien van de uitoefening van O&D's in de CRR en CRD, met betrekking tot eigen vermogen, berekening van kapitaalvereisten en uitsluitingen van de reikwijdte van prudentiële consolidatie. De aanpassingen zijn voornamelijk noodzakelijk vanwege de inwerkingtreding van het nieuwe bankenpakket (CRR III en CRD VI). De ECB stelt ook enkele wijzigingen voor in haar leidraad voor reeds bestaande O&D's. De ECB oefent O&D's op geharmoniseerde wijze uit voor significante instellingen (SI's) en bevordert de geharmoniseerde uitoefening van O&D's door nationale bevoegde autoriteiten (NCA's) met betrekking tot minder significante instellingen (LSI's). DNB neemt de O&D's van de ECB op individuele basis over voor LSI's.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigt op 10 januari 2025. We verwachten dat de ECB in het tweede kwartaal van 2025 definitieve documenten zal publiceren.

Fit-for-55 klimaatstresstest

- **Wat?** Op 19 november 2024 heeft de ECB samen met de ESA's (EBA, EIOPA en ESMA) de [resultaten](#) van de eenmalige Fit-for-55 scenarioanalyse van het klimaatrisico gepubliceerd. In de onderzochte scenario's is het onwaarschijnlijk dat transitierisico's op zichzelf een bedreiging vormen voor de financiële stabiliteit. Wanneer transitierisico's echter worden gecombineerd met macro-economische schokken, kunnen de verliezen voor financiële instellingen toenemen en tot verstoringen leiden. Deze conclusie leidt tot een gecoördineerde beleidsaanpak voor de financiering van de groene transitie en de noodzaak voor financiële instellingen zoals banken om klimaatrisico's tijdig en volledig in hun risicomanagement te integreren.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De resultaten worden meegenomen in het doorlopende toezicht door de ECB en DNB.

Intraday liquiditeitsrisico

- **Wat?** Op 13 november 2024 heeft de ECB [Practices](#) for managing intraday liquidity risk gepubliceerd. De

praktijken zijn een gevolg van de bankturbulentie van 2023, waarbij noodlijdende banken te maken kregen met een aanzienlijke uitstroom van liquiditeit. Een van de lessen die na de onrust zijn geleerd, heeft betrekking op het beheer van intraday-liquiditeitsrisico (met inbegrip van risicobeheerkader, governance, prognoses en monitoring, uitstroombeheer en stresstests). Intraday-liquiditeitsrisico ontstaat wanneer een bank haar intraday-liquiditeit niet effectief beheert. Het is het risico dat een bank niet in staat is om aan een betalingsverplichting, inclusief onderpand, te voldoen op het verwachte tijdstip, waardoor de eigen liquiditeitspositie en die van andere partijen wordt aangetast. Intraday-liquiditeit wordt ook benadrukt in een recent [rapport van het BCBS](#) over de 2023 bancaire onrust en liquiditeitsrisico. Zie 'BCBS - 2023 turmoil'.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De resultaten worden meegenomen in het doorlopende toezicht door de ECB en DNB.

SREP-evaluatie

- **Wat?** Op 28 mei 2024 heeft de ECB een [FAQ](#) over het SREP gepubliceerd. De FAQ vloeit voort uit een evaluatie door de ECB van het SREP en het SREP-proces en houdt rekening met de feedback van de [evaluatie](#) van het SREP en een door de Europese Rekenkamer gepubliceerd [verslag](#) over het stroomlijnen van het SREP. Als gevolg hiervan zullen de volgende wijzigingen worden doorgevoerd: i) de ECB zal voortaan de meerjarenbeoordeling (MJB) gebruiken voor het SREP, ii) er zal flexibiliteit worden betracht ten aanzien van bepaalde risicobeoordelingen die niet gekoppeld zijn aan de publicatie van de financiële jaarverslagen, en iii) proportionaliteit zal in toenemende mate worden toegepast op het algehele SREP. Ook zal de ECB ernaar streven de duur van het SREP te verkorten. Het proces voor het bepalen van de kapitaalvereisten zal efficiënter worden, met inbegrip van een herziene P2R-methode (Pillar 2 requirement).
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De evaluatie van het SREP is afgerond. De ECB zal de wijzigingen in het SREP geleidelijk doorvoeren in de cyclus van 2025 en de cyclus van 2026.

DNB TOEZICHT

Visie op Toezicht 2025 – 2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Visie op toezicht](#) voor de periode 2025 – 2028 gepubliceerd. Hierin zet DNB uiteen wat financiële instellingen en andere stakeholders de komende vier jaar van DNB

kunnen verwachten. In het kort zal DNB zich richten op i) beheersing van de risico's als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen, ii) impact van technologische innovatie op de financiële sector en iii) cyberweerbaarheid van de financiële sector als gevolg van toenemende dreigingen. DNB gaat ook in op thema's die de afgelopen jaren veel besproken zijn, zoals het tegengaan van financieel-economische criminaliteit, het managen van duurzaamheidsrisico's en governance en gedrag bij instellingen.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Visie op toezicht DNB's visie op toezicht voor de komende vier jaar.

Prioriteiten 2025

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB [Toezicht in beeld](#) voor 2025 gepubliceerd. Hierin vat DNB haar focusthema's in het toezicht voor 2025 samen. In 2025 richt DNB zich op de implementatie van het Bankenpakket (CRR III en CRD VI). Daarnaast zal DNB blijven bijdragen aan de ontwikkeling van prudentieel en integriteitstoezicht, met speciale aandacht voor geopolitiek risico en kredietrisico. Zie ook 'Anticiperen op geopolitieke instabiliteit'. De ontwikkelingen op de Nederlandse huizenmarkt blijven ook een prioriteit, evenals structurele risico's met betrekking tot duurzaamheid, liquiditeit, governance & gedrag, digitale transformatie, datakwaliteit, IT en cyberrisico's. Speciale aandacht zal uitgaan naar het oplossen van tekortkomingen in interne modellen die door banken worden gebruikt. In 2025 zullen significante banken worden onderworpen aan een EU-brede stresstest.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Toezicht in Beeld bevat de toezichtprioriteiten van DNB voor 2025.

Anticiperen op geopolitieke instabiliteit

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB de [studie](#) Veerkracht in een instabiele wereld over geopolitieke risico's en financiële instellingen gepubliceerd. De studie schetst dat er een nieuw tijdperk is aangebroken, gekenmerkt door toenemende internationale spanningen, fragmentatie en blokvorming. Dit heeft directe en indirecte gevolgen voor financiële instellingen door de groei van protectionistische maatregelen, een complexere cyberdreiging en een toename van het aantal opgelegde sancties. DNB [roept](#) financiële instellingen zoals banken op om geopolitieke risico's proactief in kaart te brengen en hun operationele weerbaarheid te waarborgen. Daarnaast is het belangrijk dat instellingen voldoende buffers hebben voor het geval geopolitieke ontwikkelingen

tot financiële risico's leiden. Ook zou DORA banken weerbaarder moeten maken, door strengere eisen te stellen aan het beheersen van risico's bij uitbesteding aan ICT-dienstverleners. Zie ook 'DORA'.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De resultaten worden opgenomen in het Supervisory Review and Evaluation Process (SREP) voor banken in 2024, dat in 2025 een vervolg moet krijgen.

SIRA Good Practices

- **Wat?** Op 19 november 2024 heeft DNB haar [openbare consultatie](#) van de nieuwe SIRA Good Practices gepubliceerd. Met de nieuwe SIRA Good Practices wil DNB de onder haar toezicht staande instellingen praktische handvatten bieden voor het uitvoeren van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA). De SIRA Good Practices vervangen het document 'Good practices. De Integriteitsrisicoanalyse - meer waar dat moet, minder waar dat kan' uit 2015. Een van de nieuwe good practices is dat banken zich intern bewust zijn van onbedoelde neveneffecten bij de uitvoering van hun beleid ten aanzien van de Wwft en de Sanctiewet, zoals uitsluiting en discriminatie (zie ook 'Discriminatie door banken'). De nieuwe SIRA Good Practices bevat een bijlage met een overzicht van de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de huidige SIRA Good Practices uit 2015.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigt op 17 januari 2025. We verwachten dat de ECB in 2025 definitieve documenten zal publiceren.

Geen actie op scheiding BB en TB

- **Wat?** Op 16 augustus 2024 [kondigde](#) DNB [aan](#) de 'no-action'-[aanbeveling](#) van de EBA te volgen, waarbij bevoegde autoriteiten wordt geadviseerd de bepalingen met betrekking tot de scheiding tussen het bankboek en het handelsboek niet te handhaven tot de volledige invoering van het nieuwe marktrisico raamwerk, de 'Fundamental Review of the Trading Book' (FRTB). De bepalingen met betrekking tot de scheiding tussen de beleggingsportefeuille en de handelsportefeuille zijn op 27 februari 2023 ingevoerd in CRR II en worden op 1 januari 2025 aangevuld door CRR III. De toepassing van FRTB is door de Europese Commissie [uitgesteld](#) tot 1 januari 2026. Zie ook 'Uitstel van FRTB'.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De actie voor de scheiding van het bankboek en het handelsboek is uitgesteld tot 1 januari 2026.

Personentoetsingen en DORA

- **Wat?** Op 28 november 2024 [kondigde](#) DNB [aan](#) dat DORA een rol gaat spelen bij de initiële beoordeling van de geschiktheid van onder andere bestuurders en commissarissen van banken. Als onderdeel van de beoordeling zal DNB rekening houden met iemands kennis en ervaring op het gebied van ICT-ricicomagement. Een kandidaat kan worden gevraagd naar zijn of haar kennis van DORA, ICT-ricicomagement en de digitale weerbaarheid van de bank. De diepgang van deze vragen hangt af van de precieze functie van de kandidaat.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Vanaf het moment dat DORA op 17 januari 2025 in werking treedt, zal DNB DORA meenemen in de initiële geschiktheidsbeoordelingen.

Onafhankelijkheid RvC

- **Wat?** Op 26 februari 2024 heeft DNB de definitieve versie van de gewijzigde [Q&A](#) gepubliceerd over het onafhankelijk functioneren van de raad van commissarissen voor onder andere banken. In de Q&A wordt onderscheid gemaakt tussen drie vormen van onafhankelijkheid voor leden van de raad van commissarissen: i) 'onafhankelijk van geest', ii) 'onafhankelijkheid in schijn', en iii) formele onafhankelijkheid of 'onafhankelijkheid in staat'. De nieuwe Q&A's zullen meer in lijn zijn met de gezamenlijke ESMA en EBA [Richtspnoeren](#) over de beoordeling van geschiktheid. Als gevolg hiervan zal DNB alle relevante omstandigheden meewegen bij de beoordeling van de formele onafhankelijkheid van de raad van commissarissen, wat betekent dat er meer mogelijkheden zullen zijn voor banken om een raad van commissarissen te hebben met minder dan 50% formeel onafhankelijke leden.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** In 2025 verwacht DNB dat banken in het doorlopend toezicht continu beoordelen of de onafhankelijkheid van de raad van commissarissen voldoet aan de wettelijke eisen.

O-SII buffers

- **Wat?** Op 2 december 2024 [kondigde](#) DNB [aan](#) de buffervereiste voor bepaalde significante banken (O-SII buffer) te handhaven. Hierdoor blijven de buffers van toepassing: ING (2%), Rabobank (1,75%), ABN AMRO Bank (1,25%), BNG (0,25%) en de Volksbank (0,25%). Ook heeft DNB ING opnieuw geclassificeerd als een mondiaal systeemrelevante instelling (G-SII). De G-SII buffer van 1% die van toepassing is op ING heeft per

saldo geen effect op de risicogewogen kapitaal eis van ING, omdat de bovengenoemde O-SII buffer voor ING hoger is en de hoogste van deze twee buffers van toepassing is.

- **Wie?** Bepaalde belangrijke banken.
- **Wanneer?** Een nieuwe evaluatie van de O-SII buffers zal plaatsvinden in 2025.

EBA

Werkprogramma 2025

- **Wat?** Op 2 oktober 2024 heeft de EBA haar [werkprogramma 2025](#) met daarin de prioriteiten van de EBA voor 2025 en haar meerjarenprioriteiten voor 2025 – 2027 gepubliceerd. De EBA heeft meerdere mandaten met een breed bereik. De prioriteiten voor de EBA voor 2025 zijn onder andere: het uitvoeren van het Bankenpakket en het verbeteren van het Single Rulebook, ii) het verbeteren van de risicogebaseerde en toekomstgerichte financiële stabiliteit voor een duurzame economie, iii) het verbeteren van de gegevensinfrastructuur en het lanceren van een dataportaal, iv) het starten van oversight- en toezichtactiviteiten in het kader van de Digital Operational Resilience Act (DORA) en Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCAR), en v) het ontwikkelen van consumentgerichte mandaten en het zorgen voor een soepele overgang naar het nieuwe kader voor de bestrijding van witwassen en de financiering van terrorisme (AML/CFT). De lopende mandaten voor het bankenpakket zullen een belangrijk onderdeel vormen van het werk van de EBA. De [roadmap](#) van de EBA verschaft duidelijkheid over hoe de EBA de mandaten die haar in het kader van het bankenpakket zijn verleend, zal gebruiken. Zie ook onder 'Roadmap Bankenpakket'.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het Werkprogramma 2025 beschrijft de prioriteiten van de EBA in 2025.

Roadmap Bankenpakket

- **Wat?** De [roadmap](#) van de EBA voor de tenuitvoerlegging van het bankenpakket wordt vooral relevant in 2025, wanneer het bankenpakket op 1 januari 2025 van start gaat. De routekaart, die al op 14 december 2023 is gepubliceerd, beschrijft de volgorde van de mandaten die in het bankenpakket aan de EBA zijn gegeven. Het bankenpakket omvat wijzigingen aan de CRR en CRD (CRR III en CRD VI) als de laatste elementen voor de tenuitvoerlegging van de wereldwijd overeengekomen regelgevingshervormingen van Bazel III. Zie ook onder 'Definitieve implementatie van het

Bankenpakket'. Het bankenpakket bevat iets meer dan 140 (!) mandaten voor de EBA die tussen 2024 en daarna moeten worden uitgevoerd. Deze mandaten worden de komende jaren in 4 fasen ontwikkeld. In 2024 heeft de EBA meerdere ontwerp-richtlijnen en -normen ontwikkeld voor fase 1, die betrekking hebben op krediet-, markt- en operationele risico's en ESG.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Voor 2025 worden meerdere ontwerp- en definitieve richtlijnen en normen verwacht van de EBA in het kader van haar Banking Package-mandaat zoals uiteengezet in de Roadmap. Met name fase 1 en 2 zullen in 2025 relevant worden.

ESEP - Toezicht

- **Wat?** Op 8 juli 2024 heeft de EBA haar European Supervisory Examination Programme ([ESEP](#)) voor 2025 gepubliceerd. Het ESEP identificeert belangrijke onderwerpen voor bevoegde autoriteiten, waaronder de ECB en DNB. Het ESEP maakt deel uit van een jaarlijkse cyclus en draagt bij aan het vergroten van de samenwerking tussen toezichthouders in de EU door gemeenschappelijke richtingen en aandachtsgebieden voor toezichthouders aan te reiken. Voor 2025 zijn de belangrijkste onderwerpen: i) testen van en aanpassen aan toenemende economische en financiële onzekerheden, ii) digitale uitdagingen, met name ICT-risicobeheer en het opbouwen van operationele veerkracht met het oog op de digitale transformatie, en iii) de overgang naar Bazel III en het EU-bankenpakket door ervoor te zorgen dat de informatiesystemen en kapitaalplanning van instellingen de herziene prudentiële maatstaven en de bijbehorende robuustheid kunnen ondersteunen.
- **Wie?** Het ESEP weerspiegelt de prioriteiten van de EBA voor bevoegde autoriteiten, zoals de ECB en DNB. Dit wordt op zijn beurt weerspiegeld in de toezichtprioriteiten van de ECB en DNB met betrekking tot zowel significante als minder significante banken.
- **Wanneer?** Bevoegde autoriteiten moeten rekening houden met bovenstaande kwesties bij het opstellen van hun toezichtprioriteiten voor 2025.

EREP - Resolutie

- **Wat?** Op 13 augustus 2024 heeft de EBA haar European Resolution Examination Programme ([EREP](#)) voor 2025 gepubliceerd. Het stelt drie prioriteiten voor afwikkelingsautoriteiten en banken voor 2025: i) operationalisering van afwikkelingsinstrumenten, ii) liquiditeitsstrategieën bij afwikkeling en iii) managementinformatiesysteem voor waardering. In vergelijking met 2024 is het opbouwen van eigen

vermogen en in aanmerking komende passiva geen afzonderlijke prioriteit meer, aangezien de meeste banken aan hun minimumvereiste voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva (MREL) hebben voldaan. Om de effectiviteit van het instrument van de inbreng van de particuliere sector te vergroten, moeten de kwalitatieve aspecten van de MREL echter verder worden gemonitord in het kader van de operationalisering van de afwikkelingsinstrumenten, en zullen de kwantitatieve aspecten door de EBA worden gevolgd en openbaar gemaakt in haar [MREL-dashboard](#).

- **Wie?** Het EREP weerspiegelt de prioriteiten van de EBA voor bevoegde autoriteiten, zoals de ECB en DNB. Dit wordt op zijn beurt weerspiegeld in de toezichtprioriteiten van de ECB en DNB met betrekking tot significante en minder significante banken.
- **Wanneer?** Afwikkelingsautoriteiten moeten de bovenstaande kwesties in overweging nemen bij het vormgeven van hun toezichtprioriteiten voor 2025.

2025 EU-brede stresstest

- **Wat?** Op 12 november 2024 heeft de EBA de definitieve methodologie, *templates* en leidraad voor de [EU-brede stresstest van 2025](#) gepubliceerd, samen met de data voor de oefening. De methodologie en templates bestrijken alle relevante risicogebieden en bevatten de feedback van marktpartijen. Deelnemende banken moeten een schatting maken van de ontwikkeling van gemeenschappelijke risicofactoren (krediet-, markt-, tegenpartij- en operationele risico's) in een basisscenario en een ongunstig scenario. Daarnaast moeten banken inschatten hoe deze scenario's van invloed zullen zijn op de belangrijkste inkomstenstromen. In bijlage I van de methodologienota wordt een overzicht gegeven van de banken die bij de oefening betrokken zijn. Vooruitlopend op de EU-brede stresstest van 2025 heeft de EBA in 2024 een EU-brede transparantieoefening uitgevoerd.
- **Wie?** Alle banken opgesomd in bijlage I van de methodologische nota.
- **Wanneer?** De stresstest gaat formeel van start in januari 2025 en de resultaten worden begin augustus 2025 gepubliceerd.

Richtsnoeren ESA's Informatiesysteem

- **Wat?** Op 20 november 2024 heeft de EBA, samen met de EIOPA en de ESMA (de ESA's), de [gezamenlijke richtsnoeren](#) gepubliceerd betreffende het systeem (het ESA-informatiesysteem) voor de uitwisseling door de bevoegde autoriteiten van informatie die relevant is voor betrouwbaarheids- en geschiktheidsbeoordelingen van houders van gekwalificeerde deelnemingen,

met inbegrip van de bestuurders ervan. In het ESA-informatiesysteem wordt slechts beperkte en noodzakelijke informatie opgeslagen, die alleen toegankelijk is op een "need-to-know"-basis. Kandidaten die aan een toetsing worden onderworpen, dienen zich ervan bewust te zijn dat bevoegde autoriteiten via het systeem informatie kunnen uitwisselen die relevant is voor de beoordeling van de geschiktheid en betrouwbaarheid van een persoon van belang.

- **Wie?** De richtsnoeren zijn gericht aan bevoegde autoriteiten, maar geven inzicht in de verwerking van persoonsgegevens van personen die onderworpen zijn aan een geschiktheids- en betrouwbaarheidstoets.
- **Wanneer?** De richtlijnen worden geleidelijk van toepassing vanaf 2025.

Richtsnoeren intern beleid

- **Wat?** Op 14 november 2024 heeft de EBA twee [richtsnoeren](#) gepubliceerd over de governanceregelingen en het beleid, de procedures en de controles waarover banken moeten beschikken. De richtsnoeren voorzien in regels die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de governance- en risicobeheersystemen van banken solide zijn en volstaan om het risico aan te pakken dat zij beperkende maatregelen overtreden of omzeilen.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De richtlijnen zijn van toepassing vanaf 30 december 2025.

RTS operationeel risico verlies

- **Wat?** Op 6 juni 2024 heeft de EBA een [openbare consultatie](#) gepubliceerd over drie reeksen ontwerpen van technische reguleringsnormen (RTS) die tot doel hebben de verzameling en registratie van operationele-risicoverliezen te standaardiseren en duidelijkheid te verschaffen over de uitzonderingen voor de berekening van het jaarlijkse operationele-risicoverlies en over de aanpassingen van de reeks verliesgegevens die banken moeten uitvoeren in geval van gefuseerde of overgenomen entiteiten of activiteiten.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 6 september 2024. We verwachten dat de EBA de definitieve RTS in het eerste kwartaal van 2025 zal publiceren. De Europese Commissie kan de RTS kort daarna goedkeuren.

ITS toezichtrapportage & Pillar III

- **Wat?** Op 9 juli 2024 heeft de EBA de definitieve [technische uitvoeringsnormen](#) (ITS) met betrekking tot de rapportagevereisten voor toezichthouders gepubliceerd, waarmee de wijzigingen worden doorgevoerd die nodig zijn om het kader voor toezichtrapportage relevant te houden en af te stemmen op de CRR III. De ITS hebben betrekking op rapportagevereisten voor toezichthouders betreffende output floor, kredietrisico, marktrisico, operationeel risico, cryptoactiva en hefboomwerkingsratio onder CRR. Eerder, op 21 juni 2024, [publiceerde](#) de EBA de definitieve ITS over openbare informatieverschaffing door banken naar aanleiding van CRR III. Deze ITS zorgen ervoor dat marktdeelnemers over voldoende vergelijkbare informatie beschikken om de risicoprofielen van banken te beoordelen, wat de marktdiscipline bevordert. Beide ITS maken deel uit van de fase 1-mandaten in de [roadmap](#) van de EBA voor de tenuitvoerlegging van het bankenpakket. Zie 'Roadmap Bankenpakket'.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het ITS treedt na goedkeuring door de Europese Commissie in werking op de dag na die van de bekendmaking ervan in het Publicatieblad van de Europese Unie.

ITS interne model autorisatie

- **Wat?** Op 16 juli 2024 heeft de EBA een [consultatiedocument](#) gepubliceerd tot wijziging van de Uitvoeringsverordening inzake het gezamenlijke besluitvormingsproces voor de toelating van interne modellen onder de CRR. De herziene technische uitvoeringsnormen (ITS) bevatten wijzigingen in het EU-rechtskader, waaronder het beperkte toepassingsgebied voor interne modellen onder CRR III en het geactualiseerde kader voor de algemene werking van bevoegde autoriteiten. De ITS maken deel uit van de fase 1-mandaten in de [EBA-roadmap](#) voor de tenuitvoerlegging van het bankenpakket. Zie 'Roadmap Bankenpakket'.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 16 oktober 2024. We verwachten dat de EBA de definitieve ITS in 2025 zal publiceren. De Europese Commissie kan de ITS kort daarna goedkeuren.

Resolutie ITS & Handboek

- **Wat?** Op 30 juli 2024 heeft de EBA een [openbare consultatie](#) gepubliceerd over haar ontwerp-ITS betreffende de verstrekking van informatie ten behoeve van afwikkelingsplannen, waarmee het

EBA-rapportagekader voor afwikkelingsplanning wordt herzien. De ITS moeten ervoor zorgen dat afwikkelingsautoriteiten over de gegevens beschikken die ze nodig hebben en moeten de rapportagevereisten in de EU harmoniseren om dubbele verzoeken om gegevens te voorkomen. De belangrijkste voorstellen in de ITS zijn onder meer het vervroegen van de indieningstermijn voor rapportage van 30 april naar 31 maart, een uitbreiding van het toepassingsgebied van entiteiten waarvoor gegevens worden verzameld en een uitbreiding van de gevraagde informatie over sommige onderwerpen. Eerder, op 19 juli 2024, heeft de EBA een [openbare consultatie](#) gepubliceerd over het ontwerphandboek over onafhankelijke taxateurs voor afwikkelingsdoeleinden. Met het ontwerphandboek wordt beoogd de convergentie te vergroten door te voorzien in beste praktijken, hoogwaardige methoden en processen voor de selectie en aanstelling van onafhankelijke taxateurs voor afwikkelingsdoeleinden.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode voor de ITS eindigde op 30 oktober 2024 en de consultatieperiode voor het Handboek eindigde op 19 september 2024. We verwachten dat de EBA haar definitieve ITS en het Handboek in 2025 zal publiceren. De Europese Commissie kan de ITS kort daarna goedkeuren.

RTS over FRTB

- **Wat?** Op 13 augustus 2024 heeft de EBA de definitieve [technische reguleringsnormen](#) (RTS) gepubliceerd met betrekking tot de fundamentele herziening van de handelsportefeuille (FRTB), met normen voor de berekening door banken van de eigenvermogensvereisten voor marktrisico. De RTS maken deel uit van de fase 1-mandaten in de [EBA-routekaart](#) voor de tenuitvoerlegging van het bankenpakket. Zie 'Roadmap Bankenpakket'. De toepassing van de FRTB-standaarden is door de Europese Commissie [uitgesteld](#) tot 1 januari 2026. Zie ook 'Uitstel van FRTB'.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De RTS treedt in werking 20 dagen na publicatie in het Publicatieblad van de Europese Unie, maar wordt pas van kracht na toepassing van de FRTB-normen, momenteel gepland voor 1 januari 2026.

Richtsnoeren herindiening historische gegevens

- **Wat?** Op 9 april 2024 heeft de EBA haar definitieve [richtsnoeren](#) gepubliceerd over het opnieuw indienen van historische gegevens in het kader van het EBA-rapportagekader. De richtsnoeren voorzien in een

gemeenschappelijke aanpak voor het opnieuw indienen van historische gegevens door banken bij de bevoegde en afwikkelingsautoriteiten in geval van fouten, onnauwkeurigheden of andere wijzigingen in de gerapporteerde gegevens. In de richtsnoeren is een nauwkeurigheidseis opgenomen in de indieningsregels van de EBA voor monetaire gegevens van duizend naar tienduizend, wat het aantal herindieningen zou moeten verminderen.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De richtsnoeren gelden vanaf 17 oktober 2024. De nieuwe nauwkeurigheidseis wordt van kracht op 1 april 2025.

Andere publicaties

Naast de hiervoor genoemde publicaties, heeft de EBA in 2024 een groot aantal (consultaties over) richtsnoeren, adviezen, studies en ontwerpen van technische normen gepubliceerd die in 2025 van groot belang zullen zijn voor alle banken. Deze omvatten (maar zijn niet beperkt tot):

- **Verslag over het toezicht op niet-CET1-instrumenten.** Op 27 juni 2024 heeft de EBA haar [verslag](#) over het toezicht op aanvullend tier 1 (AT1), tier 2 en totaal verliesabsorberend vermogen (TLAC) en het minimumvereiste voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva (MREL) van instellingen gepubliceerd. Het verslag biedt nieuwe richtsnoeren voor de prudentiële waardering van niet-CET1-instrumenten en voor andere aspecten die verband houden met de voorwaarden van de uitgiftes.
- **Verslag over de stapeling van kapitaalbuffers.** Op 15 juli 2024 heeft de EBA haar [verslag](#) over o.a. leverage- en MREL/TLAC-vereisten en gerelateerde kapitaalbuffers gepubliceerd, evenals over beschouwingen over managementbufferpraktijken in de Europese Unie (EU). Het rapport beschrijft de rol van stapeling van kapitaalbuffers, zowel going concern als gone concern, met de nadruk op microprudentiële elementen.
- **Verslag over de vereisten om de variabele beloning uit te betalen.** Op 16 juli 2024 heeft de EBA een [verslag](#) gepubliceerd over de vereisten om de variabele beloning van geïdentificeerde personeelsleden gedeeltelijk uit te betalen in het kader van uitstelregelingen en in instrumenten. Het verslag heeft tot doel de tenuitvoerlegging en toepassing van afwijkingen binnen de EU te beoordelen, alsook hun impact op de kosten, de risicoafstemming van variabele beloning op het risicoprofiel van de bank en op het vermogen om personeel aan te werven en te behouden.
- **Verslag over de toepassing van een genderneutraal beloningsbeleid.** Op 16 juli 2024 heeft de EBA een [verslag](#) gepubliceerd over de toepassing van een genderneutraal beloningsbeleid door instellingen en beleggingsondernemingen. Uit het rapport blijkt dat de sector geen grote hindernissen ondervindt bij het aannemen en uitvoeren van een genderneutraal beloningsbeleid, maar dat sommige entiteiten nog steeds geen beloningsbeleid hebben aangenomen dat expliciet maatregelen bevat die ervoor zorgen dat de beloning genderneutraal wordt toegekend. Uit het rapport blijkt verder dat er nog steeds een loonkloof tussen mannen en vrouwen bestaat en dat er nog meer moet worden gedaan om 'gelijke kansen' te garanderen (er zijn bijvoorbeeld vooroordelen die verdere aandacht vereisen).
- **ITS voor de benchmarking van interne modellen.** Op 9 augustus 2024 heeft de EBA de definitieve ontwerpen van [technische uitvoeringsnormen](#) (ITS) gepubliceerd tot wijziging van de uitvoeringsverordening inzake de benchmarking van kredietrisico-, marktrisico- en IFRS9-modellen voor de benchmarkingexercitie van 2025. De ITS worden door de bevoegde autoriteiten gebruikt om een jaarlijkse beoordeling uit te voeren van de interne benaderingen die banken hanteren voor de berekening van de eigenvermogensvereisten.
- **Advies over een maatregel om macroprudentiële risico's aan te pakken.** Op 29 augustus 2024 heeft de EBA een [advies](#) gepubliceerd naar aanleiding van de kennisgeving door DNB van haar voornemen om een [oorspronkelijk in 2022 ingevoerde maatregel](#) met nog eens twee jaar te verlengen tot 2026. De maatregel legt een minimaal gemiddeld risicogewicht op aan Nederlandse woningkredietportefeuilles voor kredietinstellingen die een op interne ratings gebaseerde (IRB) benadering hebben toegepast. De maatregel is bedoeld om banken weerbaar te maken tegen een mogelijke ernstige neergang in de woningmarkt. Deze maatregel wordt genomen temidden van recente aanhoudende prijsstijgingen van onroerend goed. Op basis van de door DNB verstrekte informatie heeft de EBA geen bezwaar tegen de verlenging van de maatregel.
- **Technisch pakket voor 4.0 rapportagekader.** Op 23 oktober 2024 heeft de EBA een ontwerp van [technisch pakket](#) voor versie 4.0 van haar rapportagekader gepubliceerd. Dit pakket zal een vlottere overgang naar het nieuwe datapuntenmodel (DPM 2.0) vergemakkelijken. Zie ook 'ITS inzake toezichtrapportage en openbaarmaking in het kader van de derde pijler'.
- **ITS over Pillar III-datahub.** Op 11 oktober 2024 heeft de EBA een [openbare consultatie](#) gepubliceerd over technische uitvoeringsnormen (ITS) waarin de IT-oplossingen en -processen worden gepresenteerd die grote en andere instellingen moeten volgen bij het indienen van hun informatie in het kader van de derde pijler. Dit omvat de IT-oplossingen die moeten worden

gebruikt, de formaten voor gegevensuitwisseling die moeten worden overwogen en de technische validaties die door de EBA moeten worden uitgevoerd. Zie ook “ITS inzake toezichtrapportage en openbaarmaking in het kader van de derde pijler”.

- **Geactualiseerde lijst van CET1-instrumenten.** Op 20 november 2024 heeft de EBA een geactualiseerde [lijst](#) gepubliceerd van kapitaalinstrumenten die zijn geclassificeerd als uit gewone aandelen bestaand tier 1-kapitaal (CET1). De verwijzing naar de instrumenten met historische voorrang is geschrapt en er zijn enkele nieuwe instrumenten toegevoegd. De lijst weerspiegelt ook wijzigingen in relevante nationale wettelijke bepalingen.

SRB

SRM Visie 2028

- **Wat?** In februari 2024 heeft de SRB haar [SRM Visie 2028](#) gepubliceerd. De visie markeert een nieuwe fase voor het Europees Afwikkelingsmechanisme (SRM), dat bestaat uit een netwerk van nationale afwikkelingsautoriteiten (NRA's) en de SRB, en bevat een accentverschuiving. Het SRM verschuift van afwikkelingsplanning en -voorbereiding naar operationalisering, afwikkelingstests en crisisparaatheid. De nieuwe focus is ervoor te zorgen dat elk plan en voorkeursresolutiestrategie voor elke bank op korte termijn kan worden geïmplementeerd. DNB [noemt](#) de SRM Visie 2028 een gedurfde nieuwe visie die zal bijdragen aan het vertrouwen in een stabiel bankwezen.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** DNB zal de komende jaren meer nadruk leggen op het testen en operationaliseren van resolutieplannen.

Werkprogramma 2025

- **Wat?** Op 26 november 2025 heeft de SRB zijn [werkprogramma voor 2025](#) gepubliceerd, waarin de SRB de plannen voor het komende jaar uiteenzet. In 2025 zal de SRB de focus verleggen van het opstellen en actualiseren van resolutieplannen naar het operationeel maken van de plannen door middel van het testen van resolutiestrategieën. Verder zal de SRB onder meer nieuwe richtsnoeren vaststellen voor de wijze waarop banken hun afwikkelbaarheid zelf kunnen beoordelen en inspecties ter plaatse (OSI's) kunnen uitvoeren.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het werkprogramma is relevant voor 2025.

Zelfbeoordeling afwikkelbaarheid

- **Wat?** Op 3 december 2024 heeft de SRB zijn [openbare consultatie](#) gepubliceerd over de operationele leidraad voor banken inzake de zelfbeoordeling van afwikkelbaarheid. De SRB heeft zijn methodologie voor de beoordeling van de afwikkelbaarheid herzien, bekend als de Heatmap, waarin de capaciteiten worden geschetst die banken na verloop van tijd geacht worden te behouden om als afwikkelbaar te worden beschouwd. Deze capaciteiten zullen worden geïntegreerd in de zelfevaluatie die banken elk jaar moeten invullen, met het oog op consistentie en een gelijk speelveld voor de hele sector. Van banken wordt verwacht dat ze jaarlijks uiterlijk op 31 januari een zelfevaluatie-rapport indienen bij de SRB.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigt op 7 februari 2025. We verwachten dat de SRB de definitieve leidraad in 2025 zal publiceren. Het eerste zelfevaluatie-rapport in het kader van de leidraad moet betrekking hebben op de afwikkelingsplanningsactiviteiten die zijn uitgevoerd gedurende het kalenderjaar 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025 en zal naar verwachting uiterlijk 31 januari 2026 worden ingediend.

Nieuw bail-in sjabloon

- **Wat?** Op 5 november 2024 heeft de SRB een nieuw [bail-in sjabloon](#) voor banken gepubliceerd. De template vergemakkelijkt de uitvoering van een bail-in besluit mocht een bank failliet gaan en kan worden gebruikt bij testoefeningen. De template volgt de [operationele richtlijnen van](#) de SRB [voor bail-in](#) en zorgt voor een gestructureerde en gestandaardiseerde gegevensverzameling. Het bevat ook landspecifieke velden, aangezien nationale afwikkelingsautoriteiten verantwoordelijk zijn voor de implementatie van de bail-in besluiten van de SRB op nationaal niveau. Het nieuwe bail-in sjabloon maakt deel uit van de strategische verschuiving van de SRB om ervoor te zorgen dat alle afwikkelingsinstrumenten volledig operationeel zijn in een crisis. Eerder, op 26 juni 2024, publiceerde de SRB een [document](#) voor banken, investeerders en andere belanghebbenden over het uitvoeren van bail-in besluit door de SRB. Zie ook 'SRM Visie 2028' en 'Werkprogramma'.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Banken hebben 12-18 maanden de tijd om zich aan te passen aan het template.

Trendzicht 2025

- **Wat?** Op 7 november 2024 heeft de AFM haar [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd. In dit rapport gaat de AFM in op belangrijke trends en risico's in de financiële sector. De vooruitzichten voor de komende jaren richten zich op de onzekerheden rond de gestagneerde (of hogere) rente, digitalisering binnen de financiële sector, waaronder het gebruik van AI, waardoor de financiële sector kwetsbaar wordt voor concentratierisico's en cybercrime, risico's rond de afnemende populariteit van de duurzaamheidstransitie, waardoor ESG-beleggen en regelgeving onder druk komen te staan en internationalisering van financiële dienstverlening, wat grensoverschrijdende risico's met zich meebrengt, waaronder een toename van frauderende financiële aanbieders.
- **Wie?** Alle Nederlandse banken die onder gedragstoezicht staan van de AFM.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in de Agenda 2025, die traditiegetrouw begin 2025 door de AFM wordt gepubliceerd.

Beleidsregel Informatieverstrekking

- **Wat?** Op 30 september 2024 heeft de AFM een herziene [Beleidsregel](#) informatieverstrekking financiële producten gepubliceerd. De herziene beleidsregel geeft banken inzicht en helpt hen te voldoen aan wet- en regelgeving over informatieverstrekking. In het kort komt het erop neer dat de AFM correcte, duidelijke en niet-misleidende informatie over spaar- en leenproducten (hypotheek) toejuicht.
- **Wie?** Alle Nederlandse banken die onder gedragstoezicht staan van de AFM.
- **Wanneer?** De beleidsregel is van toepassing vanaf 30 september 2024.

ONTWIKKELING VAN EUROPESE WET- EN REGELGEVING

Definitief bankenpakket

Op 9 juli 2024 zijn de gewijzigde verordening kapitaalvereisten ([CRR III](#)) en de gewijzigde richtlijn kapitaalvereisten ([CRD VI](#)) in werking getreden. CRR III en CRD VI maken deel uit van het bankenpakket, dat zowel

de Bazel III-hervormingen als de niet-Bazelse wijzigingen in de regelgeving voor bankdiensten omvat.

Het bankenpakket omvat o.a.:

- 1) een derdelandenregeling voor buiten de EU gevestigde banken die binnen een lidstaat actief zijn, om het EU-toezicht op banken en bijkantoren van derde landen te harmoniseren. Partijen uit derde landen die grensoverschrijdend actief zijn in de EU moeten aandacht besteden aan de mogelijke eis om te voldoen aan de nieuw ingevoerde regeling voor bijkantoren van derde landen (de zogenaamde third country branche regime, of TCB) in CRD V (en om een EU-kantoor te moeten oprichten);
- 2) vereisten om ESG-risico's goed te beheren, met inbegrip van de vereisten voor banken om ESG-risicobeheersystemen en ESG-rapportage- en openbaarmakingsvereisten te hebben en het vereiste dat banken overgangsplannen moeten opstellen die in lijn zijn met de richtlijn duurzaamheidsverslaggeving over bedrijven (Corporate Sustainability Reporting Directive - CSRD). Terwijl CRR II nieuwe definities van verschillende ESG-risico's en de nieuwe ESG-rapportage- en openbaarmakingsvereisten bevat, richt CRD VI zich op de integratie van ESG-risico's in de interne governance van EU-banken (ICAAP) en het toezicht (SREP).
- 3) wijzigingen in de manier waarop banken hun risicogewogen activa berekenen, waarbij meer gewicht wordt toegekend aan de gestandaardiseerde berekeningsmethode, bijvoorbeeld met de invoering van een voorkeursbehandeling voor vastgoedposities, waaronder een nieuwe categorie van "buy-to-let"-posities (Income Producing Real Estate) en posities in de verwerving, ontwikkeling en bouw van vastgoed (ADC);
- 4) invoering van een 'output floor', een ondergrens voor de kapitaalvereisten die banken berekenen wanneer ze hun modellen gebruiken. De ondergrens voor de output wordt ingevoerd om de buitensporige variabiliteit van de kapitaalvereisten van banken die met interne modellen zijn berekend, te verminderen;
- 5) meer gedetailleerde betrouwbaarheids- en geschiktheidstoetsen, waaronder geharmoniseerde controles voor bankmanagers voordat de managers hun positie innemen, en de invoering van een minimale gemeenschappelijke reeks procedureregels en gestandaardiseerde informatievereisten;
- 6) uitbreiding van de toezichtbevoegdheden van de bevoegde autoriteiten met betrekking tot i) verwervingen door een kredietinstelling van een materiële deelneming in een financiële of niet-financiële entiteit, ii) materiële overdrachten van activa of passiva en iii) fusies of splitsingen.

Zie voor drie belangrijke aandachtspunten onze [blog](#)

gepubliceerd op 10 juli 2024. Zie ook de aankondiging van het Bankenpakket op de [website](#) van DNB.

CRR III zal vanaf 1 januari 2025 van toepassing zijn, waarbij sommige bepalingen al vanaf 9 juli 2024 gelden en sommige bepalingen geleidelijk worden ingevoerd als onderdeel van overgangsregelingen.

Met betrekking tot CRD VI moeten de EU-lidstaten de wijzigingen uiterlijk op 10 januari 2026 in nationaal recht omzetten, waarna deze wijzigingen op 11 januari 2026 van toepassing worden. Het nieuwe TCB-regime wordt echter één jaar later van toepassing, op 11 januari 2027.

In het kader van het bankenpakket heeft de EBA op 14 december 2023 haar [roadmap](#) gepubliceerd. De EBA-routekaart geeft duidelijkheid over hoe de EBA de 140 (!) mandaten die haar in het bankenpakket zijn gegeven, zal gebruiken. De routekaart blijft relevant in 2025. Zie verder op 'Roadmap Bankenpakket'.

Uitstel van FRTB

- **Wat?** Op 24 juli 2024 heeft de Europese Commissie de toepassing van de 'Fundamental Review of the Trading Book' (FRTB) [uitgesteld](#) tot 1 januari 2026. De FRTB introduceert geavanceerde risicometingstechnieken voor de berekening door banken van de eigenvermogensvereisten voor marktrisico. De FRTB-normen zijn bedoeld om de eigenvermogensvereisten af te stemmen op de werkelijke risico's waarmee banken worden geconfronteerd. De Europese Commissie [heeft gemerkt](#) dat belangrijke rechtsgebieden, waarvoor overwegingen in verband met gelijke concurrentievoorwaarden zeer relevant zijn, hun regels nog niet hebben afgerond of nog geen definitief tijdschema voor de invoering van de FRTB-normen hebben meegedeeld. Met name de Verenigde Staten hebben nog geen duidelijkheid verschaft over wanneer en hoe ze de FRTB-normen zullen invoeren. De implementatiedatum in de VS is nu waarschijnlijk op zijn vroegst januari 2026.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Volgens de huidige planning treedt de ABVV in werking op 1 januari 2026.

RTS interne modellen marktrisico

- **Wat?** Op 13 maart 2024 heeft de Europese Commissie de [Regulatory Technical Standards](#) (RTS) goedgekeurd over de beoordelingsmethode waarmee bevoegde autoriteiten controleren of een bank voldoet aan de vereisten om interne modellen voor marktrisico te gebruiken. Banken mogen alleen interne modellen

voor marktrisico gebruiken als ze voortdurend voldoen aan de vereisten die zijn vastgelegd in de CRR. De RTS bevatten regels voor de bevoegde autoriteiten om te beoordelen of banken aan deze vereisten voldoen, bijvoorbeeld met betrekking tot de kwaliteit van de documenten en de bestuurs- en besluitvormingsstructuur van de bank.

- **Wie?** De RTS zijn gericht aan bevoegde autoriteiten, maar geven banken die interne modellen gebruiken inzicht in de methode van verificatie van deze modellen door deze autoriteiten.
- **Wanneer?** De RTS is op 7 juli 2024 in werking getreden, met uitzondering van enkele bepalingen die in 2025 en 2026 van kracht worden.

AML

- **Wat?** Op 10 juli 2024 zijn de [verordening](#) inzake het witwassen van geld of terrorismefinanciering (AMLR) en de [richtlijn](#) inzake het witwassen van geld en terrorismefinanciering (AMLD6) in werking getreden. De AMLR en AMLD6 zullen grotendeels van toepassing zijn op 10 juli 2027. Het nieuwe AML-kader bevat onder andere de vereisten voor cliëntenonderzoek (CDD), waaronder het sanctiescreening, het uitbesteden van AML/CFT-taken, de bedrijfsbrede risicobeoordeling, de compliancefunctie en het melden van verdachte transacties aan de FIU. Deze vereisten vloeien grotendeels voort uit AMLD4, AMLD5 en de relevante EBA-richtlijnen (waaronder de gewijzigde [Guidelines](#) op ML/TF Risk Factors, van toepassing vanaf 30 december 2024). Het nieuwe AML-kader leidt tot een belangrijke verandering in het Europese (en dus ook Nederlandse) AML/CFT-landschap. In de paragraaf [Integriteit](#) wordt nader ingegaan op de wijzigingen en alle gerelateerde ontwikkelingen.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** AMLR en AMLD6 treden in werking op 10 juli 2027. Banken worden aangespoord om de regelgeving de komende jaren te implementeren.

DORA

- **Wat?** Vanaf 17 januari 2025 treedt de [verordening](#) inzake digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector (DORA) in werking. DORA moet banken weerbaarder maken door strengere eisen te stellen aan het beheer van risico's bij uitbesteding aan ICT-dienstverleners. Het hoofdstuk [DORA & AI](#) gaat dieper in op DORA en alle gerelateerde ontwikkelingen.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** DORA is op 17 januari 2025 in werking getreden. Banken worden aangespoord om de verordening te implementeren.

MiCAR

- **Wat?** Op 9 juni 2023 werd de [Verordening](#) betreffende markten voor crypto-activa (MiCAR) gepubliceerd. MiCAR streeft naar geharmoniseerde regelgeving voor crypto-activa op Europees niveau. Zo wordt onder MiCAR een heel scala aan diensten en activiteiten rondom crypto-activa vergunningsplichtig, of in ieder geval onder toezicht gebracht. Naast MiCAR zelf zijn er veel aanvullende regels gepubliceerd of nog in de maak. Het onderdeel over [Cryptodienstverlening](#) gaat dieper in op MiCAR en alle gerelateerde ontwikkelingen.
- **Wie?** Alle banken met crypto-activiteiten (bijv. het uitgeven van ART's, EMT's of het leveren van crypto-assetdiensten).
- **Wanneer?** MiCAR trad in werking op 30 december 2024.

AI Verordening

- **Wat?** Op 1 augustus 2024 is de [verordening](#) inzake kunstmatige intelligentie (AI-wet) in werking getreden. Het doel van de AI-wet is een verantwoorde ontwikkeling en uitrol van AI in de EU. Het gebruik van AI door banken valt onder het reguliere toezichtskader, maar de AI-wet introduceert enkele aanvullende eisen voor banken die AI-systemen met een hoog risico aanbieden en/of gebruiken in hun bedrijfsvoering. AI staat ook op de radar van DNB en de AFM. Op 9 april 2024 publiceerden DNB en de AFM een [rapport](#) met hun visie op de impact en risico's van AI op de financiële sector en het toezicht. DNB en de AFM verwachten dat financiële instellingen, waaronder banken, AI op een verantwoorde manier gebruiken en alle regelgeving onverkort toepassen.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De AI-wet treedt op 2 augustus 2026 in werking.

Herleving securitisatiemarkt

- **Wat?** Op 9 oktober 2024 heeft de Europese Commissie een [gerichte consultatie](#) gepubliceerd over de werking van securitisaties. De consultatie bevat algemene vragen in en vragen die specifiek zijn voor bepaalde deelnemers aan de Europese securitisatiemarkt: uitgevende instellingen, investeerders, sponsors. De consultatie volgt op de aanbeveling om securitisatie nieuw leven in te blazen in, onder andere, het rapport van Mario Draghi, als middel om de kredietverleningscapaciteit van Europese banken te versterken, diepere kapitaalmarkten te creëren, de Europese spaar- en beleggingsunie op te bouwen en het concurrentievermogen van de EU te vergroten. Op 3 december 2024 publiceerde de

ECB een [Reactie](#) op de consultatie, waarin verdere harmonisatie op EU-niveau en een geïntegreerde EU-kapitaalmarkt worden bevorderd. Zie ook het "Draghi Rapport".

- **Wie?** Alle banken en andere partijen die actief zijn in securitisatie.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 4 december 2024. De antwoorden zullen worden meegenomen in de herziening van het securitisatiekader die de Europese Commissie tijdens het volgende mandaat zal overwegen.

Missiebrief nieuwe commissaris

- **Wat?** Op 17 september 2024 heeft de Europese Commissie een [missiebrief](#) gepubliceerd, gericht aan de nieuwe commissaris voor Financiële Diensten en de Unie van Spaargelden en Investerings, Maria Luísa Albuquerque, met daarin de prioriteiten voor het banktoezicht door de Europese Commissie voor de komende 5 jaar. De brief is zeer directief, met een focus op het stimuleren van particulier sparen, het bevorderen van kapitaal voor innovatie, het ontsluiten van digitale financiering, het waarborgen van het concurrentievermogen van de financiële sector en het benutten van duurzame financiering. Ook bevat de brief een expliciete verwijzing naar het versterken van financieel toezicht en het verder ontwikkelen van de Bankenuie (verwijzend naar het Europees depositogarantiestelsel). Securitatie wordt gezien als een mogelijkheid om bancaire financiering te ontsluiten (zie ook 'Herleving securitisatiemarkt'). Onze gedachten over de missiebrief zijn opgenomen in onze [blog](#).
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 4 december 2024. De antwoorden zullen worden meegenomen in de herziening van het securitisatiekader die de Europese Commissie tijdens het volgende mandaat zal overwegen.

ONTWIKKELING VAN NEDERLANDSE WET- EN REGELGEVING

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Op 11 juni 2024 is de [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) aangenomen. Als gevolg van de Wijzigingswet financiële markten 2024 zal een nieuw artikel 12c worden geïntroduceerd in de Bankwet 1998. Artikel 12c bepaalt dat zowel de DNB-directeur belast met het toezicht op een bank als de DNB-directeur

afwikkeling kunnen vaststellen dat sprake is van een (waarschijnlijk) faillissement van een bank. De wijziging was nodig om de Bankwet 1998 in lijn te brengen met het resolutiekader voor banken (BRRD).

- **Wie?** DNB en alle banken.
- **Wanneer?** De Wijzigingswet financiële markten 2024 zal over het algemeen op 1 januari 2025 in werking treden.

Depositogarantiestelsel

- **Wat?** Op 1 september 2024 is het [Besluit](#) tot wijziging van het depositogarantiestelsel (DGS) in werking getreden. Het besluit strekt tot verdere implementatie van de herziene richtlijn depositogarantiestelsels en beoogt geconstateerde gebreken en omissies in de bepalingen betreffende het depositogarantiestelsel te actualiseren en te herstellen. Het besluit verduidelijkt onder andere de methode voor premieheffing. Als gevolg van het besluit kan DNB de risicomethodiek voor de berekening van de premies aan het depositogarantiestelsel wijzigen via de [Regeling](#) risico-indicatoren bijdragen depositogarantiestelsel Wft 2024. Voorheen deed het ministerie van Financiën dit via een ministeriële regeling.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Vanaf nu zal DNB de nieuwe risicomethodologie toepassen bij het berekenen van de bijdragen aan het depositogarantiefonds.

Uitvoering CRR III

- **Wat?** Op 9 juli 2024 is het [Besluit](#) uitvoering CRR III geraadpleegd door het Ministerie van Financiën. Hoewel CRR III rechtstreeks van toepassing is, moeten de EU Verordeningen Wft [Besluit](#) worden aangepast om alle (nieuwe) bepalingen van CRR III op te nemen om afdwingbaar te worden. Daarnaast is besloten om een lidstaatoptie toe te passen met betrekking tot de toepassing van de kapitaalvloer op geconsolideerd niveau binnen lidstaten. Dit zal ook worden opgenomen in de EU Verordeningen Wft Besluit.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 30 augustus 2024. We verwachten dat het definitieve besluit over de implementatie van CRR III in 2025 zal worden gepubliceerd.

Wet rapportage hypotheekmarkt

- **Wat?** Op 15 mei 2024 werd een [consultatie](#) gepubliceerd voor een wet op de rapportering van hypothecaire leningen. Deze wet voorziet in een

meldingsplicht voor banken die hypothecaire leningen verstrekken of daarin investeren. Een bank wordt verplicht om informatie aan DNB te rapporteren over door haar of op haar balans verstrekte hypothecaire leningen voor woningen of bedrijven. DNB heeft deze gegevens nodig voor het maken van betrouwbare en actuele statistieken over de financiële sector en risicobeoordelingen op het gebied van financiële stabiliteit. De precieze dataset die gerapporteerd moet worden, zal worden vastgelegd in lagere regelgeving.

- **Wie?** Banken die hypothecaire leningen verstrekken of erin investeren.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 1 juli 2024. We verwachten dat de wet in 2025 aan het parlement zal worden voorgelegd.

Wet chartaal betalingsverkeer

- **Wat?** Op 18 oktober 2024 heeft de Raad van State zijn advies over de [Wet chartaal betalingsverkeer](#) gepubliceerd. De wet is eerder in 2024 geconsulteerd. Het doel van de wet is om contant geld toegankelijk, beschikbaar en betaalbaar te houden. De wet bevat de volgende maatregelen: i) Grote banken worden verplicht om te zorgen voor een landelijke basisinfrastructuur van geldautomaten. ABN AMRO, ING en Rabobank doen dit al, via hun gezamenlijke onderneming Geldmaat. ii) banken zijn verplicht om hun betaalrekeninghouders toegang te bieden tot de basisinfrastructuur voor contant geld, tegen maximumtarieven (gratis voor particulieren). iii) het geldtransport in Nederland wordt grotendeels uitgevoerd door één dienstverlener. De wet regelt niet de acceptatie van contant geld door winkeliers. Dit zal worden geregeld door is een [EU-voorstel](#) voor een verplichting om contant geld te accepteren.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** We verwachten dat de wet in 2025 wordt gepubliceerd.

Toegankelijkheidsrichtlijn

- **Wat?** Op 15 april 2024 is het [Uitvoeringsbesluit](#) toegankelijkheidseisen producten en diensten gepubliceerd. Vervolgens is op 4 juli 2024 het [Uitvoeringsbesluit](#) toegankelijkheidseisen bancaire diensten gepubliceerd. De wet en het besluit implementeren de EU [Toegankelijkheidsrichtlijn](#) in de Nederlandse wetgeving. De wetgeving beschrijft toegankelijkheidseisen voor onder andere aanbieders van consumentenbankdiensten. Onder consumentenbankdiensten wordt een breed scala aan diensten verstaan op het gebied van het verstrekken van consumptief/hypothecair krediet, beleggingsdiensten, betaaldiensten en elektronisch geld. Aanbieders van

consumentenbankdiensten moeten voldoen aan eisen die verband houden met het toegankelijker maken van de diensten voor mensen met een beperking en het verstrekken van informatie over de toegankelijkheid van de aangeboden diensten. Opgemerkt wordt dat consumentenbankdiensten moeten voldoen aan de normen van taalniveau B2. Onder [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvereisten in detail uitgewerkt.

- **Wie?** Banken die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met als doel een overeenkomst te sluiten met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvereisten treden in werking op 28 juni 2025.

NIS2 en CER

- **Wat?** Op 21 mei 2024 heeft de Nederlandse wetgever een [consultatie](#) gepubliceerd voor een wetsvoorstel voor een Nederlandse cyberbeveiligingswet. Dit voorstel implementeert de [NIS2-richtlijn](#). De NIS2-richtlijn heeft als doel cyberbeveiliging in de Europese Unie naar een hoger gemeenschappelijk niveau te tillen door de digitale weerbaarheid van essentiële en belangrijke entiteiten in de lidstaten te versterken. Daarnaast heeft de Nederlandse wetgever op 21 mei 2024 nog een [consultatie](#) gepubliceerd voor een wet weerbaarheid kritieke entiteiten. Dit voorstel implementeert de [CER-richtlijn](#). De CER-richtlijn richt zich op de bescherming van organisaties tegen fysieke bedreigingen, zoals de gevolgen van (terroristische) misdrijven, sabotage en natuurrampen. Banken zouden onder deze wetten kunnen vallen, mits een bank wordt aangemerkt als essentieel of belangrijk (onder de cyberbeveiligingswet) of een kritieke entiteit of verlener van een essentiële dienst (onder de wet weerbaarheid kritieke entiteiten), met dien verstande dat voor cyberdreigingen de DORA *de lex specialis* is en als eerste van toepassing is.
- **Wie?** Banken die als essentieel of belangrijk zijn aangemerkt onder de cyberbeveiligingswet.
- **Wanneer?** De deadline voor de implementatie van de NIS2-richtlijn was 17 oktober 2024. De Nederlandse wetgever heeft deze deadline echter niet kunnen halen. Het Nederlandse wetgevingsproces zal in 2025 worden voortgezet.

ANDERE ONTWIKKELINGEN

BCBS – CCyB

- **Wat?** Op 28 november 2024 heeft het BCBS een [rapport](#) over de verschillende praktijken bij het

implementeren van een positief neutrale anticyclische kapitaalbuffer (CCyB) gepubliceerd. De CCyB is bedoeld om de veerkracht van banken te vergroten wanneer cyclische risico's zich opbouwen, en om de buffer vrij te geven zodra risico's zich manifesteren. Dit geeft banken extra ruimte om verliezen op te vangen in onzekere tijden en ondersteunt de kredietverlening aan bedrijven en consumenten. Op 26 september 2024 [kondigde](#) DNB aan de CCyB te handhaven op 2,0%.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het rapport geeft inzicht in de berekening van de CCyB per bevoegde autoriteit, inclusief DNB.

BCBS – 2023 onrust

- **Wat?** Op 11 oktober 2024 heeft het BCBS een [voortgangsrapport](#) gepubliceerd over de onrust bij banken en het liquiditeitsrisico in 2023. Het rapport wordt gepresenteerd aan de ministers van Financiën en de centrale banken van de G20. Het rapport bevat een analyse van de liquiditeitsuitstroom die noodlijdende banken tijdens de onrust hebben ervaren en beoordeelt de materialiteit van liquiditeitsrisicofactoren die niet expliciet worden gedekt door de Basel III Liquidity Coverage Ratio (LCR). Naar aanleiding van het rapport zal het BCBS onder andere prioriteit geven aan het versterken van de effectiviteit van het toezicht.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het rapport geeft inzicht in de onrust bij banken in 2023 en het liquiditeitsrisico, waarvan de resultaten kunnen worden gebruikt voor nieuwe initiatieven van het BCBS.

BCBS – Kernprincipes

- **Wat?** Op 25 april 2024 heeft het BCBS de herziene [Core Principles](#) for effective banking supervision gepubliceerd. De Core Principles omvatten de minimumnormen voor deugdelijke prudentiële regulering van en toezicht op banken en banksystemen. De beginselen zijn universeel toepasbaar en zijn geschikt voor een reeks banksystemen en een breed spectrum van banken. De herziene kernprincipes bevatten: i) wijzigingen in de definitie van duurzaamheid van het bedrijfsmodel, een concept dat de verwachting weerspiegelt dat een bank gezonde en toekomstgerichte strategieën ontwerpt en implementeert die op termijn duurzame rendementen genereren, om de relatie met bedrijfsmodelanalyse te verduidelijken en om te benadrukken dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het ontwerpen en implementeren van duurzame bedrijfsstrategieën bij de raad van bestuur van een bank ligt, ii) de invoering van een definitie van

'klimaatgerelateerde financiële risico's' en iii) wijzigingen in de definitie van dienstverleners om de betekenis van 'intragroepsentiteiten' te verduidelijken. De kernbeginselen worden door de bevoegde autoriteiten gebruikt om de effectiviteit van hun regelgevings- en toezichtkader te beoordelen. Daarnaast worden de kernbeginselen toegepast door het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank als onderdeel van het Financial Sector Assessment Program (FSAP) om de effectiviteit van de bancaire toezichtsystemen en -praktijken van landen te evalueren.

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** De kernbeginselen bepalen hoe de ECB en andere bevoegde autoriteiten hun eigen beginselen voor banktoezicht in 2025 en daarna zullen vaststellen.

Discriminatie door banken

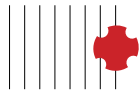
- **Wat?** Op 27 mei 2024 overhandigde het Ministerie van Financiën een [rapport](#) aan de Tweede Kamer over het ervaren van discriminatie door klanten bij het afnemen van diensten door banken en betaalinstanties. Van alle onderzochte groepen ervaren mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en jongeren het vaakst discriminatie in het contact met banken en betaalinstanties. Overmatige controle door banken en betaalinstanties wordt het meest genoemd. Discriminatie zal bovendien de agenda staan van het Ministerie van Financiën in gesprekken met banken, betaalinstanties en bevoegde autoriteiten. Op 17 december 2024, heeft de Minister van Financiën een [Brief](#) aan de Tweede Kamer gestuurd met een update over de voortgang. De minister werkt samen met DNB en de NVB aan een aantal concrete acties, waaronder het verbeteren van de Wwft en de Sanctiewet, een werkwijze om het opzeggen van een rekening tot een minimum te beperken, een meldpunt voor klachten, een handleiding met betrekking tot het omgaan met kunstmatige intelligentie (AI) en meer aandacht voor discriminatie in interne opleidingen bij banken.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** We verwachten dat het Ministerie van Financiën in 2025 een vervolg zal geven aan de te nemen acties om discriminatie door banken en betaalinstanties te voorkomen.

Draghi Rapport

- **Wat?** Op 9 september 2024 heeft de Europese Commissie een [rapport](#) over de toekomst van het Europese concurrentievermogen gepubliceerd, ook wel het 'Draghi-rapport' genoemd. In zijn rapport heeft Draghi onderzoek gedaan naar het concurrentievermogen van de EU-economie. Het

rapport identificeert drie belangrijke actiegebieden voor Europa om duurzame groei opnieuw aan te wakkeren: i) het dichteren van de innovatiekloof met de VS en China, vooral in geavanceerde technologieën, ii) het afsluiten van een gezamenlijk plan voor decarbonisatie en concurrentievermogen en iii) het vergroten van de veiligheid en het verminderen van afhankelijkheden. Draghi concludeert dat de EU te veel vertrouwt op bankfinanciering, die minder geschikt is om innovatieve projecten te financieren en te kampen heeft met verschillende beperkingen, en dat EU-banken te maken hebben met specifieke regelgevingshindernissen die hun capaciteit om leningen te verstrekken beperken. Het nieuw leven inblazen van securitisatie wordt gezien als een mogelijkheid. Zie ook 'Herleving securitisatiemarkt'. Draghi concludeert ook dat de regeldruk in de EU hoog is en blijft toenemen, maar dat het de EU ontbreekt aan een gemeenschappelijke methode om deze te beoordelen. Het rapport bevat concrete voorstellen om deze regelgeving te verminderen, waaronder prudentiële regelgeving voor banken. Onze gedachten over het Draghi-rapport zijn opgenomen in onze [blog](#).

- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Het Draghi-rapport zal worden meegenomen in de wetgevingsvoorstellen van de Europese Commissie en de goedkeuring van nieuwe regelgeving.

BELEGGINGSFONDSEN

In dit deel worden de regels voor beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen (abi's) en instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's/ucits) besproken. In plaats van de formele wettelijke term 'beleggingsinstelling' hanteren wij de in de markt gebruikelijke term 'beleggingsfonds' als generieke aanduiding van alle soorten beleggingsvehikels.

Beheerders die naast het beheren van beleggingsfondsen ook beleggingsdiensten mogen verlenen (beheerders met MiFID II top-up), moeten voor dat deel van de dienstverlening voldoen aan een groot aantal regels die gelden voor beleggingsondernemingen. Daarom raden wij die beheerders aan om naast dit onderdeel ook kennis te nemen van het onderdeel [Beleggingsondernemingen](#) van deze Vooruitblik. Ook de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#), [Duurzaamheid \(ESG\)](#) en [DORA & AI](#) zijn voor beheerders van groot belang. Onderwerpen die daarop betrekking hebben, komen niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials.

Tot slot is het voor beheerders van beleggingsfondsen nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die beheerders en beleggingsfondsen kunnen raken.

Wat een deel van de markt op dit moment verder bezighoudt, maar waar wij in deze Vooruitblik niet op ingaan, zijn fiscale ontwikkelingen en de dientengevolge fiscale behandeling van verschillende type beleggingsfondsen.

AFM TOEZICHT	37	ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING	41
Trendzicht 2025		AIFMD 2	
Beleidsregel informatieverstrekking		Retail Investment Strategy – AIFMD & UCITS	
Aanbevelingen uitbestedingsmonitoring		Retail Investment Strategy - PRIIPs	
Leidraad PARP scenarioanalyses		EuVECA en EuSEF	
Aandachtspunten liquiditeitsstresstests		Review MMF-verordening	
AIFMD voor light beheerders		NIEUWE WET EN REGELGEVING	43
DNB TOEZICHT	39	Wijzigingsbesluit financiële markten 2024	
Toezicht in beeld 2024-2025		Toegankelijkheidsvoorschriften	
Algemene aandachtspunten toezicht		Macroprudentiële raamwerk NBFIs	
Aandacht uitkering interim-dividend		Rapportage hypotheekmarkt	
Anticipeer op geopolitieke instabiliteit		Toezichtondersteunende rapportage	
Rapportageplicht statistische gegevens		FIDA	
ESMA	40		
Work Programme 2025			
Level 2 ELTIF Verordening			
Level 2 AIFMD – Open-end loan origination			
Level 2 AIFMD - Liquiditeitsbeheer & inkoop			
Toepassing ESG in fondsnamen			

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

- **Wat?** Op 14 november 2024 heeft de AFM [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd, waarin de AFM ingaat op de belangrijkste trends en bijbehorende risico's in de financiële sector. Voor assetmanagement legt de AFM de nadruk op onder meer:
 - **Concentratie en marktmacht.** De consolidatie in de assetmanagementsector zet door, door toenemende regel- en margedruk en digitalisering. Dit leidt tot concentratierisico's doordat veel assetmanagers afhankelijk worden van een beperkt aantal partijen of wanneer enkele grote assetmanagers met dominante marktpositie overblijven.
 - **Toename belang private credit.** De markt voor private credit groeit sterk en raakt meer verweven met het financiële systeem. Pensioenfondsen en verzekeraars zijn grote investeerders in private credit, terwijl private credit juist als risicovol wordt beschouwd. Private credit draagt weliswaar bij aan een concurrerende kredietmarkt als alternatief voor bancaire financiering, maar brengt ook hoge krediet- en liquiditeitsrisico's met zich mee. Beheerders dienen waakzaam te zijn voor deze toenemende risico's.
 - **Uitbesteding.** Assetmanagers besteden niet alleen de (beleggings)administratie en IT uit, maar ook vergunningplichtige activiteiten, zoals portefeuille- en vermogensbeheer. Groeiende uitbesteding kan, net als consolidaties, leiden tot concentratierisico's wanneer veel assetmanagers afhankelijk worden van een beperkt aantal partijen aan wie wordt uitbesteed.
 - **AI.** Toenemend gebruik van AI-modellen en -toepassingen door beheerders maakt hen afhankelijk van de kwaliteit van beschikbare data, benadrukt het belang van transparantie over het gebruik van AI tegenover klanten en werkt afhankelijkheid van derden in de hand.
 - **Duurzaamheidstransitie.** In het kader van de duurzaamheidstransitie, signaleert de AFM diverse ontwikkelingen en risico's, waarvan de beperkte beschikbaarheid en kwaliteit van ESG-data een belangrijke is. Voor het juist kunnen inschatten van duurzaamheidsrisico's is juiste, tijdige en volledige ESG-data nodig. Vooralsnog is de kwaliteit van ESG-data nog niet op het gewenste niveau. Dit komt onder andere omdat veel (fysieke) duurzaamheidsrisico's uit de waardeketen volgen, waar minder zicht op is.
 - **Integriteit.** De AFM constateert een toename van assetmanagers die zonder vergunning fondsen mogen aanbieden (beheerders onder het registratieregime), wat het risico op fraude en criminaliteit verhoogt (waaronder risico's op

witwassen en misleidende informatieverstrekking). De AFM heeft in november 2024 een [overzicht](#) gepubliceerd van verplichtingen die gelden voor beheerders onder het registratieregime.

- **Wie?** Primair relevant voor vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's, maar ook voor beheerders die gebruik maken van het AIFMD-registratieregime.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2025, die begin 2025 door de AFM zal worden gepubliceerd.

Beleidsregel informatieverstrekking

- **Wat?** Op 30 september 2024 publiceerde de AFM de herziene [Beleidsregel informatieverstrekking](#). Hierin geeft de AFM onder andere nadere regels over de verantwoordelijkheid van de financiële dienstverlener bij het gebruik van "affiliate marketing" en nieuwe voorbeelden van misleidende en/of onevenwichtige informatieverstrekking. Hoewel de beleidsregel al van toepassing is, dient dit de doorlopende aandacht van financiële dienstverleners te hebben.
- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Per direct. Affiliate marketing en onevenwichtige informatieverstrekking lijkt met name steeds meer op de radar van de AFM te staan. Dat is wat ons betreft dus een aandachtspunt bij samenwerking met anderen in 2025. Zie hierover ook het volgende artikel: R.E. Labeur, 'Rondom het Nieuws. Hoe beoordeelt de AFM diverse soorten van informatieverstrekking?', TFR 6 mei 2024, p. 105-109.

Aanbevelingen uitbestedingsmonitoring

De guidance van de AFM op het gebied van uitbesteding was nog nooit zo specifiek en gedetailleerd als nu. Op 23 september 2024 publiceerde de AFM een rapport met [aanbevelingen en observaties](#) voor monitoring van uitbestedingen in de assetmanagementsector. Dit rapport bevat nieuwe en gedetailleerde guidance voor de vraag wanneer sprake is van uitbesteding bij het inschakelen van derden en de inrichting en monitoring van uitbestedingen binnen de asset management.

We zullen hieronder niet alle aanbevelingen samenvatten, ondanks dat ze heel bruikbaar kunnen zijn voor de markt. Wat ons betreft drie noemenswaardige aanbevelingen van de AFM zijn:

- Insourcing of outsourcing.** De AFM constateert dat veel ondernemingen relaties met derden onterecht niet als uitbesteding aanmerken, omdat de relatie wordt

gezien als inkoop, insourcing, standaarddiensten of support. De AFM heeft tot op heden nooit heel expliciet gemaakt wanneer zij iets als uitbesteding of insourcing ziet. Bij het rapport heeft de AFM een stroomschema opgenomen als hulpmiddel om in stappen te bepalen wanneer sprake is van uitbesteding. Fondsbeheerders die met insourcing relaties werken doen er goed aan te controleren of deze relatie terecht als insourcing is gekwalificeerd.

ii. Intra-groep uitbesteding. De AFM benadrukt dat ondernemingen die intra-groep uitbesteden eigen gedocumenteerde procedures en eigen rapportagelijnen naar het eigen bestuur dienen te hebben, ook als er gebruik wordt gemaakt van groepsbeleid en procedures. Ook is niet altijd vanzelfsprekend dat alle groepsvennootschappen betrokken bij de uitbesteding doorlopend dezelfde belangen hebben.

iii. Goed uitbestedingsbeleid. Minder een concrete aanbeveling van de AFM, en meer een handig hulpmiddel voor het maken of herzien van uitbestedingsbeleid, is de beschrijving van de cyclus van uitbesteding door de AFM. In deze beschrijving komen de belangrijkste stappen/fases van het uitbesteden van een activiteit aan de orde. Dit kan dienen als een leidraad om te controleren of alle fases hun weergave vinden in de eigen uitbestedingsprocessen.

Wij verwachten dat de AFM blijvende aandacht zal hebben voor uitbesteding in 2025 en de aanbevelingen dus ook zal toepassen in haar toezicht op marktpartijen. Van marktpartijen wordt verwacht dat zij opvolging zullen geven aan de aanbevelingen van de AFM. Het is inmiddels wel duidelijk dat wie activiteiten outsourcet, verplichtingen insourcet.

Leidraad PARP scenarioanalyses

- **Wat?** Op 3 december 2024 publiceerde de AFM de [leidraad](#) PARP "scenarioanalyses vanuit klantperspectief". Uit onderzoeken bleek dat financiële ondernemingen zoekende zijn bij het zorgvuldig inrichten en uitvoeren van relevante scenarioanalyses tijdens het PARP proces. De AFM biedt in de leidraad handvatten hiervoor. Voor beheerders geeft de AFM bijvoorbeeld als een handvat dat een beheerder binnen de PARP-scenarioanalyses op basis van een stresstest de situatie kan analyseren waarin een beheerder van een open-end fonds in illiquide activa met mogelijke liquiditeitsproblemen kampt. De uitkomsten daarvan kan de beheerder dan meenemen in de (door) ontwikkeling van de belegging en het vaststellen van de doelgroep en distributiestrategie.
- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Per direct: beheerders kunnen de handvatten meenemen in de periodieke review van hun PARP.

Aandachtspunten liquiditeitsstresstests

- **Wat?** Op 19 december 2024 publiceerde de AFM haar [rapport](#) over liquiditeitsstresstests (LST's). De AFM vindt het belangrijk dat beheerders een adequaat LST-beleid hebben opgesteld en geïmplementeerd, mede met het oog op de geopolitieke spanningen die ook doorwerken in de financiële markten. Hoewel de AFM vindt dat de beheerders hun LST-beleid op orde lijken te hebben en de stresstests grotendeels juist uitvoeren, zijn er toch een paar aandachtspunten waarbij de [ESMA-richtsnoeren](#) over LST's niet volledig worden nageleefd. Zo onderbouwen niet alle beheerders op voldoende wijze de keuze van de LST-frequentie. Sommige beheerders gebruiken alleen historische of hypothetische scenario's voor hun LST's, wat mogelijk geen goed beeld geeft van de toekomstige stresssituaties. Verder benoemt de AFM onder meer het nut van omgekeerde stresstests, in het bijzonder voor beheerders die gebruik maken van leverage, en de verplichting om de escalatieprocedure bij drempeloverschrijdingen te documenteren.
- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Per direct: beheerders kunnen de aandachtspunten meenemen in de periodieke review van hun LST-beleid en -implementatie.

AIFMD voor light beheerders

- **Wat?** Op 31 oktober 2024 publiceerde de AFM een rapport getiteld [AIFMD-light Marktbeeld](#). In dit rapport deelt de AFM haar bevindingen uit een verkennend onderzoek naar beheerders onder AIFMD-registratieregime ("light beheerders"). De toezichthouder ziet dat het merendeel van de light beheerders hoofdzakelijk in private equity belegt en de omvang van dit type beheerder in Nederland relatief groot is ten opzichte van andere lidstaten. Een groot deel van het beheerde vermogen is afkomstig van retailbeleggers en uit het buitenland. De AFM vestigt onder meer aandacht op de voor light beheerders verplichte jaarlijkse beheerdersrapportage en fondsrapportage. Nieuwe light beheerders hoeven pas na het verstrijken van een volledig kalenderjaar deze rapportage aan te leveren over dat jaar. Dat betekent dat light beheerders die in 2023 zijn geregistreerd in januari 2025 voor het eerst moeten rapporteren over 2024. De AFM merkt op dat hoewel de rapportageplicht beter wordt nageleefd er nog steeds sprake is van uitval (missende rapportage door verzuim, no reporting flags en missende waarden). Op basis van praktijkervaring blijkt dat de AFM op dit moment (vervolg)onderzoek doet bij specifieke fondsbeheerders over hun activiteiten.

- **Wie?** Beheerders die gebruik maken van het AIFMD-registratieregime.
- **Wanneer?** Per direct. Light beheerders moeten er rekening mee houden dat de AFM (vervolg)onderzoek doet.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB het rapport [Toezicht in beeld 2024-2025](#) gepubliceerd. In het rapport geeft DNB aan dat de aandacht zal blijven uitgaan naar de datakwaliteit van prudentiële rapportages door beheerders, omdat de kwaliteit nog niet op het gewenste niveau is. DNB zal in 2025 ook onderzoek doen naar de berekening van het “vaste kostenvereiste” als onderdeel van de kapitaalseisen. Verder zal DNB de Nederlandse wetgever ondersteunen bij de implementatie van de herziene AIFM-richtlijn
- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Gedurende 2025.

Algemene aandachtspunten toezicht

- **Wat?** DNB heeft op 11 december 2024 de [algemene aandachtspunten](#) voor het toezicht op beheerders in 2025 bekendgemaakt. DNB zal in ieder geval extra aandacht besteden aan:
 - i. de kwaliteit van de prudentiële rapportages die bij DNB worden ingediend. Dit was afgelopen jaar ook al een aandachtspunt van DNB. In dit kader wijst DNB ook op de [Good Practices](#) die zij in 2024 heeft gepubliceerd. DNB heeft ook een [informatiepagina](#) gepubliceerd over dit onderwerp;
 - ii. de berekening en rapportage van het vastekostenvereiste. DNB constateert dat dit beter kan en dat zij instellingen een brief heeft gestuurd met daarin een toelichting hierop. DNB heeft ook een [informatiepagina](#) gepubliceerd over dit onderwerp; en
 - iii. het marktrisico en de berekeningen daarvan in overeenstemming met de IFR door handelaren voor eigen rekening.Verder zal DNB in januari de tweejaarlijkse vragenlijst over de beheersing van het liquiditeitsrisico en het kredietrisico sturen naar marktpartijen.
- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Gedurende 2025.

Aandacht uitkering interim-dividend

- **Wat?** In het kader van DNB's focus op de kwaliteit van het door instellingen aangehouden kapitaal

heeft DNB in haar [nieuwbericht](#) van 10 april 2024 erop gewezen dat opnieuw een aantal instellingen interim-dividend over de jaarwinst hebben uitgekeerd zonder dat de winst is geverifieerd. Ondernemingen dienen te beschikken over een Common Equity Tier 1 toetsingsvermogen dat qua hoogte en samenstelling voldoet aan de vereisten van IFR en CRR. Indien een instelling dividend wenst uit te keren voordat de jaarwinst is toegevoegd aan het toetsingsvermogen en zonder dat de kapitaalbuffer groot genoeg is, moet (i) de jaarwinst geverifieerd worden door een accountant en (ii) de instelling een verzoek tot het meetellen in het toetsingsvermogen van het resultaat indienen bij DNB (een en ander op grond van artikel 26(2) CRR).

- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Dit onderwerp – kapitaalkwaliteit – zal in 2025 de verhoogde aandacht van DNB hebben. DNB benadrukt dat instellingen doorlopend dienen te voldoen aan de geldende eigenvermogensvereisten, en dat zij bij niet-naleving van deze vereisten boetes kan opleggen.

Anticipeer op geopolitieke instabiliteit

- **Wat?** Op 11 november 2024 publiceerde DNB de [studie](#) “Weerbaar in een gure wereld”. De studie beschrijft dat een nieuw tijdgewricht is ontstaan dat gekenmerkt wordt door toenemende internationale spanningen, fragmentatie en blokvorming. Dit heeft directe en indirecte gevolgen voor financiële instellingen door de groei van protectionistische maatregelen, een steeds complexer cyberdreigingslandschap en een toename van het aantal opgelegde sancties. DNB roept financiële instellingen op om geopolitieke risico's proactief in kaart te brengen en hun operationele weerbaarheid te waarborgen. Daarnaast is het belangrijk dat instellingen voldoende buffers hebben voor het geval geopolitieke ontwikkelingen tot financiële risico's leiden.
- **Wie?** Hoewel de studie zich niet direct richt tot beheerders van abi's en icbe's, kan de studie wel relevant zijn bij de beoordeling van geopolitieke risico's in het kader van het risicomanagement.
- **Wanneer?** Per direct.

Rapportageplicht statistische gegevens

- **Wat?** Op 23 juli 2024 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de [Verordening](#) betreffende statistieken inzake beleggingsfondsen gepubliceerd. Omdat het belang van de fondsensector voor het bepalen van het monetaire beleid aanzienlijk is gegroeid heeft de ECB, met bijstand van DNB, meer data nodig vanuit de sector. De Verordening introduceert daarom

een verplichting voor de meeste beheerders tot het maandelijks rapporteren van statistische gegevens over fondsactiva, -passiva, ontvangen inkomsten, betaalde dividenden en betaalde vergoedingen. DNB mag aan de kleinste beleggingsfondsen in termen van totale activa vrijstellingen verlenen voor de genoemde statistische rapportagevereisten, zolang minstens 95% van het totaal van de activa van beleggingsfondsen in Nederland worden gerapporteerd. Het is op dit moment nog niet duidelijk hoe DNB hier in de praktijk invulling aan zal geven.

- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** De gewijzigde rapportageverplichting treden per 1 december 2025 in werking.

ESMA

Work Programme 2025

- **Wat?** Op 1 oktober 2024 heeft ESMA haar 2025 [Annual Work Programme](#) gepubliceerd. Hierin geeft ESMA haar prioriteiten voor 2025 aan. Voor beheerders relevante prioriteiten zijn als volgt:
 - ESMA verwacht in 2025 nieuwe rapporten op te stellen over marketingcommunicatie en grensoverschrijdende fondsdistributie. Voor wat betreft risico's zal ESMA in het bijzonder letten op het gebruik van leverage door fondsen, liquiditeit van vastgoedfondsen en obligatiefondsen, en op de toenemende verwevenheid van fondsen met het financiële systeem;
 - ESMA verwacht een rapport over aan investeerders door fondsen en beheerders in rekening gebrachte kosten op te leveren;
 - ESMA zal de ontwikkeling van technische standaarden over liquidity management tools en guidelines voor open-ended loan origination funds voortzetten; en
- ESMA voert een peer review uit op bewaardersverplichtingen onder de AIFMD en UCITS.
- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Gedurende 2025.

Level 2 ELTIF Verordening

- **Wat?** Op 25 oktober 2024 heeft de Europese Commissie de [gedelegeerde verordening](#) onder de herziene ELTIF Verordening gepubliceerd. European long-term investment funds (ELTIFs) zijn fondsen bestemd voor langetermijnbeleggingen die op grensoverschrijdende basis worden gedistribueerd aan zowel professionele als retailbeleggers. In potentie is dit een aantrekkelijk label voor abi's die in Europa aan retail beleggers willen aanbieden op basis van een Europees paspoort. De Level 1-bepalingen van de ELTIF

Verordening zijn sinds 10 januari 2024 gewijzigd. Over de gedelegeerde verordening is lang gediscussieerd. In deze gedelegeerde verordening worden onder andere nadere regels gesteld over:

- onder welke omstandigheden derivaten mogen worden gebruikt voor het hedgen van risico's van beleggingen door de ELTIF;
 - inkoopcriteria, waaronder de voorwaarden, tijdvenster en frequentie waarop terugbetalingen worden toegestaan, termijnen en procedures voor terugbetalingen zoals een notice period en rollen/verantwoordelijkheden, hoe terugbetaling kan worden verzocht, gebruik van minimale aanhoudingsperiode;
 - de omstandigheden voor het matchen van uittredende en nieuwe beleggers van deelnemingsrechten in een ELTIF, waarbij in een beleid moet worden vastgelegd wat het format, proces, timing en frequentie van de matching is, transactiedata, vereisten voor indienen van verzoeken, afwikkelingstermijnen, eventuele garanties en het gebruik van opzegtermijnen; en
 - voorschriften voor informatieverzetting over de kosten, waaronder omschrijving van kostentypes uit de ELTIF Verordening, berekeningsmethoden en prestatieformats, wat zal leiden tot noodzaak om informatieverstrekking te herzien.
- **Wie?** Beheerders van ELTIFs.
 - **Wanneer?** Sinds 25 oktober 2024.

Level 2 AIFMD – Open-end loan origination

- **Wat?** Op 12 december 2024 publiceerde ESMA de consultatieversie voor [technische standaarden](#) onder de herziene AIFM-richtlijn met betrekking tot open-end loan originating fondsen. De technische standaarden bepalen nadere regels, specifiek voor loan originating fondsen, over liquiditeit, beschikbaarheid van liquide assets, stresstesting en monitoring.
- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van open-end loan originating abi's.
- **Wanneer?** De consultatie loopt tot 12 maart 2025, waarna de finale versie van de technische standaarden wordt gepubliceerd. Ze worden van toepassing zodra de herziene AIFM-richtlijn van toepassing is, verwacht op 16 april 2026.

Level 2 AIFMD – Liquiditeitsbeheer & inkoop

- **Wat?** Op 8 juli 2024 publiceerde ESMA concept [guidelines](#) en [technische standaarden](#) onder de herziene AIFM-richtlijn. De technische standaarden bepalen de elementen van liquidity management tools (LMT's), zoals berekeningsmethoden en activatiemechanismes.

De guidelines bevatten richtsnoeren voor het selecteren en kalibreren van LMT's voor icbe's en open-end abi's, die moeten aansluiten op het liquiditeitsprofiel en inkoopbeleid van het fonds.

- **Wie?** Vergunninghoudende beheerders van (met name open-end) abi's en icbe's.
- **Wanneer?** De finale versies van de guidelines en technische standaarden worden op 16 april 2025 gepubliceerd. Ze worden van toepassing zodra de herziene AIFM-richtlijn van toepassing is, verwacht op 16 april 2026.

Toepassing ESG in fondsnamen

- **Wie?** Op 13 december 2024 publiceerde ESMA nieuwe [vragen en antwoorden](#) over de toepassing van de [Richtsnoeren](#) over fondsnamen waarin ESG- termen of duurzaamheidsgerelateerde termen worden gebruikt. De Q&As hebben in het bijzonder betrekking op beleggingen in groene obligaties, het begrip "in betekenisvolle mate te beleggen in duurzame beleggingen" en controversiële wapens. Zie ook het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#) over dit onderwerp.
- **Wat?** Beheerders van abi's en icbe's met (mogelijke) ESG- of duurzaamheidstermen in fondsnamen
- **Wanneer?** Per direct.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

AIFMD 2

Na een voorbereiding van ruim vijf jaar is op 26 maart 2024 de finale versie van de wijzigingsrichtlijn voor de Level 1-tekst van de [AIFM-richtlijn](#) (of AIFMD) gepubliceerd.

Wat ons betreft zijn de belangrijkste uitkomsten voor beheerders van abi's:

- i. Loan origination.** Beheerders die abi's beheren die leningen verstrekken, moeten aan aanvullende eisen voldoen op het gebied van onder meer beleggingsrestricties, risicobeheer, liquiditeitsbeheer en beheersing van belangenconflicten.
- ii. Liquiditeitsbeheer.** Er komen aanvullende eisen op het gebied van liquiditeitsbeheer voor open-end fondsen en de verplichting om beleggers te informeren over de liquiditeitsbeheertechnieken die de abi kan gebruiken. Beheerders moeten een liquiditeitsbeheertechniek in hun fondsdocumentatie opnemen.

iii. Uitbesteding. Er komt een verdere aanscherping van de mogelijkheden tot uitbesteding en de voorwaarden die daarbij gelden. Ook zullen er zogenoemde *peer reviews* plaatsvinden waarbij ESMA een analyse uitvoert bij lokale toezichthouders. Deze analyse is gericht op de maatregelen die worden getroffen om te voorkomen dat beheerders van abi's, die portefeuille- en/of risicobeheer uitbesteden aan dienstverleners in derde landen, zogenoemde brievenbusmaatschappijen worden.

iv. Kosten. Het voorstel bevat aanvullende informatieverplichtingen (inclusief periodieke rapportages) over kosten die gerekend worden ten aanzien van een abi.

Ook voor beheerders van icbe's relevant

Het voorstel wijzigt ook de UCITS-richtlijn. Het doel is om te komen tot meer harmonisatie van de regels in de twee richtlijnen die het toezicht op beheerders in Europa domineren. Deze harmonisatie zal onder meer betrekking hebben op rapportageverplichtingen van abi's en icbe's.

De onderdelen ii. en iii. hiervoor zijn ook relevant voor beheerders van icbe's.

Wenselijkheid van een Raad van Commissarissen

Een passage uit de herziene AIFM-richtlijn die de markt nieuwsgierig (of angstig) maakt is de overweging dat de Europese wetgever het passend vindt dat beheerders die fondsen beheren die aan niet-professionele (retail) beleggers worden aangeboden om ten minste één onafhankelijke of niet-uitvoerende bestuurder aan te wijzen (of naar Nederlands gebruik: het installeren van een Raad van Commissarissen (RvC)). Omdat de Europese wetgever dit vooralsnog alleen wenselijk acht, maar niet in een specifieke verplichting heeft gegoten, en nog onbekend is hoe de Nederlandse wetgever en de AFM tegen deze wenselijkheid aankijken, is het belangrijk om de ontwikkelingen op het gebied van "AIFMD 2" in de gaten te blijven houden.

Vervolg

Lidstaten hebben tot 16 april 2026 de tijd om de wijzigingen te implementeren in het nationaal recht.

In lijn met de herziene AIFM-richtlijn is het eerste voorstel voor nieuwe Level 2-tekst inmiddels gepubliceerd (zie "Level 2-bepalingen herziene AIFM-richtlijn in dit deel van de Vooruitblik).

Retail Investment Strategy – AIFMD & UCITS

- **Wat?** Op 24 mei 2023 heeft de Europese Commissie de Retail Investment Strategy gepubliceerd waaronder een voorstel voor een [omnibus-richtlijn](#) tot wijziging

van onder meer de AIFM-richtlijn en de UCITS-richtlijn en MiFID II. Het doel van de omnibus is het verbeteren van de retailbeleggingsmarkt, door wijzigingen door te voeren op het gebied van productgovernance, toegelaten provisies, verruiming van de opt-up-mogelijkheid naar professionele belegger en aanpassingen in de vereisten inzake informatieverstrekking. Daarnaast springen de zeer gedetailleerde regels over *due pricing* van beleggingsfondsen in het oog. Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft een [rapport](#) met eerste bevindingen gepubliceerd en de onderhandelingen over de Retail Investment Strategy zijn inmiddels in gang gezet. Het Europees Parlement heeft op 23 april 2024 haar [standpunt](#) bepaald. Het Europees Parlement legt onder andere de nadruk op een horizontale en geharmoniseerde aanpak van beleggingsbescherming en de *twin transition* (digitalisering en verduurzaming). De Raad van de Europese Unie heeft op 12 juni 2024 haar [standpunt](#) bepaald. De Raad stelt onder andere voor om de in het voorstel opgenomen verbod op provisies voor execution-only verkopen te herroepen, overkoepelende beginselen in te voeren die moeten worden geëerbiedigd bij het betalen of ontvangen van provisies en het voorgestelde beginsel van "Value for Money" te wijzigen.

- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's, maar met name vergunninghouders.
- **Wanneer?** Het is nog onduidelijk wanneer en in welke vorm de Retail Investment Strategy zal eindigen. In de voorstellen van de Europese Commissie is bepaald dat de EU-lidstaten de nieuwe regels vervolgens binnen twaalf maanden moeten implementeren in hun nationale wetgeving en binnen achttien maanden moeten toepassen.

Retail Investment Strategy – PRIIPs

- **Wat?** Als onderdeel van de Retail Investment Strategy Package zoals op 24 mei 2023 bekendgemaakt, heeft de Europese Commissie [wijzigingen](#) aan de PRIIPs-verordening voorgesteld. De wijzigingen betreffen onder andere i) de invoering van de nieuwe paragraaf 'Beknopt productoverzicht' in het essentiële-informatiedocument oftewel Key Information Document (KID), ii) het schrappen van de 'begrijpelijkheidswaarschuwing' uit het KID, iii) de invoering van een nieuwe duurzaamheidsparagraaf in het KID en iv) de vereenvoudiging en modernisering van de bepalingen over het verstrekken van de KID.
- **Wie?** Beheerders van abi's en icbe's die deelnemingen aanbieden aan retailbeleggers.
- **Wanneer?** Het Europees Parlement heeft op 11 april 2024 zijn [positie](#) bepaald. De Raad heeft dat op 7 juni

2024 [gedaan](#). Vervolgens zijn de onderhandelingen tussen het Europees Parlement en de Raad opgestart. In het voorstel van de Europese Commissie en de positie van het Europees Parlement tot wijziging van de PRIIPs-verordening is bepaald dat achttien maanden na inwerkingtreding van de gewijzigde PRIIPs-verordening, de wijzigingen rechtstreeks van toepassing worden in alle EU-lidstaten. De Raad stelt echter een termijn van 24 maanden voor.

EuVECA en EuSEF

- **Wat?** In de vorige wijzigingen van de EuVECA- en EuSEF-verordeningen (2017) is bepaald dat de Europese Commissie uiterlijk op 2 maart 2022 een evaluatie uitgevoerd moest hebben. Momenteel zijn er nog geen publieke documenten beschikbaar over een dergelijke evaluatie van de twee verordeningen. Het schijnt dat de Europese Commissie achter de schermen is gestart met de evaluatie en dat de lokale toezichthouders daarvoor input hebben gegeven.
- **Wie?** Beheerders van EuVECA- of EuSEF-fondsen.
- **Wanneer?** Of en wanneer de EuVECA- en EuSEF-verordeningen worden geëvalueerd, is nog onbekend. De hoop is dat de Europese Commissie spoedig de evaluaties openbaar zal maken.

Review MMF-verordening

- **Wat?** Op 26 maart 2021 heeft ESMA een [consultatierapport](#) ten behoeve van een review van de MMF-verordening (het raamwerk dat voorziet in de regulering van geldmarktfondsen oftewel *money market funds* of MMF's) gepubliceerd. Middels dit document heeft ESMA om input gevraagd voor de eventuele review. Op 16 februari 2022 kwam ESMA met haar [rapportage](#). Dit diende als input voor de [review van de MMF-verordening](#) door de EC, die van 12 april tot 20 mei 2022 liep. Op 20 juli 2023 heeft de EC [het verslag](#) gepubliceerd. In het rapport concludeert de EC dat, hoewel de MMF-verordening een positieve impact heeft gehad, er ook structurele issues spelen bij MMF's en bij de MMF-verordening in het verlengde daarvan. De Financial Stability Board (FSB) heeft op 27 februari 2024 een [onderzoek](#) gepubliceerd. De geconstateerde issues zullen nader worden onderzocht door de EC.
- **Wie?** Beheerders van money market funds.
- **Wanneer?** We wachten nu op verdere actie van de EC. Ten tijde van het publiceren van deze Vooruitblik 2025 is hierover nog geen verdere informatie beschikbaar.

NIEUWE WET EN REGELGEVING

Wijzigingsbesluit financiële markten 2024

- **Wat?** Vanaf 13 september 2023 tot 25 oktober 2023 liep de [internetconsultatie](#) voor het Wijzigingsbesluit financiële markten 2024. Met dit besluit worden onder meer wijzigingen aangebracht in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Bgfo), het Besluit prudentiële regels Wft (Bpr) en het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018. Het wijzigingsbesluit verduidelijkt dat beheerders van icbe's maatregelen moeten treffen om het risico van wettelijke non-compliance te beperken en een periodieke evaluatie van naleving van de wet in te richten. Daarnaast wordt mogelijk gemaakt dat beheer van de icbe wordt uitbesteed aan een andere vergunninghoudende beheerder van een icbe. Ten slotte wordt een artikel aangepast dat gaat over welke gegevens een *feeder-icbe* aan de AFM moet verstrekken in het geval de *master-icbe* wordt geliquideerd. De Raad van State heeft op 26 september 2024 [advies](#) uitgebracht om het wijzigingsbesluit nader te motiveren.
- **Wie?** Beheerders van icbe's.
- **Wanneer?** De Richtlijn bepaalt dat de regels vanaf 28 juni 2025 van toepassing moeten zijn. De datum van inwerkingtreding van de implementatiewet is nog niet bekend.

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. De wet en het besluit implementeren de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor verleners van e-handelsdiensten en bankdiensten aan consumenten. Het online aanbieden van deelnemingen in beleggingsinstellingen aan beleggers die als consumenten kwalificeren kunnen worden beschouwd als e-handelsdiensten. Het verlenen van beleggingsdiensten aan consumenten (ook onder de MiFID II top-up) is een bankdienst in de zin van de richtlijn. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.
- **Wie?** Beheerders van abi's en icbe's die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.

- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

Macroprudentiële raamwerk NBFIs

- **Wat?** Op 22 mei 2024 is de Europese Commissie een [consultatie](#) gestart die is gericht op het identificeren van kwetsbaarheden en risico's van het bestaande macroprudentiële raamwerk voor *non-bank financial intermediation* (NBFI). NBFI is de verzamelterm voor financiële activiteiten door niet-banken, zoals fondsbeheerders, beleggingsondernemingen, pensioenfondsen, verzekeraars en bepaalde ongereguleerde entiteiten. Deze partijen worden NBFIs genoemd. De Europese Commissie nodigt EU-instellingen, nationale toezichthouders en marktpartijen uit om input te geven op de werking van het huidige prudentiële raamwerk voor NBFIs, zoals opgenomen in verschillende sectorale EU-richtlijnen en EU-verordeningen waaronder IFR/IFD. Op 22 november 2024 heeft ESMA op de consultatie [gereageerd](#). Ook het ministerie van Financiën heeft, samen met DNB en de AFM, op 22 november 2024 een [consultatiereactie](#) met [introductiedocument](#) ingediend.
- **Wie?** Gelet op de initiërende rol van de Europese Commissie bij wetgeving voor de financiële sector heeft deze consultatie voor alle beheerders van abi's en icbe's relevantie.
- **Wanneer?** De consultatietermijn eindigde op 22 november 2024. De Europese Commissie zal de consultatiereacties betrekken bij het bepalen van de beleidsagenda voor de periode 2024-2029.

Rapportage hypotheekmarkt

- **Wat?** Op 17 mei 2024 is de [consultatieversie](#) van de Wet rapportage hypotheekmarkt DNB gepubliceerd. De wet geeft DNB de mogelijkheid om onder meer aan beheerders van vastgoedfondsen rapportageverplichtingen op te leggen ten behoeve van het in kaart brengen van de hypotheekmarkt. DNB heeft de rapportagegegevens nodig om te komen tot betrouwbare en actuele statistieken over de financiële sector en risico-inschattingen op het gebied van financiële stabiliteit. De precieze dataset die moet worden gerapporteerd, wordt bepaald in lagere regelgeving..
- **Wie?** Beheerders van abi's en icbe's die beleggen in hypothecaire leningen of zulke leningen verstrekken.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigde op 1 juli 2024. We verwachten dat de wet naar de Tweede Kamer zal worden gestuurd in 2025.

Toezichtondersteunende rapportage

- **Wat?** Op 17 mei 2024 is de [consultatieversie](#) van de Wet toezichtondersteunende rapportage AFM gepubliceerd. De wet geeft de AFM mogelijkheid om onder meer aan beheerders rapportageverplichtingen op te leggen ten behoeve van het risicogestuurd toezicht. De consultatie heeft nogal wat ophef veroorzaakt in de markt en kritiek ontvangen van deskundigen, omdat het voorstel de AFM vergaande bevoegdheden geeft om rapportageverplichtingen op te leggen. Op dit moment is onduidelijk of en, zo ja, hoe opvolging wordt gegeven aan deze consultatie.
- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Het is nog onduidelijk in hoeverre een (al dan niet gewijzigd) wetsvoorstel wordt gepubliceerd.

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een [voorstel](#) gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*financial data access*: FIDA). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens uit te breiden buiten betaalrekeninggegevens. Op grond van de FIDA-Verordening moeten *data holders* financiële gegevens verstrekken aan *data users*. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) wordt in meer detail ingegaan op FIDA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.
- **Wie?** Alle beheerders van abi's en icbe's.
- **Wanneer?** Het voorstel zit nog in het Europese wetgevingsproces. De inwerkingtreding wordt eind 2026 verwacht.

BELEGGINGSONDERNEMINGEN

Let op: ook onderwerpen uit de cross-sectorale onderdelen [Integriteit](#) (denk daarbij aan de Wwft en de sanctieregelgeving), [Duurzaamheid \(ESG\)](#) en [DORA & AI](#) zijn voor beleggingsondernemingen van groot belang. Deze onderwerpen komen (een enkele uitzondering daargelaten) niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials.

Daarnaast is het voor beleggingsondernemingen nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die beleggingsondernemingen kunnen raken (zoals ontwikkelingen ten aanzien van toezicht en handhaving).

AFM TOEZICHT	46	EUROPESE COMMISSIE	54
Trendzicht 2025		Macroprudentiële raamwerk NBFIs	
SREP onderwerpen		FIDA	
Aanbevelingen uitbesteding		Missiebrief	
Naleving duurzaamheidsregelgeving		ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING	54
Leidraad PARP scenarioanalyses		Retail Investment Strategy - MiFID II	
Registratie DPE - OTC-transacties		Retail Investment Strategy - PRIIPs	
Beleidsregel Informatieverstrekking		Capital Markets Union	
Wetgevingswens shortposities marketmakers		Review MiFID II/MiFIR	
DNB TOEZICHT	48	IFR - prudentiële consolidatie	
Toezicht in beeld 2024-2025		NIEUWE WET- EN REGELGEVING	56
Visie op Toezicht 2025-2028		DORA	
Verhoogde aandacht vastekostenvereiste		MiCAR / MiFID II top-up optie	
Verhoogde aandacht prudentiële rapportages		Toegankelijkheidsvoorschriften	
Verhoogde aandacht uitkering interim-dividend		OVERIGE ONTWIKKELINGEN	57
Berekening Pillar 2 kapitaalopslag		IOSCO consultatie finfluencers	
Non-paper IFR/IFD			
ESMA & EBA	50		
Annual Work Programmes 2025			
RTS best execution			
RTS & ITS grondstoffenderivaten			
RTS transparantie non-equity			
RTS transparantie equity			
RTS Consolidated Tape Providers			
ITS rapportageverplichting IFR			
Research-regels			
Retail Investment Strategy			
Voorstel kortere afwikkelingstermijn effecten			
Richtsnoeren groepskapitaal criterium IFR			
Discussiedocument review IFR/IFD			
Publicatie top-5 best execution			
Gebruik AI bij beleggingsdiensten			
Rapport genderneutraal beloningsbeleid			

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

Op 14 november 2024 heeft de AFM haar [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd. Hierin signaleert de AFM, zoals elk jaar, belangrijke trends en bijbehorende risico's in de financiële sector. Voor beleggingsondernemingen is met name het volgende relevant:

- **Algemene ontwikkelingen.** Mede vanwege hoge verwachtingen rondom AI zijn aandelenkoersen in 2024 hard gestegen. Net als in voorgaande jaren signaleert de AFM verder dat margedruk, toenemende wet- en regelgeving en digitalisering beleggingsondernemingen noodzaken om zich strategisch te herpositioneren. Consolidatie en uitbesteding van veel taken kunnen volgens de AFM voorts leiden tot concentratierisico's wanneer veel beleggingsondernemingen afhankelijk worden van een beperkt aantal derde partijen of wanneer er slechts enkele grote beleggingsondernemingen over blijven.
- **Digitalisering.** De AFM ziet dat beleggingsondernemingen in toenemende mate gebruikmaken van AI bij vermogensbeheer, operationele processen en beleggingsbeleid. Hoewel het gebruik van AI de beleggingsstrategieën en diensten voor de klant kan verbeteren, brengt het volgens de AFM ook inherente risico's met zich. Als voorbeelden noemt de AFM vooroordelen (biases) in algoritmes, gebrekkige datakwaliteit en een gebrek aan transparantie en uitlegbaarheid. Daarnaast kan het gebruik van AI leiden tot afhankelijkheidsrisico's, nu vooralsnog slechts een beperkte, niet-Europese, groep ondernemingen die AI-technologie kan leveren. De AFM wijst er verder op dat risicobeheer bij de ontwikkeling en het gebruik van (AI-)modellen vanwege de toenemende complexiteit steeds belangrijker wordt en dat hier nog werk te verzetten is. Tot slot signaleert de AFM dat beleggingsondernemingen vaker doelwit worden van cyberaanvallen en daarom moeten zorgen voor cyberweerbaarheid zoals bedoeld in DORA, ook als zij ICT-taken uitbesteden.
- **Verduurzaming.** De AFM stelt voorop dat beleggingsondernemingen via hun beleggingen impact op de klimaattransitie hebben. De AFM ziet ook dat steeds vaker duurzame producten worden aangeboden. Beleggingsondernemingen zijn bij vermogensbeheer en beleggingsadvies verplicht om bij de klant informatie in te winnen over duurzaamheidsvoorkeuren, maar dat gaat volgens de AFM nog niet goed genoeg. De AFM roept beleggingsondernemingen op om te investeren in het uitbreiden van hun beleggingsaanbod, zodat dit aanbod beter aansluit op de duurzaamheidsvoorkeuren van de klant. Naast duurzaamheidsambities vragen ook

duurzaamheidsrisico's (gebeurtenissen met impact op de waarde van beleggingen) blijvende aandacht. De AFM wijst specifiek op natuurverlies, dat nog lastiger is te kwantificeren dan klimaatrisico's maar wel al in het hier en nu speelt.

- **Internationalisering.** Nieuwe Europese wet- en regelgeving zullen volgens de AFM impact hebben op het speelveld en concurrentievermogen van de Europese assetmanagementsector. De AFM wijst hier specifiek op de verdere totstandkoming van de Europese kapitaalmarktunie.

Specifiek voor beleggingsondernemingen en andere assetmanagers heeft de AFM een zogeheten 'risicokaart' opgesteld. Daarin signaleert de AFM een aantal specifieke risico's, waaronder de volgende:

- **Consolidatie en marktmacht (risico: 'verhoogd/oranje').** De strategische herpositionering van beleggingsondernemingen in de vorm van fusies en overnames leidt ertoe dat er in de markt enkele spelers met een dominante marktpositie overblijven. Dit leidt volgens de AFM mogelijk niet tot de beste uitkomst voor beleggers.
- **Ketenafhankelijkheid (risico: 'hoog/geel').** Uitbesteding van werkzaamheden als portefeuillebeheer, administratie en ICT leidt tot ketenafhankelijkheid. Beleggingsondernemingen blijven zelf verantwoordelijk voor de activiteiten die zij uitbesteden en moeten daarom voldoende beheersmaatregelen nemen.
- **Digitale operationele weerbaarheid (risico: 'verhoogd/oranje').** Toenemend gebruik en afhankelijkheid van ICT-systemen maakt beleggingsondernemingen kwetsbaar voor cyberaanvallen en andere ICT-incidenten. De toenemende uitbesteding aan grote serviceproviders, zoals cloudplatforms, maakt de gehele sector bovendien kwetsbaar voor incidenten bij dergelijke knooppunten. Beleggingsondernemingen moeten voldoende maatregelen nemen die zorgen voor een sterke digitale operationele weerbaarheid, ook wanneer zij ICT uitbesteden.
- **ESG-integratie, beheersing en communicatie (risico: 'verhoogd/oranje').** Volgens de AFM kan het onvoldoende integreren van duurzaamheidsrisico's in risico- en portefeuillebeheer onvoorziene waardedalingen tot gevolg hebben voor beleggers. Daarnaast bestaat het risico op *greenwashing* indien beleggingsondernemingen onduidelijk of onjuist communiceren over de duurzame kenmerken van een product. Beide risico's worden vergroot indien ESG-data ontbreekt.
- **AI in beleggingsbeleid en bedrijfsvoering (risico: 'hoog/geel').** Onbeheerst gebruik van AI bij het portefeuillebeheer en operationele processen leidt tot mogelijke vooroordelen (biases), verminderde

transparantie en uitlegbaarheid. De AFM wijst erop dat in extreme gevallen fouten in algoritmes of gebrekkige beheersing van voornoemde risico's kunnen leiden tot financiële instabiliteit. Het toenemende gebruik en de complexiteit van AI-modellen vergroot de blootstelling van beleggingsondernemingen aan modelrisico's.

De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2025, die begin 2025 door de AFM zal worden gepubliceerd.

SREP onderwerpen

- **Wat?** Het Supervisory Review & Evaluation Proces (SREP) is een periodieke uitvraag voor beleggingsondernemingen. De AFM heeft in juli 2024 een eerste [SREP Marktbeeld](#) gepubliceerd. Daarin wordt onder meer ingegaan op IT-risicobeheersing, het Product Approval & Review Proces (PARP) en vermogensscheiding. Inmiddels is de opvolgende SREP-uitvraag ook afgerond. Deze zag onder andere op het beloningsbeleid, incidentenmanagement en uitbesteding.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De AFM verwacht dat ondernemingen aan de hand van het eerste SREP Marktbeeld nagaan of zij verbeteringen kunnen doorvoeren in hun bedrijfsvoering en zal deze onderwerpen betrekken in haar toezicht. In de loop van 2025 zal dan het tweede SREP Marktbeeld worden gepubliceerd. Het ligt dus voor de hand dat deze onderwerpen waar nodig worden meegenomen op de compliance agenda voor 2025.

Aanbevelingen uitbesteding

- **Wat?** Op 23 september 2024 heeft de AFM het [rapport](#) Aanbevelingen over uitbestedingsmonitoring gepubliceerd. Dit rapport bevat de uitkomst van AFM-onderzoek naar de doorlopende beheersing van uitbestedingsrisico's door beleggingsondernemingen. Belangrijke bevindingen zijn onder meer dat: (i) beleggingsondernemingen niet altijd een goed onderbouwde aanpak hebben van wat als (materiële) uitbesteding kwalificeert, (ii) bij de inrichting van uitbestedingen vaak nog te beperkt wordt nagedacht over maatregelen en afspraken voor passende monitoring, (iii) voor intra-groep uitbestedingen vaak (te) veel wordt geleund op informele maatregelen en afspraken en (iv) beleggingsondernemingen zich niet altijd bewust zijn van ICT-risico's van uitbestedingen. De AFM geeft vervolgens 20 concrete aanbevelingen. Het rapport

bevat ook een nuttig stroomschema om te bepalen of sprake is van uitbesteding. Hiermee geeft de AFM voor het eerst een concrete visie op uitbesteden versus inkoop.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen die uitbesteden en/of veel van inkoopconstructies gebruik maken.
- **Wanneer?** Doorlopend. De AFM verwacht dat beleggingsondernemingen de aanbevelingen in het rapport meenemen bij de doorlopende beheersing van uitbestedingen.

Naleving duurzaamheidsregelgeving

- **Wat?** Op 14 mei 2024 heeft de AFM een [nieuwsbericht](#) en twee rapporten over de naleving van duurzaamheidsregelgeving door onder meer beleggingsondernemingen gepubliceerd. In het [eerste rapport](#) gaat de AFM in op de wijze waarop onder andere beleggingsondernemingen de Sustainable Finance Disclosures Regulation (SFDR) templates invullen zodat beleggers die duurzaam willen beleggen producten kunnen begrijpen en vergelijken. De AFM concludeert dat een deel van de sector hiermee nog achterloopt, en dat vooral werk te doen is bij de naleving van level 2 SFDR-regelgeving. In het [tweede rapport](#) verkent de AFM in hoeverre beleggingsondernemingen geldende duurzaamheidsregels in hun *product oversight & governance* (POG) en de geschiktheidstoets hebben geïntegreerd. De AFM concludeert dat partijen hiermee stappen hebben gezet, maar er nog een wereld te winnen is. In het verlengde hiervan heeft de AFM op 12 november 2024 een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd waarin ze erop wijst dat hoewel het voor vermogensbeheerders en beleggingsadviseurs verplicht is om duurzaamheidsvoorkeuren van beleggers uit te vragen, dit nog niet in alle gevallen gebeurt. De AFM baseert zich hierbij op de uitkomsten van de [Consumentenmonitor Beleggers](#) van 11 september 2024.
- **Wie?** Beleggingsadviseurs en vermogensbeheerders.
- **Wanneer?** Doorlopend. In het eerste rapport stelt de AFM dat zij verwacht dat ondernemingen die nu nog niet voldoen aan de basisvereisten van de SFDR, actie ondernemen om hier op korte termijn aan te voldoen. Van alle ondernemingen verwacht de AFM dat zij de bevindingen en handvatten in het rapport gebruiken om de informatieverstrekking verder te verbeteren. In het tweede rapport roept de AFM ondernemingen op om duurzaamheidsbepalingen in hun POG-beleid te verankeren en duurzaamheid in de geschiktheidstoets begrijpelijker en zorgvuldiger te maken. De AFM kondigt aan hier nader onderzoek naar te gaan doen, dat zal dan vast in 2025 plaatsvinden.

Leidraad PARP scenarioanalyses

- **Wat?** Op 3 december 2024 heeft de AFM de [leidraad PARP](#) "scenarioanalyses vanuit klantperspectief" gepubliceerd. Uit onderzoeken bleek dat financiële ondernemingen zoekende zijn bij het zorgvuldig inrichten en uitvoeren van relevante scenarioanalyses tijdens de PARP. De AFM biedt in de leidraad PARP handvatten hiervoor.
- **Wie?** Primair beleggingsondernemingen die financiële instrumenten (mede) ontwikkelen, maar ook voor distributeurs kunnen scenarioanalyses soms nodig zijn om de juiste doelgroep te bepalen.
- **Wanneer?** Per direct: de AFM verwacht dat de handvatten uit deze leidraad ondernemingen verder in staat stellen om kwalitatief goede scenarioanalyses uit te voeren.

Registratie DPE – OTC-transacties

- **Wat?** Op 9 september 2024 heeft de AFM een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd waarin ze erop wijst dat beleggingsondernemingen zich vanaf 9 september 2024 bij de AFM kunnen registreren als 'aangewezen publicerende entiteit' (*Designated Publishing Entity*, DPE). De nieuwe status van DPE vloeit voort uit de review van [MiFIR](#) (zie verderop dit onderdeel onder Review MiFID II/MiFIR). Wanneer twee partijen met elkaar buiten een handelsplatform om handelen (OTC), dient één van deze partijen de transactie in de in artikel 20 of 21 MiFIR omschreven gevallen openbaar te maken via een *Approved Publication Arrangement* (APA). De beleggingsonderneming die als DPE is geregistreerd, is verantwoordelijk voor deze post-transactietransparantieplichting (artikel 21b MiFIR). Met een DPE-registratie kan een beleggingsonderneming voortaan de verantwoordelijkheid op zich nemen om transacties te publiceren via een APA zonder te moeten voldoen aan de zwaardere status van systematische internaliseerder (SI), aldus de AFM.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die voor eigen rekening of voor rekening van cliënten OTC-transacties in financiële instrumenten uitvoeren.
- **Wanneer?** ESMA heeft samen met nationale toezichthouders [afgesproken](#) dat het DPE-regime op 3 februari 2025 van toepassing wordt. Vanaf deze datum moeten geregistreerde DPE's die betrokken zijn bij een transactie, in de aangewezen gevallen de transactie openbaar maken via een APA.

Beleidsregel Informatieverstrekking

- **Wat?** Op 30 september 2024 publiceerde de AFM de herziene [Beleidsregel informatieverstrekking](#). Hierin geeft de AFM onder andere nadere regels over de

verantwoordelijkheid van de financiële dienstverlener bij het gebruik van "affiliate marketing" en nieuwe voorbeelden van misleidende en/of onevenwichtige informatieverstrekking. Hoewel de beleidsregel al van toepassing is, dient dit de doorlopende aandacht van beleggingsondernemingen te hebben.

- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Per direct. Affiliate marketing en onevenwichtige informatieverstrekking lijkt met name steeds meer op de radar van de AFM te staan. Dat is wat ons betreft dus een aandachtspunt bij samenwerking met anderen in 2025. Zie hierover ook het volgende artikel: R.E. Labeur, 'Rondom het Nieuws. Hoe beoordeelt de AFM diverse soorten van informatieverstrekking?', TFR 6 mei 2024, p. 105-109.

Wetgevingswens shortposities marketmakers

- **Wat?** Op 26 april 2024 heeft de AFM haar jaarlijkse [wetgevingsbrief](#) gepubliceerd. Deze brief is gericht aan de minister van Financiën en de minister van Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen en bevat de belangrijkste wetgevingswensen van de AFM. Voor beleggingsondernemingen is relevant dat de AFM stelt dat zij het niet wenselijk vindt dat marketmakers momenteel zijn uitgezonderd van de verplichting om bruto shortposities in aandelen aan de AFM te melden, terwijl zij wel longposities moeten melden. Volgens de AFM geeft dit de markt onvolledige informatie en een onjuist beeld. De AFM verzoekt de minister van Financiën daarom om het uitzonderingskader van de meldingsplicht aan te passen, en om dit op de Europese agenda te plaatsen zodat een gelijk Europees speelveld kan worden gerealiseerd.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die als marketmaker opereren.
- **Wanneer?** De minister van Financiën heeft bij [brief](#) van 23 mei 2024 laten weten positief tegenover de door de AFM verzochte aanpassing te staan en dit in de eerstvolgende wijzigingscyclus mee te nemen. De wijzigingscyclus is in beginsel jaarlijks, dus naar verwachting zal de volgende in 2025 zijn.

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Toezicht in Beeld](#) 2024-2025 gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op wat zij als toezichthouder in het afgelopen jaar heeft gedaan en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2025. Vooruitkijkend wijst DNB erop dat in 2025 de aandacht zal blijven uitgaan naar de kwaliteit van de door beleggingsondernemingen

aangeleverde rapportagedata (zie ook het item 'Verhoogde aandacht prudentiële rapportages' hierna). Daarnaast benoemt DNB dat zij in 2025 onderzoek zal doen naar de berekening van het vastekostenvereiste (zie ook het item 'Verhoogde aandacht vastekostenvereiste' hierna) en dat zij, net als in 2024, zal bijdragen aan de potentiële herziening van de Investment Firms Regulation (IFR) en Investment Firms Directive (IFD). Zie hierover ook het [nieuwsbericht](#) van DNB van 11 december 2024.

- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen en beleggingsholdings.
- **Wanneer?** Toezicht in beeld 2024-2025 zal direct doorwerken in het toezicht van DNB op beleggingsondernemingen in 2025.

Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Visie op Toezicht 2025-2028](#) gepubliceerd. In dit document zet DNB voor financiële instellingen en andere belanghebbenden uiteen wat zij de komende vier jaar van het toezicht van DNB kunnen verwachten. DNB benoemt onder meer dat de aanpak van financieel-economische criminaliteit, grip op duurzaamheidsrisico's en sturing op governance & gedrag een vaste plek in het reguliere toezicht krijgen. Daarnaast noemt DNB drie focusgebieden van het toezicht: (i) het identificeren en beheersen van geopolitieke risico's, (ii) het inspelen op technologische vernieuwing en (iii) het vergroten van de weerbaarheid tegen cyberdreigingen.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De Visie op Toezicht 2025-2028 zal doorwerken in het toezicht op beleggingsondernemingen in de komende jaren.

Verhoogde aandacht vastekostenvereiste

- **Wat?** Op 11 december 2024 heeft DNB in een [nieuwsbericht](#) erop gewezen dat beleggingsondernemingen en beleggingsholdings regelmatig het vastekostenvereiste foutief berekenen en rapporteren aan DNB. Meer specifiek constateert DNB dat zowel in de berekening van de totale kosten als het bepalen van eventuele aftrekposten, en de hoogte daarvan, veel fouten worden gemaakt. DNB merkt op dat voor veel instellingen het vastekostenvereiste de leidende solvabiliteitseis is. Een foutieve berekening kan daarom tot gevolg hebben dat het kapitaalvereiste onjuist wordt gerapporteerd en dat mogelijk onvoldoende kapitaal wordt aangehouden. Gezien de ernst hiervan heeft DNB besloten om een extra toelichting op de elementen uit het vastekostenvereiste bij brief aan instellingen te communiceren.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen en beleggingsholdings.
- **Wanneer?** DNB gaat in 2025 onderzoek doen naar de vaststelling en rapportage van het vastekostenvereiste. DNB verwacht van beleggingsondernemingen en -holdings dat zij doorlopend inzicht hebben in de naleving van de prudentiële eisen, en dat zij de berekening en rapportage van het vastekostenvereiste analyseren en waar nodig aan te scherpen.

Verhoogde aandacht prudentiële rapportages

- **Wat?** Op 11 december 2024 heeft DNB er in een [nieuwsbericht](#) aandacht voor gevraagd dat er nog steeds veel fouten worden gemaakt in prudentiële rapportages van beleggingsondernemingen aan DNB. Zo ontbreken er vaak gegevens die wel ingevuld dienen te worden, of worden bepaalde sheets geheel niet ingevuld. Daarnaast blijken ook de ingevulde gegevens vaak niet te kloppen. Dit geldt zowel voor de IFREP als de FINREP. Daarmee is de datakwaliteit volgens DNB nog niet op het gewenste niveau, terwijl dit essentieel is voor de data-gedreven en risicogebaseerde toezichtaanpak van DNB.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** DNB roept alle beleggingsondernemingen op om de noodzakelijke maatregelen te nemen om de datakwaliteit te garanderen, waarbij zij verwijst naar de [Good practices](#) Handreiking prudentiële rapportages. DNB zal in 2025 tijd wederom extra aandacht besteden aan de datakwaliteit en wijst erop dat zij bij onjuiste of niet-tijdige rapportage kan overgaan tot handhaving, waaronder het opleggen van boetes.

Verhoogde aandacht uitkering interim-dividend

- **Wat?** In het kader van DNB's focus op de kwaliteit van het door instellingen aangehouden kapitaal heeft DNB in haar [nieuwsbericht](#) van 10 april 2024 erop gewezen dat opnieuw een aantal instellingen interim-dividend over de jaarwinst hebben uitgekeerd zonder dat de winst is geverifieerd. Ondernemingen dienen te beschikken over een Common Equity Tier 1 toetsingsvermogen dat qua hoogte en samenstelling voldoet aan de vereisten van IFR en CRR. Indien een instelling dividend wenst uit te keren voordat de jaarwinst is toegevoegd aan het toetsingsvermogen en zonder dat de kapitaalbuffer groot genoeg is, moet (i) de jaarwinst geverifieerd worden door een accountant en (ii) de instelling een verzoek tot het meetellen in het toetsingsvermogen van het resultaat indienen bij DNB (een en ander op grond van artikel 26(2) CRR).
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.

- **Wanneer?** Dit onderwerp – kapitaal kwaliteit – zal in 2025 de verhoogde aandacht van DNB hebben. DNB benadrukt dat instellingen doorlopend dienen te voldoen aan de geldende eigenvermogensvereisten, en dat zij bij niet-naleving van deze vereisten boetes kan opleggen.

Berekening Pillar 2 kapitaalopslag

- **Wat?** In de zomer van 2023 is [Gedelegeerde Verordening 2023/1668](#) in werking getreden. Deze verordening bepaalt kort gezegd de wijze waarop een toezichthouder (in Nederland DNB) in haar SREP de verplichte Pillar 2 kapitaalopslag (het aanvullend-eigenvermogensvereiste) voor class 2 beleggingsondernemingen moet berekenen ingevolge artikel 40 IFD. De gekozen – complexe – methodiek wijkt behoorlijk af van de tot dan toe gebruikelijke manier waarop de Pillar 2 opslag werd berekend (waaronder de methode zoals beschreven in de [SREP-richtsnoeren](#) uit 2022). In 2024 heeft DNB de eerste SREPs op basis van deze verordening uitgevoerd. Deze methodiek zal ook zeker zijn uitwerking hebben op de wijze waarop DNB verwacht dat beleggingsondernemingen (zowel Class 2 als 3) in hun Internal Capital Adequacy Assessment Process and Internal Risk Assessment Process (ICARAP) hun eigen Pillar 2 opslag berekenen. Zie ook het [nieuwsbericht](#) van DNB van 10 april 2024. Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat er in 2024 nogal wat onduidelijkheid bestond over wat de juiste manier van het berekenen van de Pillar 2 opslag in de ICARAP was.
- **Wie?** Relevant voor alle beleggingsondernemingen die een ICARAP dienen op te stellen en een Pillar 2 opslag dienen te berekenen.
- **Wanneer?** Wij verwachten dat DNB in 2025 met nadere guidance komt over de wijze waarop zij de berekeningsmethodiek van de Pillar 2 kapitaalopslag interpreteert.

Non-paper IFR/IFD

- **Wat?** Op 27 augustus 2024 hebben DNB, het ministerie van Financiën en de AFM een gezamenlijk [non-paper](#) gepubliceerd met daarin voorgestelde aanpassingen van IFR/IFD. Deze non-paper moet in samenhang worden gezien met het [verzoek](#) van de Europese Commissie uit 2023 aan EBA en ESMA en het [discussiedocument](#) dat EBA en ESMA vervolgens op 3 juni 2024 hebben gepubliceerd (zie hierna ook het item Discussiedocument review IFR/IFD). Volgens de opstellers van de non-paper werkt het IFR/IFD-raamwerk over het algemeen behoorlijk, maar is er wel een aantal gerichte aanpassingen nodig. De voorgestelde aanpassingen zien onder andere op (i)

het verbeteren van het risicogebaseerde karakter van het raamwerk, onder andere door de categorisering van beleggingsondernemingen te versimpelen en meer te laten aansluiten bij het risicoprofiel, bepaalde K-factoren aan te passen en een K-factor voor operationeel risico te introduceren, (ii) het beter waarborgen van een level playing field, door onder meer in bepaalde vrijstellingen van governance en beloningsregels te voorzien, de scope van geconsolideerd toezicht nader onder de loep te nemen en te onderzoeken of het invoeren van prudentiële eisen in AIFMD en UCITS bijdraagt aan een gelijk speelveld en (iii) het vergroten van proportionaliteit en duidelijkheid van governanceverplichtingen, door een drempel te introduceren voor risico- en beloningscomités die beter de verschillende risicoprofielen van beleggingsondernemingen reflecteert, te verkennen of een risicocomité alleen op geconsolideerd niveau hoeft te worden ingesteld en het expliciet maken in de IFD dat een beleggingsonderneming over een RvC moet beschikken.

- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** In de non-paper wordt de Europese Commissie opgeroepen om een review van IFR/IFD uit te voeren en daarbij de voorgestelde wijzigingen uit de non-paper in aanmerking te nemen. Op grond van IFR/IFD dient de Europese Commissie een evaluatieverslag, eventueel samen met een wetgevingsvoorstel, in te dienen bij het Europees Parlement en de Raad. Het ligt in de rede dat we hierover in 2025 meer van de Europese Commissie zullen horen

ESMA & EBA

Annual Work Programmes 2025

- **Wat?** Op 1 oktober 2024 heeft ESMA haar [Annual Work Programme 2025](#) bekendgemaakt. Hierin beschrijft ESMA haar toezichtprioriteiten voor 2025. Voor beleggingsondernemingen is relevant dat ESMA zich in 2025, net als in 2024, onder andere zal focussen op de Retail Investment Strategy, de review van MiFID II/MiFIR en DORA. Ook blijft ESMA veel werk doen op het gebied van duurzaamheidswetgeving. Eenzelfde beeld volgt uit het [Annual Work Programme 2025](#) van ESMA, EBA en EIOPA (de ESA's).
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De Annual Work Programmes 2025 zullen doorwerken in het toezicht op beleggingsondernemingen in 2025.

RTS best execution

- **Wat?** Op 16 juli 2024 heeft ESMA concept [RTS](#) inzake best execution ter consultatie gepubliceerd. Als onderdeel van de [MiFID II](#) review (zie het item Review

MiFID II/MiFIR verderop dit onderdeel) heeft ESMA de opdracht gekregen om technische standaarden op te stellen voor de nadere invulling van de best execution eisen voor beleggingsondernemingen zoals opgenomen in artikel 27 MiFID II en Gedelegeerde Verordening 2017/565. De technische standaarden specificeren de onderwerpen die in het orderuitvoeringsbeleid van een beleggingsonderneming moeten terugkomen.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen die orders van cliënten uitvoeren (al dan niet in het kader van individueel vermogensbeheer).
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 16 oktober 2024. ESMA verwacht een finaal report uiterlijk op 29 december 2024 bij de Europese Commissie in te dienen.

RTS & ITS grondstoffenderivaten

- **Wat?** Op 23 mei 2024 heeft ESMA concept [RTS en ITS](#) inzake grondstoffenderivaten ter consultatie gepubliceerd. ESMA heeft dat gedaan in het kader van de [MiFID II](#) review (zie het item Review MiFID II/ MiFIR verderop dit onderdeel), waarbij ook regels inzake grondstoffenderivaten op onderdelen zijn gewijzigd. De voorgestelde technische standaarden liggen in het verlengde daarvan en wijzigen Gedelegeerde Verordening 2022/1299 en Uitvoeringsverordening 2017/1093 inzake het positiebeheer bij grondstoffenderivaten. Ook stelt ESMA voor om Gedelegeerde Verordening 2017/565 aan te passen.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die een handelsplatform exploiteren waarop grondstoffen worden verhandeld en beleggingsondernemingen die in grondstoffenderivaten handelen.
- **Wanneer?** De consultatietermijn eindigde op 23 augustus 2024. ESMA verwacht uiterlijk eind 2024 een finaal rapport bij de Europese Commissie in te dienen. De aanpassingen moeten op 29 september 2025 van toepassing worden.

RTS transparantie non-equity

- **Wat?** Op 16 december 2024 heeft ESMA finale [RTS](#) gepubliceerd inzake onder andere transparantieverplichtingen voor obligaties, gestructureerde financiële producten en emissierechten (non-equity instrumenten). Als onderdeel van de [MiFIR](#) review (zie het item Review MiFID II/MiFIR verderop dit onderdeel) heeft ESMA de opdracht gekregen om technische standaarden op te stellen voor de pre- en posttransactietransparantieverplichtingen bij non-equity instrumenten, zoals opgenomen in artikel 9, 11, 13 en 20 MiFIR. De technische standaarden bestaan uit twee delen: (i) wijzigingen van Gedelegeerde Verordening 2017/583 met betrekking tot non-equity transparantie

en (ii) introductie van standaarden inzake het tegen redelijke commerciële voorwaarden ter beschikking stellen van transactiedata.

- **Wie?** Marktexploitanten, beleggingsondernemingen die een handelsplatform exploiteren en beleggingsondernemingen met SI.
- **Wanneer?** De finale RTS zijn bij de Europese Commissie ter goedkeuring ingediend. De volgende stap is dat de Europese Commissie de RTS als Gedelegeerde Verordening aanneemt. De datum van inwerkingtreding is nog niet bekend.

RTS transparantie equity

- **Wat?** Op 16 december 2024 heeft ESMA finale [RTS](#) inzake transparantieverplichtingen voor equity-instrumenten gepubliceerd. Als onderdeel van de [MiFIR](#) review (zie het item Review MiFID II/MiFIR verderop dit onderdeel) heeft ESMA de opdracht gekregen om technische standaarden op te stellen voor de pre- en posttransparantieverplichtingen bij aandelen, ETFs en andere equity instrumenten, zoals neergelegd in artikel 3, 4, 5, 6, 7, 14, 15, 20, 22 en 22b MiFIR. De finale RTS bevatten wijzigingen van de bestaande Gedelegeerde Verordeningen 2017/587 en 2017/567. Opgemerkt moet worden dat ESMA in juli 2024 met betrekking tot dit onderwerp ook wijzigingen heeft [voorgesteld](#) aan Gedelegeerde Verordeningen 2017/577, 2017/583 en 2017/584 en nieuwe Gedelegeerde - en Uitvoeringsverordeningen heeft voorgesteld.
- **Wie?** Marktexploitanten, beleggingsondernemingen die een handelsplatform exploiteren en beleggingsondernemingen met SI.
- **Wanneer?** De finale RTS zijn bij de Europese Commissie ter goedkeuring ingediend. De volgende stap is dat de Europese Commissie de RTS als Gedelegeerde Verordening aanneemt. Een deel van de wijzigingen zullen in 2025 van toepassing worden, en een deel in 2026. Met betrekking tot de overige voorstellen van ESMA verwachten wij in 2025 meer duidelijkheid.

RTS Consolidated Tape Providers

- **Wat?** Op 28 mei 2024 heeft ESMA concept [RTS](#) inzake onder andere *Consolidated Tape Providers* (CTP's) ter consultatie gepubliceerd. Als onderdeel van de [MiFIR](#) review (zie het item Review MiFID II/MiFIR verderop dit onderdeel) heeft ESMA de opdracht gekregen om technische standaarden op te stellen voor de verplichtingen omtrent de consolidated tape en de synchronisatie van beursklokken, zoals opgenomen in onder meer artikel 22b, 22c, 27h, 27db en 27da MiFIR. De standaarden bevatten in totaal 7 voorgestelde Gedelegeerde Verordeningen.

- **Wie?** In het bijzonder CTP's, beleggingsondernemingen die een handelsplatform exploiteren, beleggingsondernemingen met SI en DPE's.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 28 augustus 2024. ESMA verwacht een finaal rapport uiterlijk op 29 december 2024 bij de Europese Commissie in te dienen.

ITS rapportageverplichting IFR

- **Wat?** Op 2 december 2024 heeft EBA finale [ITS](#) gepubliceerd tot wijziging van Uitvoeringsverordening 2021/2284 wat betreft de rapportage van informatie inzake bepaalde K-factor vereisten op grond van artikel 54 IFR. De wijzigingen houden verband met wijzigingen in het rapportageraamwerk die volgen uit CRR3.
- **Wie?** Class 2 en 3 beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De bedoeling is dat de wijzigingen vanaf 1 januari 2025 van toepassing worden.

Research-regels

- **Wat?** Op 28 oktober 2024 heeft ESMA een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met voorgestelde wijzigingen van de MiFID II-regels over research. ESMA had hiertoe van de Europese Commissie een verzoek ontvangen in het kader van de Listing Act (zie het item Capital Markets Union verderop dit onderdeel). ESMA doet in het consultatiedocument voorstellen voor wijzigingen van artikel 13 Gedelegeerde Richtlijn 2017/593. Voorts heeft ESMA op 18 december 2024 – eveneens in het kader van de Listing Act – een consultatiedocument gepubliceerd met concept [RTS](#) voor een EU-gedragscode voor research die door een uitgevende instelling geheel of gedeeltelijk is gefinancierd. Op grond van de voorgestelde RTS moeten beleggingsondernemingen onder meer nagaan of de verstrekkers van dergelijke gesponsorde research deugdelijk beleid hebben vastgesteld inzake belangenconflicten, organisatorische maatregelen hebben genomen om de objectiviteit en onafhankelijkheid van de research te waarborgen en in de research-uiting hebben opgenomen dat het gefinancierd is door een uitgevende instelling en is opgesteld in overeenstemming met de EU-gedragscode.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die research afnemen of verstrekken.
- **Wanneer?** Eerstgenoemde consultatie loopt tot 28 januari 2025. ESMA verwacht een finaal report in het tweede kwartaal van 2025 bij de Europese Commissie in te dienen. De laatstgenoemde consultatie heeft een termijn die op 18 maart 2025 afloopt. ESMA verwacht de finale RTS uiterlijk in december 2025 bij de Europese Commissie in te dienen.

Retail Investment Strategy

- **Wat?** Op 13 november 2024 hebben ESMA en EIOPA een [brief](#) aan de Europese Commissie gepubliceerd inzake de Retail Investment Strategy (zie verderop dit onderdeel onder Retail Investment Strategy). In deze brief reflecteren ESMA en EIOPA op de doelen van de Retail Investment Strategy en stellen zij aan de Europese Commissie voor om de tekst van de Retail Investment Strategy daarop aan te passen. Ook uiten zij hun zorgen over de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen als gevolg van de extra lagen van complexiteit en afgezwakte bepalingen die tijdens de onderhandelingen tussen de Raad en het Europees Parlement zijn geïntroduceerd, met name op het gebied van (nationale) benchmarks.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen die beleggingsdiensten aan retailbeleggers verlenen.
- **Wanneer?** De bedoeling is dat de voorgestelde regels in 2025 finaal worden. Vervolgens moeten de regels worden omgezet in nationale wetgeving en daarna van kracht worden. Dat zal niet voor 2026 zijn.

Voorstel kortere afwikkelingstermijn effecten

- **Wat?** Op 18 november 2024 heeft ESMA een [rapport](#) gepubliceerd waarin zij analyseert of de afwikkelingstermijn voor effecten kan worden verkort van T+2 naar T+1 of zelfs T+0, en wat de impact daarvan is op marktpartijen. Andere jurisdicties, zoals de Verenigde Staten, zijn in 2024 al overgestapt naar T+1 afwikkeling. ESMA komt tot de conclusie dat het verkorten van de afwikkelingstermijn naar T+1 moet worden overwogen en belangrijke voordelen met zich brengt. De belangrijkste wetstechnische stap om de kortere afwikkelingstermijn te realiseren is de wijziging van Verordening 909/2014 betreffende de verbetering van de effectenafwikkeling in de EU en centrale effectenbewaarinstellingen (CSDR).
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die diensten verlenen met betrekking tot effecten die moeten worden afgewikkeld.
- **Wanneer?** ESMA stelt voor om de transitie van T+2 naar T+1 uiterlijk op 11 oktober 2027 te realiseren.

Richtsnoeren groepskapitaal criterium IFR

- **Wat?** Op 11 april 2024 heeft EBA definitieve [richtsnoeren](#) inzake het groepskapitaalcriterium onder de IFR gepubliceerd. Artikel 8 IFR voorziet in een afwijkend prudentieel regime voor groepen van beleggingsondernemingen die aan bepaalde eisen voldoen. Namelijk dat de groepsstructuur voldoende eenvoudig moet worden geacht en dat van de groep

in haar geheel geen significante risico's voor cliënten of de markt uitgaan waarvoor anders toezicht op geconsolideerde basis nodig zou zijn. De richtsnoeren van EBA hebben tot doel om objectieve criteria en drempelwaarden vast te stellen voor toezichthouders bij de beoordeling of aan de voorwaarden zoals bedoeld in artikel 8(1) en (4) IFR is voldaan.

- **Wie?** Class 2 en Class 3 beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn vanaf 1 januari 2025 van toepassing.

Discussiedocument review IFR/IFD

- **Wat?** Op 3 juni 2024 hebben EBA en ESMA een [discussiedocument](#) gepubliceerd ten behoeve van een potentiële review van het IFR/IFD-raamwerk, na een [verzoek](#) hiertoe van de Europese Commissie uit 2023. Het discussiedocument bestaat uit 11 delen en behandelt onder andere (i) de categorisering van beleggingsondernemingen (ii) het vastekostenvereiste, (iii) de bestaande K-factoren, (iii) de risico's die nu niet worden geadresseerd in K-factoren, (iv) liquiditeitseisen en (v) belonings- en governanceverplichtingen.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen en beleggingsholdings.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 3 september 2024. EBA en ESMA verwachten eind december 2024 een finaal rapport bij de Europese Commissie aan te leveren. Op grond van IFR/IFD dient de Europese Commissie vervolgens een evaluatieverslag, eventueel samen met een wetgevingsvoorstel, in te dienen bij het Europees Parlement en de Raad. Het ligt in de rede dat wij hierover in 2025 meer van de Europese Commissie zullen horen. In dit kader noemen we ook de wijzigingen in CRR 3 en CRD VI die relevant zijn voor de review van het IFR/IFD raamwerk (zie hierover het onderdeel [Banken](#)).

Publicatie top-5 best execution

- **Wat?** Op 13 februari 2024 heeft ESMA een [publieke mededeling](#) op haar website geplaatst waarin zij stelt van nationale toezichthouders te verwachten geen prioriteit te geven aan handhaving van artikel 27(6) MiFID II. Op grond van dit artikel moet een beleggingsonderneming jaarlijks voor elke categorie financiële instrumenten een overzicht opstellen van de belangrijkste vijf plaatsen van uitvoering waar zij orders van cliënten heeft uitgevoerd en dat overzicht openbaar maken, tezamen met informatie over de kwaliteit van de uitvoering. Omdat deze verplichting in de praktijk geen meerwaarde blijkt te hebben voor beleggers, zal de verplichting als onderdeel van de [MiFID II](#) review (zie het item Review MiFID II/MiFIR verderop dit onderdeel)

worden geschrapt. De instructie van ESMA lijkt ook te zien op het voorschrift uit artikel 65(6) Gedelegeerde Verordening 2017/565 dat een beleggingsonderneming jaarlijks de top-5 van belangrijkste brokers moet publiceren.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen die orders van cliënten uitvoeren of ontvangen en doorgeven (al dan niet in het kader van individueel vermogensbeheer).
- **Wanneer?** Lidstaten moeten uiterlijk op 29 september 2025 de wijzigingen uit de MiFID II review omzetten in nationale wetgeving. Tot die tijd zijn bovengenoemde rapportageverplichtingen dus strikt genomen nog van toepassing op beleggingsondernemingen. De mededeling van ESMA maakt duidelijk dat toezichthouders hier echter niet op zullen handhaven.

Gebruik AI bij beleggingsdiensten

- **Wat?** Op 30 mei 2024 heeft ESMA in een [publieke mededeling](#) aandacht gevraagd voor de kansen én risico's van AI bij het verlenen van beleggingsdiensten. ESMA benoemt de volgende risico's van AI-gebruik: (i) te grote afhankelijkheid van AI bij het nemen van beslissingen, (ii) gebrek aan transparantie en uitlegbaarheid van AI-modellen, (iii) kwetsbaarheden in privacy en informatiebeveiliging en (iv) gebrek aan betrouwbaarheid door 'hallucinerende AI' en biases. ESMA wijst op de verschillende bestaande verplichtingen uit MiFID II die relevant zijn voor het gebruik en beheersen van AI-toepassingen.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen die gebruikmaken van AI of overwegen dat te gaan doen.
- **Wanneer?** Doorlopend. ESMA kondigt in de publieke mededeling aan dat zij samen met nationale toezichthouders de ontwikkeling van AI in de beleggingssector blijft monitoren om te beoordelen of verdere actie is vereist.

Rapport genderneutraal beloningsbeleid

- **Wat?** Op 16 juli 2024 heeft EBA een [rapport](#) gepubliceerd met betrekking tot de toepassing van genderneutraal beloningsbeleid door onder andere beleggingsondernemingen. EBA heeft hierover in 2021 op grond van artikel 26 en 34 IFD [richtsnoeren](#) uitgevaardigd en maakt in het rapport de balans op. Het rapport toont aan dat de sector geen grote obstakels ziet in het opstellen en implementeren van genderneutraal beloningsbeleid, maar ook dat sommige marktpartijen nog steeds niet dergelijk beleid hebben opgesteld en/of afdoende hebben geïmplementeerd. Het rapport toont verder aan dat er nog altijd een loonkloof tussen mannen en vrouwen bestaat en dat er nog steeds werk aan de winkel is om ervoor te zorgen

dat iedereen ongeacht geslacht gelijke kansen heeft.

- **Wie?** Class 2 beleggingsondernemingen.
- **Wanneer?** Doorlopend. EBA stelt de uitkomsten van het rapport te zullen betrekken bij de toekomstige review van haar richtsnoeren.

EUROPESE COMMISSIE

Macroprudentiële raamwerk NBFIs

- **Wat?** Op 22 mei 2024 is de Europese Commissie een [consultatie](#) gestart die is gericht op het identificeren van kwetsbaarheden en risico's van het bestaande macroprudentiële raamwerk voor *non-bank financial intermediation* (NBFi). NBFi is de verzamelterm voor financiële activiteiten door niet-banken, zoals fondsbeheerders, beleggingsondernemingen, pensioenfondsen, verzekeraars en bepaalde ongereguleerde entiteiten. Deze partijen worden NBFi's genoemd. De Europese Commissie nodigt EU-instellingen, nationale toezichthouders en marktpartijen uit om input te geven op de werking van het huidige prudentiële raamwerk voor NBFIs, zoals opgenomen in verschillende sectorale EU-richtlijnen en EU-verordeningen waaronder IFR/IFD. Op 22 november 2024 heeft ESMA op de consultatie [gereageerd](#). Ook het ministerie van Financiën heeft, samen met DNB en de AFM, op 22 november 2024 een [consultatiereactie](#) met [introdunctiedocument](#) ingediend. Dat dit onderwerp duidelijk op de agenda staat van beleidsmakers blijkt ook uit de [consultatie](#) die de Financial Stability Board over dit onderwerp op 18 december 2024 is gestart.
- **Wie?** Gelet op de initiërende rol van de Europese Commissie bij wetgeving voor de financiële sector heeft deze consultatie voor alle beleggingsondernemingen relevantie.
- **Wanneer?** De consultatietermijn eindigde op 22 november 2024. De Europese Commissie zal de consultatiereacties betrekken bij het bepalen van de beleidsagenda voor de periode 2024-2029.

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een [voorstel](#) gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*financial data access*: FIDA). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens, uit te breiden buiten betaalrekeninggegevens. Op grond van de FIDA-Verordening moeten *data holders* straks financiële gegevens verstrekken aan *data users*. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) wordt in meer

detail ingegaan op FIDA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen kunnen op basis van de FIDA-Verordening *data holder* en/of *data user* zijn.
- **Wanneer?** Het voorstel bevindt zich nog in het Europese wetgevingsproces. Op 4 december 2024 heeft de Raad zijn [positie](#) bepaald, zodat de onderhandelingen met het Europees Parlement kunnen beginnen. De inwerkingtreding wordt eind 2026 verwacht.

Missiebrief

- **Wat?** Op 17 september 2024 is de '[Missiebrief](#)' van de voorzitter van de Europese Commissie aan de voorgenoemde nieuwe Eurocommissaris voor financiële diensten, mevrouw Maria Luís Albuquerque, gepubliceerd. In deze – nogal directieve ("*I want you to*" "*You will ensure*") – brief is, voor zover relevant voor beleggingsondernemingen, opgenomen dat de nieuwe Eurocommissaris ervoor moet zorgen dat de EU-regels voor consumenten en kleine beleggers voldoende bescherming bieden en er een strategie voor financiële geletterdheid komt.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die zich op de retailmarkt richten.
- **Wanneer?** De nieuwe Eurocommissarissen zullen, nadat het Europees Parlement hun verkiezing heeft ingestemd, tussen 2024 en 2029 de Europese Commissie vormen.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Retail Investment Strategy – MiFID II

De Europese Commissie heeft op 24 mei 2023 een aantal [voorstellen](#) gepubliceerd die erop zijn gericht om retailbeleggers in de EU beter te beschermen. Deze voorstellen worden gezamenlijk ook wel de Retail Investment Strategy Package genoemd en zijn het resultaat van de evaluatie van bestaande regelgeving door de Europese Commissie in 2021 en 2022.

Volgens de Europese Commissie kampt de markt voor retailbeleggers met vier uitdagingen:

- 1) Beschikbare beleggingsinformatie voor retailbeleggers is niet altijd even relevant, vergelijkbaar en eenvoudig te begrijpen.

- 2) Er is sprake van onjuiste of misleidende marketing op sociale media.
- 3) Het klantbelang wordt beïnvloed door provisies.
- 4) Retailproducten zijn te duur als gevolg waarvan rendementen worden opgesnoept.

Het pakket aan wijzigingen dat de Europese Commissie met het oog op deze uitdagingen voorstelt, heeft een brede opzet. De voorgestelde wijzigingen zien op MiFID II, IDD, AIFMD, UCITS, Solvency II en PRIIPs. Voor beleggingsondernemingen zijn in het bijzonder de in [MiFID II voorgestelde wijzigingen](#) relevant (zie voor de voorgestelde PRIIPs-wijzigingen de signalering hierna), zoals:

- het aanscherpen van de *product governance*-regels (o.a. uitbreiding van het prijsstellingsproces);
- het aanscherpen van de regels inzake beleggingsadvies, inclusief de introductie van een diploma-eis voor adviseurs;
- strengere voorschriften met betrekking tot provisies;
- strengere marketingregels.

De Nederlandse regering toont zich [grotendeels positief](#) over de voorstellen. Wel betreurt zij het dat de Europese Commissie na brede kritiek van verschillende EU-lidstaten en de financiële sector niet een volledig provisieverbod heeft voorgesteld, zoals in Nederland geldt. Zij zal dan ook met extra lede ogen hebben aangezien dat de Raad op 12 juni 2024, in navolging van de [positie](#) van het Europees Parlement, heeft [voorgesteld](#) om de voorgestelde aanscherping van de provisierregels bij execution-only dienstverlening grotendeels terug te draaien en daarvoor een nieuwe 'inducement test' in de plaats te stellen. Overigens heeft de review van MiFID II/MiFIR (zie hierna onder Review MiFID II/MiFIR) reeds wijzigingen in de provisierregels aangebracht, namelijk een verbod op *payment for order flow*. Verder stelt de Raad wijzigingen voor in de voorstellen tot aanpassing van *product governance* regels, terwijl het Europees Parlement bijvoorbeeld de regels voor samenwerking met influencers wil aanscherpen.

Nadat de Raad op 12 juni 2024 haar [positie](#) heeft bepaald en het Europees Parlement dat al deed op 23 april 2024, zijn de onderhandelingen tussen het Europees Parlement en de Raad opgestart. De bedoeling is dat de nieuwe regels in 2025 finaal worden. In de voorstellen van de Europese Commissie en de positie van het Europees Parlement is bepaald dat de EU-lidstaten de nieuwe regels vervolgens binnen twaalf maanden moeten implementeren in hun nationale wetgeving en binnen achttien maanden moeten toepassen. De Raad heeft echter voorgesteld om daar (maar liefst) 30 respectievelijk 36 maanden van te maken.

Retail Investment Strategy – PRIIPs

- **Wat?** Als onderdeel van de Retail Investment Strategy Package zoals op 24 mei 2023 bekendgemaakt, heeft de Europese Commissie [wijzigingen aan de PRIIPs-verordening](#) voorgesteld. De wijzigingen betreffen onder andere i) de invoering van de nieuwe paragraaf 'Beknopt productoverzicht' in het essentiële-informatiedocument oftewel *Key Information Document* (KID), ii) het schrappen van de 'begrijpelijkheidswaarschuwing' uit het KID, iii) de invoering van een nieuwe duurzaamheidsparagraaf in het KID en iv) de vereenvoudiging en modernisering van de bepalingen over het verstrekken van de KID.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen die verpakte retailbeleggingsproducten ontwikkelen, verkopen en/of daarover adviseren.
- **Wanneer?** Het Europees Parlement heeft op 11 april 2024 zijn [positie](#) bepaald. De Raad heeft dat op 7 juni 2024 [gedaan](#). Vervolgens zijn de onderhandelingen tussen het Europees Parlement en de Raad opgestart. In het voorstel van de Europese Commissie en de positie van het Europees Parlement tot wijziging van de PRIIPs-verordening is bepaald dat achttien maanden na inwerkingtreding van de gewijzigde PRIIPs-verordening, de wijzigingen rechtstreeks van toepassing worden in alle EU-lidstaten. De Raad stelt echter een termijn van 24 maanden voor.

Capital Markets Union

- **Wat?** De Europese Commissie heeft in 2022 een groot aantal nieuwe [wetgevingsvoorstellen](#) gepresenteerd met betrekking tot clearing, insolventie en de notering van ondernemingen, om de EU-kapitaalmarkten aantrekkelijker te maken. Dit betreft een pakket wet- en regelgeving dat erop is gericht de Europese Capital Markets Union verder te ontwikkelen. Op 11 november 2024 is in dit verband de volgende wetgeving in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd: (i) de 'Listing Act', bestaande uit [Verordening 2024/2809](#) tot wijziging van onder andere MiFIR en [Richtlijn 2024/2811](#) tot wijziging van MiFID II en (ii) [Richtlijn 2024/2810](#) betreffende structuren met aandelen met meervoudig stemrecht in ondernemingen die om de toelating tot de handel van hun aandelen op een multilaterale handelsfaciliteit (MTF) verzoeken. De Listing Act wijzigt onder meer het MiFID II-regime voor research en bijbehorende betalingsmogelijkheden, met als doel om de markt voor research nieuw leven in te blazen en ervoor te zorgen dat onderzoek naar small- en midcapbedrijven voldoende aandacht krijgt. Tot slot wordt op het gebied van clearing van derivaten en het beheren van concentratierisico's door beleggingsondernemingen gewezen op [Richtlijn](#)

[2024/2994](#) tot aanpassing van IFD, die op 4 december 2024 in het Publicatieblad van de EU is gepubliceerd.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen die een MTF exploiteren, beleggingsondernemingen die research fabriceren, gebruiken of ter beschikking stellen en beleggingsondernemingen met blootstelling aan centrale tegenpartijen zoals bedoeld in EMIR.
- **Wanneer?** De verordening uit de Listing Act is, voor wat betreft de wijziging van MiFIR, sinds 4 december 2024 van toepassing. De richtlijn uit de Listing Act tot wijziging van MiFID II moet op 5 juni 2026 in nationale wetgeving zijn omgezet. Richtlijn 2024/2810 en Richtlijn 2024/2994 dienen op 5 december 2026 respectievelijk 25 juni 2026 in nationale wetgeving te zijn geïmplementeerd.

Review MiFID II/MiFIR

Zoals uit het voorgaande blijkt, worden MiFID II en MiFIR de komende jaren gewijzigd als gevolg van de Retail Investment Strategy en de voorstellen in het kader van de Capital Markets Union. Daarnaast is er een apart Europees herzieningsproces gaande, dat specifiek op MiFID II en MiFIR is gericht. In dat kader zijn op 8 maart 2024 een [verordening](#) en een [richtlijn](#) tot wijziging van MiFIR respectievelijk MiFID II in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. Belangrijke aanpassingen aan MiFIR zijn onder andere i) de verplichting voor handelsplatformen en APAs om data te verstrekken aan door ESMA geautoriseerde en geselecteerde CTP's, zodat beleggers via deze CTP's toegang krijgen tot één centrale bron van (bijna) real-time handelsinformatie over financiële instrumenten (*consolidated tape*), ii) het in lijn brengen van de handelsverplichting voor derivaten met de clearingverplichting uit EMIR Refit, iii) het deels aanscherpen en deels verlichten van de pre- en posttransactie-transparantieplichtingen en iv) een verbod – zij het met een optioneel overgangsregime tot 30 juni 2026 (waarvan alleen Duitsland gebruikmaakt) – voor beleggingsondernemingen om betalingen of niet-geldelijke voordelen te ontvangen van een derde partij voor het uitvoeren van cliëntorders op of doorsturen van deze orders naar een bepaalde plaats van uitvoering (het zogeheten verbod op *payment for order flow*).

De aanpassingen aan MiFID II betreffen onder meer i) het laten vervallen van de in MiFID II opgenomen vergunningplicht voor handelaren voor eigen rekening die directe elektronische toegang (DEA) tot een handelsplatform hebben, ii) het laten vervallen van de MiFID II-vergunningplicht voor handelaren voor eigen rekening die als niet-financiële entiteit ten behoeve van liquiditeits- of risicobeheer lid zijn van of deelnemer zijn in een gereguleerde markt of MTF en iii) het laten vervallen van de in MiFID II inzake best execution

opgenomen verplichting voor beleggingsondernemingen om ten minste jaarlijks gegevens over de top-5 gebruikte plaatsen van uitvoering te publiceren.

De wijzigingen in MiFIR zijn sinds 28 maart 2024 rechtstreeks van toepassing in Nederland. De aanpassingen in MiFID II dienen uiterlijk op 29 september 2025 door de Nederlandse wetgever te zijn geïmplementeerd in de Wft en onderliggende regelgeving.

IFR – prudentiële consolidatie

- **Wat?** Op 25 juni 2024 is in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd de [Gedelegeerde Verordening](#) 2024/1771 tot aanvulling van IFR inzake de nadere bepaling van de reikwijdte van en de methoden voor de prudentiële consolidatie van een beleggingsondernemingsgroep. In de Gedelegeerde Verordening wordt nader bepaald welke entiteiten onder de reikwijdte van de prudentiële consolidatie vallen en hoe de prudentiële eisen voor een beleggingsondernemingsgroep op geconsolideerde basis berekend moeten worden.
- **Wie?** Entiteiten die deel uitmaken van een groep waartoe ook één of meer beleggingsondernemingen behoren.
- **Wanneer?** De Gedelegeerde Verordening is sinds 15 juli 2024 van toepassing. In het doorlopend toezicht vraagt DNB regelmatig naar de reikwijdte van de prudentiële consolidatie door beleggingsondernemingen en beleggingsholdings. We verwachten dat DNB dit ook in 2025 zal doen.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

DORA

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. Sindsdien is er ook veel nadere DORA-regelgeving verschenen en heeft de AFM diverse DORA-nieuwsberichten gepubliceerd. Noemenswaardig is dat de AFM op 20 december 2024 de [resultaten](#) heeft gepubliceerd van haar verkennend onderzoek naar de voorbereiding op DORA door handelaren voor eigen (HERs) rekening. Het doel van onderzoek was om met een beperkte scope (namelijk beperkt tot de naleving van bepaalde level 2-vereisten inzake het beheer van ICT-assets, het ICT-wijzigingsbeheer en de toegangscontrole) vast te stellen in hoeverre HERs voldoen aan de eisen van DORA, dan wel goed op weg zijn om per 17 januari 2025 compliant

te zijn. De AFM concludeert dat nog belangrijke stappen nodig zijn om volledig te voldoen aan DORA. Het [rapport met bevindingen](#) is volgens de AFM voor alle beleggingsondernemingen relevant. In het onderdeel [DORA & AI](#) wordt in meer detail ingegaan op DORA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.

- **Wie?** DORA is een belangrijke ontwikkeling voor alle beleggingsondernemingen zoals gedefinieerd in MiFID II. Voor Class 3 beleggingsondernemingen geldt een verlicht DORA-regime.
- **Wanneer?** De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle EU-lidstaten, waaronder Nederland. Er geldt geen overgangsregime. Dat betekent dat beleggingsondernemingen vanaf 17 januari 2025 aan alle relevante verplichtingen uit DORA moeten voldoen.

MiCAR / MiFID II top-up optie

- **Wat?** Op 9 juni 2023 is de [Verordening](#) betreffende markten in cryptoactiva (MiCAR) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. MiCAR is een omvangrijk wetgevingstraject met als doel om op Europees niveau tot geharmoniseerde regulering voor cryptoactiva te komen. Zo wordt op grond van MiCAR een heel scala aan diensten en activiteiten rondom cryptoactiva vergunningplichtig, althans binnen het bereik van toezicht gebracht. Naast MiCAR zelf is er veel nadere Level 2 en Level 3 regelgeving gepubliceerd of nog in de maak. In het onderdeel [Cryptodienstverlening](#) wordt in meer detail ingegaan op MiCAR en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.
- **Wie?** MiCAR voorziet in bepaalde vrijstellingen van de MiCAR-vergunningplicht voor vergunninghoudende beleggingsondernemingen die diensten met betrekking tot cryptoactiva aanbieden. Deze beleggingsondernemingen kunnen na een notificatieprocedure equivalent verklaarde cryptoactivadiensten aanbieden, maar moeten zich daarbij wel houden aan de doorlopende eisen uit MiCAR. In zoverre zou MiCAR voor deze beleggingsondernemingen als een top-up regime kunnen worden beschouwd.
- **Wanneer?** MiCAR is vanaf 30 december 2024 rechtstreeks van toepassing in alle EU-lidstaten, waaronder Nederland.

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. Op 4 juli 2024 is het [Implementatiebesluit](#) toegankelijkheidsvoorschriften bankdiensten gepubliceerd. De wet en het besluit

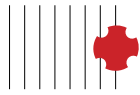
implementeren de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van bankdiensten aan consumenten. Onder bankdiensten aan consumenten wordt ook verstaan het ontvangen, doorgeven en uitvoeren van orders, individueel vermogensbeheer, beleggingsadvies en bepaalde nevendiensten. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. Voor bankdiensten geldt in het bijzonder de verplichting om toegankelijkheidsinformatie op taalniveau B2 beschikbaar te stellen. In het onderdeel Algemeen worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.

- **Wie?** Beleggingsondernemingen die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

IOSCO consultatie finfluencers

- **Wat?** Op 24 november 2024 heeft de International Organization of Securities Commissions (IOSCO) een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met betrekking tot het fenomeen finfluencers. In het rapport worden de risico's en potentiële voordelen van (het gebruik van) finfluencers in de beleggingssector verkend. Voorts wordt verkend welke toezichtrechtelijke raamwerken op dit moment bestaan, welke verbeteringen nodig zijn en welke handhavingsmaatregelen door toezichthouders wereldwijd tot op heden tegen finfluencers zijn genomen. Het rapport sluit af met voorgestelde 'good practices' voor toezichthouders, marktpartijen en finfluencers zelf, met name vanuit het perspectief van rechtsbescherming.
- **Wie?** Alle beleggingsondernemingen die gebruikmaken van finfluencers of dat overwegen.
- **Wanneer?** De consultatietermijn loopt tot 20 januari 2025. Gelet op de invloed van IOSCO op beleidsmakers valt niet uit te sluiten dat de (definitieve) bevindingen bijdragen aan nieuwe wetgevingsinitiatieven in de EU.

BETAALDIENSTVERLENERS & EGI'S

betaalinstellingen) en elektronisch geldinstellingen (EGI's) relevant zijn in 2025. Het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) is voor betaaldienstverleners en EGI's van groot belang (denk daarbij aan de Wwft en de sanctieregelgeving). Andere relevante onderdelen zijn het onderdeel [Cryptodienstverlening](#) waarin onder meer zaken aan bod komen die betrekking hebben op EGI's die 'elektronischgeldtokens' (EMTs) uitgeven. Het onderdeel [DORA & AI](#) is van belang omdat daar onder andere kunstmatige intelligentie (AI) en het gebruik van distributed ledger technology (DLT) bij onder meer betalingen terugkomen. Onderwerpen die op hiervoor genoemde thema's betrekking hebben, komen – een enkele uitzondering daargelaten - niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials. Ten slotte is het voor betaaldienstverleners en EGI's nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin ook meer algemene onderwerpen aan bod komen die deze partijen kunnen raken.

DNB TOEZICHT	59	OVERIGE ONTWIKKELINGEN	65
Toezicht in beeld 2024-2025		AFM Trendzicht 2025	
Visie op Toezicht 2025-2028		FSB grensoverschrijdende betalingen	
Thema-onderzoek veiligstellen geldmiddelen		Acties ter voorkoming discriminatie	
Consultatie SIRA Good Practices		CPMI-rapporten koppeling FPS en API's	
ICT-ricisomanagement DORA - personentoetsing			
Anticipeer op geopolitieke instabiliteit			
Verhoogde aandacht uitkering interim-dividend			
Datakwaliteit prudentiële rapportages			
EBA	60		
EBA Work Programme 2025			
ESA's Annual Work Programme 2025			
ECB & EC	61		
Toegang niet-banken tot betalingssystemen			
EPC & SEPA	61		
Publicaties SEPA-schema's			
Verification of Payee Scheme			
ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING	61		
Wijzigingsbesluit financiële markten 2024			
NIEUWE WET- EN REGELGEVING	62		
PSD3 en PSR			
Digitale euro			
FIDA			
DORA			
MiCAR			
AML			
Chartaal geld als wettig betaalmiddel			
Uitvoeringswet Instant Payments			
Toegankelijkheidsvoorschriften			

DNB TOEZICHT

Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** In november 2024 heeft DNB haar [Toezicht in beeld 2024-2025](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op wat zij als toezichthouder het afgelopen jaar heeft gedaan en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2025. DNB richt zich in 2025 op integriteitsrisico's, informatiebeveiliging, cyberweerbaarheid, klimaat- en milieurisico's en de implementatie van MiCAR, DORA en PSD3. DNB blijft zich in 2025 focussen op verdere digitalisering en automatisering van de toezichtaanpak conform de principes van de vernieuwde toezichtaanpak ([ATM](#)). Hierbij is voor DNB van belang dat de datakwaliteit van rapportages op het gewenste niveau komt om de voorziene toezichtbaten te kunnen behalen.
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Visie op Toezicht 2025-2028](#) gepubliceerd. In dit document zet DNB voor financiële instellingen en andere belanghebbenden uiteen wat zij de komende jaren van het toezicht van DNB kunnen verwachten. DNB benoemt onder meer dat de aanpak van financieel-economische criminaliteit, de grip op duurzaamheidsrisico's en de sturing op governance & gedrag een vaste plek in het reguliere toezicht krijgen. Daarnaast noemt DNB drie focusgebieden van het toezicht: (i) het identificeren en beheersen van geopolitieke risico's, (ii) het inspelen op technologische vernieuwing en (iii) het vergroten van de weerbaarheid tegen cyberdreigingen.
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** De Visie op Toezicht 2025-2028 werkt door in het toezicht van DNB op betaaldienstverleners en EGI's.

Thema-onderzoek veiligstellen geldmiddelen

- **Wat?** Om een beter beeld te krijgen van hoe betaalininstellingen en EGI's invulling geven aan de regels voor het veiligstellen van cliëntgelden, heeft DNB in 2024 aan de hand van een [thema-onderzoek](#) geëvalueerd op welke wijze geselecteerde instellingen de geldmiddelen van hun cliënten veiligstellen. De belangrijkste bevindingen uit het thema-onderzoek van DNB zijn dat: (i) het identificeren en mitigeren van operationele en juridische risico's die betrekking hebben

op het verwerken van cliëntgelden onvoldoende aandacht krijgen van betaalininstellingen en EGI's, (ii) de vastlegging van documentatie van beheerprocessen die betrekking hebben op het veiligstellen van cliëntgelden onvoldoende is, en (iii) slechts bij een beperkt aantal instellingen specifieke controleactiviteiten worden uitgevoerd gericht op het veiligstellen van cliëntgelden. Op basis van deze bevindingen kondigt DNB aan (i) het veiligstellen van geldmiddelen door betaalininstellingen en EGI's structureel te verankeren in haar toezichtactiviteiten en (ii) erop toe te zien dat betaalininstellingen en EGI's maatregelen treffen naar aanleiding van de bevindingen uit het thema-onderzoek. Zie ook onze Finnius Vindt [blog](#) over veiligstellen.

- **Wie?** Alle betaalininstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Consultatie SIRA Good Practices

- **Wat?** DNB heeft op 19 november 2024 de [consultatie SIRA Good Practices](#) gepubliceerd. Hiermee beoogt DNB de instellingen onder haar toezicht, waaronder betaalininstellingen en EGI's, praktische handvatten te geven omtrent de uitvoering van de SIRA. De Good Practices zien onder meer op het integriteitsmanagement, de risico-identificatie, de risicoanalyse, de risicobeheersing en de risicomonitoring en herziening in het kader van de SIRA. Enkele Good Practices voor specifiek betaalininstellingen en EGI's zijn het werken met verdiepende data-analyse en key-risk indicators, een risicobeoordeling van sub-merchants en de *feedbackloop* op basis van een analyse van recente exits. De consultatie eindigt op 17 januari 2025. Op basis van de consultatiereacties zal DNB een besluit nemen over de vaststelling een definitieve versie van de geconsulteerde SIRA Good Practices. Deze Good Practices treden dan in plaats treden van de [Good Practices](#) uit 2015.
- **Wie?** Alle betaalininstellingen en EGI's.
- **Wanneer?** De nieuwe SIRA Good Practices wordt naar verwachting eind Q1 2025 gepubliceerd.

ICT-risicomanagement DORA - personentoetsing

- **Wat?** Met de komst van DORA wordt van betaaldienstverleners en EGI's verwacht dat ze hun ICT-risicomanagement op orde hebben (zie ook het onderdeel [DORA & AI](#)), waaronder ook eisen worden gesteld aan de kennis en ervaring van de beleidsbepalers van een betaaldienstverlener of EGI. DNB heeft in het [nieuwsbericht](#) van 28 november 2024 aangegeven hoe DORA een plek krijgt bij de personentoetsing. Kennis

en ervaring op het gebied van ICT-risicomanagement worden meegewogen. Een betaaldienstverlener of EGI kan deze kennis en ervaring in de stukken toelichten bij de besluitvorming en overwegingen bij de benoeming en/of in de toelichting bij de geschiktheidsmatrix. DORA kan tijdens een toetsingsgesprek aan de orde komen. DNB heeft aangegeven dat er bij de toetsing wel rekening wordt gehouden met de specifieke functie, het risicoprofiel van de betaaldienstverlener of EGI en de samenstelling en het functioneren van het collectief. Van een beleidsbepaler die verantwoordelijk is voor het ICT-risicobeheer wordt dus verdergaande kennis en ervaring verwacht dan van een beleidsbepaler die hiervoor geen verantwoordelijkheid draagt.

- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** DORA is expliciet onderdeel van de persontoetsingen vanaf 17 januari 2025.

Anticipeer op geopolitieke instabiliteit

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB een [studie](#) gepubliceerd omtrent de impact van geopolitieke risico's op financiële instellingen. De studie beschrijft het aanbreken van een nieuw tijdperk, dat wordt gekenmerkt door toenemende internationale spanningen, fragmentatie en blokvorming. Dit heeft directe en indirecte gevolgen voor financiële instellingen door de groei van protectionistische maatregelen, een complexer wordend cyberdreigingslandschap en een toename van het aantal opgelegde sancties. DNB [roept](#) financiële instellingen, zoals betaalinstanties en EGI's, dan ook op de risico's proactief te identificeren en in hun risicomanagement verankeren. Daarnaast vindt DNB het belangrijk dat instanties voldoende buffers hebben voor het geval geopolitieke ontwikkelingen tot financiële risico's leiden. Ook moet DORA betaalinstanties en EGI's weerbaarder maken, door strengere eisen met betrekking tot het beheersen van risico's bij uitbesteding aan ICT-dienstverleners. Zie ook het onderdeel [DORA & AI](#).
- **Wie?** Alle betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Dit onderwerp is onderdeel van DNB's toezichtprioriteiten in 2025.

Verhoogde aandacht uitkering interim-dividend

- **Wat?** In het kader van DNB's focus op de kwaliteit van het door financiële ondernemingen aangehouden kapitaal heeft DNB in haar [nieuwsbericht](#) van 10 april 2024 erop gewezen dat opnieuw een aantal ondernemingen interim-dividend over de jaarwinst hebben uitgekeerd zonder dat de winst is geverifieerd. Ook betaalinstanties en EGI's dienen te beschikken over een Common Equity Tier 1 toetsingsvermogen dat

qua hoogte en samenstelling voldoet aan de vereisten op grond van de Wft en CRR. Ook voor deze partijen is het daarom van belang hier rekening mee te houden bij het uitkeren van interim-dividend.

- **Wie?** Alle betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Dit onderwerp – kapitaal kwaliteit – zal in 2025 de verhoogde aandacht van DNB hebben. DNB benadrukt dat partijen doorlopend dienen te voldoen aan de geldende eigenvermogensvereisten, en dat zij bij niet-naleving van deze vereisten boetes kan opleggen.

Datakwaliteit prudentiële rapportages

- **Wat?** Op 18 december 2024 heeft DNB een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd waarin wordt geconstateerd dat de datakwaliteit van de prudentiële rapportages die worden ingediend door betaalinstanties en EGI's niet voldoet aan de geldende eisen. Daarom roept DNB alle betaalinstanties en EGI's op om maatregelen te nemen om de noodzakelijke datakwaliteit te garanderen. Voor meer informatie over dit onderwerp verwijst DNB naar de [handleiding](#) bij de prudentiële rapportage.
- **Wie?** Alle betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

EBA

EBA Work Programme 2025

- **Wat?** In oktober 2024 heeft EBA haar [Work Programme](#) voor 2025 gepubliceerd. Hierin beschrijft EBA haar belangrijkste prioriteiten voor 2025. Met betrekking tot betaaldiensten zal EBA zich wederom richten op het leveren van een verdere bijdrage aan efficiënte, veilige en gemakkelijke retailbetalingen door de gehele EU door het bijdragen aan de gemeenschappelijke interpretatie van en het toezicht op de relevantie Europese regelgeving. EBA zal zich met name focussen op het uitvoeren van ongeveer 35 mandaten die haar zijn verleend in het kader van PSD3 (de derde richtlijn betaaldiensten), PSR (de verordening betaaldiensten) en FIDA. Voor betaaldienstverleners en EGI's verwacht EBA in 2025 de volgende relevante output te leveren:
 - het beantwoorden van Q&A's over PSD2, EMD (elektronischgeldrichtlijn) en IPR (verordening instantovermakingen) en de SEPA-verordening;
 - het ondersteunen van de Europese Commissie, de Europese Raad en het Europees Parlement tijdens de onderhandelingen over PSD3/PSR en het monitoren van de voorziene mandaten van EBA;
 - het uitvoeren van mandaten en taken in het kader van PSR, waaronder met betrekking tot betalingsbeveiliging, betalingsfraude, toegang tot betaalrekeningen, consumentenbewustzijn,

klachtenprocedures, monitoring van de markt voor betaalinitiatie- en rekeninginformatiedienstverleners, de beperkt netwerk-uitzondering, sancties en tijdelijke productinterventie;

- het uitvoeren van mandaten en taken in het kader van FIDA, waaronder met betrekking tot het gebruik van consumentengegevens, de vergunningverlening aan aanbieders van financiële-informatiediensten, het functioneren van "schemes", een centraal register en de beslechting van geschillen tussen nationale toezichthouders;
 - het uitvoeren van mandaten en taken in het kader van PSD3, waaronder met betrekking tot vergunningverlening, veiligstellen geldmiddelen, het berekenen van eigen vermogen, *passporting*, governance- en controlemechanismen en centrale registers
 - het publiceren van het rapport over data over betaalfraude over 2025, en waar mogelijk;
 - het publiceren van consultatiedocumenten over mandaten in het kader van PSD3 en PSR.
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
 - **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

ESA's Annual Work Programme 2025

- **Wat?** Op 7 oktober 2024 hebben ESMA, EBA en EIOPA (de ESA's) bekendgemaakt hoe het [Annual Work Programme 2025](#) van hun Joint Committee eruitziet. Het Joint Committee is het gezamenlijke overlegorgaan van de ESA's, waaraan ook de Europese Commissie en het Europees Comité voor systeemrisico's (ESRB) deelnemen. Voor betaaldienstverleners en EGI's is met name relevant dat het Joint Committee zich in 2025 zich zal concentreren op DORA.
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Het Annual Work Programme 2025 werkt door in het toezicht op betaalinstantellingen en EGI's in 2025.

ECB & EC

Toegang niet-banken tot betalingssystemen

- **Wat?** Op 19 juli 2024 heeft het Eurosysteem [beleid](#) gepubliceerd over de toegang van niet-bancaire betaaldienstverleners tot door centrale banken geëxploiteerde betalingssystemen, waaronder TARGET. Het nieuwe beleid van het Eurosysteem volgt op de invoering van de Instant Payment Verordening, die onder andere de Finaliteitsrichtlijn wijzigde. De ruimere toegangscriteria voor TARGET zijn gericht op het verbeteren van de efficiëntie van de Europese markt voor retailbetalingen, het bevorderen van concurrentie en innovatie in het Europese betalingslandschap en het ondersteunen van de acceptatie van instant payments in de Europese Unie.

- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Vanaf april 2025 krijgen niet-bancaire PSP's die aan bepaalde vereisten voldoen toegang tot TARGET, waaronder T2 (voor het afhandelen van betalingen) en TIPS (voor het afhandelen van directe betalingen).

EPC & SEPA

Publicaties SEPA-schema's

- **Wat?** In oktober en november 2024 heeft de European Payments Council (EPC) verschillende [rulebooks](#), [guidances](#) en [implementatierichtlijnen](#) met betrekking tot de SEPA-schema's (SEPA staat voor Single Euro Payments Area) gepubliceerd. Het gaat onder meer over de volgende SEPA-schema's:
 - SEPA Credit Transfer
 - SEPA Instant Credit Transfer
 - SEPA Direct Debit
 - SEPA Request-to-Pay
 - Verification of Payee (VOP)
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Verification of Payee Scheme

- **Wat?** Het nieuwe Verification Of Payee (VOP) scheme is ontwikkeld door de EPC en treedt op 5 oktober 2025 in werking. Het VOP scheme is gericht op het ondersteunen van betaalinstantellingen in de EU en in de Europese Economische Ruimte (EER) bij het aanpakken van de nieuwe wettelijke vereisten voor verificatie van een begunstigde. De nieuwe vereisten verlangen dat alle betaalinstantellingen in de EU/EER een mechanisme implementeren om de begunstigde van een (instant) overboeking te verifiëren. De EPC heeft de eerste versie van het VOP scheme [rulebook](#) en diens [aanbevelingen](#) voor bijbehorende processen gepubliceerd (na eerdere [consultatie](#) daarvan).
- **Wie?** Alle betaalinstantellingen en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Wijzigingsbesluit financiële markten 2024

- **Wat?** Vanaf 13 september 2023 tot 25 oktober 2023 liep de [internetconsultatie](#) voor het Wijzigingsbesluit

financiële markten 2024. Met dit besluit worden onder meer wijzigingen aangebracht in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Bgfo), het Besluit prudentiële regels Wft (Bpr) en het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018. Op basis van dit besluit worden in het Bpr nadere regels opgenomen ter bescherming van de rechten en vrijheden en gerechtvaardigde belangen van cliënten in het geval van het blokkeren of opschorten van betalingstransacties. Ook wordt geregeld dat betaalinstanties en EGI's hun financiële staten één keer per jaar dienen te waarmerken. De Raad van State heeft op 26 september 2024 [advies](#) uitgebracht om het wijzigingsbesluit nader te motiveren.

- **Wie?** Alle betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Het is nog niet bekend wanneer het wijzigingsbesluit in werking treedt.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

PSD3 en PSR

Op 28 juni 2023 heeft de Europese Commissie wetsvoorstellen gepubliceerd voor een [derde richtlijn betaaldiensten](#) (PSD3) en een [verordening voor betaaldiensten](#) (PSR). Deze voorstellen maken onderdeel uit van het [Financial data access and payments package](#) van de Europese Commissie.

De voorstellen zijn gericht op moderniseren van de herziene richtlijn betaaldiensten (PSD2) en het harmoniseren van de lopende vereisten voor betalingsdiensten in de hele EU. Ook wordt voorgesteld de herziene richtlijn betreffende instellingen voor elektronisch geld (EMD2) samen te voegen met de PSD3. Dit betekent dat elektronischgelddiensten onder PSD3 en de PSR gaan vallen. De voorstellen zullen met name gevolgen hebben voor betaaldienstverleners en EGI's. Enkele belangrijke impactvolle voorstellen worden hier besproken.

Verdere egalisering van het speelveld tussen banken en niet-banken

Eén van de belangrijkste doelstellingen van PSD2 was het vergroten van de concurrentie op de Europese betaalmarkt. PSD3 en PSR moeten deze concurrentie naar een hoger niveau tillen. Het doel is om betaalinstanties en EGI's minder afhankelijk te maken van commerciële banken. Voorgestelde wijzigingen op dit vlak zijn:

- het verlenen van directe toegang aan betaalinstanties tot systemen in het kader van de Finaliteitsrichtlijn (SFD);
- het veiligstellen van de rechten van betaalinstanties en EGI's op een bankrekening;
- het recht voor betaalinstanties om de gelden van hun

klanten rechtstreeks bij hun nationale centrale banken veilig te stellen.

Verbetering van de werking van open banking

PSD3 en de PSR brengen enkele gerichte wijzigingen in het delen van betaalrekeninggegevens (*open banking*), door resterende obstakels weg te nemen en de controle van klanten over hun betaalgegevens te verbeteren. De voorstellen omvatten:

- nieuwe substantiële eisen voor *dedicated access interfaces*;
- een lijst met verboden obstakels voor gegevenstoegang;
- het vereiste voor rekeningaanbiedende betaaldienstverleners om een *data dashboard* op te zetten;
- regels om de continuïteit van aanbieders van *open banking* te beschermen.

Beperking van de reikwijdte van de handelsagent-uitzondering

Volgens de Europese Commissie wordt het begrip handelsagent inconsistente toegepast in de lidstaten van de EU en moet het begrip worden geharmoniseerd en verduidelijkt. Het voorstel in de PSR brengt mee dat handelsagenten alleen nog uitgezonderd zijn van de regulering van PSD3 en de PSR in het geval zij, onder meer, werkelijke onderhandelingsruimte hebben bij aan- en verkoop van goederen en diensten. Als het voorstel in de huidige vorm wordt vastgesteld, dan vormt dat een stevige beperking van deze uitzonderingsmogelijkheid.

Bestrijding en beperking van betalingsfraude

PSD3 en de PSR moeten bijdragen aan het terugdringen van betaalfraude. De belangrijkste wijzigingen op het gebied van de bestrijding en beperking van betalingsfraude zijn:

- betaaldienstverleners in staat stellen fraudegerelateerde informatie onderling uit te wisselen (via speciale IT-platforms);
- het verbeteren van Strong Customer Authentication (SCA) door het versterken en verduidelijken van de huidige regels;
- het uitbreiden van de terugbetalingsrechten van consumenten die het slachtoffer zijn geworden van fraude;
- het uitbreiden van IBAN/naam-matching-verificatiediensten van directe betalingen tot alle overboekingen.

Digitale euro

- **Wat?** Op 28 juni 2023 heeft de Europese Commissie een voorstel gepubliceerd voor een [verordening](#) tot vaststelling van het rechtskader voor een mogelijke digitale euro. Dit voorstel is onderdeel van het hiervoor beschreven Single Currency Package van de Europese

Commissie. Het idee achter de digitale euro is om mensen en bedrijven een alternatieve manier te bieden om digitaal te betalen, boven op de particuliere opties die momenteel worden aangeboden door banken, betaalinstanties of EGI's. Op basis van het voorstel krijgt de digitale euro de status van wettig betaalmiddel voor retailbetalingen, wat betekent dat de aanvaarding ervan verplicht is voor de begunstigen, tenzij in de verordening anders is bepaald. Het voorstel zal gevolgen hebben voor betaalinstanties, want zij kunnen digitale eurobetalingendiensten aanbieden zonder enige aanvullende toestemming. Verder omvat het voorstel de verplichting voor betaalinstanties en banken om specifieke taken uit te voeren met betrekking tot de digitale euro. Zo moeten betaalinstanties functionaliteiten voor storting en afboeking beschikbaar stellen, en de interactie met niet-digitale eurobetaalrekeningen faciliteren. Dit is overigens nog toekomstmuziek, want naast het juridische kader moet ook de digitale euro nog worden ontwikkeld. Het zal uiteindelijk aan de ECB zijn om te beslissen of er al dan niet een digitale euro wordt uitgegeven. Op 2 december 2024 heeft de ECB haar [tweede voortgangsrapport](#) over de voorbereidingsfase van de digitale euro gepubliceerd.

- **Wie?** Alle betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Het voorstel ligt momenteel ter eerste lezing bij de Raad. Wij verwachten dat in 2025 meer duidelijkheid volgt over het verdere verloop van het wetgevingsproces.

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een [voorstel](#) gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*financial data access*: FIDA). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens uit te breiden buiten betaalrekeninggegevens. Op grond van de FIDA-Verordening moeten *data holders* financiële gegevens verstrekken aan *data users*. Het voorstel zit nog in het Europese wetgevingsproces. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) wordt in meer detail ingegaan op FIDA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.
- **Wie?** Betaaldienstverleners en EGI's zijn op basis van de FIDA-Verordening *data holder* (behalve rekeninginformatiedienstverleners) en kunnen ook *data user* zijn.
- **Wanneer?** De inwerkingtreding van FIDA wordt eind 2026 verwacht.

DORA

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de

financiële sector (DORA) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. Sindsdien is er ook veel nadere DORA-regelgeving verschenen en hebben toezichthouders diverse DORA-nieuwsberichten gepubliceerd. In het onderdeel [DORA & AI](#) wordt in meer detail ingegaan op DORA en de daarop betrekking hebbende ontwikkelingen. De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle EU-lidstaten, waaronder Nederland. Er geldt geen overgangsregime.

- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Betaaldienstverleners en EGI's moeten vanaf 17 januari 2025 aan alle relevante verplichtingen uit DORA voldoen.

MiCAR

- **Wat?** Op 9 juni 2023 is de [Verordening](#) betreffende markten in cryptoactiva (MiCAR) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. MiCAR is een omvangrijk wetgevingstraject met als doel om op Europees niveau tot geharmoniseerde regulering voor cryptoactiva te komen. Zo wordt op grond van MiCAR een heel scala aan diensten en activiteiten rondom cryptoactiva vergunningplichtig, althans binnen het bereik van toezicht gebracht. Naast MiCAR zelf is er veel nadere regelgeving gepubliceerd of nog in de maak. In het onderdeel Cryptodienstverleners wordt in meer detail ingegaan op MiCAR en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen, die onder meer relevant zijn voor EGI's die zogenaamde EMTs uitgeven.
- **Wie?** EGI's die EMTs uitgeven.
- **Wanneer?** MiCAR is vanaf 30 december 2024 rechtstreeks van toepassing in alle EU-lidstaten, waaronder Nederland.

AML

- **Wat?** Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de [Verordening](#) tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering (AMLR) per 10 juli 2024, gaan grote wijzigingen plaatsvinden op het gebied van AML. In AMLR worden onder meer de eisen uiteengezet voor *client due diligence* (CDD) waaronder sanctiescreening, de uitbesteding van AML/CFT-taken, de bedrijfsbrede risicobeoordeling, de compliancefunctie en het aan de FIU melden van verdachte transacties. Deze eisen volgen grotendeels uit AMLD4, AMLD5 en de relevante richtsnoeren van EBA. Deze verordening zal in de toekomst de primaire wetgevingsbron worden voor instellingen die onder AML/CFT-toezicht vallen. Daarnaast wordt AMLD4/5 vervangen door AMLD6. AMLD6 bevat veel relevante bepalingen over het UBO-

register, en het delen van informatie tussen FIUs (en andere toezichthouders). In het onderdeel [Integriteit](#) wordt in meer detail ingegaan de ontwikkelingen omtrent AML.

- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** AMLR en AMLD6 zijn per 10 juli 2024 in werking getreden en worden grotendeels per 10 juli 2027 van toepassing.

Chartaal geld als wettig betaalmiddel

- **Wat?** Op 28 juni 2023 heeft de Europese Commissie een voorstel gepubliceerd voor de [Verordening](#) betreffende eurobiljetten en -munten als wettig betaalmiddel. Dit voorstel is onderdeel van het Single Currency Package van de Europese Commissie. De verordening heeft als doel om de effectiviteit van de status van chartaal geld als wettig betaalmiddel te beschermen en de toegang van burgers tot chartaal geld te waarborgen. Met de verordening beoogt de Europese Commissie duidelijkheid te scheppen over de toegang tot en acceptatie van eurobiljetten en -munten, alsmede te verduidelijken dat de digitale euro slechts als aanvulling en niet als vervanging van chartaal geld moet worden beschouwd. Op 17 oktober 2023 heeft de ECB haar [opinie](#) over de voorgestelde verordening gepubliceerd, waarin zij enkele wijzigingen voorstelt om de verordening aan te scherpen.
- **Wie?** Betaaldienstverleners en EGI's, met name als zij betaaldiensten met betrekking tot cash aanbieden.
- **Wanneer?** Het voorstel zit momenteel in het Europese wetgevingsproces. Wij verwachten in 2025 meer duidelijkheid te krijgen over het verdere verloop van het wetgevingsproces.

Uitvoeringswet Instant Payments

Op 8 april 2024 is de [Verordening instant payments](#) in werking getreden. Deze verordening wijzigt de Finaliteitsrichtlijn, de herziene richtlijn betaaldiensten (PSD2), de SEPA-verordening en de Verordening grensoverschrijdende betalingen. Omdat deze wijzigingen (deels) moeten worden geïmplementeerd in Nederlandse wet- en regelgeving, zijn eind 2024 een [Uitvoeringswet en een Uitvoeringsbesluit](#) ter consultatie aangeboden.

Het doel van de Verordening (en de implementatie daarvan) is om ervoor te zorgen dat instantovermakingen door de hele EU betaalbaar, veilig en onbelemmerd worden verwerkt. Instantovermakingen zijn overmakingen die afzonderlijk worden ingediend en die onmiddellijk worden uitgevoerd, 24 uur per etmaal en op elke kalenderdag, waardoor het geldbedrag binnen enkele seconden op de betaalrekening van de ontvanger staat.

De belangrijkste verplichtingen uit de verordening zijn dat i) betaaldienstverleners die overmakingen uitvoeren, worden verplicht om instantovermakingen aan te bieden, ii) instantovermakingen voor hetzelfde tarief moeten worden aangeboden als traditionele overmakingen, iii) betaaldienstverleners moeten checken of de naam en IBAN van de begunstigde overeenkomen en iv) effectievere sanctiescreening moet worden uitgevoerd op instantovermakingen. Daarnaast regelt de Verordening dat betaalinstellingen en EGI's rechtstreeks kunnen deelnemen aan finale systemen.

In de Uitvoeringswet zijn alleen de wijzigingen aan de PSD2 en de Finaliteitsrichtlijn opgenomen. Aanvullende implementatie geschiedt door middel van een algemene maatregel van bestuur. De wijzigingen aan de SEPA-Verordening worden uitgevoerd middels het Uitvoeringsbesluit. De Verordening instant payments is op 8 april 2024 in werking getreden en de implementatie van de wijzigingen in de richtlijnen dient uiterlijk 9 april 2025 te zijn afgerond.

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. Op 4 juli 2024 is het [Implementatiebesluit](#) toegankelijkheidsvoorschriften bankdiensten gepubliceerd. De wet en het besluit implementeren de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van bankdiensten aan consumenten. Onder bankdiensten aan consumenten wordt ook verstaan het aanbieden van overeenkomsten met betrekking tot betaalrekeningen, betaalaccounts en elektronisch geld. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. Voor bankdiensten geldt in het bijzonder de verplichting om toegankelijkheidsinformatie op taalniveau B2 beschikbaar te stellen. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht. De toegankelijkheid van het Nederlandse betalingsverkeer voor consumenten en ondernemers wordt ieder jaar gemeten door het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB). De MOB heeft in december 2024 de [Toegankelijkheidsmonitor Consumenten en Ondernemers 2024](#) gepubliceerd. Daaruit blijkt dat de toegankelijkheid voor mensen in een kwetsbare positie in 2024 nog steeds achterblijft bij die van de gemiddelde consument. Voor ondernemers blijft het anti-witwasbeleid van banken en de toegankelijkheid van geldautomaten een knelpunt.

- **Wie?** Betaaldienstverleners en EGI's die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

AFM Trendzicht 2025

- **Wat?** De AFM heeft op 14 november 2024 haar [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd. Hierin wijst de AFM op een aantal trends en risico's in de financiële sector voor het jaar 2025. De AFM licht (net als vorig jaar) de risico's omtrent het gebruik van AI-modellen uit en gaat in op de relevantie van verduurzaming. In Trendzicht 2025 vraagt de AFM aandacht voor het risico op uitsluiting van basisbetaaldiensten zoals betaaldiensten.
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in de AFM Agenda 2025, die zij begin 2025 publiceert.

FSB grensoverschrijdende betalingen

- **Wat?** Op 16 juli 2024 publiceerde de Financial Stability Board (FSB) een [consultatierapport](#) 'Recommendations to Promote Alignment and Interoperability Across Data Frameworks Related to Cross-border Payments' en het [consultatierapport](#) 'Recommendations for Regulating and Supervising Bank and Non-bank Payment Service Providers Offering Cross-border Payment Services'. Op 24 september 2024 werden de [reacties](#) op de eerste en de [reacties](#) op de tweede consultatie gepubliceerd. Beide rapporten hebben als doel om aanbevelingen te doen over het bevorderen van grensoverschrijdende betalingen. Op 12 december 2024 zijn de finale [recommendations](#) met betrekking tot beide onderwerpen gepubliceerd.
- **Wie?** Alle betaaldienstverleners en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Acties ter voorkoming discriminatie

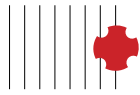
- **Wat?** Uit een onafhankelijk [rapport](#) in opdracht van het ministerie van Financiën is gebleken dat mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en jongeren van alle onderzochte groepen het vaakst discriminatie ervaren in hun contact met banken

en betaalinstanties. De minister van Financiën heeft daarom in een [aanbiedingsbrief](#) opgeroepen om samen met banken en betaalinstanties, de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), de Verenigde Betaalinstanties Nederland (VBIN) en DNB actie te ondernemen. Op 17 december 2024 heeft de minister van Financiën in een [voortgangsbrief](#) een update gegeven over de voortgang van de acties op dit thema. De acties die worden ondernomen hebben o.a. te maken met het verbeteren van de toepassing van de Wwft en Sanctiewet, het verbeteren van de mogelijkheden voor burgers om klachten in te dienen, het verantwoord omgaan met AI en *machine learning* en klantcommunicatie.

- **Wie?** Alle betaalinstanties.
- **Wanneer?** De minister van Financiën zet het onderwerp discriminatie structureel op de agenda van de gesprekken met banken, betaalinstanties en de toezichthouder om te bespreken hoe er vervolg wordt gegeven aan de conclusies van dit rapport.

CPMI-rapporten koppeling FPS en API's

- **Wat?** Op 15 oktober heeft de Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) van de Bank for International Settlements (BIS) twee [rapporten](#) gepubliceerd. Het eerste [rapport](#) heeft de titel 'Linking fast payment systems across borders: governance and oversight'. Het rapport is bedoeld om (i) eigenaren en exploitanten van snelle betalingssystemen (FPS) te informeren terwijl zij de governance- en risicomanagementaspecten van hun FPS-koppelingarrangementen ontwikkelen, en (ii) toezichthouders te ondersteunen bij het definiëren van hun toezichtbenadering. Het tweede [rapport](#) heeft de titel 'Promoting the harmonisation of application programming interfaces to enhance cross-border payments: recommendations and toolkit' en bevat aanbevelingen om een grotere harmonisatie van application programming interfaces (API's) in grensoverschrijdende betalingen te bevorderen. De aanbevelingen zijn geformuleerd door het API Panel of Experts (APEX), een initiatief geleid door de CPMI, dat ook industrieparticipanten omvat.
- **Wie?** Alle betaalinstanties en EGI's.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

FINANCIËLE DIENSTVERLENERS ADVISEURS, BEMIDDELAARS EN GEVOLMACHTIGDE AGENTEN

In dit deel komen belangrijke ontwikkelingen voor zogenoemde financiële dienstverleners aan de orde die spelen in 2025. Onder deze verzamelcategorie vallen onder meer adviseurs en bemiddelaars in financiële producten zoals krediet en verzekeringen. Gevolmachtigde agenten zijn eveneens financiële dienstverleners.

Ook aanbieders van consumentenkrediet en verzekeraars worden in de Wet op het financieel toezicht als 'financiële dienstverlener' aangemerkt. Ontwikkelingen voor deze financiële dienstverleners zijn in een afzonderlijk deel van de Vooruitblik opgenomen, te weten [Kredietverstrekkers](#) respectievelijk [Verzekeraars](#). Verder is het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) voor financiële dienstverleners het lezen waard, omdat daarin algemene ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van toezicht en handhaving worden besproken, die ook voor financiële dienstverleners van belang zijn.

Voor bemiddelaars in levensverzekeringen is het onderdeel [Integriteit](#) van deze Vooruitblik relevant. Tot slot kunnen de onderdelen [Duurzaamheid \(ESG\)](#) en [DORA & AI](#) ook relevant zijn voor bepaalde financiële dienstverleners.

AFM TOEZICHT **67**

- Trendzicht 2025
- Sector in beeld 2024
- Verbeterpunten naleving Wwft
- Onderzoek borging klantbelang
- Vergunningplicht advies zorgaanbieder
- Vergunningplicht groepsverzekeringen
- Beleidsregel informatieverstrekking
- Leidraad PARP scenarioanalyses
- Rapport kwaliteit hypotheekadvies
- Duurzaamheidsvoorkeuren pensioenverzekeringen

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING **69**

- Richtlijn consumentenkrediet
- Richtlijn hypothecair krediet
- Wijzigingsregeling vakbekwaamheid

NIEUWE WET- EN REGELGEVING **70**

- Toegankelijkheidsvoorschriften
- Richtlijn kredietsevicers en -kopers
- Verbonden bemiddeling gevolmachtigd agenten
- Toezichtondersteunende rapportage
- FIDA

OVERIGE ONTWIKKELINGEN **71**

- Wet kwaliteit incassodienstverlening

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

- **Wat?** Op 14 november 2024 heeft de AFM [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd, waarin de AFM ingaat op de belangrijkste trends en bijbehorende risico's in de financiële sector. Voor financiële dienstverleners legt de AFM de nadruk op onder meer:
 - **AI-modellen en digitale distributie.** AI-toepassingen en algoritmes worden in toenemende mate ingezet bij claimafhandelingen, kredietacceptatie, fraudedetectie en klantcontact. Door de bredere beschikbaarheid en het toegenomen gebruik van digitale distributiekanaalen worden financiële diensten en producten steeds vaker alleen digitaal aangeboden en beheerd. Dit vergroot het risico op fraude, de impact van fouten in geautomatiseerde processen en (verkeerd) gebruik van (gebrekkige) data. Financiële dienstverleners worden geacht ervoor te zorgen dat gebruik van zulke innovaties in het belang van de klant zijn.
 - **Consolidatie en bedrijfsvoering.** De AFM constateert verdere consolidatie (de toename van private equity), gewijzigde verdienmodellen en meer specialistische organisaties naar doelgroepen of producten. Vanwege deze ontwikkelingen heeft de AFM zorgen over een te grote focus op financieel gewin en verminderde focus op klantbelang en compliance. Verder ziet de AFM kleine dienstverleners worstelen met de uitbreidende regelgeving, met name op het gebied van IT en vakbekwaamheid. De AFM ziet dat de beheerste en integere bedrijfsvoering in het gedrang komt.
 - **Internationalisering.** Grensoverschrijdende dienstverlening neemt toe en zorgt voor een ongelijker speelveld, doordat in het buitenland anders wordt aangekeken tegen PARP-normen en doordat de AFM moeilijker kan ingrijpen bij buitenlandse entiteiten.
 - **Hypotheekfraude.** Malafide financiële dienstverleners die betrokken zijn bij grootschalige hypotheekfraude nemen steeds omvangrijkere en georganiseerdere vormen aan. Zij benadelen niet alleen consumenten, maar ook aanbieders en andere dienstverleners in de keten. Het biedt criminelen ook toegang tot de vastgoedsector.
- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2025, die begin 2025 door de AFM zal worden gepubliceerd. Van de hieronder besproken items 'Sector in beeld 2024' en 'Onderzoek borging klantbelang' gaat wel al enige voorspellende waarde uit over waarop het toezicht van de AFM zich in 2025 mede zal richten.

Sector in beeld 2024

Op 24 oktober 2024 heeft de AFM haar [rapport](#) "Sector in beeld Financieel dienstverleners 2024" gepubliceerd. In dit rapport deelt de AFM data op basis van de marktmonitor adviseurs en bemiddelaars (MMAB) en ontwikkelingen uit de markt die risicovol kunnen zijn voor klanten. De AFM beschrijft in het rapport onder meer dat er is sprake van een toenemende consolidatie binnen de markt door samengaan van dienstverleners of verkoop van portefeuilles. Dat is ook onze ervaring, gelet op de vele transacties waarbij wij in het afgelopen jaar betrokken waren. Zie daarover onder meer onze [blog](#) met tips voor kopers en verkopers van tussenpersonen.

De AFM vraagt in het rapport onder de noemer 'Huis op orde' aandacht voor de risico's die (met name) met groei gepaard gaan. Groei kan plaatsvinden op verschillende manieren; de AFM stipt in dat kader het aanmelden van aangesloten ondernemingen apart aan en benadrukt dat de due diligence op die partijen door centrale vergunninghouders nog teveel een ondergeschoven kindje is.

De AFM legt de focus uiteindelijk op twee aspecten die belangrijk zijn bij groei van een onderneming, in welke vorm dan ook:

- De inrichting van het klantbelang. Deze vereist een visie op de gewenste doelgroep (lees: goede toepassing van de product governance verplichtingen). De dienstverlening en het productaanbod moeten hierop worden afgestemd. Ook moet de financiële dienstverlener zich verdiepen in de klantbehoefte en hiernaar handelen, en zorgen dat de vakbekwaamheid op orde is. Goed moet worden beoordeeld of schaalvergroting past bij het beleid van de onderneming met betrekking tot het klantbelang en of nieuwe klanten bij een overname passen binnen de (huidige) doelgroep van de onderneming. In het kader van de inrichting van het klantbelang is ook het AFM onderzoek naar de borging van het klantbelang relevant voor partijen om kennis van te nemen.
- De inrichting van de compliancefunctie. De AFM uit (zonder concrete wettelijke basis daarvoor) hele specifieke verwachtingen ten aanzien van de inrichting van de compliancefunctie van financiële dienstverleners. De AFM leunt daarbij sterk op wat al in de asset management sector geldt (waar wél een wettelijke basis voor is). Een goed functionerende compliancefunctie is voor de toekomstbestendigheid van elke financiële onderneming naar onze mening inderdaad belangrijk. Het is nuttig dat de AFM daar aandacht voor vraagt. Dat doet zij echter wel op een discutabele manier vanuit juridisch perspectief. Dat neemt niet weg, dat het in het belang van de bedrijfsvoering van financiële

dienstverleners is om zich serieus rekenschap te geven van de verwachtingen van de AFM.

De AFM formuleert daarnaast in een mooie graphic vier pijlers 'voor een toekomstbestendige FD-sector':

- De FD'er stelt klantbelang centraal;
- De FD'er neemt verantwoordelijkheid voor een beheerste en integere bedrijfsvoering;
- De FD'er heeft een duurzaam verdienmodel;
- De FD'er heeft oog voor toekomstige ontwikkelingen en trends.

Verbeterpunten naleving Wwft

- **Wat?** In haar [rapport](#) "Sector in beeld Financieel dienstverleners 2024" van 24 oktober 2024, vraagt de AFM (ook) aandacht voor de Wwft voor bemiddelaars in levensverzekeringen en financiële dienstverleners die onder het nationaal regime vallen. De AFM heeft vastgesteld dat de beheersmaatregelen moeten worden verbeterd. Te vaak bleek dat er geen interne risicobeoordeling of daarmee samenhangend Wwft-beleid aanwezig was – terwijl dat wel verplicht is.
- **Wie?** Bemiddelaars in levensverzekeringen en financiële dienstverleners onder het nationaal regime.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025. De AFM zal Wwft-compliance nader analyseren en monitoren.

Onderzoek borging klantbelang

- **Wat?** In het najaar van 2024 heeft de AFM [aangekondigd](#) dat zij de komende jaren elk jaar een groep financiële dienstverleners zal selecteren voor onderzoek naar de borging van het klantbelang en het volwassenheidsniveau van de onderneming ten aanzien daarvan. De aanleiding voor dit onderzoek is de toenemende consolidatie binnen de markt, meer intrede van private equity, de verschuiving naar digitaal klantcontact en nieuwe wet- en regelgeving. Het onderzoek vindt plaats door middel van een zelfassessment, gevolgd door een kantoorbezoek bij een aantal ondernemingen. Wij verwachten dat de AFM het onderzoek zal gebruiken om op termijn rapporten met eventuele guidance over borging van het klantbelang te publiceren.
- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Vergunningplicht advies zorgaanbieder

- **Wat?** Op 6 november 2024 [publiceerde](#) de AFM dat zij, en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa), in de praktijk situaties tegenkomen waarin zorgaanbieders, zoals

medisch(-specialistische) zorgorganisaties of individuele zorgprofessionals, hun cliënt(en) sturen naar een zorgverzekering van een specifieke verzekeraar of naar een verandering van hun polis. Dit doen zij bijvoorbeeld door hun cliënten te adviseren om voor een passende dekking of breder zorgaanbod te kiezen of voor een andere polis(soort) of aanbieder. Zulke adviezen kunnen worden gezien als zorgsturing, wat niet is toegestaan. Wanneer een zorgaanbieder tegen zijn cliënt zegt een specifieke zorgverzekering van een specifieke of aantal verzekeraar(s) af te sluiten, is er sprake van adviseren waarvoor een vergunning van de AFM is vereist.

- **Wie?** Zorgaanbieders die geen AFM-vergunning hebben voor het adviseren over zorgverzekeringen.
- **Wanneer?** Per direct. De NZa en AFM monitoren dit gedrag in het bijzonder in het overstapseizoen voor zorgverzekeringen.

Vergunningplicht groepsverzekeringen

- **Wat?** Naar aanleiding van een [uitspraak](#) van het Hof van Justitie van de Europese Unie op 29 september 2022, heeft de AFM in 2024 een [informatiepagina](#) op haar website gepubliceerd waarin zij de vergunningplicht bij groepsverzekeringen toelicht. Hierover hebben wij een [blog](#) gepubliceerd. Organisaties die verzekeringnemer zijn bij een verzekeraar en van daaruit verzekeringen sluiten voor klanten (de zogenaamde groepsverzekeringen), moeten in bepaalde gevallen een vergunning van de AFM hebben omdat zij dan opereren als verzekeringstussenpersoon. Een vergunning is nodig als de organisatie klanten bepaalde keuzes biedt en/of een vergoeding ontvangt van de klanten. De AFM heeft een [interpretatiedocument met stroomschema](#) gepubliceerd, welke als handvat bij de beoordeling van de vergunningplicht kan worden gebruikt.
- **Wie?** Organisaties die verzekeringnemer zijn bij een verzekeraar en op die manier verzekeringen sluiten voor klanten (groepsverzekeringen).
- **Wanneer?** De AFM geeft aan dat als organisaties die groepsverzekeringen faciliteren concluderen dat zij een vergunning moeten aanvragen, tot 1 oktober 2025 hebben om die vergunning te verkrijgen. Wij raden organisaties aan om rekening te houden met een aantal weken voorbereidingstijd én een beoordelingstermijn van minimaal 13 weken.

Beleidsregel informatieverstrekking

- **Wat?** Op 30 september 2024 publiceerde de AFM de herziene [Beleidsregel informatieverstrekking](#). Hierin geeft de AFM onder andere nadere regels over de verantwoordelijkheid van de financiële dienstverlener bij het gebruik van "affiliate marketing" en geeft

zij nieuwe voorbeelden van misleidende informatie. Hoewel de beleidsregel al van toepassing is, dient dit de doorlopende aandacht van financiële dienstverleners te hebben.

- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** Per direct. Affiliate marketing lijkt met name steeds meer op de radar van de AFM te staan. Dat is wat ons betreft dus een aandachtspunt bij samenwerking met anderen in 2025.

Leidraad PARP scenarioanalyses

- **Wat?** Op 3 december 2024 heeft de AFM de [leidraad PARP](#) "scenarioanalyses vanuit klantperspectief" gepubliceerd. Uit onderzoeken bleek dat financiële ondernemingen zoekende zijn bij het zorgvuldig inrichten en uitvoeren van relevante scenarioanalyses tijdens de PARP. De AFM biedt in de leidraad handvatten hiervoor.
- **Wie?** Financiële dienstverleners die producten ontwikkelen of mede ontwikkelen (vaak gevolmachtigde agenten), maar ook voor distributeurs kunnen scenarioanalyses soms nodig zijn om de juiste doelgroep te bepalen.
- **Wanneer?** Per direct: de AFM verwacht dat de handvatten uit deze leidraad ondernemingen verder in staat stellen om kwalitatief goede scenarioanalyses uit te voeren.

Rapport kwaliteit hypotheekadvies

- **Wat?** Op 10 oktober 2024 heeft de AFM het [rapport](#) "Kwaliteit hypotheekadvies 2024" gepubliceerd. De AFM constateert dat hoewel hypotheekadviseurs over het algemeen alle verplichte elementen bij de klant uitvragen, sommige adviseurs niet altijd goed genoeg doorvragen naar het uitgavenpatroon en spaargedrag van de klant bij de bepaling of de woonlasten verantwoord zijn. De AFM geeft bij haar observaties in het rapport aan welke verwachtingen zij heeft van hypotheekadviseurs. Deze verwachtingen kunnen hypotheekadviseurs gebruiken bij het reviewen van hun adviesprocessen. Daarnaast geeft de AFM aan dat zij in 2025 haar leidraden voor hypotheekadvies zal actualiseren en aanvullen met nieuwe voorbeelden. Overigens heeft de AFM in 2024 al [handvatten](#) geformuleerd voor hypotheekadviseurs voor verkort advies bij verduurzaming. Hoewel deze al enige tijd bekend zijn, noemen we deze in dit verband toch ook nog maar even.
- **Wie?** Adviseurs die adviseren over hypothecair krediet.
- **Wanneer?** De verwachting van de AFM in het rapport en de handvatten zijn direct relevant. In 2025 worden relevante AFM leidraden geactualiseerd.

Duurzaamheidsvoorkeuren pensioenverzekeringen

- **Wat?** Op 26 april 2024 heeft de AFM haar [wetgevingsbrief](#) naar de minister van Financiën gestuurd, waarin zij haar nieuwe wetgevingswensen beschrijft. De AFM verzoekt de minister om wetgeving te wijzigen zodat pensioenadviseurs bij klanten informatie over duurzaamheidsvoorkeuren inwint. Aanbieders van pensioenproducten zijn op grond van de SFDR verplicht om transparant te zijn over duurzaamheid. De gewenste wetswijziging zou daarmee consistent zijn en de duurzaamheidstransitie stimuleren. De minister heeft op 23 mei 2024 in een [reactie](#) aangegeven dat zij de wijziging voor de hand vindt liggen. In overleg met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zal worden bezien of onderscheid tussen de verschillende pensioenpijlers noodzakelijk is.
- **Wie?** Adviseurs in pensioenverzekeringen.
- **Wanneer?** We verwachten dat in 2025 meer bekend wordt over de mogelijke wetswijziging.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Richtlijn consumentenkrediet

- **Wat?** De afgelopen jaren heeft een onderhandelingsproces plaatsgevonden om de Richtlijn consumentenkrediet te herzien. Op 30 oktober 2023 is de [definitieve tekst](#) van de richtlijn gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU. De herziene richtlijn bevat voor financiële dienstverleners onder andere nieuwe voorschriften over adviesdiensten en vakbekwaamheid. Zo worden er onder meer normen vastgesteld om ervoor te zorgen dat wanneer advies wordt verstrekt door de kredietbemiddelaar, het voor de consument duidelijk is dat het om advies gaat (overigens zonder dat er een verplichting tot het verstrekken van advies wordt ingevoerd).
- **Wie?** Adviseurs en bemiddelaars met betrekking tot consumptief krediet.
- **Wanneer?** De richtlijn is op 19 november 2023 in werking getreden. De implementatiewetgeving is nog niet gepubliceerd. Lidstaten dienen uiterlijk op 20 november 2025 de richtlijn te hebben geïmplementeerd in de nationale wetgeving. De nieuwe regels zijn vanaf 20 november 2026 van toepassing.

Richtlijn hypothecair krediet

- **Wat?** De Europese Commissie werkt aan een herziening van de Richtlijn hypothecair krediet. Daarbij wordt nagegaan hoe: i) de consument vereenvoudigde, tijdige en relevante informatie kan krijgen, ii) de regels aan de digitale omgeving kunnen worden aangepast en iii) het voor consumenten makkelijker kan worden gemaakt om een hypothecaire lening te krijgen voor een woning in een ander EU-land.
- **Wie?** Adviseurs en bemiddelaars met betrekking tot hypothecair krediet.
- **Wanneer?** De verwachting was dat de Europese Commissie een voorstel voor een nieuwe richtlijn zou publiceren in het eerste kwartaal van 2024. Dit is echter niet gebeurd en het is nu onduidelijk wanneer de nieuwe richtlijn wel zal worden gepubliceerd.

Wijzigingsregeling vakbekwaamheid

- **Wat?** Op 5 december 2024 is de consultatieversie van de [Wijzigingsregeling](#) eindtermen van toetstermen Wft 2025 gepubliceerd. De regeling wijzigt de termen voor het opleidingsjaar 2024-2025 die gelden voor financieel adviseurs die moeten aantonen vakbekwaam te zijn door middel van examens in het kader van permanente educatie (PE). De regeling werkt de termen voor alle modules voornamelijk technisch, tekstueel en redactioneel bij. Verschillende modules worden aangepast. Daarnaast worden wijzigingen doorgevoerd met betrekking tot de module Inkomen, waaronder een nieuwe verwachting dat een adviseur niet alleen de bijzondere situaties die van toepassing kunnen zijn bij de dekking van de inkomensverzekeringen kan benoemen, maar ook kan uitleggen. Daarnaast is op 5 december 2024 een [wijziging](#) (verhoging) van de leges voor initiële examens, PE-examens en bijzondere examens ter consultatie gepubliceerd.
- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 april 2025.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. De wet en het besluit implementeren de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van e-handelsdiensten. E-handelsdiensten

zijn diensten die worden verleend op afstand, via websites en diensten op basis van mobiele apparaten, langs elektronische weg en op individueel verzoek van een consument met het oog op het sluiten van een consumentenovereenkomst. Hieronder kunnen het online verlenen van financiële diensten (bijvoorbeeld verzekeringsbemiddeling en kredietbemiddeling) aan consumenten vallen. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.

- **Wie?** Financiële dienstverleners die kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

Richtlijn kredietsevicers en -kopers

- **Wat?** Op 24 november 2021 is de [Richtlijn](#) inzake kredietsevicers en kredietkopers gepubliceerd. Deze richtlijn standaardiseert de regels voor sevicers en kopers van krediet in de Europese Unie en faciliteert de verkoop van niet-renderende leningen (of *non-performing loans*, NPLs). Wanneer aanbidders worden geconfronteerd met een grote opeenhoping van NPLs en niet over het personeel of de deskundigheid beschikken om die naar behoren te servicen, moeten zij in staat zijn de servicing van die leningen aan een gespecialiseerde kredietsevicer uit te besteden of de kredietovereenkomst over te dragen aan een kredietkoper met de nodige risicobereidheid en deskundigheid om die te beheren. Partijen die een NPL servicen en geen bank, kredietaanbieder of beheerder van een beleggingsinstelling (*abi/icbe*) zijn, zullen een vergunning van de AFM moeten krijgen als kredietsevicer. Op 29 november 2024 is de [implementatiewet](#) van de richtlijn naar de Tweede Kamer gestuurd. Wij hebben een [blog](#) over het geconsulteerde voorstel geschreven, waarin wij de belangrijkste wijzigingen bespreken.

De [geconsulteerde versie](#) van de implementatiewet bevatte een uitzondering op de Wet kwaliteit incassodienstverlening (Wki) voor kredietsevicers, omdat de richtlijn een geharmoniseerd kader biedt en dus geen ruimte zou zijn voor aanvullende nationale regels. Die uitzondering is echter geschrapt in de finale versie. De wetgever [licht toe](#) dat die tot een ongelijke behandeling van incassodienstverleners met vergunning voor bemiddelen en kredietsevicers zou leiden. Kredietsevicers zijn afhankelijk van de te verrichten activiteiten dus mogelijk ook registratieplichtig onder de Wki.

- **Wie?** Kredietbemiddelaars kunnen kredieten servicen. Als zij ook NPLs (zullen) servicen, dan zullen zij onder de reikwijdte van de richtlijn vallen en onder andere een vergunning moeten aanvragen.
- **Wanneer?** De richtlijn moest op 29 december 2023 zijn geïmplementeerd. Die deadline is niet gehaald. Naar verwachting zal de implementatiewet in 2025 in werking treden. Het implementatiebesluit wordt nog voorbereid.

Verbonden bemiddeling gevlmachtigd agenten

- **Wat?** Op 20 december 2024 is de [consultatie](#) van de Wijzigingswet financiële markten 2026 gepubliceerd. Daarin wordt onder andere voorgesteld om in de Wft vast te leggen dat het mogelijk is om als verbonden bemiddelaar op te treden voor (onder)gevlmachtigde agenten, waarbij dit in het openbare register zal worden vastgelegd.
- **Wie?** Partijen die als verbonden bemiddelaar (willen) optreden en (onder)gevlmachtigd agenten.
- **Wanneer?** De consultatie sluit op 13 februari 2025. De verwachting is dat deze wet op zijn vroegst pas eind 2025 in werking zal treden, waarschijnlijk medio 2026.

Toezichtondersteunende rapportage

- **Wat?** Op 17 mei 2024 is de [consultatieversie](#) van de Wet toezichtondersteunende rapportage AFM gepubliceerd. Deze wet geeft de AFM mogelijkheid om onder meer aan financiële dienstverleners rapportageverplichtingen op te leggen ten behoeve van het risicogestuurd toezicht. De consultatie heeft nogal wat ophef veroorzaakt in de markt en kritiek ontvangen van deskundigen, omdat het voorstel de AFM een vergaande bevoegdheid geeft om rapportageverplichtingen op te leggen. Op dit moment is onduidelijk of en, zo ja, hoe opvolging wordt gegeven aan deze consultatie.
- **Wie?** Alle financiële dienstverleners.
- **Wanneer?** Het is nog onduidelijk in hoeverre een (al dan niet gewijzigd) wetsvoorstel wordt gepubliceerd.

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een [voorstel](#) gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*financial data access*: FIDA). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens uit te breiden buiten betaalrekeninggegevens. Op grond van de FIDA-

Verordening moeten *data holders* financiële gegevens verstrekken aan *data users*. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) wordt in meer detail ingegaan op FIDA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.

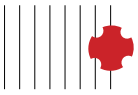
- **Wie?** (Neven)verzekeringstussenpersonen kunnen op basis van de FIDA-Verordening *data holder* en/of *data user* zijn.
- **Wanneer?** Het voorstel zit nog in het Europese wetgevingsproces. De inwerkingtreding wordt eind 2026 verwacht en de Verordening zal 24 maanden na inwerkingtreding van toepassing zijn.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Wet kwaliteit incassodienstverlening

In de [Vooruitblik 2024](#) wezen wij op de inwerkingtreding van de [Wet kwaliteit incassodienstverlening](#) (Wki). De Wki is inmiddels per 1 april 2024 in werking getreden. Het definitieve onderliggende [besluit](#) en de definitieve [regeling](#) zijn inmiddels ook bekend. Met de wet moet de kwaliteit van de buitengerechtigde incassodienstverlening worden verbeterd. Incassobureaus en opkopers van vorderingen moeten voldoen aan verschillende kwaliteitseisen. Er is een incassoregister en een systeem van toezicht en handhaving bij niet naleving van de wet. De wet is van toepassing op buitengerechtigde incassowerkzaamheden a) die worden verricht of aangeboden in de uitoefening van een daarop gericht of mede gericht beroep of bedrijf of op een wijze alsof zij daarop beroepsmatig of bedrijfsmatig gericht of mede gericht was, b) voor een derde of na overdracht van de vordering en c) met betrekking tot voldoening door een natuurlijke persoon die zijn woonplaats in Nederland heeft. Buitengerechtigde incassowerkzaamheden zijn activiteiten ter verkrijging van voldoening buiten rechte van een vordering tot betaling van een geldsom. Uit de memorie van toelichting volgt dat de regels voor de incassodienstverlening naast de regels in de Wft bestaan. Een incassodienstverlener kan dus een registratie nodig hebben op basis van de Wet kwaliteit incassodienstverlening en een vergunning van de AFM op basis van de Wft, bijvoorbeeld een vergunning voor het bemiddelen in krediet of verzekeringen die kosten of premies innen van consumenten voor een derde.

Uiterlijk 1 april 2025 dient een registratieaanvraag te zijn ingediend bij Dienst Justis. De Inspectie J en V houdt sinds 1 april 2024 toezicht op grond van de Wki voor de overige verplichtingen die wel al gelden (ook al is er (nog) geen registratie gemachtigd door een marktpartij). Wij merken dat in de markt nog niet alle ondernemingen voldoende in kaart hebben gebracht of zij onder de reikwijdte van de Wki vallen – en dus worden geconfronteerd met een

registratieplicht en nieuwe set toezichtregels (waaronder informatie- en opleidingsvereisten).

Volgens haar [toezichtstrategie](#) heeft de Inspectie J en V zich in 2024 voornamelijk gefocust op voornamelijk “informer en stimuleren” en waar nodig “intervenieren”. Dat hebben wij inderdaad ook opgemerkt in de praktijk. Daarbij is de Inspectie ook kritisch ten aanzien van incasso als uitbestedende activiteit, *whitelabel*-activiteiten en debiteurenbeheer, die - [aldus de Inspectie](#) - volgens de Memorie van Toelichting bij de Wki ook onder de reikwijdte van de wet vallen. Wij verwachten dat de Inspectie J en V zich in 2025 mogelijk breder zal uitlaten over de reikwijdte van de Wki op partijen anders dan traditionele incassobureaus, denk aan debiteurenbeheerders, administratiekantoren en andere (financiële) dienstverleners die buitengerechtelijke incassoactiviteiten verrichten.

Wij vinden het niet onaannemelijk dat partijen zoals bemiddelaars met vragen kunnen worden geconfronteerd. Daarom raden wij ook deze partijen aan om een Wki-analyse te doen en te beoordelen of zij voor 1 april 2025 een aanvraag tot registratie indienen bij Dienst Justis en de regels van de Wki zo spoedig mogelijk na te leven indien zij concluderen onder de reikwijdte te vallen.

CRYPTODIENSTVERLENING

Dit onderdeel richt zich op cryptodienstverleners (CASPs) en uitgevers van cryptoactiva. Dit onderdeel is dit jaar omgedoopt van 'Cryptodienstverleners' naar 'Cryptodienstverlening'. Dit dekt naar onze mening beter de lading, aangezien MiCAR zowel betrekking heeft op cryptodienstverleners als uitgevers van cryptoactiva. In 2025 komt er veel op CASPs af, in de eerste plaats uiteraard vanwege MiCAR. Daarnaast blijft anti-money laundering (AML) voor de cryptosector een erg belangrijk onderwerp. In dit onderdeel worden enkele AML-gerelateerde ontwikkelingen genoemd die specifiek zien op CASPs, maar voor een breder overzicht is het onderdeel [Integriteit](#) voor CASPs van groot belang. Daarnaast is het voor CASPs van belang om kennis te nemen van het onderdeel [DORA & AI](#), nu DORA ook op CASPs veel impact zal hebben. Tot slot raden wij CASPs aan kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin onderwerpen worden besproken die voor eenieder die zich op de financiële markt begeeft, relevant kunnen zijn.

MiCAR LEVEL 1 & NATIONALE IMPLEMENTATIE **74**

- MiCAR
- MiCAR Uitvoeringswet
- Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3
- Bekostiging financieel toezicht 2025

MiCAR LEVEL 2 EN 3: CASPs **75**

- GV notificatievereisten specifieke financiële ondernemingen
- ITS kennisgeving door specifieke financiële ondernemingen
- GV informatieverstrekking bij vergunningaanvragen CASPs
- ITS formulieren en sjablonen voor vergunningaanvragen CASPs
- Richtsnoeren geschiktheid inzake CASPs
- RTS klachtenbehandelingsprocedure CASPs
- GV toetsing gekwalificeerde deelneming in CASPs
- GV duurzaamheidsindicatoren
- Concept RTS belangenconflicten CASPs
- GV continuïteit en regelmaat cryptoactivadiensten
- GV transparantiegegevens door handelsplatformen
- RTS administratieverplichtingen CASPs
- GV inhoud en format orderboek handelsplatformen
- Vaststelling derde wetgevingspakket CASPs
- Richtsnoeren reverse solicitation
- Richtsnoeren cryptoactiva als financiële instrumenten

MiCAR LEVEL 2 EN 3: UITGEVERS **79**

- UV whitepapers cryptoactiva
- GV gegevens classificatie whitepapers cryptoactiva
- Richtsnoeren classificatie cryptoactiva
- RTS en ITS vergunningaanvraag (ARTs)
- Richtsnoeren geschiktheid (ARTs)

- GV gekwalificeerde deelnemingen (ARTs)
- Richtsnoeren governanceregelingen (ARTs)
- RTS whitepaper goedkeuringsproces (ARTs door banken)
- GV klachtenafhandeling (ARTs)
- GV & UV rapportageverplichting (ARTs & EMTs)
- Richtsnoeren rapportageverplichting (ARTs en EMTs)
- GV aanpassing eigenvermogensbeleid (ARTs & EMTs)
- GV aanpassing eigenvermogensbeleid en stresstests (ARTs en EMTs)
- RTS en richtsnoeren liquiditeit (ARTs & EMTs)
- RTS belangenconflicten en beloningsbeleid (ARTs)
- Richtsnoeren herstelplannen (ARTs & EMTs)
- Richtsnoeren terugbetalingsplannen (ARTs & EMTs)
- GV governanceregelingen beloningsbeleid (ARTs & EMTs)
- RTS colleges van toezichthouders (ARTs & EMTs)

TOEZICHTHOUDERS **83**

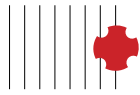
- EBA prioriteiten (ARTs & EMTs)
- AFM Trendzicht 2025
- AFM Wetgevingswens 2024
- AFM Waarschuwing pump en dump
- AFM Nieuwsbericht whitepapers
- AFM FAQ's toezicht crypto
- DNB Toezicht in beeld 2024-2025
- DNB Visie op Toezicht 2025-2028

AML/CFT REGELGEVING **85**

- Wwft en Sw voor CASPs
- Indicatoren Uitvoeringsbesluit Wwft 2018
- EBA consultatie RTS centraal contactpunt
- EBA richtsnoeren risicofactoren

TRANSFER OF FUNDS REGULATION **86**

- TFR3
- Uitvoering TFR3 en MiCAR

MICAR LEVEL 1 & NATIONALE IMPLEMENTATIE

MiCAR

Op 29 juni 2023 is de Verordening betreffende markten in cryptoactiva ([MiCAR](#)) binnen Europa in werking getreden. MiCAR bevat, kort samengevat, regels voor enerzijds uitgevers van verschillende soorten cryptoactiva (waaronder ARTs en EMTs) en anderzijds CASPs. Voor wat betreft uitgevers zijn op 30 juni 2024 van toepassing geworden. De regels onder MiCAR voor CASPs zijn meer recent van toepassing geworden, namelijk op 30 december 2024. Sinds dat moment geldt een vergunningplicht voor marktpartijen die cryptoactivadiensten willen aanbieden en kunnen Nederlandse marktpartijen hiervoor een vergunning aanvragen bij de AFM.

Met de komst van MiCAR verandert het juridische speelveld voor de cryptosector binnen Europa aanzienlijk. In Nederland hebben zowel de AFM als DNB een rol toebedeeld gekregen in verband met het toezicht op en handhaving van MiCAR in Nederland. Voor meer informatie hierover verwijzen wij naar de Finnius Vindt [blog](#) op onze website waarin nader wordt ingegaan op de precieze verdeling van toezichttaken tussen de AFM en DNB.

Sinds 30 december 2024 is ook het overgangsregime van toepassing voor bestaande CASPs die onder het bestaande registratieregime al cryptoactivadiensten onder hun DNB-registratie verleenden. Dit registratieregime geldt tot en met uiterlijk 30 juni 2025 of zoveel eerder de AFM een bestaande CASP een MiCAR-vergunning verleent dan wel afwijst. In afwijking van MiCAR heeft de Nederlandse wetgever van de lidstaatoptie gebruik gemaakt om de overgangstermijn van achttien (18) maanden dus te verkorten tot zes (6) maanden. De AFM heeft op haar website in een Q&A vermeld dat uitsluitend bestaande CASPs die over een Wwft-registratie van DNB beschikken, van dit overgangsregime gebruik kunnen maken.

MiCAR (level 1-regelgeving) wordt uitgewerkt in nadere wet- en regelgeving in de vorm van technische ontwerpnormen (RTS) en implementerende normen (ITS), richtsnoeren en aanbevelingen (level 2- en level 3-regelgeving). Deze nadere regelgeving wordt verderop in dit onderdeel van de Vooruitblik verder uitgewerkt. Om daarvan een zo goed mogelijk overzicht te bieden, hebben wij onderscheid gemaakt tussen level 2- en level 3-regelgeving die is ontworpen voor CASPs

respectievelijk voor uitgevers van cryptoactiva, in het bijzonder voor ARTs en EMTs. Hierbij wordt vermeld dat als uitgangspunt, een aantal uitzonderingen daargelaten, ESMA verantwoordelijk is voor nadere regelgeving die betrekking heeft op CASPs en EBA voor het nadere regelgevingspakket dat betrekking heeft op uitgevers van ARTs en EMTs. Tegen deze achtergrond en voor de leesbaarheid hebben wij de presentatie van level-2 en level-3 regelgeving ook zoveel mogelijk afzonderlijk gepresenteerd voor CASPs en uitgevers van cryptoactiva. Veel van deze nadere regelgeving zal op verschillende momenten in 2025 in werking treden.

MiCAR Uitvoeringswet

- **Wat?** De [Uitvoeringswet](#) verordening cryptoactiva (MiCAR Uitvoeringswet) is op 17 december 2024 in het Staatsblad gepubliceerd. De MiCAR Uitvoeringswet voegt een nieuw artikel 1:77n toe aan de Wet op het financieel (Wft). In dit artikel worden toezicht- en interventiebevoegdheden van AFM en DNB zoals voortvloeiend uit artikel 94 en 111 MiCAR geïmplementeerd.
- **Wie?** CASPs en uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** De bedoeling is dat de MiCAR Uitvoeringswet op 30 december 2024 in werking treedt.

Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3

- **Wat?** Op 16 december 2024 is het [Uitvoeringsbesluit](#) tot wijziging van het Besluit EU-verordeningen Wft en enkele andere besluiten in verband met de uitvoering van MiCAR en Verordening (EU) 2023/1113 betreffende informatie bij geldovermakingen en overdrachten van bepaalde cryptoactiva (TFR) (Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3) in het Staatsblad gepubliceerd. In het Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3 wordt uitgewerkt (i) hoe het cryptotoezicht tussen de AFM en DNB verdeeld wordt, (ii) in welke boetecategorie elke bepaling uit MiCAR valt en (iii) dat het overgangsregime voor geregistreerde CASPs eindigt op 30 juni 2025.
- **Wie?** CASPs en uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** De hiervoor genoemde bepalingen van het Uitvoeringsbesluit zijn op 17 december 2024 in werking getreden.

Bekostiging financieel toezicht 2025

- **Wat?** Op 12 september 2024 is het [conceptbesluit](#) tot wijziging van het Besluit bekostiging financieel toezicht 2019 in verband met MiCAR, de herziening van de procentuele kostenverdeling van de AFM en enkele andere aanpassingen, door de minister van

Financiën ter goedkeuring aan de Tweede Kamer gezonden (Wijzigingsbesluit bekostiging 2025). Het conceptbesluit bevat onder meer de grondslagen om de kosten voor het toezicht door de AFM en DNB op de naleving van MiCAR te kunnen doorberekenen aan CASPs en uitgevers van ARTs en EMTs. Daarnaast is op 10 juli 2024 de [Regeling](#) tot wijziging van de Regeling bekostiging financieel toezicht eenmalige handelingen in verband met het verrichten van handelingen op grond van MiCAR in de Staatscourant gepubliceerd. De regeling stelt de tarieven vast die de AFM en DNB in rekening mogen brengen voor bepaalde handelingen die zij op grond van MiCAR verrichten, zoals personentoetsingen, vergunningaanvragen en voorgenomen verwervingen van een gekwalificeerde deelneming.

- **Wie?** CASPs en uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De bedoeling is dat het (grootste deel van het) Wijzigingsbesluit bekostiging 2025 op 1 januari 2025 in werking treedt. De Regeling bekostiging 2025 treedt deels op 30 december 2024 en deels op het moment van inwerkingtreding van het Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3 in werking.

MICAR LEVEL 2 EN 3: CASPS

GV notificatievereisten specifieke financiële ondernemingen

- **Wat?** Op 31 oktober 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met technische reguleringsnormen vastgesteld waarin de notificatievereisten verder worden uitgewerkt die zullen gelden voor bepaalde financiële instellingen die cryptoactivadiensten willen gaan aanbieden. Hierin wordt beschreven welke informatie een notificerende financiële onderneming moet aanleveren bij de bevoegde toezichthouder, waaronder haar activiteitenprogramma, interne controlemechanismen en procedures rondom het opsporen en voorkomen van het witwassen van geld en terrorismefinanciering, bedrijfscontinuïteitsplan, maar ook een gedetailleerde beschrijving van procedures rondom vermogensscheiding.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen, MiFID-II marktexploitanten, centrale effectenbewaarinstellingen, EGI's, icbe-beheermaatschappijen en abi-beheerders die bepaalde cryptoactivadiensten willen aanbieden.
- **Wanneer?** Als het Europees Parlement en de Raad geen bezwaar maken zal de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

ITS kennisgeving door specifieke financiële ondernemingen

- **Wat?** Als onderdeel van het [definitieve rapport](#) van ESMA van 25 maart 2024 met technische ontwerp- en implementerende normen (1^e MiCAR-pakket) heeft ESMA ITS gepubliceerd waarin standaardformulieren, templates en procedures verder zijn uitgewerkt voor specifieke financiële ondernemingen die cryptodiensten willen aanbieden. Deze ITS sluiten aan bij de Gedelegeerde Verordening die wij in het vorige item behandelden. De ITS bevatten onder meer een format voor het notificatieformulier dat aan de bevoegde toezichthouder moet worden toegestuurd en zetten enkele andere vereisten uiteen die in acht moeten worden genomen bij een dergelijke notificatie.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen, MiFID-II marktexploitanten, centrale effectenbewaarinstanties, EGI's, icbe-beheermaatschappijen en abi-beheerders die bepaalde cryptoactivadiensten willen aanbieden.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de ITS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de ITS als Uitvoeringsverordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

GV informatieverstrekking bij vergunningaanvragen CASPs

- **Wat?** Op 31 oktober 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met technische reguleringsnormen vastgesteld waarin verder wordt uitgewerkt welke informatie CASPs moeten aanleveren bij de bevoegde toezichthouder in het kader van een MiCAR-vergunningaanvraag. In deze Gedelegeerde Verordening wordt onder meer de aan te leveren algemene informatie verder gespecificeerd, maar ook de informatie over meer specifieke onderwerpen zoals prudentiële vereisten, bestuursregelingen en interne controlemechanismen, bedrijfscontinuïteit, ICT-systemen en -beveiliging en informatie over (beoogde) dagelijks beleidsbepalers en (beoogde) houders van een gekwalificeerde deelneming in een CASP.
- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** Als het Europees Parlement en de Raad geen bezwaar maken zal de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

ITS formulieren en sjablonen voor vergunningaanvragen CASPs

- **Wat?** Als onderdeel van het [definitieve rapport](#) van ESMA van 25 maart 2024 met technische ontwerp- en implementerende normen (1^e MiCAR-pakket) heeft ESMA ITS gepubliceerd waarin standaardformulieren, templates en procedures verder worden uitgewerkt voor de informatie die bij de bevoegde toezichthouder moet worden aangeleverd in het kader van een vergunningaanvraag als CASP. Deze ITS sluiten aan bij de Gedelegeerde Verordening die wij onder het vorige kopje ('Gedelegeerde Verordening informatieverstrekking bij vergunningaanvragen CASPs') hebben beschreven. Deze ITS bevatten onder meer een formulier voor de vergunningaanvraag, maar ook regels rondom de notificatie van wijzigingen in de aangeleverde documentatie en de wijze waarop de bevoegde toezichthouder haar beslissing op de vergunningaanvraag moet communiceren.
- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de ITS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de ITS als Uitvoeringsverordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

Richtsnoeren geschiktheid inzake CASPs

- **Wat?** Op 4 december 2024 hebben EBA en ESMA finale [richtsnoeren](#) gepubliceerd voor de beoordeling van de geschiktheid van (i) de leden van het leidinggevend orgaan van CASPs en (ii) aandeelhouders en bestuurders van aandeelhouders met een gekwalificeerde deelneming in CASPs. De richtsnoeren zijn zowel gericht tot bevoegde autoriteiten die de geschiktheidsbeoordeling moeten uitvoeren, als tot CASPs die op grond van de richtsnoeren verschillende taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot dit onderwerp toebedeeld krijgen.
- **Wie?** CASPs en houders van een gekwalificeerde deelneming in CASPs.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn vanaf 4 februari 2025 van toepassing.

RTS klachtenbehandelingsprocedure CASPs

- **Wat?** Als onderdeel van het [definitieve rapport](#) van ESMA van 25 maart 2024 met technische ontwerp- en implementerende normen (1^e MiCAR-pakket) heeft ESMA RTS gepubliceerd waarin klachtenbehandelingsprocedures verder worden uitgewerkt waarover CASPs dienen te beschikken.

Deze RTS geven nadere regels over de voorwaarden, templates en procedures voor de behandeling van klachten die CASPs ontvangen. Denk hierbij onder meer aan een template formulier waarmee klachten kunnen worden ingediend door derden. Ook geven deze RTS een nadere beschrijving van de verplichtingen voor een CASP in verschillende stadia van de klachtenprocedure.

- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de RTS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

GV toetsing gekwalificeerde deelneming in CASPs

- **Wat?** Op 18 december 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met technische reguleringsnormen vastgesteld waarin nader wordt uitgewerkt welke informatie benodigd is voor een bevoegde toezichthouder voor de inhoudelijke beoordeling van een voorgenomen verwerving van een gekwalificeerde deelneming in een CASP. De GV zet onder andere uiteen welke informatie benodigd is met betrekking tot de beoogde aandeelhouder (zowel voor juridische entiteiten als voor privépersonen) en de beoogde acquisitie evenals de vereisten waaraan moet worden voldaan, maar ook over de nieuwe groepsstructuur na verwerving van de gekwalificeerde deelneming en de mogelijke impact hiervan op het toezicht op de CASP in kwestie.
- **Wie?** Beoogde aandeelhouders in een CASP.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de Gedelegeerde Verordening 20 dagen later rechtstreeks van toepassing wordt in Nederland.

GV duurzaamheidsindicatoren

- **Wat?** Op 17 december 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met technische reguleringsnormen vastgesteld die de inhoud, methodologie en presentatie van duurzaamheidsindicatoren met betrekking tot negatieve gevolgen voor het klimaat en milieu, gepubliceerd. In deze GV zijn onder andere algemene uitgangspunten geformuleerd voor de presentatie door CASPs en de publicatie van *whitepapers* op de website van CASPs.
- **Wie?** Uitgevers van cryptoactiva en CASPs.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt

gepubliceerd, waarna de Gedelegeerde Verordening 20 dagen later rechtstreeks van toepassing wordt in Nederland.

Concept RTS belangenconflicten CASPs

- **Wat?** Als onderdeel van het [eerste consultatiepakket](#) heeft ESMA in nauwe samenwerking met EBA op 12 juli 2023 concept technische reguleringsnormen gepubliceerd die verdere uitwerking geven aan het vereiste voor CASPs om doeltreffend beleid en procedures binnen de organisatie te implementeren en handhaven, waarmee verschillende soorten belangenconflicten kunnen worden geïdentificeerd, voorkomen, beheerd en openbaar gemaakt. In deze concept RTS worden verschillende situaties beschreven waarbinnen zich belangenconflicten kunnen voordoen die mogelijk schadelijk kunnen zijn voor een CASP en/of haar cliënten. Ook worden de nadere vereisten beschreven waaraan belangenconflictenbeleid en -procedures moeten voldoen. Deze concept RTS zijn nog niet door ESMA gefinaliseerd in haar [definitieve rapport](#) van ESMA van 25 maart 2024 met technische ontwerp- en implementerende normen (1^e MiCAR-pakket). Daarin wordt toegelicht dat deze concept RTS in een later stadium worden gepubliceerd om EBA in staat te stellen haar raadgevingsproces af te ronden en daarmee ervoor te zorgen dat tussen ESMA en EBA op dit onderdeel maximale afstemming kan plaatsvinden.
- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** Na het finaliseren van de concept RTS door ESMA zal de Europese Commissie betreffende RTS moeten goedkeuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en naar verwachting 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

GV continuïteit en regelmaat cryptoactivadiensten

- **Wat?** Op 31 oktober 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met technische reguleringsnormen vastgesteld die nadere maatregelen bevatten die de continuïteit en regelmaat moeten waarborgen bij het verlenen van cryptoactivadiensten. Er worden nadere vereisten rondom het bedrijfscontinuïteitsplan voor CASPs uiteengezet, evenals het periodiek testen ervan en criteria voor de zelfbeoordeling door CASPs.
- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** Als het Europees Parlement en de Raad geen bezwaar maken zal de Gedelegeerde Verordening

in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

GV transparantiegegevens door handelsplatformen

- **Wat?** Op 28 november 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met technische reguleringsnormen vastgesteld die specificeren hoe CASPs die een handelsplatform voor cryptoactiva exploiteren transparantiegegevens moeten presenteren. Deze Gedelegeerde Verordening bevat onder meer algemene uitgangspunten voor de presentatie van de operationele regels waaronder het handelsplatform wordt geëxploiteerd, maar ook de transparantievereisten rondom informatie voorafgaand aan transacties (zoals het weergeven van bied- en laatprijzen) evenals na uitvoering van transacties (bekendmaking van alle transactiedetails).
- **Wie?** CASPs die een handelsplatform voor cryptoactiva exploiteren.
- **Wanneer?** Als het Europees Parlement en de Raad geen bezwaar maken zal de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

RTS administratieverplichtingen CASPs

- **Wat?** Als onderdeel van het [definitieve rapport](#) van ESMA van 3 juli 2024 met technische ontwerp- en implementerende normen (2e MiCAR-pakket) heeft ESMA een RTS gepubliceerd waarin nadere regels zijn opgenomen rondom de verplichting voor CASPs om gegevens bij te houden (en op te slaan) met betrekking tot alle door hen uitgevoerde cryptoactivadiensten, -activiteiten, -orders en -transacties. Deze RTS werken nader uit de wijze waarop gegevens moeten worden opgeslagen, wat verschilt per type cryptoactivadienst die door een CASP wordt aangeboden.
- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de RTS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

GV inhoud en format orderboek handelsplatformen

- **Wat?** Op 29 november 2024 heeft de Europese Commissie een [Gedelegeerde Verordening](#) met

technische reguleringsnormen vastgesteld die de inhoud en het format specificeren van orderboekgegevens voor CASPs die een handelsplatform voor cryptoactiva exploiteren. Hierbij dient onder meer te worden gedacht aan de identificatie van partijen die actief zijn op het handelsplatform, de geldigheidsperiode van orders en orderrestricties en het hanteren van identificatiecodes voor orders in cryptoactiva.

- **Wie?** CASPs die een handelsplatform exploiteren.
- **Wanneer?** Als het Europees Parlement en de Raad geen bezwaar maken zal de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

Vaststelling derde wetgevingspakket CASPs

- **Wat?** Het derde consultatiepakket van ESMA onder MiCAR is initieel op 25 maart 2024 gepubliceerd en vervolgens heeft ESMA op 17 december 2024 haar finale rapporten onder dit laatste consultatiepakket op haar [website](#) gepubliceerd. Dit laatste finale pakket bestaat uit de volgende documenten:
 - [RTS](#) inzake marktmisbruik: deze bevatten technische reguleringsnormen die systemen en procedures specificeren om marktmisbruik in cryptoactiva te voorkomen en op te sporen, het model voor het melden van vermoedelijk marktmisbruik in cryptoactiva en coördinatieprocedures tussen bevoegde autoriteiten voor het opsporen en bestraffen van grensoverschrijdende situaties van marktmisbruik.
 - [Richt snoeren](#) over geschiktheid: deze specificeren hoe CASPs die advies verstrekken over cryptoactiva of portefeuillebeheer van cryptoactiva geschikte aanbevelingen moeten doen aan hun cliënten of geschikte beleggingsbeslissingen moeten nemen in hun naam. Deze regels zijn afgestemd op de MiFID II-vereisten.
 - [Richt snoeren](#) over cryptoactivaoverdrachtdiensten:
 - hierin worden nadere regels omschreven voor het beleid en produceren die CASPs moeten hanteren bij verlenen van cryptoactivaoverdrachtdiensten (i.e. transferdiensten), waarmee wordt beoogd beleggers te beschermen.
 - [Richt snoeren](#) over het onderhoud van systemen
 - en protocollen voor toegang tot beveiliging: hierin zijn richtsnoeren vastgelegd die betrekking hebben aanbieders van andere cryptoactiva dan EMTs en ARTs en hebben betrekking de beheersing van ICT-risico's.

- **Wie?** CASPs, aanbieders van cryptoactiva (anders dan EMTs en ARTs).
- **Wanneer?** Hiervoor genoemde RTS worden ter goedkeuring voorgelegd aan de Europese Commissie

die binnen drie maanden beslist of de RTS worden vastgesteld. De richtsnoeren treden twee maanden na vertaling in alle officiële EU-talen in werking.

Richtsnoeren reverse solicitation

- **Wat?** Op 17 december 2024 heeft ESMA [definitieve richtsnoeren](#) gepubliceerd met betrekking tot de *reverse solicitation*-uitzondering zoals neergelegd in artikel 61 MiCAR. Deze uitzondering houdt kort gezegd in dat een CASP gevestigd buiten de EU geen MiCAR-vergunning nodig heeft indien hij cryptoactivadiensten of -activiteiten verleent of verricht 'uitsluitend op eigen initiatief' van een cliënt binnen de EU. Deze uitzondering is volgens ESMA slechts in beperkte gevallen aan de orde. ESMA trekt deze lijn in MiCAR door naar de richtsnoeren en richt zich daarbij op twee kwesties, namelijk (i) de situaties waarin wordt aangenomen dat een CASP gevestigd buiten de EU een cliënt binnen de EU 'benadert' om cryptoactivadiensten of -activiteiten af te nemen, en (ii) toezichtpraktijken om omzeiling van de *reverse solicitation*-uitzondering op te sporen en te voorkomen.
- **Wie?** De richtsnoeren zijn relevant voor CASPs gevestigd buiten de EU die aan één of meer klanten uit de EU een cryptoactivadiensdienst verlenen.
- **Wanneer?** Na de publicatie van de vertalingen in alle officiële EU-talen gaat een periode in van twee maanden waarin de bevoegde nationale toezichthouder aan ESMA moet mededelen of zij van plan is deze richtsnoeren na te leven. De richtsnoeren zijn drie maanden na publicatie van de vertalingen in alle officiële EU-talen van toepassing.

Richtsnoeren cryptoactiva als financiële instrumenten

- **Wat?** Op 17 december 2024 heeft ESMA ook [definitieve richtsnoeren](#) gepubliceerd over de voorwaarden en criteria voor de kwalificatie van cryptoactiva als financiële instrumenten, in welk het MiFID II-raamwerk van toepassing is in plaats van MiCAR. Deze richtsnoeren gaan uit van een aanpak dat van geval tot geval moet worden beoordeeld of een cryptoactivum als financieel instrument kwalificeert. Daarbij moet worden uitgegaan van de inhoud boven vorm (*substance over form*) benadering, wat betekent dat de juridische kwalificatie van de cryptoactiva niet moet worden bepaald door de onderliggende technologie, maar door de feitelijke kenmerken en rechten ervan. De richtsnoeren bieden richtlijnen voor de classificatie van cryptoactiva als overdraagbare effecten, geldmarktinstrumenten, rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging, derivaten en emissierechten, evenals voor de categorisering van cryptoactiva onder MiCAR, met

inbegrip van ARTs, EMTs, gebruikstokens en hybride tokens.

- **Wie?** De richtsnoeren zijn relevant voor CASPs en uitgevers van cryptoactiva, maar ook handelsplatformen voor cryptoactiva en financiële instrumenten.
- **Wanneer?** Na de publicatie van de vertalingen in alle officiële EU-talen gaat een periode in van twee maanden waarin de bevoegde nationale toezichthouder aan ESMA moet mededelen of zij van plan is deze richtsnoeren na te leven. De richtsnoeren zijn drie maanden na publicatie van de vertalingen in alle officiële EU-talen van toepassing.

MICAR LEVEL 2 EN 3: UITGEVERS

UV whitepapers cryptoactiva

- **Wat?** Op 3 december 2024 is de [Uitvoeringsverordening](#) wat betreft vormen, formaten en templates voor whitepapers in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. De Uitvoeringsverordening bevat nadere regels met betrekking tot de presentatie van de informatie in het whitepaper en het format waarin het document moet worden opgesteld. De nadere eisen aan de templates en formats zijn opgenomen in de bijlage bij de Uitvoeringsverordening.
- **Wie?** Uitgevers van cryptoactiva, waarbij de templates alleen gelden voor uitgevers van cryptoactiva niet zijnde ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De Uitvoeringsverordening is van toepassing vanaf 23 december 2025.

GV gegevens classificatie whitepapers cryptoactiva

- **Wat?** Op 16 december 2024 is de definitieve tekst vastgesteld van de [Gedelegeerde Verordening](#) tot bepaling van de voor de indeling van whitepapers noodzakelijke data en de praktische regelingen die ervoor moeten zorgen dat die data machinaal leesbaar zijn.
- **Wie?** Uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd. De bedoeling is dat de Gedelegeerde Verordening vanaf 23 december 2025 van toepassing is.

Richtsnoeren classificatie cryptoactiva

- **Wat?** Op 10 december 2024 hebben de ESA's [finale richtsnoeren](#) gepubliceerd inzake de templates voor de

onderbouwing van *legal opinions* met betrekking tot de classificatie van cryptoactiva. In de richtsnoeren wordt onder meer een standaardtest voorgesteld die uitgevers van cryptoactiva kunnen uitvoeren om te onderbouwen dat de door hen uitgegeven cryptoactiva wel of geen ARTs of EMTs zijn. Uitgevers zijn op grond van MiCAR in aangewezen gevallen gehouden om een dergelijke test uit te voeren en de bevoegde autoriteit over de uitkomst daarvan te informeren (artikel 8(4), 17(1)(b) en 18(2)(e) MiCAR).

- **Wie?** Uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** De richtsnoeren treden twee maanden na vertaling in alle officiële EU-talen in werking.

RTS en ITS vergunningaanvraag (ARTs)

- **Wat?** Op 7 mei 2024 heeft EBA [RTS en ITS](#) gepubliceerd inzake de informatie voor het aanvragen van een vergunning voor het aanbieden van ARTs aan het publiek respectievelijk voor het verzoeken van de toelating tot de handel ervan. De RTS specificeren de inhoud van een dergelijke vergunningaanvraag en hebben onder meer betrekking op de uitgever, de beoogde activiteiten (waaronder het businessplan), de interne governance-regelingen en het controleraamwerk, het liquiditeitsbeheer, de geschiktheid en betrouwbaarheid van het leidinggevend orgaan en de betrouwbaarheid van de houders van een gekwalificeerde deelneming. De ITS vullen de RTS aan en bevatten sjablonen voor onder meer het aanvraagformulier voor het indienen van de vergunningaanvraag.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs, niet zijnde banken.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de RTS en ITS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS en ITS als Gedelegeerde Verordening respectievelijk Uitvoeringsverordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

Richtsnoeren geschiktheid (ARTs)

- **Wat?** Op 4 december 2024 hebben EBA en ESMA finale [richtsnoeren](#) gepubliceerd voor de beoordeling van de geschiktheid van (i) de leden van het leidinggevend orgaan van uitgevers van ARTs en (ii) aandeelhouders en bestuurders van aandeelhouders met een gekwalificeerde deelneming in uitgevers van ARTs. De richtsnoeren zijn zowel gericht tot bevoegde autoriteiten die de geschiktheidsbeoordeling moeten uitvoeren, als tot uitgevers van ARTs die op grond van de richtsnoeren verschillende taken

en verantwoordelijkheden met betrekking tot dit onderwerp toebedeeld krijgen.

- **Wie?** Uitgevers van ARTs en houders van een gekwalificeerde deelneming in uitgevers van ARTs.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn vanaf 4 februari 2025 van toepassing.

GV gekwalificeerde deelnemingen (ARTs)

- **Wat?** Op 18 december 2024 is de definitieve tekst vastgesteld van de [Gedelegeerde Verordening](#) tot vaststelling van de nadere inhoud van informatie nodig om de beoordeling uit te voeren van een voorgenomen verwerving van een gekwalificeerde deelneming in een uitgever van RTs. De Gedelegeerde Verordening specificeert de informatie die bij de toezichthouder moet worden ingediend bij de kennisgeving van directe of indirecte verwervingen of vergrotingen van gekwalificeerde deelnemingen in ART-uitgevers. Deze informatie heeft betrekking op i) de reputatie van de kandidaat-verwerver, ii) de geschiktheid van personen die de doelonderneming zullen leiden, iii) de financiële soliditeit van de kandidaat-verwerver, iv) de inachtneming door de doelonderneming van de prudentiële vereisten en v) redelijke gronden om te vermoeden dat er sprake is van een poging tot witwassen of terrorismefinanciering of een toename van het risico daarop door de voorgenomen verwerving. De eisen sluiten aan bij de reguliere vgb-plicht voor andere financiële marktspelers zoals banken, betaalinstanties en EGI's.
- **Wie?** Voorgenomen houders van een gekwalificeerde deelneming in uitgevers van ARTs.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de Gedelegeerde Verordening 20 dagen later rechtstreeks van toepassing wordt in Nederland.

Richtsnoeren governance-regelingen (ARTs)

- **Wat?** Op 6 juni 2024 heeft EBA [richtsnoeren](#) gepubliceerd over de minimuminhoud van de governance-regelingen voor uitgevers van ARTs. De richtsnoeren specificeren gelet op artikel 34(13) MiCAR de rol en samenstelling van het leidinggevend orgaan van de uitgever, het kader voor risicobeheer, de bedrijfscontinuïteitsplannen, het interne controlemechanisme en de uit te voeren audits.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs.
- **Wanneer?** De richtsnoeren zijn sinds 20 december 2024 van toepassing.

RTS whitepaper goedkeuringsproces (ARTs door banken)

- **Wat?** Op 7 mei 2024 heeft EBA [RTS](#) gepubliceerd inzake het goedkeuringsproces voor *whitepapers* met betrekking tot ARTs die door banken worden uitgegeven. De RTS bevat een nadere uitwerking van artikel 17 MiCAR.
- **Wie?** Banken die ARTs uitgeven.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de RTS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

GV klachtenafhandeling (ARTs)

- **Wat?** Op 30 september 2024 is de [Gedelegeerde Verordening](#) ter bepaling van de vereisten, templates en procedures voor klachtenafhandeling wat betreft ARTs vastgesteld. De Gedelegeerde Verordening werkt artikel 31 MiCAR nader uit en is gericht op een snelle, eerlijke en gelijke behandeling van klachten die door houders van ARTs en andere belanghebbenden bij een uitgever van ARTs worden ingediend.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de daarin opgenomen verplichtingen 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zullen in Nederland.

GV & UV rapportageverplichting (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 31 oktober 2024 is [Gedelegeerde Verordening](#) tot bepaling van de methode voor het schatten van het aantal en de waarde van transacties met betrekking tot het gebruik als ruilmiddel van ARTs, en van EMTs in niet-EU-valuta, vastgesteld. Voorts is op 28 november 2024 de [Uitvoeringsverordening](#) wat betreft rapportage voor ARTs, en van EMTs luidend in een niet-EU valuta, in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. De Gedelegeerde Verordening verduidelijkt welke transacties in verband met het gebruik van ARTs en EMTs door uitgevers conform artikel 22 en 58(3) MiCAR aan de bevoegde autoriteit moeten worden gerapporteerd en hoe uitgevers het aantal en de waarde van dergelijke transacties moeten schatten. De Uitvoeringsverordening voorziet op zijn beurt in specifieke modellen en daarmee verband houdende instructies voor dergelijke uitgevers om aan hun rapportageverplichtingen te voldoen. De Uitvoeringsverordening bevat ook sjablonen en

gerelateerde instructies die CASPs moeten verstrekken aan uitgevers.

- **Wie?** Uitgevers van ARTs en EMTs en CASPs.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de daarin opgenomen eisen 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zullen zijn in Nederland. De Uitvoeringsverordening is reeds in het Publicatieblad gepubliceerd en is vanaf 1 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in Nederland.

Richt snoeren rapportageverplichting (ARTs en EMTs)

- **Wat?** Op 18 december 2024 heeft EBA [definitieve richtsnoeren](#) met [bijlagen](#) gepubliceerd met betrekking tot de rapportageverplichtingen van uitgevers van ARTs en EMTs. De richtsnoeren bevatten templates die uitgevers van ARTs en EMTs dienen te gebruiken bij het rapporteren aan de bevoegde autoriteit. Dit moet bevoegde autoriteiten in staat stellen adequaat toezicht te kunnen houden op de naleving van MiCAR door deze uitgevers.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De richtsnoeren treden twee maanden na vertaling in alle EU-talen in werking.

GV aanpassing eigenvermogens eisen (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 16 december 2024 is de definitieve tekst vastgesteld van de [Gedelegeerde Verordening](#) ter bepaling van de procedure en de termijn voor een uitgever van significante ARTs of EMTs om het bedrag van zijn eigen vermogen aan te passen. De RTS specificeren in het licht van artikel 45(5 en 7) en artikel 58(1)(b) MiCAR de aanpassing van de eigenvermogensvereisten voor uitgevers van significante ARTs of EMTs tot 3 % van het gemiddelde bedrag van de activareserve.
- **Wie?** Uitgevers van significante ARTs, EGI's die significante EMTs uitgeven, aangewezen uitgevers van niet-significante ARTs en aangewezen EGI's die niet-significante EMTs uitgeven.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de Gedelegeerde Verordening 20 dagen later rechtstreeks van toepassing wordt in Nederland.

GV aanpassing eigenvermogens eisen en stresstests (ARTs en EMTs)

- **Wat?** Op 13 december 2024 is de definitieve tekst vastgesteld van de [Gedelegeerde Verordening](#)

ter bepaling van de aanpassing van het eigenvermogensvereiste en de minimumkenmerken van stresstestprogramma's van uitgevers van ARTs en EMTs.

- **Wie?** Uitgevers van ARTs, EGI's die significante EMTs uitgeven en aangewezen EGI's die niet-significante EMTs uitgeven.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de Gedelegeerde Verordening 20 dagen later rechtstreeks van toepassing wordt in Nederland.

RTS en richtsnoeren liquiditeit (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 13 en 19 juni 2024 heeft EBA drie sets aan RTS en richtsnoeren gepubliceerd inzake liquiditeitsvereisten en liquiditeitsstresstests voor uitgevers van (significante) ARTs en EMTs. De kern van deze documenten is als volgt:
 - **RTS** ter specificering van zeer liquide financiële instrumenten ter belegging van de activareserve. Hierin wordt gespecificeerd welke financiële instrumenten als zeer liquide kunnen worden beschouwd en die een minimaal marktrisico, kredietrisico en concentratierisico dragen zoals bedoeld in artikel 38(1) MiCAR, waarin de activareserve kan worden belegd. Bij het ontwikkelen van deze RTS heeft EBA rekening gehouden met de verschillende soorten activa waarnaar een ART kan verwijzen en hun correlatie met de zeer liquide financiële instrumenten waarin de uitgever kan beleggen.
 - **RTS** ter nadere specificering van liquiditeitsvereisten activareserve. Deze RTS bevat minimum liquiditeitsvereisten voor de activareserve die een uitgever van een ARTs of EMTs moet aanhouden, zoals bedoeld in artikel 36(4) MiCAR.
 - **RTS** ter specificering van minimuminhoud liquiditeitsbeheerbeleid en -procedures. Hierin wordt uitgewerkt aan welke vereisten het beleid en de procedures voor liquiditeitsbeheer de uitgever moeten voldoen, zoals bedoeld in artikel 45(7) MiCAR. Doel is dat uitgevers van ARTs en (significante) EMTs hun liquiditeitsbehoeften naar behoren beoordelen respectievelijk controleren en dat hun reserves een voldoende veerkrachtig liquiditeitsprofiel hebben om te kunnen voldoen aan elke terugbetaling aan tokenhouders.
 - **Richtsnoeren** voor liquiditeitsstresstests. In deze richtsnoeren worden de risico's beschreven die in de liquiditeitsstresstests van uitgevers van significante ARTs en EMTs, en van door de bevoegde autoriteit aangewezen uitgevers van niet-significante ARTs en EMTs, moeten worden opgenomen, zoals bedoeld in artikel 45(4) MiCAR.
- **Wie?** Uitgevers van (significante) ARTs en EMTs.

- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de verschillende RTS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland. De richtsnoeren gelden sinds 30 september 2024.

RTS belangenconflicten en beloningsbeleid (ARTs)

- **Wat?** Op 6 juni 2024 heeft EBA [RTS](#) gepubliceerd inzake de vereisten voor het beleid en de procedures met betrekking tot belangenconflicten voor uitgevers van ARTs. Deze RTS hebben als doel het beheer van belangenconflicten door uitgevers te versterken, zoals bedoeld in artikel 32(1 en 3) MiCAR. Op grond van deze RTS zullen uitgevers bijzondere aandacht moeten besteden aan belangenconflicten die kunnen ontstaan in verband met het aanhouden van activa. Verder bevatten de RTS specifieke bepalingen met betrekking tot persoonlijke transacties en specificeren ze dat het beloningsbeleid geen belangenconflicten mag veroorzaken.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de RTS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

Richtsnoeren herstelplannen (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 13 juni 2024 heeft EBA [richtsnoeren](#) gepubliceerd betreffende herstelplannen van uitgevers van ARTs en EMTs, zoals bedoeld in artikel 46 en 55 MiCAR. Het doel van deze herstelplannen is om te voorzien in maatregelen om opnieuw te voldoen aan de vereisten die op de activareserve van toepassing zijn in de gevallen waarin de uitgever niet meer aan die vereisten voldoet. De richtsnoeren specificeren de informatie die moet worden opgenomen in het herstelplan.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De richtsnoeren gelden sinds 13 augustus 2024.

Richtsnoeren terugbetalingsplannen (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 9 oktober 2024 heeft EBA [richtsnoeren](#) inzake het terugbetalingsplan zoals bedoeld in artikel 47 en 55

MiCAR gepubliceerd. Dit betreft een operationeel plan ter ondersteuning van de gecontroleerde terugbetaling van elke ART of EMT, dat moet worden uitgevoerd wanneer de bevoegde autoriteit besluit dat de uitgever niet of waarschijnlijk niet in staat is zijn verplichtingen na te komen. De richtsnoeren specificeren de inhoud van het terugbetalingsplan.

- **Wie?** Uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De richtsnoeren treden twee maanden na vertaling in alle EU-talen in werking.

GV governanceregelingen beloningsbeleid (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 16 december 2024 is de definitieve tekst vastgesteld van de [Gedelegeerde Verordening](#) ter bepaling van de minimuminhoud van de governanceregelingen voor het beloningsbeleid van uitgevers van significante ARTs en EMTs. Op grond van artikel 45(1) en 58(1)(b) MiCAR moeten uitgevers van significante ARTs en EMTs zorgen voor de vaststelling, toepassing en instandhouding van een beloningsbeleid dat gedegen en effectief risicobeheer aanmoedigt en geen prikkels creëert om de risiconormen te versoepelen. De RTS werken uit hoe het beloningsbeleid tot stand dient te komen en aan welke eisen het beloningsbeleid dient te voldoen.
- **Wie?** Uitgevers van significante ARTs, EGI's die significante EMTs uitgeven, aangewezen uitgevers van niet-significante ARTs en aangewezen EGI's die niet-significante EMTs uitgeven.
- **Wanneer?** De volgende stap is dat de Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU wordt gepubliceerd, waarna de Gedelegeerde Verordening 20 dagen later rechtstreeks van toepassing wordt in Nederland.

RTS colleges van toezichthouders (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 19 juni 2024 heeft EBA [RTS](#) gepubliceerd met criteria voor het bepalen van de samenstelling van colleges van toezichthouders voor iedere uitgever van een ART of EMT die als significant is aangemerkt, zoals bedoeld in artikel 119(1) MiCAR. In deze RTS worden onder meer de voorwaarden gespecificeerd voor het functioneren van dergelijke colleges van toezichthouders, zoals aspecten rondom deelname aan collegevergaderingen en bijbehorende stemprocedures voor de goedkeuring van niet-bindend advies door het college.
- **Wie?** Uitgevers van significante ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De Europese Commissie dient de RTS goed te keuren. Als het Europees Parlement en de Raad

vervolgens geen bezwaar maken zullen de RTS als Gedelegeerde Verordening in het Publicatieblad van de EU worden gepubliceerd en 20 dagen later rechtstreeks van toepassing zijn in Nederland.

TOEZICHTHOUDERS

EBA prioriteiten (ARTs & EMTs)

- **Wat?** Op 5 juli 2024 heeft EBA een [mededeling](#) op haar website gepubliceerd waarin zij haar verwachtingen aan bevoegde autoriteiten uitspreekt met betrekking tot prioritering van het toezicht op uitgevers van ARTs en EMTs. Volgens EBA moeten bevoegde autoriteiten zich in het toezicht focussen op (i) interne governance en risicobeheer, (ii) financiële weerbaarheid (eigen vermogen en activareserve), (iii) beheer van technische (ICT/DLT) risico's en (iv) beheer van financiële criminaliteit risico's door uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wie?** Uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De mededeling van EBA ziet op het toezicht in 2024 en 2025.

AFM Trendzicht 2025

- **Wat?** De AFM heeft op 14 november 2024 haar rapport [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd. Daarin signaleert de AFM de belangrijkste trends en bijbehorende risico's die volgens haar naar verwachting de financiële markten gaan beïnvloeden. Daarop stemt de AFM haar toezichtagenda af. Voor dit onderdeel van de Vooruitblik 2025 is onder meer relevant te vermelden dat de AFM zich blijft inzetten voor het in kaart brengen en aanpakken van marktpartijen die illegaal cryptoactiviteiten aanbieden. De AFM roept consumenten dan ook op te controleren of de cryptodienstverlener waar zij gebruik van maken over de juiste vergunning beschikt. Verder benadrukt de AFM, hoewel MiCAR binnen Europa bijdraagt aan beleggersbescherming, dat binnen de cryptomarkt toch de nodige risico's blijven bestaan, mede omdat een deel van de cryptosector vanuit mondiaal niveau gezien nog steeds niet onder toezicht staat (denk hierbij onder meer aan decentrale handelsbeurzen (DeFi) en niet-onderling uitwisselbare cryptoactiva (zogenaamde NFTs)). Interessant is dat de AFM in haar Trendzicht 2025 met betrekking tot cryptoactiva zelf een minder negatieve toon lijkt aan te slaan dan afgelopen jaar in haar Trendzicht 2024.
- **Wie?** CASPs en uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

AFM Wetgevingswens 2024

- **Wat?** Op 26 april 2024 stuurde de AFM haar [Wetgevingsbrief](#) voor 2024 naar de minister van Financiën. In de brief herhaalt de AFM een aantal wetgevingswensen uit 2023. Eén van deze wensen betreft een aanpassing van de definitie ‘financiële dienst of activiteit’ in artikel 1.1 van de Wet handhaving consumentenbescherming (Whc). Cryptoactivadiensten, het aanbieden en uitgeven van cryptoactiva en diensten of activiteiten die daarmee verband houden vallen op dit moment namelijk niet onder deze definitiebepaling. De AFM kan daardoor op dit moment geen maatregelen nemen op grond van de Whc als bijvoorbeeld CASPs handelen in strijd met de Wet oneerlijke handelspraktijken. De AFM verzoekt derhalve om de Whc zodanig aan te passen dat dergelijke handhaving wel mogelijk wordt. De wetgevingswens stond in 2023 ook al in de wetgevingsbrief van de AFM. De Minister reageerde bij [brief](#) van 23 mei 2024 op het verzoek en gaf aan het gesprek met de AFM over de wetgevingswens voort te zetten.
- **Wie?** Alle CASPs en uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

AFM Waarschuwing pump en dump

- **Wat?** Op 26 september 2024 heeft de AFM een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd waarin zij haar zorgen uit om marktmanipulatie bij handel in cryptoactiva. Deze zogenaamde ‘pump en dump’ is een vorm van marktmisbruik waarbij deelnemers kunnen worden gedupeerd. De AFM legt in haar nieuwsbericht uit hoe deze vorm van marktmanipulatie in de praktijk werkt. De AFM waarschuwt dat ook onder MiCAR risico’s bij handel in cryptoactiva blijven bestaan en adviseert consumenten zich hierin vooraf goed te verdiepen.
- **Wie?** Iedereen die zich op cryptomarkten begeeft.
- **Wanneer?** De MiCAR-regels die marktmisbruik verbieden zijn op 30 december 2024 in werking getreden.

AFM Nieuwsbericht whitepapers

- **Wat?** In haar MiCAR-nieuwsbrief van oktober 2024 heeft de AFM een [nieuwsbericht](#) gewijd aan het toezicht op *whitepapers*. Hierbij Dit nieuwsbericht heeft een hoog informatief karakter waarbij de AFM onder meer de wijze uiteenzet waarop *whitepapers* moeten worden aangeleverd door marktpartijen die cryptoactiva (zoals ARTs en EMTs) willen uitgeven. Ook brengt de AFM voor exploitanten van handelsplatformen de verplichting onder de aandacht die deze marktpartijen hebben als het gaat om de publicatie van *whitepapers*

van cryptoactiva die tot het betreffende handelsplatform zijn toegelaten. Verder wordt opgemerkt dat het *whitepaper*-register van ESMA naar verwachting in 2026 gereed zal zijn en dat tot die tijd *whitepapers* terug te vinden zullen zijn op de websites van partijen die cryptoactiva uitgeven.

- **Wie?** Uitgevers van cryptoactiva, waaronder ARTs en EMTs, maar ook CASPs die een handelsplatform voor cryptoactiva exploiteren.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

AFM FAQ's toezicht crypto

- **Wat?** Sinds de eerste helft van 2024 heeft de AFM op haar [website](#) verschillende batches met veel gestelde vragen & antwoorden gepubliceerd over diverse MiCAR-onderwerpen. Dit betrof vragen en antwoorden over meer algemene onderwerpen, maar bijvoorbeeld ook over vermogensscheiding en ICT-risicomanagement/DORA. Deze vragen en antwoorden zijn relevant voor de Nederlandse cryptosector om inzicht te krijgen in de verwachtingen die de AFM heeft op specifieke deelgebieden onder MiCAR. Naar verwachting zal de AFM van tijd tot tijd nieuwe veel gestelde vragen en antwoorden blijven publiceren, dus marktpartijen doen er verstandig aan voor dit onderdeel regelmatig de website van de AFM te raadplegen.
- **Wie?** Gezien de beschikbare informatie is dit op dit moment in het bijzonder van belang voor CASPs.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

DNB Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Toezicht in Beeld 2024-2025](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op wat zij als toezichthouder in het afgelopen jaar heeft gedaan en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2025. Specifiek met betrekking tot cryptodienstverleners benoemt DNB onder andere dat zij in 2024 de laatste handhavingstrajecten met betrekking tot ongeregistreerde cryptodienstverleners heeft afgerond. Vooruitkijkend wijst DNB erop dat zij het toezicht op CASPs in verband met MiCAR, grotendeels, maar niet volledig, zal overdragen aan de AFM. DNB wordt onder MiCAR verantwoordelijk voor het prudentiële toezicht op CASPs en de toetsing van houders van een verklaring voor geen bezwaar (vvgb) in een CASPs. Het Wwft-toezicht op CASPs zal vrijwel volledig overgaan op de AFM. Verder merkt DNB op dat zij sinds 30 juli 2024 verantwoordelijk is voor het toezicht op uitgevers van EMTs en ARTs. Zie over de precieze verdeling van het cryptotoezicht tussen DNB en de AFM vanaf 2025 ook onze Finnius Vindt [blog](#) van 10 oktober 2024.

- **Wie?** CASPs en uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De Toezicht in beeld 2024-2025 zal doorwerken in het toezicht op CASPs en uitgevers van ARTs en EMTs in 2025.

DNB Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Visie op Toezicht 2025-2028](#) gepubliceerd. In dit document zet DNB voor financiële instellingen en andere belanghebbenden uiteen wat zij de komende vier jaar van het toezicht van DNB kunnen verwachten. DNB benoemt onder meer dat de aanpak van financieel-economische criminaliteit, grip op duurzaamheidsrisico's en sturing op governance & gedrag een vaste plek in het reguliere toezicht krijgen. Daarnaast noemt DNB drie focusgebieden van het toezicht: (i) het identificeren en beheersen van geopolitieke risico's, (ii) het inspelen op technologische vernieuwing en (iii) het vergroten van de weerbaarheid tegen cyberdreigingen. Met betrekking tot MiCAR merkt DNB op dat gegeven het inherent grensoverschrijdende karakter van cryptoactiva, zij in het toezicht op MiCAR nauw zal samenwerken met EBA en nationale toezichthouders in andere Europese landen.
- **Wie?** CASPs en uitgevers van ARTs en EMTs.
- **Wanneer?** De Visie op Toezicht 2025-2028 zal doorwerken in het toezicht op CASPs en uitgevers van ARTs en EMTs in de komende jaren.

AML/CFT REGELGEVING

Wwft en Sw voor CASPs

- **Wat?** De Wwft en Sanctiewet 1977 (Sw) zijn als gevolg van artikel 38 TFR3 en de [Uitvoeringswet TFR3](#) per 30 december 2024 uitgebreid naar alle CASPs zoals bedoeld in MiCAR, met uitzondering van adviseurs. Daarnaast hebben de TFR3 en de Uitvoeringswet TFR3 erin geresulteerd dat de Wwft vanaf 30 december 2024 aanvullende cliëntenonderzoeksverplichtingen oplegt aan CASPs, onder andere met betrekking tot zogeheten zelf-gehoste wallets (*non-custodial wallets*). Hiertoe is artikel 8 Wwft gewijzigd. Voor bestaande aanbieders met DNB-registratie geldt er een overgangperiode van 30 december 2024 tot en met 30 juni 2025. Gedurende deze periode blijven op deze groep de Wwft-bepalingen uit het voormalige Wwft-registratieregime gelden, tenzij een aanbieder al eerder een MiCAR-vergunning verkrijgt.
- **Wie?** CASPs, behalve adviseurs.
- **Wanneer?** Met ingang van 30 december 2024.

Indicatoren Uitvoeringsbesluit Wwft 2018

- **Wat?** Het op 16 december 2024 in het Staatsblad gepubliceerde [Uitvoeringsbesluit](#) MiCAR en TFR3 wijzigt het Uitvoeringsbesluit Wwft 2018 voor wat betreft de indicatoren die CASPs moeten hanteren voor het melden van ongebruikelijke transacties aan de Financial Intelligence Unit Nederland. Voor alle CASPs zoals bedoeld in MiCAR behalve aanbieders van wisseldiensten en adviseurs zal alleen de subjectieve indicator gelden. Voor aanbieders van wisseldiensten zoals bedoeld in MiCAR zal de subjectieve indicator gelden en daarnaast de objectieve indicator, namelijk iedere transactie van een bedrag van EUR 10.000 of meer waarbij een omwisseling plaatsvindt tussen virtuele valuta en contante fiduciaire valuta.
- **Wie?** CASPs, behalve adviseurs.
- **Wanneer?** De bedoeling is dat dit deel van het Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3 op 30 december 2024 in werking treedt.

EBA consultatie RTS centraal contactpunt

- **Wat?** Op 4 december 2024 heeft EBA [concept-RTS](#) betreffende de criteria voor de aanwijzing van een centraal contactpunt door CASPs inzake AML/CFT compliance, ter consultatie gepubliceerd. De concept-RTS wijzigen Gedelegeerde Verordening (EU) 2018/1108 met betrekking tot de aanwijzing van een centraal contactpunt voor EGI's en betalingsdianstanaanbieders, door CASPs aan de reikwijdte van die verordening toe te voegen. Lidstaten van ontvangst kunnen straks voorschrijven dat CASPs die vestigingen op hun grondgebied hebben, anders dan in de vorm van een bijkantoor, een centraal contactpunt aanwijzen wanneer aan bepaalde criteria is voldaan. Het centrale contactpunt is ervoor verantwoordelijk dat de activiteiten van de betreffende vestiging voldoen aan de AML/CFT-regels van de lidstaat van ontvangst.
- **Wie?** CASPs, niet zijnde adviseurs, die anders dan via bijkantoren gevestigd zijn in meerdere EU-lidstaten.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigt op 4 februari 2025. EBA verwacht finale RTS in het tweede kwartaal van 2025 te publiceren, en voor te leggen aan de Europese Commissie voor goedkeuring.

EBA richtsnoeren risicofactoren

- **Wat?** Op 16 januari 2024 heeft EBA gewijzigde [richtsnoeren](#) betreffende ML/TF risicofactoren (de *Risk Factor Guidelines*) gepubliceerd. De voorgestelde aanpassingen vloeien voort uit TFR3, die een bredere groep CASPs binnen de reikwijdte van AMLD brengt (zie ook 'Wwft en Sw voor CASPs'). De gewijzigde

richtsnoeren bevatten guidance voor CASPs bij het beoordelen van de AML/CFT-risico's van hun zakelijke relaties.

- **Wie?** CASPs, behalve adviseurs.
- **Wanneer?** De gewijzigde *Risk Factor Guidelines* zijn vanaf 30 december 2024 van toepassing.

TRANSFER OF FUNDS REGULATION

TFR3

Algemeen

Op 9 juni 2023 is de gewijzigde Transfer of Funds 2-verordening in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. Dit betreft de zogenaamde Verordening betreffende bij geldovermakingen en overdrachten van bepaalde cryptoactiva te voegen informatie ([TFR3](#)). De TFR3 maakt onderdeel uit van het AML/CFT-pakket dat de Europese Commissie op 20 juli 2021 heeft uitgebracht, en roept belangrijke verplichtingen voor CASPs in het leven. Hieronder bespreken wij enkele van die verplichtingen.

Verplichtingen voor CASPs

De bestaande Transfer of Funds 2-verordening is in 2017 in werking getreden en bevat kort gezegd bepalingen ten aanzien van de traceerbaarheid van geldovermakingen om witwassen en terrorismefinanciering te voorkomen, op te sporen en te onderzoeken. De Transfer of Funds 2-verordening is met name relevant voor banken en betaaldienstverleners. Met de introductie van TFR3 wordt dit pakket regels uitgebreid naar cryptoactiva. Dat betekent dat CASPs bij iedere overdracht van cryptoactiva informatie over zowel de verzender (initiator) als de ontvanger (begunstigde) met de transactie moet meesturen, ook wel bekend als de *travel rule*. De wetgever heeft dit onder meer wenselijk geacht gezien de karakteristieken van cryptoactiva, zoals anonimiteit, dienstverlening op afstand en het grensoverschrijdende karakter van cryptoactiva-transacties.

TFR3 schrijft voor dat bij overdrachten van cryptoactiva identificeerbare informatie moet worden bijgehouden over de verzender (onder meer naam, adres en geboorteplaats en -datum) en de ontvanger (onder meer naam en rekeningnummer). De verkregen informatie moet gedurende vijf jaar worden bewaard. De CASPs van de verzender en de ontvanger moeten de juistheid van de informatie over de verzender en de ontvanger verifiëren. Ook moeten de CASPs een onafhankelijke betrouwbare bron gebruiken om deze controles uit te voeren voordat zij de overschrijving uitvoeren respectievelijk aanvaarden. De CASPs kunnen geen overdracht van cryptoactiva uitvoeren of aanvaarden voordat deze informatie is

verkregen en geverifieerd. Dit vereiste moet ervoor zorgen dat overdrachten van cryptoactiva effectief en volledig traceerbaar zijn.

TFR3 heeft ook betrekking op transacties van en naar zogenaamde zelf-gehoste wallets, in TFR3 gedefinieerd als een *distributed-ledger*-adres dat niet gekoppeld is aan een CASP of een niet-EU CASP. In geval van een overdracht van cryptoactiva meer dan EUR 1.000 naar een zelf-gehoste wallet, moet de CASP van de verzender beoordelen of de zelf-gehoste wallet eigendom is van de verzender. In de omgekeerde situatie, namelijk bij een overdracht van cryptoactiva van meer dan EUR 1.000 afkomstig van een zelf-gehoste wallet, moet de CASP van de ontvanger beoordelen of de zelf-gehoste wallet eigendom is van de ontvanger.

In gevallen waarin de hierboven geschetste informatie onvolledig is of ontbreekt, zal de CASP van de verzender de overdracht niet toe mogen staan. De CASP van de ontvanger zal indien hij constateert dat informatie ontbreekt een risicogebaseerde beslissing moeten nemen over het al dan niet aanvaarden van de overdracht van cryptoactiva. De CASP van de ontvanger zal voorts het ontbreken van vereiste informatie bij een overdracht, evenals genomen maatregelen, moeten melden aan de bevoegde autoriteit.

Datum van toepassing worden van de verplichtingen CASPs moeten vanaf 30 december 2024 aan TFR3 voldoen. Omdat het gaat om een verordening vindt geen implementatie van de verplichting in nationale wetgeving plaats. Wel is er een Uitvoeringswet TFR3 en een Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3 (zie de signalering hierna).

Uitvoering TFR3 en MiCAR

- **Wat?** Op grond van de [Uitvoeringswet](#) TFR3 zal de AFM ingevolge het gewijzigde artikel 1d(3) Wwft worden belast met het toezicht op naleving van de TFR3 door CASPs. Qua handhaving van de TFR zal het bestaande instrumentarium van de AFM zoals opgenomen in de Wwft blijven gelden. Schending van een verplichting uit de TFR kan een CASP op grond van het op 16 december 2024 in het Staatsblad gepubliceerde [Uitvoeringsbesluit](#) MiCAR en TFR3 een boete opleveren met een basisbedrag van EUR 500.000.
- **Wie?** CASPs die onder het bereik van TFR3 vallen.
- **Wanneer?** De Uitvoeringswet TFR3 is op 17 december 2024 in het Staatsblad gepubliceerd. De bedoeling is dat de Uitvoeringswet TFR3 en het Uitvoeringsbesluit MiCAR en TFR3 op 30 december 2024 in werking treden.

EBA Travel Rule richtsnoeren

- **Wat?** Op 4 juli 2024 heeft EBA [richtsnoeren](#) gepubliceerd betreffende informatievereisten uit hoofde van TFR3 (de *Travel Rule Guidelines*). Hierin specificeert EBA met name: (i) de factoren waarmee CASPs rekening dienen te houden bij het vaststellen van procedures om overdrachten van cryptoactiva op te sporen waarbij de vereiste informatie over de ontvanger of verzender ontbreekt en (ii) de maatregelen die CASPs moeten treffen om het risico op witwassen of terrorismefinanciering te beheersen wanneer de vereiste informatie over de ontvanger of verzender ontbreekt of onvolledig is. Specifieke aandacht besteedt EBA aan wat een CASP moet doen bij overdrachten van cryptoactiva van of naar zelf-gehoste wallets.
- **Wie?** CASPs die onder het bereik van TFR3 vallen.
- **Wanneer?** De *Travel Rule Guidelines* zijn vanaf 30 december 2024 van toepassing.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een [voorstel](#) gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*financial data access*: FIDA). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens uit te breiden buiten betaalrekeninggegevens. Op grond van de FIDA-Verordening moeten *data holders* financiële gegevens verstrekken aan *data users*. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) wordt in meer detail ingegaan op FIDA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.
- **Wie?** CASPs.
- **Wanneer?** Het voorstel bevindt zich nog in het Europese wetgevingsproces. De inwerkingtreding wordt eind 2026 verwacht.

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. De wet implementeert de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van e-handelsdiensten. E-handelsdiensten zijn diensten die worden verleend op afstand, via websites en diensten op basis van mobiele apparaten, langs elektronische weg en op individueel verzoek van een consument met het oog op het sluiten

van een consumentenovereenkomst. Hieronder kunnen ook het online verlenen van financiële diensten aan consumenten met betrekking tot cryptoactiva worden verstaan. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.

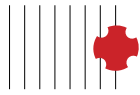
- **Wie?** Marktpartijen die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

Wetsvoorstel rapportageverplichting

- **Wat?** Van 24 oktober tot en met 21 november 2024 liep de internetconsultatie voor de [Wet](#) implementatie EU-richtlijn gegevensuitwisseling cryptoactiva. Met deze wet wordt de Europese DAC8-richtlijn geïmplementeerd. Het doel is om meer transparantie te creëren als het gaat om het bezit van cryptoactiva. Hierdoor kan belastingontwijking en -ontduiking beter worden bestreden. Vanaf 1 januari 2026 is het voor CASPs verplicht om jaarlijks bepaalde gegevens over hun gebruikers te verzamelen, te controleren en te delen met de Belastingdienst. Voor bezitters van cryptoactiva verandert deze wet niets. Zij dienen al aangifte te doen over het saldo van hun cryptobezittingen.
- **Wie?** Alle CASPs.
- **Wanneer?** Per 1 januari 2026.

Kamervragen cryptotoezicht AFM

- **Wat?** Op 2 september 2024 gaf Minister Heijnen [antwoord op Kamervragen](#) over het cryptotoezicht door de AFM. De Kamervragen hadden betrekking op het cryptotoezichtscenario 'minimaal toezicht' en de begrotingsruimte voor het cryptotoezicht voor de AFM voor 2025. De Minister geeft aan dat de AFM cryptotoezichtscenario 'minimaal toezicht' beschouwt als essentieel voor adequaat, risicogestuurd toezicht. De rode draad van de Kamervragen is de zorg dat het scenario 'minimaal toezicht' ontoereikend zal zijn gezien de risico's van de cryptosector. De Minister benadrukt echter het standpunt van de AFM dat de toezichtcapaciteit voldoende is om adequaat risicogestuurd toezicht te houden, waarmee recht wordt gedaan aan de bestaande risico's in de markt. Het 'minimale' scenario betekent niet dat er geen uitvoering kan worden gegeven aan de kernelementen van de MiCAR zoals consumentenbescherming en het

tegengaan van marktmisbruik. In 2025 zal de Minister samen met de AFM de inzet evalueren en kijken of de huidige capaciteit en het toezichtscenario nog passend zijn. Indien uit de evaluatie wordt geconcludeerd dat de capaciteit onvoldoende is, kan de AFM (met toestemming van haar raad van toezicht) de inzet in het cryptotoezicht uitbreiden door gebruik te maken van de post onvoorzien op het kostenkader.

- **Wie?** Uitgevers van cryptoactiva en CASPs.
- **Wanneer?** De Kamervragen gaan over het cryptotoezicht van de AFM in 2025.

IOSCO rapport retailbeleggers in cryptoactiva

- **Wat?** Op 9 oktober 2024 bracht IOSCO haar [definitieve rapport](#) uit betreffende *Investor Education surrounding Crypto-Assets*. Het rapport presenteert bevindingen uit enquêtes en discussies over het gedrag, de demografie en de ervaring van retailbeleggers ten aanzien van cryptoactiva. Het rapport kan nuttige inzichten geven ten aanzien van het marktgedrag van retailbeleggers. Mogelijk zijn deze inzichten relevant voor de afstemming van de dienstverlening.
- **Wie?** CASPs en uitgevers van cryptoactiva.
- **Wanneer?** Het rapport is gebaseerd op enquêtes en discussies uit 2023, maar kan naar de toekomst toe mogelijk relevant zijn om een beter begrip en inzicht te krijgen in het gedrag van retailbeleggers in cryptoactiva.

KAPITAALMARKTEN: UITGEVENDE INSTELLINGEN & CROWDFUNDING

Op de kapitaalmarkt is een groot aantal financiële marktpartijen actief. In zekere zin gaat de Finnius Vooruitblik bijna in het geheel over de kapitaalmarkten. In dit Vooruitblik onderdeel richten wij ons op twee specifieke typen spelers op de kapitaalmarkten: Uitgevende Instellingen en Crowdfundingdienstverleners die onder de Europese Crowdfundingverordening opereren (ECSPs).

Let op: ook het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#) in deze Vooruitblik is voor uitgevende instellingen deels van belang. Onderwerpen die op duurzaamheid betrekking hebben, komen, een enkele uitzondering daargelaten, niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde special. Daarnaast is het voor uitgevende instellingen en crowdfundingdienstverleners nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die deze partijen kunnen raken (zoals ontwikkelingen ten aanzien van de Benchmark Verordening en de Verordening Marktmisbruik). Voor crowdfundingdienstverleners is het van belang ook naar het onderdeel [Integriteit](#) (met betrekking tot de Wwft en sanctieregelgeving) te kijken. Voor uitgevende instellingen is verslaggeving uiteraard ook van groot belang. Dat wordt, op een korte algemene signalering na, niet volledig behandeld in deze Finnius Vooruitblik.

AFM TOEZICHT	90
<hr/>	
Trendzicht 2025	
Aandachtspunten verslaggeving 2024	
Toezicht (niet-)financiële verslaggeving	
Aandachtspunten toepassing ESEF	
Consumentenmonitor: beleggen	
EUROPESE COMMISSIE/ESMA/ESAs	91
<hr/>	
Annual Work Programmes 2025	
Technisch advies prospectusverordening	
Harmonisatie prospectusaansprakelijkheid	
Consultatie wijzigingen Verordening Marktmisbruik	
Toezichtprioriteiten verslaggeving 2024	
Consultatie securitisatie-raamwerk	
ONTWIKKELINGEN WET- EN REGELGEVING (EUROPEES & NATIONAAL)	93
<hr/>	
Wet inzake beursnotering (Listing Act)	
Europese groene obligaties	
Retail Investment Strategy - PRIIPs	
OVERIGE ONTWIKKELINGEN	94
<hr/>	
Toegankelijkheidsvoorschriften	

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

- **Wat?** De AFM heeft op 14 november 2024 haar rapport [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd. Daarin signaleert de AFM de belangrijkste trends en bijbehorende risico's die volgens haar naar verwachting de financiële markten gaan beïnvloeden. Voor dit onderdeel van de Vooruitblik 2025 is in het bijzonder de [verdiepende analyse](#) van de AFM over de Europese Kapitaalmarktenunie relevant. Volgens de AFM is het onder meer van belang dat vaart wordt gemaakt met het realiseren van een krachtige Europese kapitaalmarktenunie, omdat deze nodig is om innovatie duurzame groei en strategische autonomie binnen de EU te bevorderen. Ook signaleert de AFM dat op de kapitaalmarkten hoge verwachtingen bestaan ten aanzien van kunstmatige intelligentie (AI), wat zich onder meer presenteert in hoge waarderingen van AI-gelateerde bedrijven.
- **Wie?** Vooral relevant voor (beursgenoteerde) uitgevende instellingen, maar ook handelsplatformen.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de geïdentificeerde trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar toezichtagenda voor 2025, die de AFM naar verwachting in het begin van 2025 zal publiceren.

Aandachtspunten verslaggeving 2024

- **Wat?** In het [nieuwsbericht](#) van de AFM van 31 oktober 2024 worden beursgenoteerde ondernemingen gevraagd om bij het opstellen van hun verslaggeving over 2024 extra aandacht te besteden aan de recente toezichtprioriteiten van ESMA op dit gebied (meer hierover in onderstaand item 'ESMA's toezichtprioriteiten verslaggeving over 2024'), maar ook duurzaamheid. Vanaf 2024 gelden voor beursgenoteerde ondernemingen namelijk nieuwe eisen ten aanzien van duurzaamheidsverslaggeving, wat voortkomt uit de implementatie van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en de Europese Sustainability Reporting Standards (ESRS). Op 10 december 2024 heeft de AFM hier nog een apart [nieuwsbericht](#) aan gewijd op haar website waarin de nieuwe rapportage onder de CSRD en het opnemen van duurzaamheidsinformatie in prospectussen nog een keer door haar onder de aandacht wordt gebracht.
- **Wie?** Beursgenoteerde uitgevende instellingen, maar ook auditcommissies die toezicht houden op het verslaggevingsproces en accountantsorganisaties die de controle op de verslaggeving uitvoeren.
- **Wanneer?** De AFM zal deze aandachtspunten meenemen in haar toezicht in 2025.

Toezicht (niet-)financiële verslaggeving

- **Wat?** In de Vooruitblik 2024 stonden wij stil bij de Wetgevingsbrief AFM 2023, waarin de AFM onder meer haar wetgevingswens rondom bestuursrechtelijk toezicht op (niet-)financiële verslaggeving opnam. Daarmee wenst de AFM in staat te worden gesteld effectief en efficiënt toezicht uit te oefenen op de naleving van de verslaggevingsregels voor beursgenoteerde uitgevende instellingen, waaronder vanaf 2024 ook duurzaamheidsverslaggeving valt. Aangezien dit wetgevingsverzoek nog niet (volledig) is gerealiseerd, brengt de AFM haar wens in dit verband via Wetgevingsbrief AFM 2024 nog een keer bij het ministerie van Financiën onder de aandacht. De minister van Financiën geeft in haar [kamerbrief](#) aan hiervan inhoudelijk kennis te hebben genomen en het gesprek over de wensen uit de vorige wetgevingsbrieven van de AFM graag met haar voort te zetten.
- **Wie?** Beursgenoteerde uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** Uit de Wetgevingsbrief AFM 2024 maken wij op dat de wetgever van plan zou zijn de Wet toezicht financiële verslaggeving (Wtftv) in lijn te brengen met de relevante ESMA-richtsnoeren. Het is afwachten of dit in 2025 al kan worden gerealiseerd.

Aandachtspunten toepassing ESEF

- **Wat?** De AFM heeft in haar [nieuwsbericht](#) op 17 december 2024 een aantal belangrijke aandachtspunten onder de aandacht gebracht voor de toepassing van het European Single Electronic Format (ESEF). ESEF verplicht beursgenoteerde ondernemingen in de EU om hun jaarlijkse financiële verslagen in een gestandaardiseerd elektronisch formaat te publiceren, waardoor het eenvoudiger wordt om financiële gegevens te kunnen vergelijken. De AFM geeft onder meer aan om juiste markering te waarborgen van feiten en gebruik van taxonomieën, het direct gebruiken van een op HTML-gebaseerd document en het tijdig inspelen op verplichting van ESEF-markeringen in CSRD-duurzaamheidsverslaggeving.
- **Wie?** Beursgenoteerde uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

Consumentenmonitor: beleggen

- **Wat?** De AFM heeft de [Consumentenmonitor](#) uitgevoerd in juli 2024 over het deelonderwerp "beleggen" en deze is op 11 september 2024 gepubliceerd. De Consumentenmonitor gaat ook in op de wijze waarop via crowdfundingdienstverleners wordt belegd, zoals investeringsbedragen per project en aantal crowdfundingprojecten. De AFM raadt beleggers

aan om niet meer dan 10% van hun vrij belegbare vermogen in crowdfundingprojecten te stoppen en dit ook te spreiden over meer projecten.

- **Wie?** Crowdfundingdienstverleners.
- **Wanneer?** Mogelijk dat de AFM haar beleggingssuggestie in de toekomst nog meeneemt in haar toezicht richting crowdfundingdienstverleners.

EUROPESE COMMISSIE/ ESMA/ESAs

Annual Work Programmes 2025

- **Wat?** Op 1 oktober 2024 heeft ESMA haar jaarlijkse toezichtprogramma, [ESMA Annual Work Programme 2025](#), gepubliceerd. In dit document zet ESMA haar toezichtprioriteiten, specifieke aandachtspunten en verwachte output voor 2025 uiteen. Net als vorig jaar maakt ESMA duidelijk dat zij zich zal blijven inzetten voor het bieden van adequate kansen en het beschermen van de belangen van kleine beleggers die willen deelnemen aan de EU-kapitaalmarkten. Daarnaast streeft ESMA ernaar om de EU-kapitaalmarkten effectiever en efficiënter te maken. ESMA zal in 2025 (en verder) ook series van technische normen opstellen en publiceren, onder meer op het gebied van het Europese wetgevingsinitiatief inzake beursnotering (EU Listing Act) en de Verordening Europese groene obligaties (zie voor beide onderdelen ook de aparte items hierna in dit Vooruitblik-onderdeel). Ook de gezamenlijke Europese toezichthouders (ESAs), bestaande uit EBA, ESMA en EIOPA, hebben op 7 oktober 2024 hun gezamenlijke [werkprogramma voor 2025](#) gepubliceerd. De ESAs zullen zich in 2024 onder meer focussen op het leveren van een bijdrage aan het opstellen van technische reguleringsnormen onder de PRIIPs-verordening, maar ook het ontwikkelen van Q&As en andere level 3-regelgeving voor de verdere duiding respectievelijk uitleg van regels onder de PRIIPs-verordening. Ook zullen de ESAs zich richten op het functioneren van het huidige securitisatie-raamwerk en verslag uitbrengen om een eventuele bijdrage te leveren voor nieuwe wetgevingsvoorstellen ter hervorming van de Securitatieverordening.
- **Wie?** Alle uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

Technisch advies prospectusverordening

Als onderdeel van de uitvoering van het Europese wetgevingspakket inzake beursnotering (dat op 8 oktober 2024 is aangenomen) heeft ESMA vanuit de Europese Commissie het verzoek gekregen om

over verschillende onderwerpen technisch advies aan te leveren, onder meer in relatie tot de bestaande Europese Prospectusverordening. Met betrekking tot de prospectusregels heeft dit verzoek van de Europese Commissie kort gezegd betrekking op (i) de inhoud en vorm van het volledige prospectus en (ii) criteria voor het toezicht en de procedures voor de goedkeuring van het prospectus, waaronder de voorgestelde wijzigingen van de Gedelegeerde Prospectusverordening ((EU) 2019/980). Daarnaast is ESMA geconsulteerd in verband met de voorgestelde wijziging van een andere Gedelegeerde Prospectusverordening ((EU) 2019/979 in verband met de introductie van nieuwe typen prospectussen.

Dit heeft vanuit ESMA op 28 oktober 2024 geresulteerd in een [concept technisch advies](#) dat ingaat op verschillende onderdelen onder de Prospectusverordening. Deze is ter consultatie aan de markt voorgelegd. Dit concept technisch advies betreft volgende onderwerpen:

- Het gestandaardiseerde format en de gestandaardiseerde volgorde van het prospectus, het basisprospectus en de definitieve voorwaarden.
- Aanvullende informatievereisten voor effecten zonder aandelenkarakter die worden aangeboden aan het publiek of tot de handel op een gereguleerde markt worden toegelaten en waarvan wordt geadverteerd dat ze ESG-factoren in aanmerking nemen of ESG-doelstellingen nastreven.
- De inhoud van het universele registratiedocument (URD) door het doorvoeren van verschillende wijzigingen in de Gedelegeerde Prospectusverordening inzake goedkeuring en openbaarmaking.
- Criteria voor het toezicht op de volledigheid, begrijpelijkheid en consistentie van de informatie in de prospectussen in de relevante Gedelegeerde prospectusverordening inzake goedkeuring en openbaarmaking.
- Criteria voor de goedkeuring van het prospectus, waaronder de maximale termijn waarbinnen de controle van het prospectus moet zijn afgerond en de bevoegde toezichthouder (in Nederland de AFM) een besluit moet hebben genomen over de (weigering van) goedkeuring van een prospectus en de voorwaarden van mogelijke afwijkingen van deze termijnen.

De consultatieperiode liep tot 31 december 2024 en is dus inmiddels afgesloten. De definitieve versie van ESMA's technisch advies wordt in het tweede kwartaal van 2025 verwacht en gepubliceerd. Op basis van de concepttekst van de te wijzigen Gedelegeerde Prospectusverordening (EU) 2019/979 maken wij op dat het de bedoeling is dat deze wijzigingen op 10 juli 2026 van toepassing worden.

Het concept technisch advies van ESMA is in het bijzonder van belang voor (beursgenoteerde) uitgevende instellingen die op enig moment te maken krijgen met de Prospectusverordening.

Harmonisatie prospectusaansprakelijkheid

- **Wat?** Ook als onderdeel van de uitvoering van het Europese wetgevingspakket inzake beursnotering (dat op 8 oktober 2024 is aangenomen) is ESMA, naast het zojuist besproken concept technisch advies over de prospectusverordening, door de Europese Commissie verzocht een technisch advies aan te leveren over de aansprakelijkheid voor informatie opgenomen in een prospectus (zogenaamde prospectusaansprakelijkheid). Via deze [oproep voor advies](#) vroeg ESMA terugkoppeling van marktdeelnemers krijgen op dit onderdeel, waarmee vervolgens kan worden beoordeeld en geadviseerd of verdere harmonisatie binnen Europa op dit onderdeel moet worden overwogen.
- **Wie?** (Beursgenoteerde) uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** De reactietermijn is op 31 december 2024 afgesloten. De volgende stap is dat ESMA advies aan de Europese Commissie aanlevert, op basis waarvan de Europese Commissie vervolgens uiterlijk op 31 december 2025 een rapport over prospectusaansprakelijkheid zal presenteren aan het Europese Parlement en de Raad. Het valt te verwachten dat vervolgens ook concreet wetgevingsinitiatief volgt.

Consultatie wijzigingen Verordening Marktmissbruik

- **Wat?** Op 12 december 2024 is ESMA een consultatie gestart naar een [concept technisch advies](#) dat zij heeft opgesteld met betrekking tot onder meer voorgestelde wijzigingen onder de Verordening Marktmissbruik als gevolg van het Europese wetgevingspakket inzake Beursnotering. In dit consultatiedocument vraagt ESMA met betrekking tot de Verordening Marktmissbruik onder meer terugkoppeling over niet-limitatieve lijsten die betrekking hebben op (i) het langdurige proces en het relevante moment van openbaarmaking van de relevante voorwetenschap en (ii) voorbeelden waarbij er een contrast bestaat tussen de uit te stellen voorwetenschap en de laatste openbare aankondiging van de uitgevende instelling.
- **Wie?** Uitgevende instellingen waarvan de effecten zijn toegelaten tot een handelsplatform.
- **Wanneer?** De consultatieperiode eindigt 13 februari 2025 en ESMA zal uiterlijk 30 april 2025

haar definitieve technisch advies uitbrengen. Vervolgens zal het eindrapport van ESMA aan de Europese Commissie worden voorgelegd en worden meegenomen in het verdere wetgevingsproces tot wijzigingen van de Verordening Marktmissbruik.

Toezichtprioriteiten verslaggeving 2024

- **Wat?** ESMA heeft op 24 oktober 2024 een [verklaring](#) gepubliceerd waarin zij de Europese gemeenschappelijke handhavingsprioriteiten uiteenzet voor de financiële jaarverslagen over 2024 van uitgevende instellingen waarvan de effecten zijn toegelaten tot de handel op gereguleerde markten binnen de EER. In de verklaring vermeldt ESMA de drie toezichtprioriteiten, die kort samengevat neerkomen op het volgende:
 - Duurzaamheid: materialiteitsoverwegingen, reikwijdte & structuur en artikel 8 Taxonomieverordening toelichtingen.
 - Financiële verslaggeving: liquiditeitsoverwegingen (inclusief nieuwe regelgeving over leveranciersfinancieringsregelingen en convenanten) en waarderingsgrondslagen, oordelen & belangrijke schattingen.
 - De juiste toepassing van het European Single Electronic Format (ESEF).ESMA zal in samenwerking met de nationale toezichthouders, in Nederland de AFM, bijzondere aandacht besteden aan deze prioriteiten bij het onderzoeken en handhaven van de rapportageverplichtingen.
- **Wie?** Beursgenoteerde uitgevende instellingen.
- **Wanneer?** 2025.

Consultatie securitisatie-raamwerk

- **Wat?** Op 9 oktober 2024 publiceerde de Europese Commissie een [consultatie](#) om de effectiviteit van het huidige Europese securitisatieraamwerk te beoordelen. Dit na verschillende oproepen, onder meer door de Europese Raad en de Eurogroep. De Europese Commissie wil van belanghebbenden input verzamelen over dit huidige securitisatieraamwerk om het wetgevingsvoorstel te onderbouwen dat in de zomer van 2025 wordt verwacht. Deze consultatie van de Europese Commissie heeft betrekking op een breed scala aan onderwerpen, onder meer de reikwijdte van de Securitatieverordening, transparantievereisten, toezicht, het STS-standaard, securitisatieplatform en prudentiële vereisten.
- **Wie?** Onder meer *originators* die securitisatietransacties initiëren.
- **Wanneer?** 2025 en verder.

ONTWIKKELINGEN WET- EN REGELGEVING (EUROPEES & NATIONAAL)

Wet inzake beursnotering (Listing Act)

De Wet inzake beursnotering ([Listing Act](#)) is een wetgevingspakket dat op 7 december 2022 door de Europese Commissie is gepubliceerd. Op 8 oktober 2024 kondigde de Europese Raad aan dat de Wet inzake beursnotering is aangenomen. Dit nieuwe wetsinitiatief beoogt, kort samengevat, de notering van aandelen en effecten zonder aandelenkarakter op de publieke markten in de EU aantrekkelijker te maken voor bedrijven, in het bijzonder voor het MKB, onder andere door het vereenvoudigen van noteringsvereisten.

De Wet inzake beursnotering brengt substantiële wijzigingen aan in (i) primair de Prospectusverordening, (ii) de Verordening Marktmissbruik (MAR) en (iii) de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten (MiFID II) en (iv) de Verordening betreffende markten in financiële instrumenten (MiFIR). Het wetgevingspakket bestaat uit één verordening en twee richtlijnen:

- [Verordening \(\(EU\) 2024/2809\)](#): deze verordening zal in het bijzonder de Prospectusverordening op verschillende onderdelen wijzigingen en op enkele onderdelen ook de Verordening Marktmissbruik en MiFIR-verordening.
- [Richtlijn \(\(EU\) 2024/2810\)](#): deze richtlijn bevat regels voor aandelen met meervoudig stemrecht in ondernemingen die om toelating van hun aandelen tot de handel op een multilaterale handelsfaciliteit verzoeken (MTFs), waaronder mkb-groeimarkten.
- [Richtlijn \(\(EU\) 2024/2811\)](#): deze richtlijn wijzigt de MiFID II-richtlijn met als doel de publieke kapitaalmarkten in de Europese Unie aantrekkelijker te maken voor ondernemingen en de toegang tot kapitaal voor het MKB makkelijker te maken.

Enkele in het oog springende wijzigingen onder de Wet inzake beursnotering worden hierna toegelicht:

- Onder de [Prospectusverordening](#) zal het bestaande EU-groei-prospectus, dat in de oorspronkelijke versie van de Prospectusverordening is geïntroduceerd, worden vervangen door het zogenaamde 'EU-groei-uitgifteprospectus'. Met deze vernieuwing wordt beoogd het lichtere prospectusregime nog aantrekkelijker te maken. Ook zullen de vrijstellingen op de prospectusplicht rondom secundaire uitgiften van effecten worden verbreed.

Daarnaast zullen de huidige vrijstellingsdrempels (op dit moment gelegen tussen EUR 1 miljoen en EUR 8 miljoen) voor het publiceren van een prospectus in de Prospectusverordening worden verhoogd naar maximaal EUR 12 miljoen. In aanvulling hierop zal lidstaten de mogelijkheid worden geboden in plaats daarvan ook een lagere drempel van EUR 5 miljoen toe te passen. Deze vrijstelling (ook wel aangeduid als de <EUR 5 miljoen vrijstelling) is door de Nederlandse wetgever op dit moment verder uitgewerkt en verankerd in de Vrijstellingsregeling Wft. Het is onze inschatting dat deze huidige <EUR 5 miljoen vrijstelling op enig moment wordt aangepast als gevolg van betreffende toekomstige wijzigingen onder de Prospectusverordening, waarbij wij in het bijzonder nieuwsgierig zijn of de bestaande vrijstellingsdrempel van <EUR 5 miljoen door de Nederlandse wetgever zal worden verhoogd.

- Ook in de [Verordening Marktmissbruik](#) zullen verschillende wijzigingen worden aangebracht. Deze wijzigingen zullen onder meer betrekking hebben op openbaarmakingsverplichtingen en het uitstel daarvan in bepaalde specifieke gevallen, maar ook op in het regime voor "personen met een leidinggevende verantwoordelijkheid". Voor dergelijke personen zal de drempel voor kennisgeving met betrekking tot transacties die voor eigen rekening worden verricht worden verhoogd van EUR 5.000 naar EUR 20.000 per jaar, met een mogelijkheid voor de nationale bevoegde autoriteiten om deze te verlagen tot EUR 10.000.
- De wijzigingen onder [MiFID II](#) zullen onder meer betrekking hebben op research en bijbehorende betalingsmogelijkheden, met als doel om de markt voor research nieuw leven in te blazen en ervoor te zorgen dat onderzoek naar midden- en kleinbedrijven voldoende aandacht krijgt.

De Wet inzake beursnotering is in het bijzonder van belang voor (beursgenoteerde) uitgevende instellingen, maar ook beleggingsondernemingen die een MTF exploiteren en beleggingsondernemingen die research fabriceren, gebruiken of ter beschikking stellen.

De verordening zal getrapd van toepassing worden in 2026. De lidstaten hebben 18 maanden de tijd om de richtlijn tot wijziging van de richtlijn betreffende markten voor financiële instrumenten om te zetten in nationale wetgeving en twee jaar om de richtlijn betreffende aandelen met meervoudig stemrecht om te zetten, wat betekent dat deze richtlijnen respectievelijk op 5 juni 2026 en 5 december 2026 in nationale wetgeving moeten zijn geïmplementeerd

Europese groene obligaties

- **Wat?** Op 23 oktober 2023 heeft de Europese Raad de [verordening](#) tot vaststelling van een Europese norm voor groene obligaties ((EU) 2023/2631) aangenomen, de *European Green Bond Standard (EuGBS)*. Deze verordening voor groene obligaties bevat uniforme vereisten voor instellingen die ecologisch duurzame obligaties willen uitgeven met het label 'Europese groene obligaties'. Externe beoordelaars die EuGB's willen beoordelen dienen eerst een kennisgeving bij ESMA te doen en specifieke informatie aan te leveren. Daarnaast zal naar verwachting in de eerste helft van 2025 ook nog een pakket aan level-2 regelgeving onder de verordening voor groene obligaties aan de markt ter consultatie worden voorgelegd. Op 19 december 2024 is het Nederlandse [wetsvoorstel](#) voor de Uitvoeringswet verordening Europese groene obligaties aangenomen. Onder deze Uitvoeringswet worden enkele bepalingen aan de Wft toegevoegd, zoals artikel 1:77o Wft, die de bevoegde toezichthouder onder andere de mogelijkheid bieden om een aanbieding of toelating tot de handel op een gereguleerde markt van Europese groene obligaties (en reclame-uitingen in dat verband) voor een bepaalde periode te schorsen of te verbieden. Zie ook het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#) voor meer over de EuGBS.
- **Wie?** Uitgevende instellingen die groene obligaties willen aanbieden of tot de handel op een gereguleerde markt willen toelaten, externe beoordelaars van groene obligaties.
- **Wanneer?** De Verordening Europese groene obligaties is op 21 december 2024 in werking getreden. Onder deze verordening geldt tot 21 juni 2026 een overgangperiode voor ondernemingen die externe beoordelingsdiensten verlenen voor groene EU-obligaties. De Nederlandse Uitvoeringswet verordening Europese groene obligaties moet nog in werking treden op een bij Koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Wij verwachten dat dit begin 2025 zal zijn.

Retail Investment Strategy – PRIIPs

- **Wat?** Als onderdeel van de Retail Investment Strategy Package zoals op 24 mei 2023 bekendgemaakt, heeft de Europese Commissie [wijzigingen aan de PRIIPs-verordening](#) voorgesteld. De wijzigingen betreffen onder andere i) de invoering van de nieuwe paragraaf 'Beknopt productoverzicht' in het essentiële-informatiedocument oftewel Key Information Document (KID), ii) het schrappen van de 'begrijpelijkheids waarschuwing' uit het KID, iii) de invoering van een nieuwe duurzaamheidsparagraaf in het KID en iv) de vereenvoudiging en modernisering van de bepalingen over het verstrekken van de KID.

- **Wie?** Uitgevende instellingen die een Essentiële Informatie Document moeten opstellen, bijvoorbeeld omdat zij certificaten of converteerbare aandelen uitgeven.
- **Wanneer?** Het Europees Parlement heeft op 11 april 2024 zijn [positie](#) bepaald. De Raad heeft dat op 7 juni 2024 [gedaan](#). Vervolgens zijn de onderhandelingen tussen het Europees Parlement en de Raad opgestart. In het voorstel van de Europese Commissie en de positie van het Europees Parlement tot wijziging van de PRIIPs-verordening is bepaald dat achttien maanden na inwerkingtreding van de gewijzigde PRIIPs-verordening, de wijzigingen rechtstreeks van toepassing worden in alle EU-lidstaten. De Raad stelt echter een termijn van 24 maanden voor.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. De wet implementeert de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van e-handelsdiensten. E-handelsdiensten zijn diensten die worden verleend op afstand, via websites en diensten op basis van mobiele apparaten, langs elektronische weg en op individueel verzoek van een consument met het oog op het sluiten van een consumentenovereenkomst. Hieronder kunnen ook worden verstaan het aanbieden van effecten aan retail- of professionele beleggers die kwalificeren als consumenten of het aanbieden van crowdfundingovereenkomsten aan consumenten. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.
- **Wie?** Uitgevende instellingen en crowdfundingdienstverleners die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

KREDIETVERSTREKKERS

In dit deel komen belangrijke ontwikkelingen voor aanbieders van consumentenkrediet (hypothecair en consumptief krediet) aan de orde die spelen in 2025. Wanneer deze kredietverstrekkers tevens aanvullende diensten verlenen, zoals adviseren over krediet of bemiddelen bij het afsluiten van een verzekeringsproduct, raden wij aan de onderdelen in deze Vooruitblik te raadplegen die daarop betrekking hebben ([Financiële Dienstverleners](#)). Verder is het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) voor kredietverstrekkers het lezen waard, omdat daarin algemene ontwikkelingen op bijvoorbeeld het gebied van toezicht en handhaving worden besproken, die ook voor kredietverstrekkers van belang zijn.

Daarnaast zijn voor kredietverstrekkers met een vergunning als [Bank](#), [Verzekeraar](#), [Betaaldienstverlener](#) of [Beleggingsonderneming](#), de desbetreffende onderdelen van deze Vooruitblik uiteraard ook relevant. Verder is ook het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) relevant voor kredietverstrekkers en tot slot wijzen we op het onderdeel [DORA & AI](#), dat voor vrijwel elke marktpartij relevante onderdelen bevat.

AFM TOEZICHT 96

- Trendzicht 2025
- Klantbelang centraal & compliancefunctie
- Principes changemanagementproces
- Leidraad PARP scenarioanalyses
- Vergunningplicht koopoptie zonnepanelen
- Beleidsregel informatieverstrekking

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING 97

- Richtlijn consumentenkrediet
- Richtlijn hypothecair krediet
- Maximale kredietvergoeding verlaagd naar 14%
- Verlaging drempel verificatieplicht

NIEUWE WET- EN REGELGEVING 98

- Wet stelsel kredietregistratie
- Implementatiewet kredietsservicers en -kopers
- Wet kwaliteit incassodienstverlening
- Gebouwgebonden financiering
- Toezihtondersteunende rapportage
- Toegankelijkheidsvoorschriften

OVERIGE ONTWIKKELINGEN 100

- BNPL aanbieders varia
- Gedragscode Consumptief Krediet
- Informatie kredietwaardigheidstoets
- Regulering private lease?

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

Op 14 november 2024 heeft de AFM [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd, waarin de AFM ingaat op de belangrijkste trends en bijbehorende risico's in de financiële sector. Voor kredietverstrekkers legt de AFM de nadruk op onder meer:

- **Financiële kwetsbaarheid.** De AFM signaleert een toenemend risico op financiële kwetsbaarheid bij Nederlandse huishoudens als gevolg van de ontwikkelingen in demografie, de economie en financiële markten. Bij Trendzicht 2025 heeft de AFM een [analyserapport](#) "Consumptief krediet en financiële kwetsbaarheid" met [technische bijlage](#) gepubliceerd. In de analyse deelt zij inzichten over de consumptief-kredietmarkt en gesignaleerde betalingsproblemen bij huishoudens. De AFM deelt ook aanbevelingen over hoe om te gaan met betalingsrisico's, (legacy) kredieten met betalingsproblematiek en vroeg-signalering.
- **Overkreditering.** Overkreditering blijft een risico in de consumentenmarkt, met name door een stapeling van kredietproducten en een waterbedeffect naar alternatieve en minder gereguleerde en risicovollere producten. Ook een daling van de woningwaarde door klimaatrisico's kan leiden tot overkreditering.
- **AI.** De markt maakt toenemend gebruik van AI-modellen en -toepassingen bij onder meer kredietacceptatie, fraudedetectie en klantcontact. Fouten in geautomatiseerde processen, verkeerd gebruik van brondata en gebrekkige datakwaliteit kunnen voor klanten nadelige gevolgen hebben, zoals uitsluiting, overkreditering of het afsluiten van niet passende financiële producten. Bovendien vergroot digitalisering het risico op fraude, wat waakzaamheid vereist van zowel financieel dienstverleners als consumenten. Voor meer informatie over gebruik van AI en de AI-Verordening, verwijzen wij naar [DORA & AI](#).
- **Hypotheekfraude.** Bij hypotheekfraude worden voornamelijk loonstroken, jaaropgaven of werkgevers verklaringen vervalst en gebruikt bij de aanvraag van een hypotheek. Hoewel hypotheekfraude geen nieuw fenomeen is, is er sprake van een zorgelijke ontwikkeling in de (georganiseerde) samenwerkingen die financieel dienstverleners aangaan om crimineel gedrag te faciliteren. De AFM is bijzonder waakzaam op hypotheekfraude.

De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2025, die begin 2025 door de AFM zal worden gepubliceerd.

Klantbelang centraal & compliancefunctie

- **Wat?** Op 24 oktober 2024 heeft de AFM haar [rapport](#) "Sector in beeld Financieel dienstverleners 2024" gepubliceerd. In dit rapport deelt de AFM data op basis van de marktmonitor adviseurs en bemiddelaars (MMAB) en ontwikkelingen uit de markt die risicovol kunnen zijn voor klanten. In het rapport beschrijft de AFM haar verwachting ten aanzien van de inrichting van de borging van het klantbelang en de compliancefunctie. Voor een uitgebreide bespreking van de verwachtingen van de AFM verwijzen wij naar het onderdeel Financiële dienstverleners.
- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** De AFM doet op dit moment onderzoek naar deze onderwerpen. Kredietverstrekkers kunnen hun voordeel doen met de uitgesproken verwachtingen van de AFM.

Principes changemanagementproces

- **Wat?** Op 3 juli 2024 heeft de AFM [tien principes](#) en enkele good practices voor ondersteuning changemanagementproces kredietverstrekking gepubliceerd. Het document bevat ook voorbeelden van incidenten. De AFM verwacht van kredietaanbieders dat zij aan de hand van deze principes hun huidige changemanagementproces reviewen, om te bepalen of dit proces voldoet aan de verwachtingen van de AFM. De AFM heeft op basis van onderzoek namelijk vastgesteld dat changemanagementprocessen in de markt niet effectief genoeg zijn. Er ontstaan te vaak fouten in de geautomatiseerde processen en de IT-omgeving wanneer wijzigingen worden doorgevoerd. Ineffectief changemanagement vergroot het risico op schending van de consumentenbescherming, zoals het voorkomen van overkreditering.
- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Per direct. Met het oog op de gesignaleerde risico's in Trendzicht 2025, verwachten wij dat de review en implementatie van (verbeterd) changemanagement de aandacht zal houden van de AFM.

Leidraad PARP scenarioanalyses

- **Wat?** Op 3 december 2024 heeft de AFM de [leidraad PARP](#) "scenarioanalyses vanuit klantperspectief" gepubliceerd. Uit onderzoeken bleek dat financiële ondernemingen zoekende zijn bij het zorgvuldig inrichten en uitvoeren van relevante scenarioanalyses tijdens de PARP. De AFM biedt in de leidraad handvatten hiervoor.
- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Per direct: de AFM verwacht dat de

handvatten uit deze leidraad ondernemingen verder in staat stellen om kwalitatief goede scenarioanalyses uit te voeren.

Vergunningplicht koopoptie zonnepanelen

- **Wat?** Op 13 augustus 2024 publiceerde de AFM een [nieuwsbericht](#) waarin zij bedrijven die zonnepanelen aan consumenten verhuren met een koopoptie in bepaalde gevallen een vergunning voor het aanbieden van krediet nodig hebben. Daarvan is sprake als de huur met koopoptie feitelijk huurkoop of financial lease blijkt; deze producten worden beschouwd als verschijningsvormen van consumptief krediet. In zulke gevallen gelden ook aanvullende verplichtingen. Verhuurders van zonnepanelen met een koopoptie dienen te beoordelen of hun constructie niet (onbedoeld) het aanbieden van krediet behelst.
- **Wie?** Verhuurders van zonnepanelen die een koopoptie aanbieden.
- **Wanneer?** Per direct. We verwachten dat de AFM in 2025 zal nagaan in hoeverre de markt gevolg heeft gegeven aan haar alert over deze vergunningplicht.

Beleidsregel informatieverstrekking

- **Wat?** Op 30 september 2024 publiceerde de AFM de herziene [Beleidsregel informatieverstrekking](#). Hierin geeft de AFM onder andere nadere regels over de verantwoordelijkheid van de kredietverstrekker bij het gebruik van “affiliate marketing” en nieuwe voorbeelden van misleidende informatie. Hoewel de beleidsregel al van toepassing is, dient dit de doorlopende aandacht van kredietverstrekkers te hebben.
- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Per direct. Affiliate marketing lijkt met name steeds meer op de radar van de AFM te staan. Dat is wat ons betreft dus een aandachtspunt bij samenwerking met anderen in 2025.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Richtlijn consumentenkrediet

De [herziene Richtlijn consumentenkrediet](#) is op 19 november 2023 in werking getreden. De Richtlijn bevat wijzigingen met grote impact. Het toepassingsbereik ten opzichte van de oude richtlijn is verruimd en de regels over de

kredietwaardigheidstoets verduidelijkt en aangevuld. Anders dan de oude richtlijn, is de nieuwe Richtlijn bijvoorbeeld van toepassing op bepaalde kredietovereenkomsten waarbij het krediet binnen drie maanden moet worden terugbetaald en slechts onbetekenende kosten worden aangerekend (*buy now, pay later*). Het gaat dan om BNPL dienstverlening waarbij een derde partij het krediet aanbiedt, en dus niet de handelaar of de leverancier zelf.

De lidstaten hebben de optie om te kiezen voor een soort ‘light-regime’ voor de hierboven benoemde kredietvormen. Het betreft de optie om een aantal bepalingen van de Richtlijn (te weten: met betrekking tot de precontractuele informatie en reclame-eisen) niet van toepassing te verklaren op deze BNPL-dienstverlening.

Verder probeert de herziene richtlijn ervoor te zorgen dat het aanbieden van de precontractuele informatie aan consumenten op een meer doeltreffende manier gebeurt dan nu het geval is. De SECCI of het ESIC (Europese standaardinformatie inzake consumentenkrediet) moet worden verstrekt aan de consument “geruime tijd voordat de consument door een kredietovereenkomst of -aanbieding gebonden is”, ook als er sprake is van een overeenkomst op afstand. Het begrip ‘geruime tijd’ heeft in het verleden voor aardig wat lagere jurisprudentie gezorgd in het kader van de ambtshalve toetsing van consumentenkredietovereenkomsten. De Richtlijn verduidelijkt het begrip, door te bepalen dat de precontractuele informatie ten minste één dag voordat de consument door een overeenkomst of aanbieding is gebonden, moet worden verstrekt. Is dit minder dan één dag, dan moet de consument worden herinnerd aan de mogelijkheid om de overeenkomst te herroepen. Deze herinnering moet worden verstrekt tussen één en zeven dagen na de sluiting van de overeenkomst of de indiening van het bindende kredietaanbod door de consument. Ook valt op dat koppelverkoop in beginsel verboden wordt. Gebundelde verkoop is wel toegestaan.

Lidstaten dienen uiterlijk op 20 november 2025 de Richtlijn te hebben geïmplementeerd in de nationale wetgeving. De nieuwe regels zijn vanaf 20 november 2026 van toepassing.

Het oude kabinet heeft op 25 april 2024 per [brief](#) aangegeven dat voortvarend aan de slag is gegaan met de omzetting van de herziene richtlijn in nationaal recht. De AFM [verwacht](#) dat begin 2025 de consultatie van de Wet implementatie herziene richtlijn consumentenkrediet wordt geopend.

Richtlijn hypothecair krediet

- **Wat?** De Europese Commissie werkt aan een herziening van de Richtlijn hypothecair krediet. Daarbij wordt

nagegaan hoe: i) de consument vereenvoudigde, tijdige en relevante informatie kan krijgen, ii) de regels aan de digitale omgeving kunnen worden aangepast en iii) het voor consumenten makkelijker kan worden gemaakt om een hypothecaire lening te krijgen voor een woning in een ander EU-land.

- **Wie?** Verstrekkers van hypotheccair krediet.
- **Wanneer?** De verwachting was dat de Europese Commissie een voorstel voor een nieuwe richtlijn zou publiceren in het eerste kwartaal van 2024. Dit is echter niet gebeurd en het is nu onduidelijk wanneer de nieuwe richtlijn wel zal worden gepubliceerd.

Maximale kredietvergoeding verlaagd naar 14%

- **Wat?** Per 1 januari 2025 is een [verlaging van de wettelijke rente](#) van 7% naar 6% ingegaan. Dit heeft tot gevolg dat de maximale kredietvergoeding die op jaarbasis in rekening mag worden gebracht niet langer 15% bedraagt, maar 14%. Dat volgt uit het Besluit kredietvergoeding, waarin is bepaald dat de ten hoogste toegelaten kredietvergoeding moet worden berekend door de wettelijke rente te verhogen met 8%. De verlaging van de wettelijke rente hangt samen met een verlaging door de Europese Centrale Bank (ECB) van de [basisherfinancieringsrente](#). Halfjaarlijks (per 1 januari en per 1 juli) wordt de wettelijke rente vastgesteld door op de peildatum (ultimo oktober respectievelijk ultimo april) te bekijken hoe hoog de basisherfinancieringsrente van de ECB is en, afhankelijk daarvan, de wettelijke rente te verhogen of verlagen. Als de basisherfinancieringsrente nog verder daalt, dan zal, in principe, de wettelijke rente ook verder dalen per 1 juli 2025, namelijk bij een verschil van meer dan 1%-punt tussen de geldende wettelijke rente en de rente die op dat moment zou gelden. De volgende peildatum is ultimo april 2025.
- **Wie?** Aanbieders van consumptief krediet.
- **Wanneer?** De verhoging is op 1 januari 2025 in werking getreden.

Verlaging drempel verificatieplicht

- **Wat?** Op dit moment zijn kredietverstrekkers verplicht om, ter voorkoming van overkreditering, bij een krediet van meer dan €1.000 over voldoende, schriftelijke of op een andere duurzame drager vastgelegde, informatie te beschikken met betrekking tot de financiële positie van de consument, zoals een loonstrook en bankafschriften ter staving van de gegevens over inkomsten en lasten. Dit wordt de verificatieplicht genoemd. Mondelinge informatie

over de financiële situatie van de consument is niet voldoende. De minister is voornemens dat bedrag te verlagen naar €250 ter bescherming van consumenten bij kleine kredieten. Dat voornemen was er al begin 2021, maar blijkens een [Kamerbrief](#) wilde het (toenmalige) kabinet eerst de herziening van de Richtlijn consumentenkrediet afwachten en verdere besluitvorming pas voortzetten wanneer de herziening was afgerond. Op 27 juni 2024 heeft de Minister van Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen het [eindrapport](#) van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) "Problematische schulden" naar de Tweede Kamer gestuurd. Het IBO oordeelt dat in de [bijlagen](#) van het eindrapport dat zij een verlaging van de drempel voor de verificatieplicht naar €250 als doeltreffend beschouwt. Op 11 oktober 2024 heeft het huidige kabinet in reactie op het IBO [aangegeven](#) dat zij zullen kijken naar de verlaging van de drempel bij de implementatie van de herziene Richtlijn consumentenkrediet.

- **Wie?** Kredietverstrekkers die krediet aanbieden tussen de €250 en €1.000.
- **Wanneer?** De besluitvorming over de verlaging hangt samen met de herziening van de Richtlijn consumentenkrediet.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Wet stelsel kredietregistratie

- **Wat?** Op 21 juni 2023 is het voorstel voor de [Wet stelsel kredietregistratie](#) ter consultatie gepubliceerd. Aanbieders van krediet aan consumenten zijn wettelijke verplicht om deel te nemen aan een stelsel van kredietregistratie. Op dit moment is er in Nederland één stelsel van kredietregistratie, ondergebracht bij de private stichting Bureau Kredietregistratie (BKR). Het conceptwetsvoorstel geeft wettelijke waarborgen voor de huidige praktijk van kredietregistratie, door van het beheer van het kredietregister een wettelijke taak te maken. Dit beheer wordt dan ook belegd bij het BKR. Het conceptwetsvoorstel heeft onder andere impact op de mogelijkheden van consumenten om het BKR te verzoeken haar gegevens te verwijderen uit het kredietregister op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Het is nog onbekend wanneer het wetsvoorstel wordt gepubliceerd. Voor het bepalen van de datum van inwerkingtreding zal de wetgever overleggen met het BKR en kredietverstrekkers, om te bepalen hoeveel implementatietijd nodig is.

Implementatiewet kredietsevicers en -kopers

- **Wat?** Op 24 november 2021 is de [Richtlijn inzake kredietsevicers en kredietkopers](#) gepubliceerd. Deze richtlijn standaardiseert de regels voor sevicers en kopers van krediet in de Europese Unie en faciliteert de verkoop van niet-renderende leningen (of *non-performing loans*, NPLs). Wanneer aanbieders worden geconfronteerd met een grote opeenhoping van NPLs en niet over het personeel of de deskundigheid beschikken om die naar behoren te seviceren, moeten zij in staat zijn de sevicing van die leningen aan een gespecialiseerde kredietsevicer uit te besteden of de kredietovereenkomst over te dragen aan een kredietkoper met de nodige risicobereidheid en deskundigheid om die te beheren. Partijen die een NPL seviceren en geen bank, kredietaanbieder of beheerder van een beleggingsinstelling (*abi/icbe*) zijn, zullen een vergunning van de AFM moeten krijgen als kredietsevicer. Op 29 november 2024 is de [implementatiewet](#) van de richtlijn naar de Tweede Kamer gestuurd. Wij hebben een [blog](#) over het geconsulteerde voorstel geschreven, waarin wij de belangrijkste wijzigingen bespreken.
- **Wie?** Kopers van krediet die na koop kwalificeren als aanbieder.
- **Wanneer?** De richtlijn moest op 29 december 2023 zijn geïmplementeerd. Die deadline is niet gehaald. Naar verwachting zal de implementatiewet in 2025 in werking treden. Het implementatiebesluit wordt nog voorbereid.

Wet kwaliteit incassodienstverlening

- **Wat?** Op 1 april 2024 is de Wet kwaliteit incassodienstverlening in werking getreden. De wet moet de kwaliteit van de buitengerechtelijke incassodienstverlening verbeteren. Incassobureaus en opkopers van vorderingen moeten voldoen aan verschillende kwaliteitseisen. Er is een registratieplicht en een systeem van toezicht en handhaving door de Inspectie JenV. Dit systeem komt boven op het eventuele toezicht door de AFM. De wet is van toepassing op het verrichten of verlenen van "buitengerechtelijke incassowerkzaamheden". Voor meer informatie verwijzen wij graag naar een [tijdschriftartikel](#) met een uitgebreide bespreking door een van onze collega's. De wet is ook relevant voor kredietverstrekkers die kredietvorderingen van derden hebben overgenomen, met inbegrip van BNPL aanbieders. Voor meer informatie over deze wet en de laatste ontwikkelingen verwijzen wij naar het onderdeel [Financiële dienstverleners](#).
- **Wie?** Kredietaanbieders die kredietvorderingen van

derden hebben overgenomen, met inbegrip van BNPL aanbieders. De wet ziet namelijk op het incasseren van gelden voor derden.

- **Wanneer?** De wet is op 1 april 2024 in werking getreden. De verwachting is dat de Inspectie JenV zich in 2025 ook (meer) zal richten op de niet-traditionele incassodienstverleners die onder de wet vallen.

Gebouwgebonden financiering

- **Wat?** Op 18 november 2022 verklaarde het voormalige kabinet in een [Kamerbrief](#) dat een wetsvoorstel zou worden uitgewerkt voor gebouwgebonden financierings- en ontzorgingsconcepten voor verduurzaming van de woning. Bij gebouwgebonden financiering zijn de bijbehorende verplichtingen gekoppeld aan de woning in plaats van de persoon. Zulke financiering zorgt ervoor dat degene die de vruchten plukt van verduurzaming ook de bijbehorende financieringslast draaft. Wetgeving hieromtrent kan leiden tot verbetering van het productaanbod, ontwikkeling van de markt en betere consumentenbescherming. Het voormalige kabinet verwachtte dat het wetsvoorstel in 2025 in werking kan treden. Op 31 mei 2024 heeft de oud-minister van Binnenlandse Zaken naar aanleiding van [Kamervragen](#) aangegeven dat de onderbouwing van de mogelijkheden nog gaande was en dat aanvullende ambtenarencapaciteit is ingezet om het wetsvoorstel te vormgeven. Hoewel het nieuwe kabinet zich niet over dit initiatief heeft uitgelaten, is het onderwerp wel opgenomen in de [begroting](#) voor 2025 van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.
- **Wie?** Aanbieders van hypotheckair krediet en verduurzamingsfinancieringen.
- **Wanneer?** Het is onduidelijk of inwerkingtreding van het wetsvoorstel in 2025 realistisch is. Volgens de begroting van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening zou de Tweede Kamer in het derde kwartaal van 2024 worden geïnformeerd over de voortgang. Dat is echter niet gebeurd.

Toezichtondersteunende rapportage

- **Wat?** Op 17 mei 2024 is de [consultatieversie](#) van de Wet toezichtondersteunende rapportage AFM gepubliceerd. Deze wet geeft de AFM mogelijkheid om onder meer aan kredietverstrekkers rapportageverplichtingen op te leggen ten behoeve van het risicogestuurd toezicht. De consultatie heeft nogal wat ophef veroorzaakt in de markt en kritiek ontvangen van deskundigen, omdat het voorstel de AFM een vergaande bevoegdheid geeft om rapportageverplichtingen op te leggen. Op dit moment

is onduidelijk of en, zo ja, hoe opvolging wordt gegeven aan deze consultatie.

- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Het is nog onduidelijk in hoeverre een (al dan niet gewijzigd) wetsvoorstel wordt gepubliceerd.

Toegankelijkheidsvoorschriften

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. Op 4 juli 2024 is het [Implementatiebesluit](#) toegankelijkheidsvoorschriften bankdiensten gepubliceerd. De wet en het besluit implementeren de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van bankdiensten aan consumenten. Onder bankdiensten aan consumenten wordt ook het aangaan van overeenkomsten in consumptief of hypothecair krediet verstaan. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun diensten en producten toegankelijk(er) moeten maken. Voor bankdiensten geldt in het bijzonder de verplichting om toegankelijkheidsinformatie op taalniveau B2 beschikbaar te stellen. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.
- **Wie?** Kredietverstrekkers die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

BNPL aanbieders varia

Voor BNPL aanbieders zijn het roerige tijden. Naast de voorbereiding op regulering als gevolg van de herziene Richtlijn consumentenkrediet, is in 2023 door de sector in overleg met de AFM een eigen Gedragscode gelanceerd. Wij hebben begrepen dat deze Gedragscode, mede ter voorbereiding op de regulering onder de richtlijn verder wordt aangescherpt en dat daarover een constante dialoog met de AFM plaatsvindt. Dat heeft bijvoorbeeld geresulteerd in het invoeren van strengere verplichte leeftijdsverificatie door aanbieders per 1 juni 2024, wat ertoe moet leiden dat minderjarigen geen toegang meer krijgen tot BNPL diensten. De AFM had in april 2024 ook om een dergelijke aanpak [gevraagd](#). Intussen heeft de Tweede Kamer aandacht voor BNPL in fysieke winkels en lijkt de politieke inzet vooral nog te zijn deze optie te

weren. Hoe dit zich daadwerkelijk ontwikkelt, valt nog te bezien, nu de beantwoording van de laatste Kamervragen hierover is [aangehouden](#) tot interdepartementaal overleg hierover heeft kunnen plaatsvinden.

Verder heeft het Europese Hof van Justitie [antwoord gegeven](#) op de prejudiciële vragen die de Hoge Raad heeft gesteld om te kunnen bepalen of BNPL aanbieders op dit moment al dan niet terecht gebruik maken van de uitzondering op de vergunningplicht voor kredieten zonder rente en met slechts onbetekenende kosten.¹ Door deze uitspraak is nu duidelijk dat niet-nakomingskosten in beginsel niet worden beschouwd als rente en/of andere kosten die relevant zijn voor de toepassing van de uitzondering. Dit is slechts anders als de aanbieder, om economisch voordeel te krijgen, bij het sluiten van de overeenkomst er op anticipeert dat de consument de betalingsverplichting niet na zal komen. Dit is in lijn met de lijn die de Advocaat-Generaal ook in haar advies aan de Hoge Raad had gekozen. Het is nu eerst aan de Hoge Raad en vervolgens (indien en voor zover nodig) aan de feitenrechters om verdere invulling te geven aan het 'verdienmodel-aspect' uit deze uitspraak, Het EU HvJ heeft een paar aanknopingspunten meegegeven die van belang kunnen zijn bij deze nadere invulling. Echte duidelijkheid is er dus nog niet.

Gedragscode Consumptief Krediet

- **Wat?** Op 12 augustus 2024 is een nieuwe [Gedragscode Consumptief Krediet](#) gepubliceerd door de Nederlandse Vereniging van Banken. De Gedragscode is samen met de Vereniging van Financieringsondernemingen in Nederland (VFN) opgesteld. De Gedragscode is door de nieuwe opzet en verduidelijkingen langer geworden en alle bedragen voor de berekeningen van de maximale leencapaciteit zijn geïndexeerd naar de stand van 2024. Verder is een extra uitleg van "betaalbaarheid" toegevoegd, voorzien in extra leencapaciteit voor de persoonlijke lening voor verduurzaming en de slottermijn aangescherpt.
- **Wie?** Verstrekkers van consumptief krediet.
- **Wanneer?** De nieuwe Gedragscode is op 19 november 2024 in werking getreden.

Informatie kredietwaardigheidsstoets

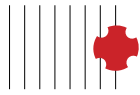
- **Wat?** Op 7 augustus 2024 publiceerde de EBA haar [rapport](#) ten aanzien van de uitvoering van de kredietwaardigheidsstoetsing door non-bancaire kredietverstrekkers. De EBA concludeert dat veel van de onderzochte kredietverstrekkers niet voldeden aan de toetsingsvoorschriften uit de Richtlijn consumentenkrediet. De meest voorkomende non-

compliance zag op het uitvragen van informatie en het verifiëren daarvan. Een significante hoeveelheid kredietverstrekkers volstond met één informatiebron, bijvoorbeeld informatie van de kredietaanvrager of van een derde partij. De EBA vindt dit onvoldoende om een kredietwaardigheidstoets op te baseren. Kredietverstrekkers dienen na te gaan of hun kredietwaardigheidstoetsingsprocessen voldoen aan de aandachtspunten uit dit EBA rapport. De herziene Richtlijn consumentenkrediet introduceert een strakker regime voor kredietwaardigheidstoetsingen.

- **Wie?** Alle kredietverstrekkers.
- **Wanneer?** Per direct.

Regulering private lease?

- **Wat?** Als gevolg van de implementatie van de herziene Richtlijn consumentenkrediet zullen alle (private) leaseovereenkomsten met een koopoptie binnen het toepassingsbereik van de richtlijn vallen, waardoor aanbieders van deze overeenkomsten ook vergunningplichtig worden. Het huidige kabinet heeft op 11 oktober 2024 in haar reactie op het IBO [aangegeven](#) dat zij onderzoekt of het noodzakelijk is om ook (private)leaseovereenkomsten zonder koopoptie wettelijk te reguleren.
- **Wie?** Aanbieders van private lease.
- **Wanneer?** Gelijk met of na het openstellen van de internetconsultatie voor het wetsvoorstel Wet implementatie herziene Richtlijn consumentenkrediet zal meer informatie volgen.

TRUSTKANTOREN

In dit onderdeel worden de ontwikkelingen in 2025 besproken die relevant zijn voor trustkantoren. Ook het cross-sectorale onderdeel [Integriteit](#) is van bijzonder belang voor trustkantoren. Daarnaast raden wij trustkantoren aan om kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin onderwerpen worden besproken die relevant kunnen zijn voor een ieder die zich op de financiële markt begeeft.

DNB TOEZICHT 102

Visie op Toezicht 2025-2028
Toezicht in beeld 2024-2025
Toegang UBO-register & terugmeldplicht
Integriteitstoezicht in Beeld
Q&As & Good Practices Wwft
Wetgevingswens boete opknippen trustdiensten
DNB vragenlijsten eerder beschikbaar
Good Practices Wtt 2018
Consultatie SIRA Good Practices

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING 104

Wijzigingswet financiële markten 2024
Verbod op dienstverlening art. 23a Wtt 2018
Consultatie Wijzigingswet financiële markten 2026

NIEUWE WET- EN REGELGEVING 105

Plan van aanpak witwassen
Gegevensverwerking samenwerkingsverbanden

OVERIGE ONTWIKKELINGEN 105

Uitstel evaluatie Wtt 2018
Nieuwe richtlijnen Holland Quaestor

DNB TOEZICHT

Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** DNB publiceerde op 11 november 2024 haar [Visie op Toezicht 2025-2028](#). In deze publicatie wordt uiteengezet wat financiële instellingen mogen verwachten van het toezicht van DNB in de komende vier jaar. DNB heeft drie focusgebieden voor haar toezicht vastgesteld, namelijk (i) een proactieve houding en intensieve samenwerking ter beheersing van de risico's die voortvloeien uit geopolitieke ontwikkelingen, (ii) innovatie en wendbaarheid voor de impact van technologische ontwikkelingen en (iii) extra aandacht voor cyberweerbaarheid van de financiële sector. Risico's samenhangend met klimaatverandering, duurzaamheid en economische criminaliteit hebben inmiddels een vaste plek gekregen in het toezicht van DNB.
- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** Deze onderwerpen neemt DNB mee in het toezicht in de periode 2025-2028.

Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** DNB publiceerde het document [Toezicht in beeld 2024-2025](#), waarin zij terugblijkt op 2024 en vooruitblijkt op de prioriteiten voor 2025. In 2024 legde DNB de nadruk bij trustkantoren op risicobeheersing, het cliëntenonderzoek en de governance. Daarnaast heeft DNB in 2024 meerdere onderzoeken gestart naar trustdienstverlening zonder vergunning. DNB constateert een toename in het aantal signalen over illegale trustdienstverlening, waaronder opgeknipte trustdienstverlening. Bij DNB loopt een project om meer kennis op te doen over het opknippen van trustdienstverlening. Ook in 2025 gaat DNB zich richten op het cliëntenonderzoek en de bedrijfsvoering van

trustkantoren. DNB noemt de voortdurende controle op zakelijke relaties van trustkantoren als aandachtspunt, net zoals een adequate systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en een goed transactie- en integriteitsrisicoprofiel. Er zal in 2025 ook verscherpte aandacht zijn voor trustdienstverlening zonder vergunning, met inbegrip van opgeknipte trustdienstverlening. DNB heeft aangekondigd in 2025 te komen met *Good Practices* over onderdelen van de Wet toezicht trustkantoren 2018 (Wtt 2018) en gerelateerde regelgeving.

- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** DNB betreft de besproken punten in haar toezicht in 2025.

Toegang UBO-register & terugmeldplicht

- **Wat?** Financiële ondernemingen hebben nog altijd geen toegang tot het UBO-register als gevolg van een [uitspraak](#) van het Hof van Justitie (zie ook de [Vooruitblik 2024](#)). DNB schrijft in een [nieuwsbericht](#) van 18 september 2024 dat onder toezicht staande instellingen weer toegang gaan krijgen tot het UBO-register en wijst op de terugmeldplicht. Directe toegang tot het UBO-register wordt hersteld met de [Wijzigingswet](#) beperking toegang UBO-registers (zie ook de nadere toelichting in het onderdeel [Integriteit](#)). Sinds 1 augustus 2024 moeten trustkantoren – totdat de toegang weer bij wet geregeld is - een gewaarmerkt uittreksel van het UBO-register moeten opvragen bij hun klanten. De klant kan een dergelijk gewaarmerkt uittreksel [zelf aanvragen](#) bij de Kamer van Koophandel. De terugmeldplicht is vastgelegd in art. 10c Wwft en geldt sinds 1 oktober 2024. De terugmeldplicht ziet op het [melden](#) bij de Kamer van Koophandel van discrepanties tussen de UBO gegevens waarover het trustkantoor beschikt en de informatie in het handelsregister. De terugmeldplicht is voorlopig beperkt tot onjuiste gegevens in het gewaarmerkte uittreksel. Het gaat hierbij om (i) ontbrekende UBO's in het UBO-register, (ii) personen die onterecht in het UBO-register staan, of (iii) een onjuist belang of omvang van het belang van een UBO. De terugmeldplicht geldt niet indien de Wwft-instelling een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie meldt aan de FIU.
- **Wie?** Alle trustkantoren en andere dienstverleners die onder de Wwft vallen.
- **Wanneer?** Het opvragen van gewaarmerkte uittreksels uit het UBO-register en de terugmeldplicht ten aanzien van dit uittreksel gelden totdat trustkantoren weer direct toegang hebben tot het UBO-register. Daarna worden de verplichtingen uitgebreid.

Integriteitstoezicht in Beeld

- **Wat?** Op 22 april 2024 publiceerde DNB haar rapport [Integriteitstoezicht in Beeld 2024-2025](#). In dit rapport

deelt DNB inzichten uit het integriteitstoezicht en bespreekt zij relevante ontwikkelingen. DNB constateert een afnemende aantal vergunninghoudende trustkantoren in Nederland en merkt op dat cliëntenonderzoek bij overname van cliënten van andere trustkantoren vaak achterblijft. DNB merkt ook de toename in het opknippen van trustdiensten op. Verder merkt DNB op dat er sprake is van verbetering in de wijze waarop trustkantoren cliëntenonderzoeken uitvoeren. DNB treft nog wel tekortkomingen aan. Deze hebben voornamelijk te maken met de voortdurende controle en het vaststellen van de herkomst van het vermogen van een doelvennootschap. Met betrekking tot hoog risicosectoren die door trustkantoren bediend worden wijst DNB op (i) commercieel vastgoed, (ii) olie, gas en energie, en (iii) grondstoffen. Als deze risico's samenlopen met een intransparante of gelaagde structuur, dan verlangt DNB dat trustkantoren daar extra aandacht aan besteden.

- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Q&As & Good Practices Wwft

- **Wat?** Op 8 mei 2024 heeft DNB haar nieuwe beleidsuiting gepubliceerd: de [Q&As en Good Practices Wwft](#). Deze nieuwe uiting van DNB vervangt de oude Leidraad Wwft en Sw uit 2020 en biedt meer praktische handvatten voor een risicogebaseerde benadering. DNB beoogt met dit document instellingen (i) een handzaam overzicht te geven van de verplichtingen uit hoofde van de Wwft; (ii) te ondersteunen bij een proportionele inrichting van het risicomanagement; (iii) richting te geven bij de toepassing van een risicogebaseerde benadering voor het cliëntenonderzoek en de voortdurende controle; en (iv) ruimte te bieden aan innovatieve toepassingen. Het uitgebreide document voorziet in praktische voorbeelden en tips.
- **Wie?** Alle trustkantoren en andere financiële instellingen die onder de Wwft vallen.
- **Wanneer?** Doorlopend.

Wetgevingswens boete opknippen trustdiensten

- **Wat?** In haar [Wetgevingsbrief 2024](#) verzocht DNB een aanpassing aan het handhavinginstrumentarium voor de trustsector. Aanleiding voor het verzoek was het toenemende aantal signalen over instellingen die trustdiensten opknippen. DNB heeft de Minister van Financiën verzocht om de boetecategorie voor het opknippen van trustdiensten te verhogen van 2 naar 3 met het oog op de effectiviteit en afschrikkende werking. Bij [brief](#) van 23 mei 2024 heeft de Minister van Financiën aangegeven zich te kunnen vinden in de

voorgestelde aanpassing van de boetecategorie voor het opknippen van trustdiensten. Hiertoe wordt het Besluit bestuurlijke boetes financiële sector (Bbbfs) aangepast.

- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** Naar verwachting in 2025 (maar er is nog geen wijzigingsvoorstel gepubliceerd).

DNB vragenlijsten eerder beschikbaar

- **Wat?** In haar [nieuwsbericht](#) van 26 november 2024 gaf DNB aan dat een tweetal vragenlijsten voor de sector eerder beschikbaar komen in 2025. Voor trustkantoren gaat het om de integriteitsrapportage (IRAP) en de Sector Brede Analyse Niet Financiële Risico's (SBA NFR). Ook wordt de responstijd voor deze vragenlijsten verlengd naar respectievelijk tien weken voor de IRAP-vragenlijst en acht weken voor de SBA NFR-vragenlijst. DNB komt met deze stap tegemoet aan feedback uit de sector waaruit blijkt dat de oorspronkelijke uitdraagperiode van april – mei als krap wordt ervaren.
- **Wie?** Alle trustkantoren en andere financiële instellingen die de betreffende vragenlijsten in dienen te vullen.
- **Wanneer?** De vragenlijsten worden begin februari 2025 beschikbaar gesteld door DNB.

Good Practices Wtt 2018

- **Wat?** DNB werkt aan een beleidsuiting over onderdelen van de Wtt 2018 en bijbehorende regelgeving. De beleidsuiting krijgt de vorm van Good Practices en gaat trustkantoren handvatten bieden om te voldoen aan de van toepassing zijnde wettelijke verplichtingen. DNB heeft casuïstiek en knelpunten verzameld in het [rondetafelgesprek](#) op 21 maart 2024 waar vertegenwoordigers van de brancheorganisaties Holland Quaestor en de Nederlandse Vereniging van Trustkantoren aanwezig waren naast deelnemers van verschillende trustkantoren en het Ministerie van Financiën. De [consultatie](#) van de beleidsuiting is door DNB gestart op 12 december 2024 en loopt tot 6 februari 2025.
- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** De definitieve *Good Practices* Wtt 2018 is naar verwachting in Q2 2025 beschikbaar.

Consultatie SIRA Good Practices

- **Wat?** Op 17 januari sluit de [consultatie](#) van de nieuwe beleidsuiting van DNB, de SIRA Good Practices. DNB beoogt om met dit document praktische handvatten te bieden voor de uitvoering van de systematische integriteitsrisicoanalyse. Zodra de definitieve versie

van de beleidsuiting beschikbaar is publiceert DNB deze en komt de huidige 'Good practices. De Integriteitsrisicoanalyse – meer waar dat moet, minder waar dat kan' te vervallen.

- **Wie?** Alle trustkantoren en andere financiële instellingen die een integriteitsrisicoanalyse moeten opstellen.
- **Wanneer?** De aanpassing van de DNB SIRA *Good Practices* wordt naar verwachting eind Q1 2025 gepubliceerd.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Op 1 januari 2025 treedt de [Wijzigingswet financiële markten 2024](#) in werking. Deze wet wijzigt de Wtt 2018 op een aantal punten. De definities van trustdiensten worden aangescherpt met het doel omzeiling van de wet te voorkomen. Het element 'in opdracht van' komt in te vervallen voor de trustdiensten 'optreden als bestuurder' en 'domicilie+'. Daarnaast wordt de vereiste goedkeuring voor een wijziging van de formele en feitelijke zeggenschapsstructuur van de groep waartoe het trustkantoor behoort, aangepast in een meldplicht. Trustkantoren moeten dergelijke wijzigingen *onverwijld* melden aan DNB maar hebben dus geen voorafgaande instemming meer nodig. Verder wordt – in aanvulling op een herformulering van het verbod op het combineren van trustdienstverlening en belastingadvies – de verplichting geïntroduceerd om ingewonnen belastingadvies in het dienstverleningsdossier op te nemen en daarin ook te vermelden of uitvoering is gegeven aan een beschikbaar belastingadvies.
- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** Per 1 januari 2025.

Verbod op dienstverlening art. 23a Wtt 2018

- **Wat?** Op grond van art. 23a Wtt 2018 is het verboden om trustdiensten te verlenen aan cliënten, doelvennootschappen en UBO's van dergelijke partijen die woonachtig of gevestigd zijn in Rusland, Wit-Rusland, een jurisdictie die door de Europese Commissie is aangewezen als [hoog risico](#), of een staat die is opgenomen in de [EU-lijst](#) van jurisdicties die niet-coöperatief zijn op belastinggebied.
- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** Doorlopend.

Consultatie Wijzigingswet financiële markten 2026

- **Wat?** Op 19 december 2024 startte de [consultatie voor de Wijzigingswet financiële markten 2026](#). Het concept-wetsvoorstel bevat enkele belangrijke wijzigingen met betrekking tot de verplichtingen voor trustkantoren. Het concept-wetsvoorstel introduceert de verplichting voor trustkantoren om jaarlijks op hun website te vermelden wat de aard en de herkomst van hun cliënten is. Oogmerk is transparantie te bevorderen. Ook wordt de verplichting geïntroduceerd dat trustkantoren informatie moeten uitwisselen met andere trustkantoren als een potentiële klant op voorhand bij een ander kantoor is geweigerd vanwege verhoogde integriteitsrisico's.
- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** De consultatie loopt tot en met 13 februari 2025. Naar verwachting zal het definitieve wetsvoorstel in de loop van 2025 worden ingediend bij de Tweede Kamer.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

Plan van aanpak witwassen

- **Wat?** Na forse aanpassing van het [wetsvoorstel](#) plan van aanpak witwassen heeft de Tweede Kamer het voorstel aangenomen op 24 september 2024. Van het [oorspronkelijke wetsvoorstel](#) is enkel het verbod op contante betalingen vanaf EUR 3.000 in stand gebleven. Dit verbod geldt voor (sommige) beroeps- en bedrijfsmatige handelaren en voor pandhuizen. Het plan om de mogelijkheden voor informatie-uitwisseling ten behoeve van de poortwachtersfunctie uit te breiden is van tafel. Ook de aanvankelijk beoogde wijzigingen voor trustkantoren vinden geen doorgang meer. De wijzigingen van het wetsvoorstel hangen onder meer samen met de introductie van AMLR. Zie hierover ook het onderdeel [Integriteit](#). Het wetsvoorstel is in behandeling bij de [Eerste Kamer](#).
- **Wie?** Alle trustkantoren en andere financiële instellingen die onder de Wwft vallen.
- **Wanneer?** Het wetsvoorstel leidt tot wijziging van de Wwft in 2025.

Gegevensverwerking samenwerkingsverbanden

- **Wat?** De Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden ([WGS](#)) gaat een juridische basis bieden voor de verwerking van persoonsgegevens door samenwerkingsverbanden, waaronder het samenwerkingsverband tussen toezichthouders.

Op 18 juni 2024 is de WGS aangenomen door de Eerste Kamer. De wet voegt een nieuw artikel toe aan de Wtt 2018. Indien DNB deelneemt aan een samenwerkingsverband in de zin van de WGS geeft dit nieuwe artikel aan DNB de mogelijkheid om gegevens of inlichtingen die zij heeft verkregen bij de vervulling van haar taak ingevolge de WGS te verstrekken aan het samenwerkingsverband.

- **Wie?** DNB en alle trustkantoren.
- **Wanneer?** De Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden treedt per 1 maart 2025 in werking.

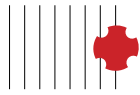
OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Uitstel evaluatie Wtt 2018

- **Wat?** De Wtt 2018, die op 1 januari 2019 in werking trad, bevat een bepaling dat de wet binnen vijf jaar geëvalueerd moet worden. In een [brief](#) aan de Tweede Kamer van 27 februari 2024 gaf de Minister van Financiën aan de evaluatie van de Wtt 2018 uit te willen stellen tot 1 januari 2026. Ter onderbouwing van de afwijking van deze bepaling wijst de Minister op twee rapporten die reeds zijn verschenen over de trustsector, daterend van 2021 en 2022. Daarnaast kunnen recente wetswijzigingen volgens de Minister beter worden meegenomen in de evaluatie als de evaluatie wordt uitgesteld.
- **Wie?** Alle trustkantoren.
- **Wanneer?** Voorbereiding evaluatie Wtt 2018 eind 2025.

Nieuwe richtlijnen Holland Quaestor

- **Wat?** In 2024 heeft branchevereniging Holland Quaestor (HQ) een drietal [richtlijnen](#) vernieuwd. Het gaat om de [Richtlijn Wtt 2018 Audit](#), de [Richtlijn Tax Integrity](#) en de [Richtlijn Compliance Officer](#). Daarnaast worden drie andere richtlijnen geactualiseerd: de Richtlijn Wtt 2018 en Wwft voor Trustkantoren, de Richtlijn SIRA en de Richtlijn MVO-beleid en cliëntacceptatie. De richtlijnen van HQ zijn bedoeld om kaders op te stellen voor leden van de branchevereniging zodat zij beter invulling kunnen geven aan de voor hen geldende wettelijke eisen en criteria. Met de richtlijnen beoogt HQ actief normen voor de sector in te vullen.
- **Wie?** Trustkantoren en leden van branchevereniging Holland Quaestor.
- **Wanneer?** Zie de website van [Holland Quaestor](#) voor de actuele stand van zaken.

VERZEKERAARS

In dit onderdeel worden de voorzienbare ontwikkelingen in 2025 besproken die specifiek tot verzekeraars zijn gericht. Verzekeraars die mede aanvullende diensten verlenen, raden wij aan de onderdelen in deze Vooruitblik te raadplegen die daarop betrekking hebben. Zo is het onderdeel [Kredietverstrekkers](#) voor verzekeraars relevant voor zover er sprake is van hypothecaire kredietverstrekking door de verzekeraar.

Daarnaast wijzen wij erop dat voor verzekeraars ook het onderdeel [Financiële Dienstverleners](#) in deze Vooruitblik van belang is, omdat zij als aanbieder van verzekeringen ook als financieledienstverlener in de zin van de Wft kwalificeren. Ook zijn de cross-sectorale onderdelen [DORA & AI](#), [Integriteit](#) en [Duurzaamheid \(ESG\)](#) relevant voor verzekeraars. Onderwerpen die daarop betrekking hebben, komen op een enkele uitzondering na niet aan bod in dit onderdeel, maar alleen in de voorgenoemde specials.

Tot slot is het voor verzekeraars nuttig kennis te nemen van het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#), omdat daarin ook onderwerpen aan bod komen die verzekeraars kunnen raken.

DNB TOEZICHT: ALGEMEEN 107

 Toezicht in beeld 2024 – 2025
 Visie op Toezicht 2025 – 2028
 Anticipeer op geopolitieke instabiliteit

DNB TOEZICHT: (CONCEPT) Q&A'S & GOOD PRACTICES 108

 SIRA Good Practices
 Q&A instemming herverzekeringscontracten
 Q&A onafhankelijk functioneren RvC

DNB TOEZICHT: INTERNE GOVERNANCE 108

 Personentoetsing en DORA

DNB TOEZICHT: OVERIG 109

 Aflossing & vervanging kapitaal
 Beheersing operationele risico's
 Onderzoek Future Management Actions
 Aandachtspunten renterisicobeheersing
 Toezichtkalender verzekeraars
 Kapitaaleisen basiszorgverzekeringen

AFM TOEZICHT 110

 Trendzicht 2025
 Leidraad PARP scenarioanalyses
 Vergunningplicht zorgaanbieders als adviseur
 Vergunningplicht groepsverzekeringen
 Beleidsregel informatieverstrekking

EIOPA 111

 Strategic Supervisory Priorities 2024 – 2026
 Single Programming Document 2025-2027
 Financial Stability Report 2024

Consultaties technical standards Solvency II

Opinie scope DORA kleine verzekeraars
Prudent Person Principle
Proportionaliteitsraamwerk Solvency II
Prudentiële behandeling duurzaamheidsrisico's
Risicomitigatie herverzekeraars
Toezicht herverzekeringen derde landen
Economische impact natuurrampen
Greenwashing
Opinie toezicht captive (her-)verzekeraars
Digitalisering verzekeringssector
European Insurance Overview 2024

EUROPESE COMMISSIE 115

 Macroprudentiële raamwerk NBFIs

ESA'S 115

 Annual Work Programme 2025
 Fit-for-55 climate stress test results
 Informatie-uitwisseling toezichthouders

IAIS 116

 Strategic Plan 2025 – 2029
 Global Insurance Market Report 2024
 Insurance Capital Standard
 Insurance Core Principles & Common Framework
 Verzekeren van natuurrampen
 Consultatie digitale weerbaarheid
 Rapport toezicht diversiteit
 Gelijke behandeling consumenten

Global Monitoring Exercise

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING 118

Herziening Solvency II & voorstel IRRD

Wijzigingswet financiële markten 2024

Wijzigingsbesluit financiële markten 2024

Wijzigingswet financiële markten 2026

Retail Investment Strategy - IDD & Solvency II

Retail Investment Strategy - PRIIPs

Bedragen beroepsaansprakelijkheidsverzekering

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

120

DORA

AML

FIDA

AI Verordening

Toegankelijkheidsrichtlijn

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

121

Wet rapportage hypotheekmarkt

Faillissement Conservatrix

DNB TOEZICHT: ALGEMEEN

Toezicht in beeld 2024 – 2025

- **Wat?** DNB heeft op 11 november 2024 [Toezicht in beeld 2024 – 2025](#) gepresenteerd. Dit is een samenvatting waarin DNB aangeeft waaraan zij in haar toezicht werkt en heeft gewerkt. Het toezicht op verzekeraars zal zich in 2025 onder andere richten op het verder integreren van duurzaamheidsrisico's in het toezicht, de implementatie van de herziene Solvency II-richtlijn en naleving van DORA. DNB zal ook diverse thematische onderzoeken starten, onder meer naar de effectiviteit van de evaluaties van de System of Governance (SoG), de Kwaliteit berekening Standaardformule en de Expected Profits Included in Future Premiums (EPIFP). Daarnaast blijft DNB aandacht besteden aan AI-gebruik en de impact van de Wet toekomst pensioenen op verzekeraars. Datakwaliteit in integriteitsrapportages (IRAP) wordt eveneens een speerpunt. Tijdens de [Verzekeringsmiddag 2024](#) op 21 november 2024 zijn enkele onderwerpen nader uitgelicht, waaronder [duurzaamheid](#).
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** DNB betreft de uitgelichte punten in haar toezicht in 2025.

Visie op Toezicht 2025 – 2028

- **Wat?** Op 27 november 2024 heeft DNB [Visie op Toezicht 2025 – 2028](#) gepubliceerd, waarin de toezichtvisie voor de middellange termijn wordt geschetst. DNB zet hierin uiteen wat financiële instellingen en andere belanghebbenden de komende vier jaar van het toezicht van DNB kunnen verwachten. DNB heeft drie focusgebieden voor haar toezicht vastgesteld, namelijk 1) het beheersen van de risico's omtrent geopolitieke ontwikkelingen, 2) de impact van technologische vernieuwing op de financiële sector, wat innovatie en wendbaarheid vereist van de financiële sector en 3) cyberweerbaarheid. Daarnaast noemt DNB onderwerpen waaraan al extra aandacht is gegeven in de laatste jaren, namelijk 1) de aanpak van financieel-economische criminaliteit, 2) de beheersing van duurzaamheidsrisico's en 3) de effectieve sturing op governance. Deze punten zijn inmiddels zijn verankerd in het reguliere toezicht.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** DNB neemt deze punten mee in het doorlopend toezicht in de periode 2025 - 2028.

Anticipeer op geopolitieke instabiliteit

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB een [studie](#) gepubliceerd omtrent de impact van geopolitieke risico's op financiële instellingen. De studie beschrijft het aanbreken van een nieuw tijdperk, dat wordt gekenmerkt door toenemende internationale spanningen, fragmentatie en blokvorming. Dit heeft directe en indirecte gevolgen voor financiële instellingen vanwege de groei van protectionistische maatregelen, een complexer wordend cyberdreigingslandschap en een toename van het aantal opgelegde sancties. DNB roept financiële instellingen, zoals verzekeraars, op de risico's proactief te identificeren en in hun risicomanagement verankeren. Daarnaast vindt DNB het belangrijk dat instellingen toereikende buffers hebben voor het geval geopolitieke ontwikkelingen tot financiële risico's leiden. Zoals blijkt uit het [rapport](#) van EIOPA van 17 december 2024 zijn verzekeraars hier tegen bestand, maar wel tegen een hoge prijs. Ook moet DORA verzekeraars weerbaarder maken, door strengere eisen met betrekking tot het beheersen van risico's bij uitbesteding aan ICT-dienstverleners. Zie ook het onderdeel [DORA & AI](#).
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Dit onderwerp is onderdeel van DNB's toezichtprioriteiten in 2025.

DNB TOEZICHT: (CONCEPT) Q&A'S & GOOD PRACTICES

SIRA Good Practices

- **Wat?** DNB heeft op 19 november 2024 de [Good Practices SIRA](#) ter consultatie voorgelegd. Hiermee beoogt DNB de instellingen onder haar toezicht, waaronder verzekeraars, praktische handvatten te geven omtrent de uitvoering van de SIRA. De *good practices* zien onder meer op het integriteitsmanagement, de risico-identificatie, de risicoanalyse, de risicobeheersing en de risicomonitoring en herziening in het kader van de SIRA. DNB geeft specifieke *good practices* voor verzekeraars, die onder meer zien op het organisatierisicoprofiel voor levensverzekeraars in het kader van witwasrisico's. De consultatie sluit 17 januari 2025.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Verzekeraars kunnen de nieuwe guidance van DNB toetsen zodra de definitieve versie is gepubliceerd (naar verwachting eind Q1 2025).

Q&A instemming herverzekeringscontracten

- **Wat?** Met de inwerkingtreding van artikel 3:267e

Wft dienen verzekeraars instemming te verkrijgen van DNB voorafgaand aan het sluiten of wijzigen van activa-intensieve herverzekeringscontracten. Deze verplichting geldt voor zover het op basis van deze contracten mogelijk is dat de herverzekeraar op enig moment activa aanhoudt in een staat buiten de EER. In de [Q&A](#) zoals gepubliceerd op 19 december 2024 geeft DNB een toelichting op de reikwijdte van het instemmingsvereiste door toe te lichten welke herverzekeringscontracten worden aangemerkt als activa-intensief, in welke gevallen activa worden aangehouden in een derde land en welke gegevens bij het instemmingsverzoek moeten worden aangeleverd.

- **Wie?** Verzekeraars die voornemens zijn activa-intensieve herverzekeringscontracten te sluiten of te wijzigen.
- **Wanneer?** Dit zal worden meegenomen in het toezicht van DNB in 2025.

Q&A onafhankelijk functioneren RvC

- **Wat?** DNB heeft in op 26 februari 2024 de [Q&A](#) over het onafhankelijk functioneren van de RvC gepubliceerd. In deze Q&A wordt beschreven dat commissarissen onafhankelijk van geest moeten zijn (*independence in mind*), de schijn van belangenverstrengeling moeten voorkomen en beheersen (*independence in appearance*) en de RvC een bepaalde mate van formele onafhankelijkheid dient te hebben (*independence in state*). DNB's [reactie](#) op de consultatiereacties is een nuttig document voor verzekeraars, omdat DNB daarin expliciet aangeeft dat voor verzekeraars op case-by-case beoordeeld kan worden of een verzekeraar een 'voldoende aantal' formeel onafhankelijke commissarissen heeft en de 'EBA/ESMA Richtsnoeren voor het beoordelen van de geschiktheid van leden van het leidinggevend orgaan en medewerkers met een sleutelfunctie' ook voor verzekeraars als aanknopingspunt gebruikt kunnen worden (ondanks dat deze formeel niet van toepassing zijn).
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** DNB verwacht van verzekeraars dat zij doorlopend beoordelen of de onafhankelijkheid van de RvC voldoet aan de wettelijke vereisten en betreft dit in haar toezicht in 2025.

DNB TOEZICHT: INTERNE GOVERNANCE

Personentoetsing en DORA

- **Wat?** Met de komst van DORA wordt van verzekeraars verwacht dat ze hun ICT-risicomanagement op orde hebben (zie ook het onderdeel [DORA & AI](#)). Op basis

van DORA worden eisen gesteld aan de kennis en ervaring van de beleidsbepalers van een verzekeraar. DNB heeft in het [nieuwsbericht](#) van 28 november 2024 opgemerkt op welke manier DORA onderdeel zal zijn van de persontoetsing, namelijk door de kennis en ervaring op het gebied van ICT-risicomanagement mee te wegen. Een verzekeraar kan dit adresseren in de toelichting bij de besluitvorming en overwegingen bij de benoeming en/of in de toelichting bij de geschiktheidsmatrix. Ook kan DORA tijdens een toetsingsgesprek aan de orde komen. DNB heeft aangegeven dat er bij de toetsing rekening wordt gehouden met de specifieke functie, het risicoprofiel van de verzekeraar en de samenstelling en het functioneren van het collectief. Van een beleidsbepaler die verantwoordelijk is voor het ICT-risicobeheer wordt dus meer kennis en ervaring verwacht dan van een beleidsbepaler die geen verantwoordelijkheden heeft op dat vlak. DORA is van toepassing vanaf 17 januari 2025.

- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** DORA is expliciet onderdeel van de persontoetsingen vanaf 17 januari 2025.

DNB TOEZICHT: OVERIG

Aflossing & vervanging kapitaal

- **Wat?** Voor verzekeraars bestond er onduidelijkheid of goedkeuring van DNB benodigd was voor de aflossing en vervanging van de in *tier* ingedeelde kapitaalinstrumenten. DNB bevestigt in haar [nieuwsbericht](#) van 20 september 2024 dat het Solvency II raamwerk voorschrijft dat verzekeraars inderdaad voorafgaand daaraan toestemming van DNB nodig hebben en welke gegevens DNB daarbij wenst te ontvangen.
- **Wie?** Verzekeraars die voornemens zijn in *tiers* ingedeelde kapitaalinstrumenten af te lossen of te vervangen.
- **Wanneer?** Dit is een reguliere verplichting in 2025.

Beheersing operationele risico's

- **Wat?** In een [nieuwsbericht](#) van 29 november 2024 heeft DNB opgemerkt dat de beheersing van operationele risico's bij verzekeraars verbetering behoeft. Hier is een groot raakvlak met de regels in DORA die op 17 januari 2025 inwerking treden. DNB ziet op de volgende punten ruimte voor verbetering: 1) ICT-risicomanagement is (op onderdelen) nog niet op het gewenste niveau, 2) er bestaan uitbestedingsrisico's, omdat veel verzekeraars niet voldoende zicht en grip hebben op kritieke uitbestedingsketens en 3) er zijn tekortkomingen in de beheersing van de datakwaliteit

(wat blijkt uit rapportages van verzekeraars).

- **Wie?** Alle verzekeraars
- **Wanneer?** DNB gaat in haar toezicht in 2025 aan geven aan de genoemde onderwerpen, met bijzondere aandacht voor IT-continuïteit, het beheersen van ICT risico's bij derde aanbieders, de ICT risicomanagement cyclus en awarenessprogramma's (inclusief de kennis bij bestuur en medewerkers over dit onderwerp).

Onderzoek Future Management Actions

- **Wat?** In 2024 heeft DNB een sectorbreed onderzoek gedaan naar Future Management Actions (FMAs), nu FMAs een mogelijke impact hebben op de solvabiliteit. In het [nieuwsbericht](#) van 19 december 2024 is DNB hier verder op ingegaan. DNB noemt twee belangrijke uitkomsten: 1) sectorbreed ziet DNB wat betreft geclassificeerde FMAs geen brede tekortkomingen met grote impact op de solvabiliteit, maar 2) voor verzekeraars is het niet altijd duidelijk wanneer een toekomstige management actie als FMA geclassificeerd dient te worden. Wat betreft deze tweede uitkomst geeft DNB enkele voorbeelden van acties die ten onrechte als FMA zijn gekwalificeerd. Verder verwacht DNB dat verzekeraars alleen FMAs opvoeren indien de acties voldoen aan artikel 23 van de Gedelegeerde Verordening (EU) 2015/35.
- **Wie?** Verzekeraars die FMAs gebruiken.
- **Wanneer?** Met de herziening van Solvency II is EIOPA voornemens om FMAs te definiëren.

Aandachtspunten renterisicobeheersing

- **Wat?** DNB heeft een themaonderzoek gedaan naar renterisicobeheersing. De algemene conclusie van DNB's onderzoek is dat verzekeraars de risico's beheersen omtrent wijzigende rentestanden. DNB ziet enkele aandachtspunten en heeft die toegelicht in haar [nieuwsbericht](#) van 17 september 2024 voor levensverzekeraars en schadeverzekeraars. Voor levensverzekeraars ziet DNB onder meer de volgende aandachtspunten: 1) de uitdaging om het renterisico in meerder raamwerken tegelijkertijd te beheersen, 2) de accurate monitoring van het hedgedoel, 3) niet-lineaire rentegevoeligheden van de solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR) en het eigen vermogen na de grote renteschokken, 4) de berekening van de rentegevoeligheid van verplichtingen, 5) een goede resultaatattributie analyse en 6) een goede samenwerking tussen verschillende afdelingen betrokken bij de beheersing van het renterisico. Voor schadeverzekeraars ziet DNB de volgende aandachtspunten: 1) een gediversifieerde marktrisico blootstelling en 2) de 2e orde-effecten van het renterisico.

- **Wie?** Levensverzekeraars en schadeverzekeraars.
- **Wanneer?** DNB neemt de genoemde aandachtspunten mee in haar toezicht op verzekeraars in 2025.

Toezichtkalender verzekeraars

- **Wat?** Op 5 december heeft DNB de [toezichtkalender 2025](#) voor verzekeraars gepubliceerd. DNB heeft de toezichtkalender per verzekeraar aangevuld met instellingspecifieke DNB-activiteiten. Deze informatie is beschikbaar in het DNB portaal. In het [nieuwsbericht](#) heeft DNB aangegeven dat de volgende thema's relevant zijn voor verzekeraars: de System of Governance (SoG), DORA en de Kwaliteit berekening Standaardformule (zie ook hierboven bij 'Toezicht in Beeld 2024 – 2025'). Daarnaast besteedt DNB aandacht aan langer lopende onderwerpen, zoals de Wet toekomst pensioenen, Duurzaamheid, AI en aannames en methodes van Expected Profits included in Future Premiums (EPIFP).
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Verzekeraars kunnen de instellingspecifieke DNB-activiteiten raadplegen in het DNB portaal.

Kapitaaleisen basiszorgverzekeringen

- **Wat?** Op 9 september 2024 heeft DNB [gepubliceerd](#) dat de parameters voor de berekening van kapitaaleisen voor basiszorgverzekeringen onder het Nederlandse risicovereveningssysteem nog steeds passend zijn. Daarom heeft DNB aan EIOPA geadviseerd dat de huidige HRES-parameters gehandhaafd kunnen blijven. Dit advies is door EIOPA gevolgd. Daarnaast heeft DNB op 9 december 2024 aangegeven voornemens te zijn om de logfile van de nationale staat zorg aan te passen. Doel is de definities van nationale staat zorg overeen te laten stemmen met de definities van de HRES uitvraag 2024. Met het oog op de voorgestelde aanpassing is DNB een [consultatie](#) gestart.
- **Wie?** Zorgverzekeraars.
- **Wanneer?** Op de consultatie kan tot en met 30 april 2025 gereageerd worden.

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

- **Wat?** De AFM heeft op 14 november 2024 haar [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd en wijst op een aantal trends en risico's in de financiële sector voor het jaar 2025. De AFM licht (net als vorig jaar) de risico's omtrent het gebruik van AI-modellen uit en gaat in op de relevante van verduurzaming. Complicaties die

zij ziet voor verzekeraars zien onder meer op (i) het uitsluiten van consumenten die niet duurzaam genoeg handelen en (ii) terughoudendheid bij het verzekeren van nieuwe, duurzame technologieën. De AFM ziet ook een toename van grensoverschrijdende financiële dienstverlening bij schadeverzekeraars, wat impact heeft op AFM als toezichthouder. De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in de AFM Agenda 2025.

- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** De AFM Agenda 2025 wordt begin 2025 gepubliceerd.

Leidraad PARP scenarioanalyses

- **Wat?** Op 3 december 2024 heeft de AFM de [leidraad PARP "scenarioanalyses vanuit klantperspectief"](#) gepubliceerd. Uit onderzoeken bleek dat financiële ondernemingen zoekende zijn bij het zorgvuldig inrichten en uitvoeren van relevante scenarioanalyses tijdens de PARP. In de leidraad geeft de AFM handvatten. Zij illustreert het belang van scenarioanalyses, bijvoorbeeld bij voorgenomen wijzigingen van (onderdelen) van het product, zodat kan worden vastgesteld welke gevolgen een aanpassing heeft (bijvoorbeeld bij wijziging in de dekking van een verzekering). Relevante voorbeelden voor verzekeraars zien op risico's door klimaatverandering, duurdere inboedel door stijging in inkomen of een negatief reisadvies. De uitkomsten van scenarioanalyses kunnen zowel relevant zijn voor de ontwikkeling van een product als de distributie daarvan.
- **Wie?** Alle verzekeraars in het kader van de ontwikkelen en/of distributie van verzekeringsproducten.
- **Wanneer?** Verzekeraars kunnen de handvatten gelijk meenemen bij de periodieke review van hun PARP.

Vergunningplicht zorgaanbieders als adviseur

- **Wat?** In de [publicatie](#) van 6 november 2024 wordt duidelijk dat de AFM en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) in de praktijk situaties tegenkomen waarin zorgaanbieders, zoals medisch(-specialistische) zorgorganisaties of individuele zorgprofessionals, hun cliënt(en) naar een zorgverzekering van een specifieke verzekeraar sturen of aansturen op een verandering van hun polis. Dit doen zij bijvoorbeeld door hun cliënten te adviseren om voor een passende dekking of breder zorgaanbod te kiezen voor een andere polis(soort) of aanbieder. Zulke adviezen kunnen worden gezien als zorgsturing, wat niet is toegestaan. Wanneer een zorgaanbieder tegen zijn cliënt zegt een specifieke zorgverzekering van een specifieke of aantal

verzekeraar(s) af te sluiten, is er sprake van adviseren waarvoor een vergunning van de AFM is vereist.

- **Wie?** Zorgaanbieders die geen AFM-vergunning hebben voor het adviseren over zorgverzekeringen en zorgverzekeraars.
- **Wanneer?** De NZa en AFM monitoren dit gedrag in het bijzonder in het overstapeseizoen met betrekking tot zorgverzekeringen.

Vergunningplicht groepsverzekeringen

- **Wat?** Naar aanleiding van een [uitspraak](#) van het Hof van Justitie van de Europese Unie op 29 september 2022 heeft de AFM in 2024 een [informatiepagina](#) op haar website gepubliceerd waarin zij de vergunningplicht bij groepsverzekeringen toelicht. Organisaties die verzekeringnemer zijn bij een verzekeraar en van daaruit verzekeringen sluiten voor klanten (de zogenaamde groepsverzekeringen), moeten in bepaalde gevallen een vergunning van de AFM hebben, omdat zij dan opereren als verzekeringstussenpersoon. Er is een vergunning nodig als de organisatie klanten bepaalde keuzes biedt en/of een vergoeding ontvangt van de klanten. De AFM heeft een [interpretatiedocument met stroomschema](#) gepubliceerd. Die kan worden gebruikt als handvat bij de beoordeling van de vergunningplicht. In de Finnius Vindt [blog](#) van 21 maart 2024 is uitgebreid bij dit onderwerp stilgestaan. De AFM geeft aan dat organisaties die een vergunning nodig hebben tot 1 oktober 2025 hebben om die te verkrijgen.
- **Wie?** Organisaties die verzekeringnemer zijn bij een verzekeraar en op die manier verzekeringen sluiten voor klanten (groepsverzekeringen) en groepsverzekeraars.
- **Wanneer?** Wij raden betrokken organisaties aan om een aanvraag tijdig in te dienen en daarbij rekening te houden met de eigen voorbereidingstijd én een beoordelingstermijn voor de AFM van tenminste 13 weken.

Beleidsregel informatieverstrekking

- **Wat?** Op 30 september 2024 publiceerde de AFM de herziene [Beleidsregel informatieverstrekking](#). Hierin gaat de AFM onder meer in op de relevante kenmerken van verschillende typen verzekeringsproducten, die relevant zijn voor de consument. De wijzigingen brengen voor verzekeraars weinig veranderingen met zich mee. Hoewel de beleidsregel al van toepassing is, dient dit de doorlopende aandacht van verzekeraars te hebben.
- **Wie?** Alle verzekeraars. Voor verzekeraars met een overlijdensrisicoverzekering, uitvaartverzekering, autoverzekering, arbeidsongeschiktheidsverzekering of lijfrente geeft de beleidsregel aan wat de relevante

kenmerken van deze verzekeringsproducten zijn.

- **Wanneer?** De AFM zal de beleidsregel meenemen in haar toezicht in 2025.

EIOPA

Strategic Supervisory Priorities 2024 – 2026

- **Wat?** Op 11 maart 2024 heeft EIOPA de [toezichtprioriteiten](#) voor de komende drie jaar gepresenteerd. Op basis daarvan moeten nationale toezichthouders in de periode 2024 - 2026 de volgende prioriteiten in hun toezicht opnemen: 1) financiële soliditeit van verzekeraars, en 2) consumentenbescherming in een ontwrichtende omgeving. Op 16 oktober 2024 is EIOPA nader ingegaan op de [prioriteiten](#) voor het jaar 2025. Deze prioriteiten zien op risico-overdracht (inclusief capaciteit en geschiktheid daaromtrent), het principe van het zogenoemde 'waar voor je geld' van beschikbare verzekeringsproducten en DORA.
- **Wie?** Nationale toezichthouders, maar ook alle verzekeraars.
- **Wanneer?** In de periode 2024 – 2026 zouden deze prioriteiten hun weg moeten vinden in het toezicht op verzekeraars.

Single Programming Document 2025–2027

- **Wat?** Op 17 december 2024 heeft EIOPA haar [Single Programming Document 2025-2027](#) gepubliceerd, waarin het *annual work programme* voor 2025 is opgenomen. Hierin beschrijft EIOPA haar aandachtsgebieden voor de periode 2025-2027 en haar prioriteiten voor 2025. Bij het formuleren van de prioriteiten voor 2025 heeft EIOPA zich op zes aandachtsgebieden gebaseerd: (i) sustainable finance integreren in alle werkgebieden, (ii) ondersteuning van consumenten en de markt- en toezichtgemeenschap via digitale transformatie, (iii) het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van het toezicht, (iv) zorgdragen voor technisch verantwoord prudentieel beleid en verantwoorde bedrijfsvoering, (v) het signaleren, beoordelen, monitoren en rapporteren van risico's voor de financiële stabiliteit en het bevorderen van preventief beleid en mitigerende maatregelen, met de nadruk op opkomende bedreigingen en herstel en afwikkeling en (vi) zorgen voor goed bestuur, een flexibele organisatie, kosteneffectief beheer van middelen en een sterke bedrijfscultuur.
- **Wie?** Verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Het *annual work programme* 2025 zoals opgenomen in het Single Programming Document beschrijft de aandachtsgebieden van EIOPA in 2025.

Financial Stability Report 2024

- **Wat?** EIOPA heeft op 12 december 2024 haar [Financial Stability Report](#) uitgebracht. Hierin beschrijft EIOPA de macro-economische ontwikkelingen en belangrijkste risico's voor de verzekeringssector en de pensioensector. Er wordt ingegaan op het uitdagende risicolandschap dat wordt gekenmerkt door grote onzekerheden waarbinnen door verzekeraars moet worden geopereerd, onder meer gezien de geopolitieke situatie. EIOPA geeft aan dat verzekeraars in staat zijn om te voldoen aan vermogens-eisen. Het rapport zoomt verder in op drie belangrijke onderwerpen voor verzekeraars: vastgoedrisico's, de groei van asset intensieve herverzekeringen en het European Systemic Risk Assessment Framework (SRAF). Het rapport kan waardevol zijn voor verzekeraars in het kader van doorlopend risk management.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Te raadplegen door verzekeraars in het kader van doorlopend risk management.

Consultaties technical standards Solvency II

De wijzigingen met betrekking tot Solvency II zijn in november 2024 aangenomen. In dat kader heeft EIOPA heeft meerdere batches gepubliceerd met consultaties voor *regulatory technical standards* (RTS), *implementing technical standards* (ITS) en richtsnoeren.

De [eerste batch](#) bestaat uit de volgende vijf documenten:

- **RTS voor het beheer van liquiditeitsrisico's:** In deze [concept RTS](#) worden de criteria vastgesteld om te bepalen welke (her)verzekeraars een risicobeheersplan moeten opstellen en bijhouden omtrent de liquiditeitsanalyse op middellange en lange termijn.
- **RTS omtrent de identificering van uitzonderlijke schokken op sectorniveau:** In deze [concept RTS](#) worden de criteria voor de identificatie van uitzonderlijke schokken op sectorniveau vastgesteld. Op basis van het nieuwe Solvency II-raamwerk krijgen toezichthouders namelijk de mogelijkheid om maatregelen te treffen waardoor verzekeraars met een bijzonder kwetsbaar risicoprofiel hun financiële positie kunnen behouden in het geval er sprake is van een uitzonderlijke schok op sectorniveau.
- **RTS ondernemingen met overheersende of significante invloed en ondernemingen die op geconsolideerde basis worden beheerd:** In deze [concept RTS](#) worden de factoren gespecificeerd op basis waarvan verzekeraars die onder dominante of significante invloed staan kunnen worden geïdentificeerd. Hetzelfde geldt voor verzekeraars die op een geconsolideerde basis worden beheerd.

- **ITS methodologie omtrent de bepaling van scenario's prudente deterministische waardering van levensverplichtingen met opties en garanties:** Deze [concept ITS](#) heeft betrekking op de vereenvoudiging van de waardering van levensverzekeringsverplichtingen die geïntroduceerd zal worden met de herziening van Solvency II. De vereenvoudiging is bedoeld voor kleine en niet-complexe verzekeraars die onder het bestaande raamwerk al gebruik maken van een prudente deterministische waardering.
- **RTS relevante verzekerings- en herverzekeringsondernemingen met betrekking tot de markt van de host state lidstaat:** De herziening van Solvency II introduceert nieuwe regels om de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen *home state* en *host state* toezichthouders te verbeteren in geval van significante grensoverschrijdende activiteiten. Deze [concept RTS](#) stelt de voorwaarden en criteria vast die *host state* toezichthouders in overweging moeten nemen bij het bepalen van de relevantie van grensoverschrijdende activiteiten voor hun markt.

Daarnaast heeft EIOPA ook een consultatie geopend omtrent de [concept RTS](#) over de toepassingscriteria voor macroprudentiële analyse in de risico- en solventiebeoordeling en het *Prudent Person Principle*.

Deze consultaties zijn begin januari 2025 gesloten en de verwachting is dat EIOPA in de loop van 2025 met de finale versie van deze documenten komt.

Op 4 december 2024 heeft EIOPA de [tweede batch](#) consultaties gepubliceerd. Deze batch bestaat uit de volgende zes documenten:

- **Rapport biodiversiteit risicomanagement:** Met dit [consultatie rapport](#) worden handvatten gegeven op basis waarvan verzekeraars biodiversiteitsrisico's moeten identificeren, meten en beheersen. Deze risico's moeten vervolgens worden meegenomen in de *Own Risk and Solvency Assessment* (ORSA).
- **RTS management duurzaamheidsrisico's inclusief duurzaamheidsrisicoplannen:** Deze [concept RTS](#) specificeren de minimumnormen en referentiemethodologiën voor de identificatie, de meting, beheersing en monitoring van duurzaamheidsrisico's. Daarnaast gaan de concept RTS in op de elementen die in de duurzaamheidsrisicoplannen moeten worden meegenomen.
- **Richtsnoeren begrip diversiteit binnen het bestuursorgaan:** In deze [concept richtsnoeren](#) wordt het begrip diversiteit gedefinieerd en wordt verzekeraars een kader geboden om beleid te implementeren

dat diversiteit binnen bestuurs-, leidinggevende en toezichhoudende organen bevordert. Daarnaast worden kwantitatieve doelstellingen vastgesteld om gendergelijkheid te bereiken.

- **Herziene richtsnoeren ondernemings specifieke parameters:** De [herziene richtsnoeren](#) omvatten wijzigingen om juridische verwijzingen te corrigeren en de tekst te verduidelijken en te stroomlijnen zonder de beoogde betekenis ervan te veranderen.
- **Herziene richtsnoeren markt- en tegenpartijrisico's standaardformule:** De [herziene richtsnoeren](#) hebben tot doel om de juiste verwerking van transacties met betrekking tot effectenleningen en retrocessie- en omgekeerde retrocessieovereenkomsten te verduidelijken bij de berekening van de tegenpartijrisicomodule binnen het solvabiliteitskapitaalvereiste.
- **Herziene ITS lijsten blootstellingen aan regionale en lokale overheden als blootstellingen aan de centrale overheid:** De [concept ITS](#) voegen vier nieuwe soorten entiteiten uit Frankrijk en Letland toe aan de lijst van regionale en lokale overheden en verwijderen entiteiten uit het Verenigd Koninkrijk. De in de Uitvoeringsnormen opgenomen entiteiten worden behandeld als centrale overheden bij de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste volgens de standaardformule.

Op deze consultaties kan tot en met 26 februari 2025 gereageerd worden en de verwachting is dat EIOPA in de loop van 2025 met de finale versie van deze documenten komt.

Opinie scope DORA kleine verzekeraars

- **Wat?** Vanaf het moment dat de gewijzigde Solvency II inwerking treedt, zijn bepaalde kleine verzekeraars niet meer onderworpen aan Solvency II omdat de *thresholds* wijzigen (zie ook artikel 4 Solvency II). Vanaf dat moment vallen deze entiteiten ook niet meer binnen de reikwijdte van DORA. Omdat deze wijzigingen nog niet zijn ingetreden, moeten deze partijen vanaf 17 januari 2025 wel aan DORA voldoen. EIOPA geeft in haar [opinie](#) van 14 november 2024 aan dit disproportioneel te vinden en roept de Europese Commissie op om deze kleine verzekeraars buiten de reikwijdte van DORA te laten gedurende deze transitieperiode. Verder roept EIOPA toezichthouders op geen prioriteit te geven aan handhaving met betrekking tot deze partijen.
- **Wie?** Verzekeraars die op grond van hun omvang, onder de gewijzigde versie van Solvency II buiten de reikwijdte van Solvency II komen te vallen.
- **Wanneer?** Gedurende de periode tussen de inwerkingtreding van DORA en de gewijzigde Solvency II-regels.

Prudent Person Principle

- **Wat?** EIOPA heeft een *peer review* gehouden omtrent het toezicht op het *Prudent Person Principle* (PPP) onder Solvency II. De resultaten daarvan zijn op 2 mei 2024 gepubliceerd in een uitgebreid [rapport](#) (dat EIOPA kort heeft [samengevat](#)). Deze review richtte zich specifiek op de supervisie van beleggingen in niet-traditionele en complexe activa, zoals derivaten, en het gebruik hiervan in unit-linked en index-linked contracten, waar het marktrisico meestal door de polishouder wordt gedragen. EIOPA analyseerde 15 toezichtgebieden en formuleerde 49 aanbevolen acties voor 22 nationale toezichthouders om het toezicht te verbeteren en zo de belangen van polishouders beter te beschermen. Ook DNB heeft drie aanbevelingen meegekegen: 1) het ontwikkelen van specifieke risico-indicatoren voor unit-linked verzekeringsproducten, 2) het implementeren van gestructureerde dialogen en het ontwikkelen van guidance over complexe investeringen, en 3) het ontwikkelen van guidance omtrent het gebruik van derivaten voor efficiënt portefeuillebeheer. In 2025 bespreekt EIOPA de voortgang en aanbevolen acties met nationale toezichthouders.
- **Wie?** Nationale toezichthouders, waaronder DNB.
- **Wanneer?** Naar verwachting ontwikkelt DNB in 2025 voorstellen naar aanleiding van het rapport van EIOPA.

Proportionaliteitsraamwerk Solvency II

- **Wat?** Door de wijzigingen van Solvency II wordt het voor enkele partijen mogelijk om specifieke proportionaliteitsmaatregelen toe te passen. Dit is het geval als een onderneming of groep als klein of niet-complex wordt geclassificeerd in het kader van de aard, omvang en complexiteit van hun risico's, of indien de toezichthouder het toestaat dat evenredigheidsmaatregelen worden genomen gezien het risicoprofiel van een onderneming. EIOPA heeft op 2 augustus 2024 een [consultatie](#) gepubliceerd omtrent de uitwerking daarvan. De consultatie ziet op verfijning van de methodologie voor het classificeren van verzekeringsondernemingen als klein en niet-complex en de voorwaarden voor het toekennen van soortgelijke evenredigheidsmaatregelen (d.w.z. bepaalde verminderde vereisten) aan verzekeraars die niet standaard in de categorie klein en niet-complex vallen). Op 31 januari 2025 zal EIOPA de Europese Commissie adviseren omtrent de tenuitvoerlegging daarvan.
- **Wie?** Verzekeraars met een beperkt risicoprofiel.
- **Wanneer?** EIOPA deelt haar definitieve advies uiterlijk 31 januari 2025 met de Europese Commissie.

Prudentiële behandeling duurzaamheidsrisico's

- **Wat?** Op 7 november 2024 heeft EIOPA het [rapport](#) op de prudentiële behandeling van activa en activiteiten van verzekeraars die verband houden met klimaatdoelstellingen of sociale doelstellingen gepubliceerd. De analyse richt zich op drie gebieden: de link tussen marktrisico's en transitie naar een koolstofarme economie, het verband tussen niet-leven verzekeringsrisico's en klimaatpreventiemaatregelen, en de relatie tussen sociale risico's en prudentiële risico's. Het doel is om klimaat- en sociale doelstellingen beter te integreren in de prudentiële kaders van de Europese verzekeringssector, zonder afbreuk te doen aan de financiële stabiliteit of de solvabiliteit van verzekeraars.
- **Wie?** Alle verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Het is waarschijnlijk dat DNB het rapport betreft in haar toezicht in 2025.

Risicomitigatie herverzekeraars

- **Wat?** Op 8 november 2024 is EIOPA een [consultatie](#) gestart over twee [bijlagen](#) die zij voornemens is toe te voegen aan de [opinie](#) over het gebruik van risico mitigerende technieken door verzekeraars en herverzekeraars van 9 juli 2021. De eerste bijlage verschaft verdere richtsnoeren over de behandeling van *mass-lapse* herverzekeringen, om toezichthoudende convergentie te bevorderen. Het is gericht op de beoordeling van de efficiëntie van risico-overdracht en de evenredigheid van de kapitaalreductie met het werkelijke risico. De tweede bijlage bespreekt beëindigingsclausules in herverzekeringsovereenkomsten die de risico-overdracht kunnen beperken en specifiek clausules die de herverzekeraar vrijstellen van aansprakelijkheid voor rechtmatig geleden verliezen tijdens de looptijd van het herverzekeringsverdrag.
- **Wie?** Herverzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** De consultatieperiode loopt 7 februari 2025 af. Daarna rondt EIOPA de bijlagen af.

Toezicht herverzekeringen derde landen

- **Wat?** Op 4 april 2024 heeft EIOPA een [statement](#) gepubliceerd over het toezicht door nationale toezichthouders op herverzekeringen die door EU verzekeraars zijn afgesloten met herverzekeraars uit derde landen die niet als gelijkwaardig erkend zijn onder Solvency II. Sommige aspecten zijn overigens ook relevant voor herverzekeraars in derde landen

met gelijkwaardige regimes. EIOPA verwacht van verzekeraars een beoordeling van het belang, de risico's en de impact van het gebruik van herverzekeringen uit derde landen en geeft daarbij handvatten omtrent risico mitigerende maatregelen. EIOPA gaat verder in op hoe de nationale toezichthouders met toezicht op deze herverzekeringen dient om te gaan.

- **Wie?** Verzekeraars met herverzekeringen afgesloten bij herverzekeraars uit derde landen en nationale toezichthouders, waaronder DNB.
- **Wanneer?** Het is waarschijnlijk dat DNB het EIOPA statement betreft in haar toezicht in 2025.

Economische impact natuurrampen

- **Wat?** Op 12 december 2024 hebben EIOPA en ECB een gezamenlijk [voorstel](#) uitgebracht om de economische impact van natuurrampen in de EU te beperken. Het voorstel richt zich op het verkleinen van de verzekeringskloof voor natuurrampen, die steeds groter wordt door de toenemende frequentie en ernst van natuurrampen als gevolg van klimaatverandering. Het voorstel bestaat uit twee pijlers: 1) een EU publiek-privaat herverzekeringssysteem om de verzekeringsdekking voor natuurrampen te verhogen en 2) een EU-fonds voor publieke rampenfinanciering om de rampenrisicobeheersing door de overheid in de lidstaten versterken.
- **Wie?** Wetgevers, toezichthouders en herverzekeraars.
- **Wanneer?** Het rapport dient als startpunt voor verdere discussies over een mogelijke EU-brede aanpak ter versterking van nationale verzekeringsregelingen en rampenbeheer.

Greenwashing

- **Wat?** Op 4 juni 2024 heeft EIOPA twee documenten omtrent greenwashing gepubliceerd. Het eerste [rapport](#) ziet op een advies aan de Europese Commissie over de risico's van greenwashing en het toezicht op beleid inzake duurzame financieringen. Het tweede [rapport](#) ziet op een opinie over duurzaamheidsclaims en greenwashing binnen de verzekerings- en pensioensector. Met dit rapport beoogt EIOPA een gemeenschappelijke EU aanpak te ontwikkelen voor het toezicht op duurzaamheidsclaims en greenwashing. Hierin worden vier belangrijke beginselen uiteengezet die nationale toezichthouders in overweging moeten nemen wanneer ze duurzaamheidsclaims van verzekeraars (en pensioeninstellingen) onderzoeken, inclusief praktische richtsnoeren. In het onderdeel [Duurzaamheid \(ESG\)](#) wordt in meer detail ingegaan op duurzaamheid en greenwashing en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.

- **Wie?** Alle verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Het is waarschijnlijk dat DNB het rapport meeneemt in haar toezicht in 2025.

Opinie toezicht captive (her-)verzekeraars

- **Wat?** Op 2 juli 2024 heeft EIOPA een [opinie](#) gepubliceerd omtrent het toezicht op *captive* (her-)verzekeraars. De opinie gaat in op *cash pooling*, waarbij het voor verzekeraars van belang is dat wordt voldaan aan de kapitaalvereisten onder Solvency II en het *Prudent Person Principle*. De opinie gaat verder in op de governance van deze entiteiten, waarbij het van belang is dat de bestuurders als geheel over voldoende senioriteit, kwalificaties, vaardigheden en professionele ervaring beschikken om de onderneming effectief te beheren en het uitbesteden van sleutelrollen voldoet aan de eisen van Solvency II en de bijbehorende EIOPA richtlijnen.
- **Wie?** *Captive* (her-)verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Doorlopend.

Digitalisering verzekeringssector

- **Wat?** Digitalisering is voor EIOPA een belangrijke toezichtprioriteit. EIOPA heeft daarom in 2024 onderzoek gedaan naar de risico's en kansen van digitalisering in de verzekeringssector. De bevindingen zijn opgenomen in het [rapport](#) van 30 april 2024 over de digitalisering van de Europese verzekeringssector. Op basis daarvan constateert EIOPA onder meer dat er grote verschillen bestaan in digitalisering door verschillende verzekeraars en dat volledige digitale distributiekanaal nog steeds een secundaire rol hebben aan traditionele distributiekanaal.
- **Wie?** Alle verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** EIOPA verwerkt de bevindingen in de [Digital Strategy](#) die in 2023 is gepubliceerd.

European Insurance Overview 2024

- **Wat?** Ook voor 2024 heeft EIOPA haar [Annual European Insurance Overview](#) gepubliceerd. Dit rapport wordt door EIOPA gepubliceerd als onderdeel van haar statistische diensten, om een gebruiksvriendelijk en toegankelijk overzicht van de Europese (her)verzekeringssector te bieden op basis van jaarlijks gerapporteerde gegevens op basis van Solvency II. Het rapport geeft een grafisch overzicht van de life en non-life sector per land en per type verzekeraar. Daarbij laat

EIOPA ook de ontwikkeling van verschillende ratio's zien, waaronder de *solvency capital ratio* (SCR) en de *minimum capital ratio* (MCR). Het rapport geeft een globaal beeld van de Europese (her)verzekeringsmarkt en kan door verzekeraars worden geraadpleegd in het kader van doorlopend risk management. Het rapport is gebaseerd op de jaarlijkse Solvency II rapportage voor het jaar 2023.

- **Wie?** Alle verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB.
- **Wanneer?** Doorlopend.

EUROPESE COMMISSIE

Macroprudentiële raamwerk NBFIs

- **Wat?** Op 22 mei 2024 is de Europese Commissie een [consultatie](#) gestart die is gericht op het identificeren van kwetsbaarheden en risico's van het bestaande macroprudentiële raamwerk voor non-bank financial intermediation (NBFI). NBFI is de verzamelterm voor financiële activiteiten door niet-banken, zoals fondsbeheerders, beleggingsondernemingen, pensioenfondsen, verzekeraars en bepaalde ongereguleerde entiteiten. Deze partijen worden NBFIs genoemd. De Europese Commissie heeft om input verzocht over op de werking van het huidige prudentiële raamwerk voor NBFIs, zoals opgenomen in verschillende sectorale EU-richtlijnen en EU-verordeningen waaronder Solvency II. Op 22 november 2024 heeft EIOPA op de consultatie [gereageerd](#). Ook het ministerie van Financiën heeft, samen met DNB en de AFM, op 22 november 2024 een [consultatiereactie](#) met [introductiedocument](#) ingediend. De consultatie is gesloten.
- **Wie?** Gelet op de initiërende rol van de Europese Commissie bij wetgeving voor de financiële sector heeft deze consultatie voor alle verzekeraars relevantie.
- **Wanneer?** Europese Commissie zal de beleidsagenda 2024-2029 naar verwachting in 2025 publiceren.

ESA'S

Annual Work Programme 2025

- **Wat?** Op 7 oktober 2024 hebben ESMA, EBA en EIOPA (de ESA's) bekendgemaakt hoe het [Annual Work Programme 2025](#) van hun Joint Committee eruit ziet. Het Joint Committee is het gezamenlijke overlegorgaan van de ESA's, waaraan ook de Europese Commissie en het Europees Comité voor systeemrisico's (ESRB) deelnemen. Voor verzekeraars is het relevant dat het Joint Committee zich in 2025 zal concentreren op DORA, duurzaamheidswetgeving,

consumentenbescherming en financiële innovatie.

- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Het Annual Work Programme 2025 werkt door in het toezicht van DNB op verzekeraars.

Fit-for-55 climate stress test results

- **Wat?** Op 19 november 2024 heeft EIOPA, samen met de ESA's, de [resultaten](#) gepubliceerd van de eenmalige *Fit-for-55* waarin scenarioanalyses voor klimaatrisico's worden besproken. Uit de onderzochte scenario's blijkt dat de transitierisico's op zichzelf waarschijnlijk geen bedreiging vormen voor de financiële stabiliteit. Wanneer transitierisico's echter worden gecombineerd met macro-economische schokken, kan dat leiden tot ernstiger verliezen bij financiële instellingen en leiden tot verstoringen. Op basis van deze conclusie is een gecoördineerde beleidsaanpak voor de financiering van de groene transitie van belang en wordt de noodzaak benadrukt voor financiële instellingen zoals verzekeraars om klimaatrisico's tijdig en volledig in hun risicomanagement te integreren.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Het resultaat werkt door in de aandachtspunten van EIOPA en in het toezicht van EIOPA.

Informatie-uitwisseling toezichthouders

- **Wat?** Op 20 november 2024 heeft EIOPA, samen met de ESA's, [richtsnoeren](#) gepubliceerd op basis waarvan informatie-uitwisseling tussen toezichthouders binnen de EU verbeterd kan worden. Daarom hebben de ESA's een zogenoemd F&P informatiesysteem ontwikkeld. De richtsnoeren gaan verder in op het F&P informatiesysteem, maar zien ook op het uitwisselen van informatie tussen toezichthouders in het kader van geschiktheids- en betrouwbaarheidstoetsingen.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Het resultaat werkt door in de aandachtspunten van EIOPA en in het toezicht van EIOPA.

IAIS

Strategic Plan 2025 – 2029

- **Wat?** Op 1 december 2024 heeft de IAIS haar nieuwe [Strategic Plan 2025-2029](#) gepubliceerd. Dit plan schetst de strategische prioriteiten en operationele doelen van de IAIS voor de komende vijf jaar (2025-2029). Het plan richt zich op drie belangrijke thema's: klimaatverandering, digitale innovatie (waaronder AI en

cyberrisico's) en het versterken van de maatschappelijke rol van verzekeringen. Daarnaast legt de IAIS meer nadruk op de consistente implementatie van haar internationale toezichtstandaarden en versterkt ze haar jaarlijkse risicoanalyse.

- **Wie?** Verzekeraars en toezichthouders, waaronder EIOPA en DNB.
- **Wanneer?** De IAIS Roadmap voor 2025-2026, waarin de concrete uitwerking van de strategische prioriteiten is opgenomen, wordt begin 2025 gepubliceerd.

Global Insurance Market Report 2024

- **Wat?** Op 3 december 2024 heeft de IAIS het [Global Insurance Market Report 2024](#) gepubliceerd, wat ziet op de belangrijkste risico's en trends in de verzekeringssector. IAIS constateert dat verzekeraars stabiliteit laten zien als het gaat om solvabiliteit en winstgevendheid. Wel ziet IAIS risico's met betrekking tot de impact van het huidige macro-economische klimaat op de verzekeringssector, structurele verschuivingen in de levensverzekeringssector en het klimaat.
- **Wie?** Verzekeraars en toezichthouders.
- **Wanneer?** De IAIS zal zich focussen op de risico's die zij ziet voor het jaar 2025.

Insurance Capital Standard

- **Wat?** De Insurance Capital Standard (ICS) is op 5 december 2024 [goedgekeurd](#) door de IAIS leden. De [ICS](#) bestaat uit level 1 principes, de overkoepelende bepalingen, en level 2 principes, met gedetailleerde specificaties. De ICS ziet op de voorgeschreven kapitaalvereisten voor internationaal actieve verzekeringsgroepen. Op basis daarvan worden er wereldwijd vergelijkbare en risicogebaseerde kapitaalstandaarden gehanteerd. Tegelijkertijd is deze commissie bezig geweest met een assessment op basis waarvan de Verenigde Staten de ICS kan implementeren met de United States (US)-developed [Aggregation Method](#) (AM). EIOPA [verwelkomt](#) de ICS, omdat dit een belangrijke stap is richting consistent toezicht op verzekeringsgroepen. EIOPA geeft aan dat de ICS veel van de belangrijkste kenmerken bevat die al zijn vastgelegd in het Solvency II raamwerk.
- **Wie?** Verzekeringsgroepen en toezichthouders, zoals EIOPA en DNB.
- **Wanneer?** In 2025 ontwikkelt EIOPA mogelijk vervolgstappen naar aanleiding van de ICS. De IAIS zal daarnaast een ICS beoordelingsmethodologie ontwikkelen. In 2026 coördineert de IAIS een baseline self-assessment door IAIS-leden om hun voortgang bij de implementatie van de ICS te evalueren. Dit

assessment dient als uitgangspunt voor het monitoren van toekomstige implementatievoortgang. Vanaf 2027 zal de IAIS gedetailleerde jurisdictie-assessments initiëren om de implementatie van de ICS te beoordelen.

Insurance Core Principles & Common Framework

- **Wat?** De IAIS heeft de Insurance Core Principles (ICPs) en bepaalde gerelateerde standaarden binnen het Common Framework (ComFrame) [geüpdatet](#) in december 2024. De ICPs vormen het wereldwijd geaccepteerde kader voor toezicht op de verzekeringssector en bestaan uit kernuitspraken, standaarden en richtlijnen. ComFrame bouwt hierop voort en biedt toezichtstandaarden en richtlijnen die specifiek gericht zijn op effectief, groepsbreed toezicht op internationaal actieve verzekeringsgroepen (IAIGs). De belangrijkste onderwerpen die zijn verwerkt zien op klimaatrisico's, systemische risico's en waardering van kapitaal.
- **Wie?** Verzekeringsgroepen en toezichthouders, waaronder EIOPA en DNB.
- **Wanneer?** De IAIS publiceert aanvullende ondersteunende documentatie over klimaatrisico in april 2025.

Verzekeren van natuurrampen

- **Wat?** De IAIS heeft bijgedragen aan een high-level [framework](#) voor publiek-private verzekeringsprogramma's in het kader van natuurgevaren zoals gepubliceerd door de G7. Dit hangt samen met een [rapport](#) dat de IAIS in november 2023 heeft gepubliceerd genaamd "A call to action: the role of insurance supervisors in addressing natural catastrophe protection gaps". Net als het rapport van de IAIS onderstreept ook het rapport van de G7 dat het verkleinen van de beschermingskloof en daarmee het dichten van de verzekeringskloof een gezamenlijke inspanning vereist van meerdere partijen, waaronder regeringen, verzekeraars en de verzekeringssector. Het rapport illustreert de verschillende fasen van de ontwikkeling van deze verzekeringsprogramma's voor de financiering van rampenrisico's. Ook heeft de IAIS samen met het Financial Stability Institute op 2 december 2024 een [rapport](#) gepubliceerd dat ziet op een onderzoek op parametrische verzekeringsdekking voor risico's op natuurrampen.
- **Wie?** Verzekeraars en toezichthouders, waaronder DNB.
- **Wanneer?** In 2025 ontwikkelt EIOPA mogelijk voorstellen naar aanleiding van het rapport.

Consultatie digitale weerbaarheid

- **Wat?** Op 8 augustus 2024 heeft de IAIS een [rapport](#) gepubliceerd omtrent een consultatie voor operationele weerbaarheid doelstellingen voor de verzekeringssector, met als doel een solide en consistente basis te bieden om toezichthoudende autoriteiten te ondersteunen bij het ontwikkelen en versterken van hun toezicht op dit onderwerp. Na dit rapport zal er in 2025 ook een *toolkit* volgen. Nu DORA voor verzekeraars al vergaande verplichtingen omtrent operationele weerbaarheid introduceert, voldoen verzekeraars naar verwachting al snel aan deze IAIS doelstellingen. Zie hiervoor het onderdeel [DORA & AI](#).
- **Wie?** Verzekeraars en toezichthouders, waaronder DNB.
- **Wanneer?** In de eerste helft van 2025 is de *toolkit* beschikbaar, waarna een consultatie start. Daarna worden het rapport en de *toolkit* geïntegreerd in een Application Paper.

Rapport toezicht diversiteit

- **Wat?** Op 25 november 2024 heeft de IAIS een [rapport](#) gepubliceerd omtrent het toezicht op diversiteit, gelijkheid en inclusie, met name in het kader van het governance-, risicobeheer- en cultuurperspectief in de verzekeringssector. Het biedt praktische handvatten voor toezichthouders om dit onderwerp te evalueren en bevat aanbevelingen voor acties die toezichthouders op basis daarvan kunnen nemen.
- **Wie?** Verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB en EIOPA.
- **Wanneer?** In 2025 ontwikkelt EIOPA mogelijk voorstellen naar aanleiding van het rapport.

Gelijke behandeling consumenten

- **Wat?** De IAIS heeft in september 2024 de consultatie afgerond van een [rapport](#) over de gelijke behandeling van verschillende consumenten. Dit rapport biedt richtlijnen aan toezichthouders, verzekeraars en tussenpersonen om op basis van diversiteit, gelijkheid en inclusie toe te passen in het bestaande kader omtrent de *Insurance Core Principle* (ICP). Het doel van het rapport is het bevorderen van eerlijke behandeling van diverse consumenten, waaronder kwetsbare groepen, minderheden en mensen met specifieke behoeften. Het rapport verkent onder meer de balans tussen risicogebaseerde prijstelling en diversiteit, gelijkheid en inclusie en biedt aanbevelingen voor een eerlijke en toegankelijke verzekeringssector. EIOPA houdt zich ook bezig met dit onderwerp. Op 5 december 2024 heeft EIOPA namelijk [aangekondigd](#) een *Consultative Expert Group* op te richten die zich

bezig zal houden met de rol van ethiek bij het gebruik van verzekeringsgegevens en deze groep zal hiervoor uiteindelijk een rapport opstellen.

- **Wie?** Verzekeraars en nationale toezichthouders, zoals DNB en EIOPA.
- **Wanneer?** We verwachten dat een finaal rapport in 2025 wordt gepubliceerd.

Global Monitoring Exercise

- **Wat?** Op 27 november 2024 is de IAIS een consultatie gestart over de aanvullende risico-indicatoren binnen de [Global Monitoring Exercise](#) (GME). Deze indicatoren zijn bedoeld om de beoordeling van mogelijke systeemrisico's in de mondiale verzekeringssector verder te ondersteunen. De voorgestelde indicatoren richten zich op kredietrisico, derivaten, herverzekering, *mark-to-model* activa en aanpassingen van liquiditeitsmetingen. De consultatie loopt tot 3 februari 2025.
- **Wie?** Verzekeraars en toezichthouders, waaronder DNB.
- **Wanneer?** De resultaten van de consultatie worden verwerkt in de geplande herziening van de GME-methodologie in 2025.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Herziening Solvency II & voorstel IRRD

Op 5 november 2024 heeft de Raad van Europa [bekendgemaakt](#) dat zij de herziening van de Solvency-II regelgeving heeft aangenomen, bestaande uit een [wetsvoorstel](#) tot wijziging van de Solvency II-richtlijn en een [wetgevingsvoorstel](#) voor een nieuwe richtlijn betreffende herstel en afwikkeling van verzekeringen (Insurance Recovery and Resolution Directive, IRRD). De [IRRD](#) is gepubliceerd in het EU Publicatieblad van 8 januari 2025 en zal in werking treden op 28 januari 2025. De nieuwe regels worden 2 jaar na de inwerkingtreding van toepassing middels implementatie in nationale wetgeving.

In de [Vooruitblik 2023](#) is uitgebreid stilgestaan bij deze wijzigingen. De voorgestelde wijzigingen van de Solvency II richtlijn hebben betrekking op evenredigheid, kwaliteit van toezicht, langetermijngarantiemaatregelen, macroprudentiële instrumenten, duurzaamheidsrisico's, groepstoezicht en grensoverschrijdend toezicht. DNB heeft tijdens de Verzekeringsmiddag 2024 aangegeven dat er in november 2024 een impactanalyse wordt geconsulteerd. De status hiervan is onbekend. Een belangrijke wijziging onder Solvency II ziet op de classificatie van kleine of

niet-complex verzekeraars. DNB is hier op ingegaan tijdens de [informatiemiddag](#) op 28 juni 2024 voor kleine schadeverzekeraars. DNB heeft uitgelegd wanneer een verzekeraar kwalificeert als klein of niet-complex, welke informatie moet worden aangeleverd om van deze kwalificatie gebruik te maken en van welke verlichtingen zo'n instelling dan gebruik kan maken. DNB heeft tijdens de Verzekeringsmiddag 2024 een update gegeven over het [implementatiepad](#) van de Solvency II wijzigingen.

De IRRD heeft tot doel de nationale wetgeving inzake het herstel en de afwikkeling van verzekerings- en herverzekeringsondernemingen te harmoniseren, vergelijkbaar met de wetgeving voor de bankensector (Bank Recovery and Resolution Directive, BRRD). De IRRD bevat ook een bepaling op basis waarvan de Europese Commissie een verslag moet indienen bij het Europees Parlement en de Raad over de wenselijkheid van een verzekeringsgarantiestelsel. De wens voor een verzekeringsgarantiestelsel was er vanuit Nederland al langer. Daarbij is steeds de voorkeur geweest dat zo'n stelsel zou worden geïmplementeerd op basis van Europese minimumharmonisatie. De Minister van Financiën heeft in een [brief](#) van 16 april 2024 aangegeven dat het nationaal opzetten van zo'n stelsel niet zinvol is.

Wijzigingswet financiële markten 2024

- **Wat?** Het [wetsvoorstel](#) is op 11 juni 2024 aangenomen. Op basis daarvan krijgt DNB een instemmingsplicht indien activa naar een derde land worden overgedragen bij een activa-intensief herverzekeringcontract. Daarnaast voorziet de wetswijziging in een verklaring van geen bezwaar (vvgb) voor verzekeraars met zetel in Nederland die aandelen en andere deelnemingsrechten waaraan zeggenschap is verbonden, wil toelaten tot de handel op een gereguleerde markt. Verder wordt artikel 1:107 Wft gewijzigd, op grond waarvan verbonden bemiddelaars die bemiddelen voor (een) bemiddelaar(s) in verzekeringen, moeten worden opgenomen in het openbaar register.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** De relevante bepalingen voor verzekeraars zijn op 1 januari 2025 in werking getreden.

Wijzigingsbesluit financiële markten 2024

- **Wat?** Op 9 december 2024 is het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2024](#) gepubliceerd in het Staatsblad. Om een zorgvuldige behandeling van letselschade nader te borgen, worden in het besluit nadere voorschriften aan de beheerste bedrijfsvoering van schadeverzekeraars gegeven. Schadeverzekeraars worden verplicht om te beschikken over adequate procedures en maatregelen

ter voorkoming van overschrijding van termijnen bij de behandeling van letselschade. Verder regelt het wijzigingsbesluit welke gegevens door de cederende verzekeraar moeten worden aangeleverd bij het verzoek om instemming van DNB voor het sluiten of wijzigen van een activa-intensief herverzekeringscontract.

- **Wie?** Schadeverzekeraars.
- **Wanneer?** Het grootste deel van het besluit treedt op 1 januari 2025 in werking. De bepalingen over de behandeling van letselschade door verzekeraars treden echter pas op 1 juli 2025 in werking, zodat belanghebbenden voldoende tijd hebben om zich erop voor te bereiden.

Wijzigingswet financiële markten 2026

- **Wat?** Een voorstel voor de [Wijzigingswet financiële markten 2026](#) is op 19 december 2024 ter [consultatie](#) voorgelegd. In dit voorstel zijn enkele relevante wijzigingen voor verzekeraars opgenomen. Zo is de Wft in 2021 gewijzigd met de invoering van een verbod op dienstverrichting door derdelandverzekeraars. Artikel 2:118 Wft is toen echter abusievelijk niet gewijzigd, waardoor dienstverrichting door derdelandbijkantoren vanuit Nederland naar een andere lidstaat nog was toegestaan. Deze fout wordt in dit voorstel hersteld. Daarnaast wordt voorgesteld DNB de mogelijk te geven een bijkantoorvergunning voor een derdelandverzekeraar te weigeren indien zij van oordeel is dat de bescherming van de belangen van polishouders onvoldoende gewaarborgd zijn.
- **Wie?** Derdelandverzekeraars.
- **Wanneer?** De consultatie is geopend tot 13 februari 2025.

Retail Investment Strategy – IDD & Solvency II

- **Wat?** Op 24 mei 2023 heeft de Europese Commissie de Retail Investment Strategy gepubliceerd waaronder een voorstel voor een [omnibus-richtlijn](#) tot wijziging van onder meer de Verzekeringsdistributie Richtlijn en Solvency II. Het doel van de omnibus-richtlijn is het verbeteren van de retailbeleggingsmarkt, door wijzigingen door te voeren op het gebied van productgovernance, toegelaten provisies, en aanpassingen in de vereisten inzake informatieverstrekking. Ook wordt het “Value for Money-concept” opgenomen. Hiermee wil de Europese Commissie de kosten van Europese beleggingsgerelateerde producten verlagen om zo de waarde van deze producten te verhogen. Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft een [rapport](#) met eerste bevindingen gepubliceerd. De onderhandelingen over de Retail Investment Strategy zijn inmiddels in

gang gezet. Het Europees Parlement heeft op 23 april 2024 haar [standpunt](#) bepaald. Het Europees Parlement legt de nadruk op een horizontale en geharmoniseerde aanpak van beleggingsbescherming en *twin transition* (digitalisering en verduurzaming) en gaat eveneens in op multi-optieverzekeringsproducten. De Raad van de Europese Unie heeft op 12 juni 2024 haar [standpunt](#) bepaald. De Raad stelt voor om het voorgestelde verbod op provisies voor execution-only verkopen te herroepen. De Raad stelt voor overkoepelende beginselen in te voeren die moeten worden geëerbiedigd bij het betalen of ontvangen van provisies en het voorgestelde beginsel van “Value for Money” te wijzigen.

- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Het is onduidelijk wanneer en in welke vorm de Retail Investment Strategy zal eindigen. In de voorstellen van de Europese Commissie is bepaald dat de EU-lidstaten de nieuwe regels binnen twaalf maanden moeten implementeren in nationale wetgeving en binnen achttien maanden moeten toepassen.

Retail Investment Strategy – PRIIPs

- **Wat?** Als onderdeel van de Retail Investment Strategy Package zoals op 24 mei 2023 bekendgemaakt, heeft de Europese Commissie [wijzigingen](#) aan de PRIIPs-verordening voorgesteld. De wijzigingen betreffen onder andere i) de invoering van de nieuwe paragraaf ‘Beknopt productoverzicht’ in het essentiële-informatiedocument oftewel Key Information Document (KID), ii) het schrappen van de ‘begrijpelijkheidswaarschuwing’ uit het KID, iii) de invoering van een nieuwe duurzaamheidsparagraaf in het KID en iv) de vereenvoudiging en modernisering van de bepalingen over het verstrekken van de KID. Het Europees Parlement heeft op 11 april 2024 zijn [positie](#) bepaald. De Raad heeft dat op 7 juni 2024 [gedaan](#). Vervolgens zijn de onderhandelingen tussen het Europees Parlement en de Raad gestart
- **Wie?** Verzekeraars die verpakte retailbeleggingsproducten ontwikkelen en/of verkopen.
- **Wanneer?** Onbekend. In het voorstel van de Europese Commissie en de positie van het Europees Parlement tot wijziging van de PRIIPs-verordening is bepaald dat achttien maanden na inwerkingtreding van de gewijzigde PRIIPs-verordening, de wijzigingen rechtstreeks van toepassing worden in alle EU-lidstaten. De Raad stelt echter een termijn van 24 maanden voor.

Bedragen beroepsaansprakelijkheidsverzekering

- **Wat?** Op 20 maart 2024 is de Gedelegeerde Verordening gepubliceerd omtrent de aanpassing van de bedragen

van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering zoals opgenomen zoals uitgebreid besproken in de [Vooruitblik 2024](#). Op grond van de Verzekeringsdistributierichtlijn (IDD) is EIOPA namelijk verplicht om de dekking van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering en de financiële capaciteit van tussenpersonen elke vijf jaar te beoordelen en herzien op basis van het inflatiepercentage. De nieuwe basisbedragen zijn op 5 december 2023 gewijzigd door middel van de [Gedelegeerde Verordening \(EU\) 2024/896](#) en luiden nu als volgt: EUR 1.564.610 als minimaal verzekerd bedrag per schadeclaim en EUR 2.315.610 als minimaal verzekerd bedrag per verzekeringsjaar.

- **Wie?** Tussenpersonen in verzekeringen
- **Wanneer?** De wijzigingen zijn van toepassing sinds 9 oktober 2024.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

DORA

- **Wat?** Op 27 december 2022 zijn de [Verordening](#) betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector (**DORA**) en de bijbehorende [richtlijn](#) in het Publicatieblad van de EU gepubliceerd. Sindsdien is er ook veel nadere DORA-regelgeving verschenen en hebben de AFM en DNB diverse DORA-nieuwsberichten gepubliceerd. Tijdens de Verzekeringsmiddag 2024 is DNB nader ingegaan op de [aandachtsgebieden](#) IT-risicobeheersing onder DORA, waarin DNB onder meer een stroomschema heeft opgenomen op basis waarvan verzekeraars kunnen bepalen of DORA op hen van toepassing is. In het onderdeel [DORA & AI](#) wordt in meer detail ingegaan op DORA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen. De verordening is met ingang van 17 januari 2025 rechtstreeks van toepassing in alle EU-lidstaten, waaronder Nederland. Er geldt geen overgangsregime. Met de komst van DORA heeft EIOPA op 19 december 2024 [gepubliceerd](#) dat de “Richtsnoeren betreffende beveiliging en governance van informatie- en communicatietechnologie” en de “Richtsnoeren voor uitbesteding aan aanbieders van clouddiensten” in te trekken vanaf 17 januari 2025.
- **Wie?** DORA is een belangrijke ontwikkeling voor alle verzekeraars, behalve kleine verzekeraars (in de zin van artikel 4 Solvency II).
- **Wanneer?** Verzekeraars moeten vanaf 17 januari 2025 voldoen aan alle relevante verplichtingen uit DORA.

AML

- **Wat?** Er gaan grote wijzigingen plaatsvinden omtrent AML. De [verordening](#) tot voorkoming van het

gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering (AMLR) is namelijk in werking getreden. In AMLR worden onder meer de eisen uiteengezet voor client due diligence (CDD) waaronder sanctiescreening, de uitbesteding van AML/CFT-taken, de bedrijfsbrede risicobeoordeling, de compliancefunctie en het melden van verdachte transacties. Deze eisen volgen grotendeels uit AMLD4, AMLD5 en de relevante richtsnoeren van EBA. Deze verordening zal in de toekomst dus de primaire wetgevingsbron worden voor instellingen die onder AML/CFT-toezicht vallen. Daarnaast gaat AMLD6 AMLD4 en AMLD5 vervangen. AMLD6 bevat veel relevante bepalingen over het UBO-register, en het delen van informatie tussen FIUs (en andere toezichthouders). In het onderdeel [Integriteit](#) wordt in meer detail ingegaan de ontwikkelingen omtrent AML.

- **Wie?** Levensverzekeraars.
- **Wanneer?** AMLR en AMLD6 zijn per 10 juli 2024 in werking getreden, en in beginsel vanaf 10 juli 2027 van toepassing.

FIDA

- **Wat?** De Europese Commissie heeft op 28 juni 2023 een [voorstel](#) gepubliceerd voor de Verordening betreffende een kader voor toegang tot financiële gegevens (*financial data access*: FIDA). Dit voorstel is erop gericht om de verplichting om toegang te verlenen tot financiële gegevens uit te breiden buiten betaalrekeninggegevens. Op grond van de FIDA-Verordening moeten *data holders* financiële gegevens verstrekken aan *data users*. In het onderdeel Algemeen wordt in meer detail ingegaan op FIDA en alle daarop betrekking hebbende ontwikkelingen.
- **Wie?** Alle verzekeraars
- **Wanneer?** Het voorstel zit nog in het Europese wetgevingsproces. De inwerkingtreding wordt eind 2026 verwacht.

AI Verordening

- **Wat?** Op 1 augustus 2024 is in werking getreden de Verordening tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie (AI Verordening). Het doel van de AI Verordening is een verantwoorde ontwikkeling en uitrol van AI in de EU. Het gebruik van AI door verzekeraars valt onder het reguliere toezichtkader, maar de AI Verordening introduceert enkele aanvullende vereisten voor verzekeraars die AI-systemen met een hoog risico aanbieden en/of gebruiken in hun business. Voor zowel EIOPA als DNB staat het gebruik van AI door verzekeraars hoog op de toezichtagenda. Zo heeft EIOPA een [factsheet](#)

ontwikkeld omtrent het juridisch kader dat van toepassing is op het gebruik van AI. Daarnaast heeft DNB ook een [break-out sessie](#) gewijd aan dit onderwerp tijdens de Verzekeringsmiddag 2024, waarin DNB onder meer ingaat op de kansen en obstakels. In het onderdeel [DORA & AI](#) wordt in meer detail ingegaan de ontwikkelingen omtrent AI.

- **Wie?** Verzekeraars die gebruik maken van AI.
- **Wanneer?** De AI Verordening is van toepassing vanaf 2 augustus 2026.

algemene maatregel van bestuur wordt de precieze set gegevens die moet worden gerapporteerd vastgelegd. Ook tijdens de Verzekeringsmiddag 2024 heeft er een [break-out sessie](#) over Hypotheken plaatsgevonden.

- **Wie?** Verzekeraars die hypotheken verstrekken of schuldeiser zijn van hypotheken.
- **Wanneer?** We verwachten dat het wetsvoorstel in 2025 aan de Tweede Kamer wordt voorgelegd.

Toegankelijkheidsrichtlijn

- **Wat?** Op 15 april 2024 is de [Implementatiewet](#) toegankelijkheidsvoorschriften producten en diensten gepubliceerd. De wet implementeert de [Toegankelijkheidsrichtlijn](#). De wet bepaalt toegankelijkheidsvoorschriften voor onder andere verleners van e-handelsdiensten. E-handelsdiensten zijn diensten die worden verleend op afstand, via websites en diensten op basis van mobiele apparaten, langs elektronische weg en op individueel verzoek van een consument met het oog op het sluiten van een consumentenovereenkomst. Hieronder kunnen ook het direct online aanbieden van verzekeringsovereenkomsten aan cliënten die kwalificeren als consumenten onder worden verstaan. De richtlijn bepaalt dat marktpartijen informatie moeten verstrekken over de toegankelijkheid van hun diensten en hun producten toegankelijk(er) moeten maken. In het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) worden de toegankelijkheidsvoorschriften nader uitgelicht.
- **Wie?** Verzekeraars die, kort gezegd, online of anderszins op afstand diensten verlenen met het oog op het sluiten van een overeenkomst met een consument.
- **Wanneer?** De toegankelijkheidsvoorschriften zijn vanaf 28 juni 2025 van toepassing.

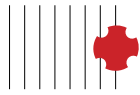
Faillissement Conservatrix

- **Wat?** In de [Voortuitblik 2023](#) en de [Vooruitblik 2024](#) is uitgebreid stilgestaan bij het faillissement van levensverzekeraar Conservatrix. Relevante ontwikkelingen omtrent de afwikkeling van het faillissement zien met name op de verificatievergaderingen die op 8 maart 2024 en op 5 juli 2024 hebben plaatsgevonden. Alle vorderingen in het faillissement van Conservatrix zijn inmiddels verifieerd. Schuldeisers worden geïnformeerd via de [website](#) van Conservatrix. Daarnaast lopen er nog enkele procedures tegen de heer Lindberg en aan hem gelieerde vennootschappen (voormalig eigenaar van de failliete instelling).
- **Wie?** Crediteuren van Conservatrix en degenen die geïnteresseerd zijn in dit faillissement.
- **Wanneer?** Eind januari 2025 wordt weer een openbaar verslag uitgebracht in het kader van de verificatievergaderingen.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Wet rapportage hypotheekmarkt

- **Wat?** Op 1 juli 2024 eindigde de [consultatie](#) omtrent de Wet rapportage hypotheekmarkt DNB. Deze wet voorziet in de verplichting voor verzekeraars te rapporteren aan DNB over de door hen verstrekte of op hun balans staande hypothecaire leningen voor woningen en zakelijk vastgoed. Deze gegevens heeft DNB nodig om betrouwbare en actuele statistieken over de financiële sector en risicobeoordelingen op het gebied van de financiële stabiliteit te maken. Bij

INTEGRITEIT

Onder Integriteitswet- en regelgeving verstaan wij de Europese en Nederlandse regelgeving op het gebied van de bestrijding van witwassen en het financieren van terroristische activiteiten. Dit onderwerp staat ook wel bekend onder de Engelse acroniem AML/CFT (*anti-money laundering and countering the financing of terrorism*). Het onderwerp is al enige jaren buitengewoon relevant voor elke vergunninghoudende financiële onderneming en kan op veel aandacht rekenen van de toezichthouders (en in navolging daarvan: de media).

Maar ook marktpartijen zonder vergunning van de ECB, DNB of de AFM vallen onder de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Denk daarbij bijvoorbeeld aan vrijgestelde betaaldienstverleners of vrijgestelde beheerders van beleggingsfondsen (zogenoemde licht beheerders), maar ook aan kredietverstrekkers op de kleinzakelijke markt (aanbieders van MKB-kredieten) of corporate finance kantoren.

De naleving van de Sanctiewet 1977 (Sw) staat sinds de Russische inval in Oekraïne (februari 2022) ook (weer) nadrukkelijk op de agenda van de toezichthouders. De meest relevante ontwikkelingen op dit punt zullen wij ook in dit hoofdstuk bespreken.

AFM TOEZICHT **123**

Trendzicht 2025
Update Wwft/Sw-Leidraad
Meldplicht sancties Rusland
Impact van AI

DNB TOEZICHT **124**

Toezicht in Beeld
Visie op Toezicht 2025 - 2028
Integriteitstoezicht in Beeld
Q&As & Good Practices Wwft
Consultatie SIRA Good Practices
Onderzoek sanctiescreeningsystemen

EBA TOEZICHT **125**

Work Programme 2025
Nieuw AML/CFT-kader
Richtsnoeren Travel Rule
Richtsnoeren ML/TF risicofactoren
Richtsnoeren terugbetalingsplannen
Richtsnoeren interne beleidsmaatregelen
RTS centraal aanspreekpunt CASPs
Uitbreiding EuReCA
CASPs overgangsregime & AML/CFT
Rapport AML/CFT-toezicht bankensector

Rapport getokeniseerde deposito's
Rapporten crypto-activa

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING **128**

Modernisering Nederlands sanctiestelsel
Leidraad Financiële Sanctieregelgeving
Beleidsagenda aanpak witwassen
Toegang tot het UBO-register
Toegang tot het Kadaster
Vijftiende sanctiepakket Rusland

NIEUWE WET- EN REGELGEVING **130**

Europees pakket AML/CFT-wetgeving
Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen
Boetecategorie verbod contante betalingen
Acceptatieplicht contant geld
Transfer of Funds Verordening III
Strafbaarstelling overtreding EU-sancties
Richtlijn ontneming en confiscatie
Aanpak ondermijnende criminaliteit II
Verwijzingsportaal bankgegevens

FATF **133**

Wijziging FATF-standaarden
Leidraad UBO's juridische constructies
Leidraad Nationale Risicobeoordelingen

NVB Standaarden

Technische beperking UBO-register

Oproep Tweede Kamer efficiëntie Wwft

Uitwerking regeerprogramma

Anonieme aankopen toezichthouder

Rapporten implementatie AMLD4

AFM TOEZICHT

Trendzicht 2025

- **Wat?** In november heeft de AFM haar jaarlijkse [Trendzicht](#) gepubliceerd, waarin de belangrijkste trends en bijbehorende risico's worden gesignaleerd die de financiële markten beïnvloeden. Wat betreft integriteit onderscheidt de AFM de volgende trends: (i) digitalisering maakt malafide financiële dienstverleners effectiever, (ii) het voorkomen en bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering, evenals het naleven van sanctieregelgeving, vergt aanhoudende aandacht, en (iii) de aanpak van financiële criminaliteit vereist in toenemende mate (inter)nationale samenwerking met ketenpartners. Daarnaast heeft de AFM in haar Trendzicht voor financiële dienstverlening, de kapitaalmarkten, assetmanagement en accountancy & verslaggeving de specifieke risico's en trends uitgelicht waarmee deze sectoren mogelijk te maken kunnen krijgen.
- **Wie?** Alle Wwft-instellingen die onder toezicht staan bij de AFM.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in haar Agenda 2024, die begin 2025 door de AFM zal worden gepubliceerd.

Update Wwft/Sw-Leidraad

- **Wat?** In juni heeft de AFM haar [Wwft/Sw-Leidraad](#) geactualiseerd. Door onder meer toegenomen aandacht voor sanctieregelgeving en vragen over de risicogebaseerde aanpak van het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering, heeft de AFM aanleiding gezien om de Wwft/Sw-Leidraad te updaten. De geactualiseerde leidraad gaat nader in op onder meer (i) UBO-identificatie en verificatie, met meer aandacht voor onderbouwing en vastlegging bij (pseudo) UBO's, (ii) de Sanctiewet, naar aanleiding van vragen van verschillende marktpartijen en onderzoeken van de AFM naar de naleving hiervan; en (iii) de risicogebaseerde aanpak, met een toelichting op risicobeoordelingen en het beleid hieromtrent.
- **Wie?** Alle Wwft-instellingen die onder toezicht staan bij de AFM. De AFM heeft ook benadrukt dat crypto-asset service providers vanaf eind 2024 onder het Wwft/Sw-toezicht vallen. De AFM zal een aanvulling op de Wwft/Sw-Leidraad publiceren voor crypto-asset service providers in de loop van 2025.
- **Wanneer?** Per direct.

Meldplicht sancties Rusland

- **Wat?** Beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen moeten meldingen over sancties tegen Rusland doen via de AFM. Het ministerie van Financiën heeft hiervoor een Q&A en meldformat gepubliceerd. De meldplicht, vastgelegd in de Europese Rusland Verordening, verplicht instellingen om informatie te delen die helpt bij de uitvoering van deze sancties. Dit volgt uit het [nieuwsbericht](#) van de AFM van 8 april 2024.
- **Wie?** Beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen, ook light beheerders.
- **Wanneer?** Per direct.

Impact van AI

- **Wat?** In april hebben de AFM en DNB [een rapport](#) gepubliceerd met uitgangs- en aandachtspunten voor het vormgeven van het toezicht op artificiële intelligentie (AI). Financiële instellingen passen AI-modellen op dit moment al op verschillende gebieden toe, waaronder bij het monitoren van transacties ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering. In dit kader is het rapport dan ook relevant. De toezichthouders delen hierin hun visie en zetten het toezichtrechtelijke kader uiteen. Zo dienen de systemen die gebruikt worden om risico's op witwassen en terrorismefinanciering in te schatten, en die in toenemende mate gebruik maken van AI-technieken, voldoen aan de eisen van een integere en beheerste bedrijfsvoering.
- **Wie?** Alle onder toezicht staande instellingen.
- **Wanneer?** Per direct.

DNB TOEZICHT

Toezicht in Beeld

- **Wat?** In november heeft DNB de [Toezicht in Beeld 2024-2025](#) gepubliceerd. Hierin blikt DNB enerzijds terug op de inspanningen en resultaten in het toezicht van het afgelopen jaar, anderzijds kijkt DNB vooruit naar de toezichtprioriteiten voor het komende jaar. Het toezicht op het voorkomen en aanpakken van financieel-economische criminaliteit blijft van onverminderd belang. Zo heeft DNB de Q&A/Good Practices Wwft gepubliceerd, waarmee instellingen handvatten krijgen voor een risicogebaseerde toepassing van de Wwft. Ook heeft DNB de herziening van Good Practices voor SIRA ter consultatie voorgelegd. Verder draagt DNB samen met Europese werkgroepen bij aan de uitwerking van de nieuwe Europese antiwitwasverordening (AMLR) en

de vormgeving van de Europese antiwitwasautoriteit (AMLA). Tot slot benadrukt DNB dat ze zich blijft inzetten tegen illegale financiële dienstverlening, zoals trustdiensten zonder vergunning en ongeautoriseerde betaaldiensten. In 2025 ligt de nadruk op gerichte thema-aanpakken en bredere handhavingsmaatregelen, waarmee een veilige en integere financiële sector wordt bevorderd.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van DNB vallen, maar ook voor onder toezicht van de AFM staande instellingen kan het nuttig zijn om hier een blik op te werpen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Visie op Toezicht 2025 - 2028

- **Wat?** Gelijktijdig met haar Toezicht in Beeld, heeft DNB ook haar [Visie op Toezicht 2025 -2028](#) gepubliceerd. Hierin zet DNB haar strategische koers en prioriteiten als toezichthouder voor de komende vier jaar uiteen. Hiermee krijgen financiële instellingen een indruk van het toezicht wat zij de komende jaren kunnen verwachten. Onder meer blijkt dat DNB zich inzet op een actieve rol in het ontwikkelen van een risicogebaseerde en innovatieve toezichtaanpak binnen Europa. Het nieuwe Europees antiwitwasraamwerk, dat in 2027 van kracht wordt, zal de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering verder harmoniseren. Centraal staat de oprichting van de Europese toezichthouder AMLA. DNB zal nauw betrokken zijn bij het werk van AMLA, waarmee het toezicht op financieel-economische criminaliteit een belangrijke impuls krijgt.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van DNB vallen, maar ook voor onder toezicht van de AFM staande instellingen kan het nuttig zijn om hier een blik op te werpen.
- **Wanneer?** Visie op Toezicht 2025-2028 beschrijft de toezichtkoers van DNB tot en met 2028.

Integriteitstoezicht in Beeld

- **Wat?** In april heeft DNB de [Integriteitstoezicht in Beeld 2024-2025](#) (IIB) gepubliceerd. Met deze nieuwe, jaarlijkse publicatie deelt DNB haar bevindingen en inzichten uit het integriteitstoezicht. Hiermee worden de sectorbrieven die voorheen per e-mail werden verstuurd vervangen. In de IIB staan vier belangrijke onderwerpen centraal. Allereerst de dialoog met de sector: DNB heeft sinds 2022 intensief overleg gevoerd met banken, verzekeraars en andere partijen over een gerichtere aanpak van integriteitsrisico's. Innovatie speelt daarbij een sleutelrol. Daarnaast biedt de publicatie inzichten

in de bevindingen uit het toezicht. Wat gaat goed, en waar liggen nog kwetsbaarheden? Deze terugkoppeling is gebaseerd op onderzoeken die de afgelopen anderhalf jaar zijn uitgevoerd. Ook laat DNB zien welke maatregelen zij heeft genomen om instellingen te helpen hun integriteitsrisico's beter te beheersen. Tot slot geeft IIB een diepgaande analyse van de belangrijkste risico's per sector. Zo worden specifieke uitdagingen, zoals het omgaan met contant geld of het verbeteren van de toegang tot financiële diensten voor kwetsbare groepen, aangepakt.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Q&As & Good Practices Wwft

- **Wat?** Op 8 mei 2024 heeft DNB haar nieuwe beleidsuiting gepubliceerd: de [Q&As en Good Practices Wwft](#). Deze nieuwe uiting van DNB vervangt de oude Leidraad Wwft en Sw uit 2020 en biedt meer praktische handvatten voor een risicogebaseerde benadering. Het doel is een effectievere aanpak van financieel-economische criminaliteit zonder onnodige hinder voor klanten, door te focussen op hogere risico's en minder controles waar dat kan. De herziening volgt op brede consultaties en rondetafelgesprekken waarin werd benadrukt dat de nieuwe aanpak ruimte dient te bieden voor maatwerk en interpretatie, in tegenstelling tot de strikte toepassing van de oude leidraad.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van DNB vallen. Maar ook voor onder toezicht van de AFM staande instellingen kan het nuttig zijn om een blik op de Q&As en Good Practices te werpen.
- **Wanneer?** Per direct.

Consultatie SIRA Good Practices

- **Wat?** Met de consultatie [SIRA Good Practices](#) heeft DNB in november 2024 een nieuwe beleidsdocument voorgelegd aan de financiële sector. Hiermee komt straks de huidige 'Good practices'. De Integriteitsrisicoanalyse – meer waar dat moet, minder waar dat kan' te vervallen. De vernieuwde Good Practices benadrukken dat er geen vastomlijnde aanpak wordt voorgeschreven. Ze bieden voorbeelden en aandachtspunten die instellingen flexibel kunnen toepassen, zolang ze voldoen aan de wet- en regelgeving. Dit helpt instellingen om de SIRA als een dynamisch hulpmiddel te gebruiken voor het identificeren, analyseren en mitigeren van integriteitsrisico's. Met deze herziening streeft DNB

ernaar om instellingen te stimuleren de SIRA effectiever en op maat in te zetten, met meer focus op actuele risico's en praktische beheersmaatregelen.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van DNB vallen. Maar ook voor onder toezicht van de AFM staande instellingen kan het nuttig zijn om een blik op SIRA Good Practices te werpen.
- **Wanneer?** De consultatie loopt tot 17 januari 2025.

Onderzoek sanctiescreeningsystemen

- **Wat?** Naar aanleiding van de uitgebreide sanctiemaatregelen die zijn ingesteld tegen Rusland en Belarus sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne in februari 2022, heeft [DNB onderzoek](#) gedaan naar de naleving van de sanctiewetgeving en naar de sanctiescreeningsystemen van financiële instellingen. De resultaten hiervan zijn in maart 2024 gepubliceerd. Naar aanleiding van de bevindingen hebben Instellingen met tekortkomingen herstelmaatregelen getroffen, zoals het verbeteren of vervangen van systemen. DNB blijft toezicht houden op de voortgang hiervan en rapporteert verbeteringen in lopend toezicht. Verder wordt een wetsvoorstel voor modernisering van het sanctiestelsel voorbereid, inclusief duidelijkere regels voor screeningsverplichtingen.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van DNB vallen, maar ook voor onder toezicht van de AFM staande instellingen kan het nuttig zijn om hier een blik op te werpen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

EBA TOEZICHT

Work Programme 2025

- **Wat?** In oktober heeft EBA haar [Work Programme 2025](#) gepubliceerd, waarin de belangrijkste prioriteiten en initiatieven van EBA voor het komende jaar zijn vastgelegd. EBA blijft in 2025 verantwoordelijk voor het AML/CFT-mandaat tijdens de overgang naar de nieuwe EU anti-witwasautoriteit (AMLA), die vanaf 2026 het volledige toezicht overneemt. EBA zal zorgen voor een soepele overgang, advies geven aan de Europese Commissie over het nieuwe kader en operationele samenwerkingen opzetten met AMLA om financiële criminaliteit aan te pakken.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen, voor zover zij vallen onder de reikwijdte van de Wwft.
- **Wanneer?** Het Work Programme beschrijft de aandachtsgebieden van EBA in 2025.

Nieuw AML/CFT-kader

- **Wat?** Afgelopen zomer heeft EBA in een [nieuwsbericht](#) het nieuwe EU-kader verwelkomd dat de aanpak van witwassen en terrorismefinanciering ingrijpend zal veranderen. Dit kader introduceert een geharmoniseerd AML/CFT-regelboek en de oprichting van de AMLA. Tot eind 2025 zal EBA haar AML/CFT mandaat behouden. Wel blijft EBA verantwoordelijk voor ML/TF-risico's binnen haar prudentiële bevoegdheden. In het komend jaar zal EBA daarom een cruciale rol spelen in de overgang naar AMLA, waarbij ze zich zal blijven inzetten voor een sterk EU-beleid tegen financiële criminaliteit. De Europese Commissie heeft EBA gevraagd om [technisch advies](#) te leveren over belangrijke onderdelen van het toekomstige EU-kader voor anti-witwas- en terrorismefinanciering. Dit advies moet ervoor zorgen dat de AMLA vanaf haar oprichting efficiënt en effectief kan opereren. EBA zal haar advies aan de Europese Commissie in oktober 2025 presenteren en nationale autoriteiten ondersteunen bij de voorbereiding op AMLA. In dit kader zal EBA in het aankomende jaar prioriteit geven aan (i) een methode voor het selecteren van instellingen die direct onder EU-niveau AML/CFT-toezicht zullen vallen, (ii) een uniforme risicobeoordelingsmethodologie, (iii) de vereisten voor het verrichten van cliëntenonderzoek, en (iv) criteria voor het vaststellen van de schending van AML/CFT-regels.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen, voor zover zij vallen onder de reikwijdte van de Wwft.
- **Wanneer?** Oktober 2025 kan het advies van EBA verwacht worden.

Richtsnoeren Travel Rule

- **Wat?** In juni heeft EBA nieuwe [richtsnoeren](#) gepubliceerd over de zogenoemde 'travel rule' en is bedoeld om misbruik voor witwassen en terrorismefinanciering tegen te gaan. Deze richtsnoeren bepalen onder meer welke informatie een overboeking van geld of crypto-activa moet vergezellen en beschrijft tevens welke stappen genomen moeten worden om ontbrekende of onvolledige informatie op te sporen. Daarnaast wordt uitgelegd welke maatregelen nodig zijn als een overboeking niet voldoet aan de informatieverplichtingen. Het doel is een consistente en effectieve toepassing van de 'travel rule' binnen de EU, zodat bevoegde autoriteiten deze transacties volledig kunnen traceren indien nodig voor het voorkomen, opsporen of onderzoeken van witwassen en terrorismefinanciering.
- **Wie?** Bevoegde autoriteiten, betalingsdienstaanbieders, aanbieders van cryptoactivadiensten, en intermediaire

betalingsdienstaanbieders en intermediaire aanbieders van cryptoactivadiensten zoals gedefinieerd in Verordening (EU) 2023/1113 (de FTR-verordening).

- **Wanneer?** De richtsnoeren gelden met ingang van 30 december 2024.

Richtsnoeren ML/TF risicofactoren

- **Wat?** Begin 2024 heeft de EBA haar [richtsnoeren](#) voor risico's van witwassen en terrorismefinanciering uitgebreid naar aanbieders van cryptodiensten (CASPs). Deze richtsnoeren bieden hiermee een overzicht van risicofactoren en maatregelen om ML/TF-risico's binnen de crypto-sector te identificeren en te mitigeren. De richtsnoeren bevatten een lijst van risicofactoren, zoals klantprofielen, producteigenschappen en geografische locaties, waarmee CASPs beter inzicht krijgen in kwetsbare onderdelen van hun activiteiten. Ook wordt benadrukt hoe CASPs mitigerende maatregelen kunnen aanpassen, bijvoorbeeld met blockchain-analysetools.
- **Wie?** Alle krediet- en financiële instellingen – met name aanbieders van cryptodiensten – en Europese toezichthouders.
- **Wanneer?** Deze richtsnoeren gelden met ingang van 30 december 2024.

Richtsnoeren terugbetalingsplannen

- **Wat?** In oktober publiceerde de EBA de [definitieve richtsnoeren](#) voor terugbetalingsplannen in het kader van de Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCAR). Deze richtsnoeren specificeren onder meer de inhoud van het terugbetalingsplan dat moet worden opgesteld door uitgevers van asset-referenced tokens (ART's) en e-money tokens (EMT's). Het plan omvat onder andere strategieën voor de liquidatie van de activareserve, de mapping van kritieke activiteiten, de inhoud van terugkooptclaims, de belangrijkste stappen van het terugkoopproces en de elementen die een autoriteit kunnen doen besluiten het plan te activeren. Met betrekking tot anti-witwasmaatregelen en het tegengaan van de financiering van terrorisme eisen de richtsnoeren dat relevante controles worden uitgevoerd, waaronder klantonderzoek (CDD) bij tokenhouders die een terugbetalingclaim indienen. Als de uitgever niet onderhevig is aan AML/CFT-verplichtingen, moeten dergelijke controles worden uitgevoerd door een tussenpersoon die valt onder de verplichtingen van de AMLD.
- **Wie?** Bevoegde autoriteiten, uitgevers van activagerelateerde tokens en uitgevers van e-moneytokens.
- **Wanneer?** Deze richtsnoeren gelden met ingang van 10 februari 2025.

Richtsnoeren interne beleidsmaatregelen

- **Wat?** Op 14 november 2024 heeft EBA twee sets [definitieve richtsnoeren](#) uitgebracht die, voor het eerst, gemeenschappelijke EU-normen vaststellen voor de beleidsmaatregelen, procedures en controles die financiële instellingen moeten implementeren om te voldoen aan de EU- en nationale beperkende maatregelen. EU-beperkende maatregelen zijn bindend voor alle personen en entiteiten onder de jurisdictie van de lidstaten, waarbij schending hiervan een strafbaar feit kan vormen. Hoewel deze maatregelen op EU-niveau zijn vastgesteld, heeft EBA geconstateerd dat er aanzienlijke verschillen bestaan in de verwachtingen van bevoegde autoriteiten over hoe financiële instellingen deze maatregelen naleven. Deze uiteenlopende verwachtingen leiden tot juridische en reputatierisico's voor financiële instellingen en kunnen de uitvoering van het EU-beperkende maatregelenregime ondermijnen. Bovendien kunnen ineffectieve nalevingsaanpakken nadelige gevolgen hebben voor consumenten, zoals onterecht geweigerde toegang tot tegoeden of onnodige de-risking. Om deze uitdagingen aan te pakken, heeft EBA twee sets richtsnoeren uitgebracht die gemeenschappelijke EU-normen vaststellen voor governance, beleid, procedures en controles die financiële instellingen moeten implementeren. De eerste set richtsnoeren is gericht aan nationale autoriteiten en alle instellingen onder EBA-toezicht. Deze richtsnoeren bevatten bepalingen die ervoor zorgen dat governance- en risicobeheersystemen solide genoeg zijn om schending of ontwijking van beperkende maatregelen te voorkomen. De tweede set richtsnoeren is specifiek gericht aan betalingsdienstaanbieders (PSP's) en aanbieders van crypto-activa diensten (CASPs). Deze richtsnoeren bieden richtlijnen over naleving bij het uitvoeren van overboekingen van gelden of crypto-activa.
- **Wie?** Bevoegde autoriteiten, instellingen die onder EBA-toezicht staan en – wat betreft de tweede set richtsnoeren – betalingsdienstaanbieders en crypto-activa dienstverleners.
- **Wanneer?** Deze richtsnoeren gelden met ingang van 30 december 2025.

RTS centraal aanspreekpunt CASPs

- **Wat?** Op 4 december 2024 heeft EBA haar [concept-RTS](#) met criteria voor crypto-activadienstverleners (CASPs) om een centraal aanspreekpunt aan te wijzen in gastlidstaten ter consultatie voorgelegd. CASPs die in een EU-lidstaat zijn geautoriseerd, kunnen vestigingen openen in andere (gast)lidstaten. Zodra deze vestigingen zijn opgericht, moeten CASPs voldoen aan lokale verplichtingen op het gebied van anti-

witwasbeleid en terrorismefinanciering (AML/CFT). Om AML/CFT-toezicht in deze gevallen te vergemakkelijken, kunnen gastlidstaten de CASPs verplichten een centraal aanspreekpunt in hun land aan te wijzen. Dit aanspreekpunt vertegenwoordigt de instelling en zorgt ervoor dat aan de lokale AML/CFT-verplichtingen wordt voldaan. De concept-RTS bepalen wanneer een centraal aanspreekpunt nodig is en welke functies het vervult. EBA heeft besloten aan te sluiten bij de bestaande regels voor elektronische geldinstellingen (EMI's) en betalingsdienstaanbieders (PSP's) uit de Verordening (EU) 2018/1108. De concept-RTS zullen daarom Verordening (EU) 2018/1108 uitbreiden met bepalingen die specifiek van toepassing zijn op CASPs.

- **Wie?** Crypto-activadienstverleners.
- **Wanneer?** De consultatie loopt tot 4 februari 2025. EBA zal de RTS finaliseren nadat de reacties uit de consultatie zijn beoordeeld. Het definitieve rapport wordt verwacht in het tweede kwartaal van 2025.

Uitbreiding EuReCA

- **Wat?** Op 2 mei 2024 heeft EBA via een [nieuwsbericht](#) bekend gemaakt dat toezichthouders voortaan ook namen van natuurlijke personen kunnen rapporteren aan EuReCA, de centrale database van EBA voor anti-witwassen en terrorismefinanciering. EuReCA bevat informatie over ernstige AML/CFT-tekortkomingen bij financiële instellingen en de maatregelen die toezichthouders hebben genomen om deze tekortkomingen aan te pakken. Indien een tekortkoming of maatregel gekoppeld is aan een natuurlijke persoon, zoals een klant, uiteindelijk belanghebbende, bestuurslid of sleutelfunctionaris, kan deze informatie worden gerapporteerd.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen, voor zover zij vallen onder de reikwijdte van de Wwft, maar dus ook natuurlijke personen.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

CASPs overgangsregime & AML/CFT

- **Wat?** In [14de AML/CFT nieuwsbrief](#) benadrukt EBA dat de FTR (Funds Transfer Regulation) en de wijzigingen in de AMLD die door de MiCAR zijn ingevoerd, ook van toepassing zijn op Crypto-asset service providers (CASPs) die onder de overgangsregeling vallen, net zoals ze gelden voor andere krediet- en financiële instellingen. De MiCAR bepaalt dat CASPs die hun diensten vóór 30 december 2024 verleenden in overeenstemming met de toepasselijke wetgeving, deze diensten mogen blijven verlenen tot 1 juli 2026 of totdat zij een vergunning krijgen of geweigerd worden. Deze overgangsbepaling biedt CASPs die al actief waren

onder een toepasselijk kader (zoals de AMLD of een nationaal AML/CFT-regime) vóór de inwerkingtreding van de MiCAR op 30 december 2024, de mogelijkheid hun diensten voort te zetten terwijl zij een CASP-vergunning aanvragen onder de MiCAR. Zij zijn echter wel gebonden aan alle AML/CFT verplichtingen. Zie ook het onderdeel [Cryptodienstverlening](#).

- **Wie?** Crypto-activadienstverleners die onder de overgangsregeling vallen.
- **Wanneer?** Deze richtsnoeren gelden met ingang van 10 februari 2025.

Rapport AML/CFT-toezicht bankensector

- **Wat?** Op 13 december 2024 heeft EBA in [een rapport](#) de resultaten gepubliceerd van haar vierde en laatste evaluatieronde van de aanpak van bevoegde autoriteiten bij het bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering in de bankensector. Hiermee heeft de EBA alle autoriteiten beoordeeld die verantwoordelijk zijn voor AML/CFT-toezicht in dertig EU/EER-lidstaten. Uit de bevindingen blijkt dat toezichthouders belangrijke stappen hebben gezet in de implementatie van een risicogebaseerde benadering van AML/CFT. Sinds de eerste evaluatieronde in 2018 heeft de EBA aanzienlijke verbeteringen gezien in de toezichtmethoden van bevoegde autoriteiten. Het rapport benadrukt goede praktijken, zoals betere samenwerking en risicoanalyses, die de vooruitgang in het toezicht weerspiegelen. Toch blijven er zwakke punten bestaan in de risicobeoordelingsmethoden en de handavingsprocessen, die niet altijd effectief of afschrikkend genoeg zijn. Bovendien constateerde de EBA verschillen in de manier waarop prudentiële toezichthouders ML/TF-risico's aanpakken. De EBA heeft daarom specifieke aanbevelingen gedaan om de aanpak van elke autoriteit te versterken.
- **Wie?** Bevoegde autoriteiten.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Rapport getokeniseerde deposito's

- **Wat?** In december heeft EBA [een rapport](#) gepubliceerd om bewustwording rondom getokeniseerde deposito's te bevorderen. Als onderdeel van dit rapport heeft EVA de voordelen en uitdagingen in relatie tot AML/CFT onderzocht. Potentiële voordelen van getokeniseerde deposito's zijn onder andere de programmeerbaarheid en automatisering van transacties. Potentiële uitdagingen omvatten kwesties met betrekking tot consumentenbescherming, operationeel risico en de toepassing van het AML/CFT-kader.
- **Wie?** Bevoegde autoriteiten en kredietinstellingen die electronic money tokens (EMTs) uitgeven.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Rapporten crypto-activa

- **Wat?** In [haar 14de AML/CFT nieuwsbrief](#) heeft EBA aangekondigd dat zij Q1 van 2025 twee belangrijke rapporten over crypto-activa en de risico's die ermee gepaard gaan zal publiceren. Het eerste rapport, gericht op het aanpakken van witwas- en terrorismefinancieringsrisico's via toezicht op crypto-asset service providers (CASPs), biedt een overzicht van de belangrijkste lessen die zijn geleerd voorafgaand aan de volledige implementatie van MiCAR. Dit rapport bundelt inzichten die EU-toezichthouders tot nu toe hebben opgedaan bij het toezicht op CASPs en belicht effectieve strategieën om deze risico's te beheersen. Daarnaast werken de EBA en ESMA samen aan een tweede rapport over recente ontwikkelingen in crypto-activa. Dit rapport, dat eveneens in Q1 2025 zal verschijnen, is een verplichting onder MiCAR en dient als input voor de Europese Commissie bij de rapportage aan het Europees Parlement en de Raad. Het rapport bevat uitgebreide analyses, waaronder onderzoek naar gedecentraliseerde financiën en de risico's bij het lenen en uitlenen van crypto-activa. Hierbij ligt de focus op het identificeren en beoordelen van risico's, zoals ML/TF-risico's, op basis van onderzoek en interacties met belanghebbenden in 2024. Deze rapporten zullen bijdragen aan een beter begrip van de crypto-assetmarkt en de aanpak van de bijbehorende uitdagingen.
- **Wie?** Bevoegde autoriteiten en crypto-activadienstverleners.
- **Wanneer?** De rapporten kunnen verwacht worden in het eerste kwartaal van 2025.

ONTWIKKELINGEN BESTAANDE WET- EN REGELGEVING

Modernisering Nederlands sanctiestelsel

- **Wat?** De wetgever is in de zomer van 2023 begonnen met een grote herziening van het Nederlandse sanctiestelsel (zie ook de [Vooruitblik 2024](#)). Na een initiële ronde van preconsultaties is in de zomer van 2024 de [wetsvoorstel](#) internationale sanctiemaatregelen ter consultatie aan de markt voorgelegd. Het (concept) wetsvoorstel voorziet, onder meer, in de introductie van een centraal meldpunt van sanctiemeldingen, een wettelijke grondslag voor AFM en DNB om overtredingen van de (thans) Sw te openbaren, en de mogelijkheid om in bepaalde openbare registers (zoals het Kadaster) aantekeningen te plaatsen bij een

relatie met gesanctioneerde personen of organisaties. Aspecten over de bedrijfsvoering zullen met name geregeld gaan worden door het AML-pakket dat hierna nog uitgebreid wordt besproken. Ook heeft de regering aangekondigd om met een tweede tranche aan wetgeving te komen waarin met name de nationale bedrijfsvoeringsvoorschriften zullen worden besproken. Dit initiatief gaat in aanvulling op het wetsvoorstel internationale sanctiemaatregelen.

- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van de AFM en DNB vallen.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot en met 9 augustus 2024. De wetgever heeft als inzet om het wetsvoorstel medio 2025, na het verwerken van alle consultatiereacties en advies van de Raad van State, aan het parlement aan te bieden. De minister verwacht overigens de tweede tranche aan nieuwe wetgeving in de eerste helft van 2025 ter consultatie voor te leggen.

Leidraad Financiële Sanctieregelgeving

- **Wat?** De minister van Financiën heeft in december 2024 [aangekondigd](#) dat er wordt gewerkt aan een nieuwe Leidraad Financiële Sanctieregelgeving. Waar de huidige leidraad vooral aandacht besteedt aan een strikte toepassing van de sanctieregelgeving, wil de minister in de nieuwe leidraad ook aandacht besteden aan ongewenste effecten zoals discriminatie.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van de AFM en DNB vallen.
- **Wanneer?** De minister verwacht de nieuwe leidraad in het tweede kwartaal van 2025 te publiceren.

Beleidsagenda aanpak witwassen

- **Wat?** De minister van Financiën heeft, in samenspraak met de minister van Justitie en Veiligheid, in september 2022 de [beleidsagenda witwassen](#) gepubliceerd, en vervolgens in 2023 aan het parlement over gerapporteerd (zie ook de [Vooruitblik 2024](#)). In het voorjaar van 2024 is, vooralsnog, de laatste [voortgangsbrief](#) naar beide kamers gestuurd waarin, onder meer, wordt gerefereerd naar verschillende (nieuwe) NVB-standaarden en het onderzoek naar de introductie van een basisbetaalrekening voor zakelijke klanten (zie ook de [brief](#) van de minister van 3 juli 2024 over dit onderwerp).
- **Wie?** Toezichthouders waaronder de AFM en DNB, en alle financiële ondernemingen die onder integriteitstoezicht van de AFM en DNB vallen.
- **Wanneer?** De status van deze beleidsagenda is onduidelijk. Het vorige kabinet heeft toegezegd geen nieuwe beleidsinitiatieven te initiëren op dit thema gezien haar demissionaire staat op dat moment. Het

nieuw aangetreden kabinet heeft (nog) geen nieuwe beleidsinitiatieven ontplooid op dit thema, maar wellicht volgt dit nog naar aanleiding van een oproep van de Tweede Kamer (zie ook verderop). Ook heeft de minister toegezegd om begin 2025 met een nadere uitwerking van het regeerprogramma op het terrein van het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering (zie ook verderop).

Toegang tot het UBO-register

- **Wat?** Financiële ondernemingen hebben tot op de dag van vandaag geen toegang tot de UBO-registers, als gevolg van een [uitspraak](#) van het Hof van Justitie van de Europese Unie (zie ook de [Vooruitblik 2024](#)). De bevoegde autoriteiten (AFM, DNB, FIU, de politie etc.) hebben inmiddels weer toegang tot het UBO-register, en ook de natuurlijke personen die zijn opgenomen in het UBO-register kunnen zelf een uittreksel opvragen. De wet die de toegang voor onder meer financiële ondernemingen moet regelen is in juli 2024 ingediend bij de Tweede Kamer. De [Wijzigingswet](#) beperking toegang UBO-registers regelt, kort gezegd, dat de volgende partijen toegang krijgen tot de UBO-registers: (i) partijen waarvoor op basis van AMLD4 verplichte toegang moet worden geregeld (bevoegde autoriteiten, Wwft-instellingen; en partijen met een legitiem belang); (ii) partijen die toegang krijgen in het belang van de naleving van sancties en het toezicht en de handhaving daarop; (iii) bestuursorganen en rechtspersonen met een overheidstaak waarvoor het in verband met een wettelijke of Europeesrechtelijke taak of bevoegdheid noodzakelijk is om UBO's te achterhalen; en (iv) partijen die toegang krijgen tot hun eigen gegevens. De wetgever heeft expliciet ervoor gekozen om gevolmachtigde agenten, gezien hun assiserende rol voor een andere Wwft-instelling (de verzekeraar), toegang tot de UBO-registers te geven. Wat betreft het Trustregister heeft de wetgever er expliciet voor gekozen om de optie dat elke natuurlijke of rechtspersoon toegang moet hebben voor zover de gegevens aantoonbaar zien op een trust die in een buiten de EU opgerichte juridische entiteit een meerderheidsbelang heeft bestaande uit directe of indirecte eigendom te laten vallen na een kritisch advies van de AP. Het is overigens nog niet duidelijk hoe de wetgever het begrip 'legitiem belang' gaat interpreteren. Dit moet nog nader worden uitgewerkt via een algemene maatregel van bestuur (amvb).
- **Wie?** Wwft-instellingen en regelgevende autoriteiten.
- **Wanneer?** Het wetsvoorstel wordt op het moment van schrijven behandeld in de Tweede Kamer. Wij verwachten dat het wetsvoorstel in de loop van 2025 in door zowel de Tweede als Eerste Kamer wordt aangenomen. Hierbij speelt ook dat AMLD6

voorschrijft dat lidstaten op uiterlijk 10 juli 2025 de toegang tot het UBO-register moet hebben beperkt tot bepaalde categorieën. De minister verwacht overigens dat de amvb die het begrip 'legitiem belang' gaat uitwerken in de eerste helft van 2025 ter consultatie wordt voorgelegd. De amvb die de toegang van bestuursorganen en andere rechtspersonen met een overheidstaak moet regelen wordt, als het goed is, in het eerste kwartaal van 2025 ter consultatie aangeboden.

Toegang tot het Kadaster

- **Wat?** De afgelopen zomer is een [wijziging](#) van het Kadasterbesluit geconsulteerd. Dit besluit wijzigt het Kadasterbesluit om het kunnen zoeken op naam in de kadastrale registers te beperken tot specifieke beroepsgroepen en om meer mogelijkheden tot afschermen van persoonsgegevens in de kadastrale registers te creëren. In een brief aan de Tweede Kamer zijn deze maatregelen reeds aangekondigd en met een deel van de maatregelen is het Kadaster per 22 november 2023 al begonnen, vooruitlopend op de regelgeving. De minister is voornemens, in tegenstelling tot eerdere toezeggingen, alleen banken en financiële dienstverleners de mogelijkheid te bieden om te zoeken op naam. Andere Wwft-instellingen, zoals beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen mogen van de minister geen gebruik maken van die functionaliteit.
- **Wie?** Wwft-instellingen die actief zijn in de financiële sector en gebruik maken van het Kadaster.
- **Wanneer?** De consultatie verliep in juli 2024. Wij maken uit de openbare [gegevens](#) op dat het wijzigingsbesluit nog steeds in voorbereiding is. Wij verwachten dat medio 2025 meer duidelijkheid komt over de status (en daarmee impact) van dit wijzigingsbesluit.

Vijftiende sanctiepakket Rusland

- **Wat?** In december heeft de Raad het vijftiende sanctiepakket ten aanzien van Rusland [aangenomen](#). Het pakket bevat economische en individuele sancties die Ruslands vermogen om de oorlog tegen Oekraïne voor te zetten verder te beperken, en om extra maatregelen te nemen tegen het omzeilen van sancties, bijvoorbeeld gericht op de Russische schaduwvloot. Het sanctiepakket omvat 84 nieuwe personen en organisaties, en aan nog eens 32 bedrijven worden exportbeperkingen opgelegd. De EU neemt ook extra maatregelen om bedrijven te beschermen tegen juridische conflicten met Russische partijen.
- **Wie?** Instellingen die onder de Sw vallen.

- **Wanneer?** Het meest recente pakket aan sanctiemaatregel is per 16 december 2024 in werking getreden.

NIEUWE WET- EN REGELGEVING

🇪🇺 Europees pakket AML/CFT-wetgeving

De afgelopen jaren werd op deze plek vooruitgekeken naar de aanstaande inwerkingtreding van het Europese AML-pakket. Het [voorstel](#) van de Commissie dateert van juli 2021, waarna de partijen twee tot bijna drie jaar nodig hadden om tot een alles omvattend akkoord te komen ten aanzien van de vier wetgevingsvoorstellen. Immers, de onderhandelde partijen bereikten allereerst een akkoord over herziening van de Verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie ([TFR3](#)). De TFR3 is per 29 juni 2023 in werking getreden, en is per 30 december 2024 van toepassing (zie ook onder 'Transfer of Funds Verordening III' hieronder).

Een akkoord op de overige onderdelen van het AML-pakket werd (pas) in februari 2024 bereikt, waarbij de partijen als sluitstuk van de onderhandelingen een compromis bereikte over de locatie van de nieuw op te richten Europese AML/CFT-toezichthouder (*Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism Authority*, de AMLA).

De verordening tot oprichting van een nieuwe Europese AML/CFT-autoriteit (AMLAR), de verordening tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen of terrorismefinanciering (AMLR), en de zesde anti-witwasrichtlijn (AMLD6) zijn uiteindelijk op 19 juni 2024 gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. AMLR en AMLD6 zijn per 10 juli 2024 in werking getreden, en grotendeels per 10 juli 2027 van toepassing. De AMLAR is per 25 juni 2024 in werking getreden en vanaf 1 juli 2025 grotendeels van toepassing. De AMLA start met ingang van 2028 met haar toezicht op geselecteerde instellingen.

Dit omvangrijke AML-pakket leidt tot een belangrijke verandering in het Europese (en daarmee Nederlandse) AML/CFT landschap. Hieronder worden de relevante onderdelen (kort) besproken.

AMLAR (Europese AML/CFT-autoriteit)

De ALMA is in juni 2024 opgericht, en is gevestigd in Frankfurt. De AMLA gaat zich (onder andere) richten op:

- de coördinatie van het toezicht door nationale toezichthouders en de onderzoeken door nationale

financial intelligence units (FIU's);

- het uitoefenen van direct AML/CFT-toezicht op geselecteerde financiële ondernemingen (bepaalde instellingen die een hoog risicoprofiel hebben en actief zijn in meerdere lidstaten);
- het uitoefenen van indirect AML/CFT-toezicht op niet-geselecteerde instellingen; en
- het uitvaardigen van richtsnoeren voor een eenduidige toepassing van de AML/CFT-regels in de EU.

De AMLAR voorziet in vergaande onderzoeksbevoegdheden en handhavingsmogelijkheden voor de AMLA. De activiteiten van de AMLA moeten bekostigd gaan worden uit enerzijds het EU-budget (30%) en anderzijds de vergoedingen die geselecteerde instellingen jaarlijks aan de AMLA moeten gaan voldoen (70%).

AMLR (o.a. regels voor het cliëntenonderzoek)

In de AMLR worden onder meer de eisen uiteengezet voor *client due diligence* (CDD) waaronder sanctiescreening, de uitbesteding van AML/CFT-taken, de bedrijfsbrede risicobeoordeling, de compliancefunctie en het aan de FIU melden van verdachte transacties. Deze eisen volgen op dit moment grotendeels uit AMLD4, AMLD5 en de relevante richtsnoeren van EBA. De AMLR zal in de toekomst dus de primaire wetgevingsbron worden voor instellingen die onder AML/CFT-toezicht vallen.

Als de AMLR op enig moment in werking treedt, zullen veel bepalingen uit de Wwft komen te vervallen. Een verordening werkt immers rechtstreeks in alle EU-lidstaten. In dit verband zal het interessant zijn om te bezien hoe bepaalde begrippen dan worden uitgelegd op Europees niveau en hoe die uitleg zich verhoudt tot de uitleg zoals we die nu kennen op grond van de Wwft, zoals ten aanzien van de reikwijdte van de meldplicht van ongebruikelijke transacties. De wetgever heeft al medegedeeld dat ze de impact van de AMLR (en AMLD6) op de nationale wetgeving in kaart aan het brengen is, waarbij de minister – bijvoorbeeld - ruimte ziet om het Nederlandse concept van de 'ongebruikelijke transactie' te handhaven.

Tim de Wit en Pim Smith schreven in 2024 overigens een artikel in het Tijdschrift voor Financieel recht over, onder meer, het nieuwe toepassingsbereik van de AMLR.

AMLD6 (o.a. handhaving door nationale toezichthouders)

AMLD6, die anders dan de AMLR wel eerst in Nederland moet worden geïmplementeerd, gaat AMLD4/5 vervangen. AMLD6 bevat veel relevante bepalingen over het UBO-register, en het delen van informatie tussen FIUs (en andere toezichthouders). Ook mogen lidstaten, bijvoorbeeld, straks aan de Europese Commissie voorstellen om ook andere sectoren dan die genoemd

in de AMLR in hun land onder AML/CFT-toezicht te plaatsen.

TFR3

Deze herziening ([TFR3](#)) is met ingang van 30 december 2024 volledig van toepassing binnen Europa. Zie ook het item 'Transfer of Funds Verordening III' verderop in dit hoofdstuk. De Uitvoeringswet verordening bij geldovermakingen en overdrachten van cryptoactiva te voegen informatie die de TFR3 in Nederland moet implementeren is in het [staatsblad](#) gepubliceerd.

TFR3 breidt de bestaande Verordening betreffende bij geldovermaking te voegen informatie uit door 'cryptoactiva' en 'cryptodienstverleners' toe te voegen aan de reikwijdte van deze verordening. Als gevolg van de uitbreiding wordt het verplicht voor in de verordening aangewezen instellingen om informatie over de verzender en de begunstigde van een cryptotransactie met elkaar te delen. Dit is nu al het geval bij reguliere geldovermakingen. Op basis van deze informatie wordt beoogd cryptoactivatransacties effectief te monitoren ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering, en verzenders en begunstigden te screenen tegen de relevante sanctielijsten. De informatie die moet worden uitgewisseld, betreft de namen van de verzender en begunstigde, het (crypto)rekeningnummer en informatie om te kunnen verifiëren of het daadwerkelijk de verzender betreft zoals een adres, persoonlijk documentnummer, klantidentificatienummer of geboortedatum- en plaats.

Planning

In aanloop van de implementatie van de AMLR en AMLD6 zullen marktpartijen veel te maken krijgen met aanvullende guidance vanuit de AMLA (en de Commissie). De grootste set aan guidance moet in 2026 en 2027 gepubliceerd zijn, en daarom verwachten wij dat in de loop van 2025 de eerste consultaties gaan verschijnen en marktpartijen een beter beeld krijgen over de invulling die de AMLA (en de Commissie) geeft aan bepaalde begrippen.

Wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen

- **Wat?** De minister heeft het [wetsvoorstel](#) Plan van aanpak witwassen grondig herzien na felle kritiek van onder andere de Autoriteit Persoonsgegevens en de Tweede Kamer. Hierbij speelde ook de aanstaande introductie van de AMLR een belangrijke rol. Kort en goed bevat het huidige voorstel alleen nog maar het verbod op contante betalingen vanaf EUR 3 000 voor handelaren. De overige voorstellen, zoals bijvoorbeeld, het mogelijk maken van het uitbesteden van transactiemonitoring aan derde, wordt [betrokken](#) bij de nationale implementatie van het EU AML/CFT pakket zoals hierboven beschreven.

- **Wie?** Handelaren in goederen.
- **Wanneer?** De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel in meerderheid aangenomen, en ligt op dit moment voor bij de Eerste Kamer die eind oktober 2024 kritische [vragen](#) heeft gesteld over, onder andere, de proportionaliteit van de maatregel. De minister heeft inmiddels [gereageerd](#) op de gerezen vragen, waarbij het wachten is op de verdere behandeling van het wetsvoorstel door de Eerste Kamer. Wij verwachten dat er medio 2025 duidelijkheid komt over of het wetsvoorstel daadwerkelijk wordt aangenomen.

Boetecategorie verbod contante betalingen

- **Wat?** De minister heeft het [Wijzigingsbesluit](#) boetecategorie verbod contante betalingen voor goederen vanaf EUR 3000 ter consultatie aan de markt voorgelegd. In het verlengde van het hernieuwde wetsvoorstel van plan aanpak witwassen is een aanpassing van het Besluit bestuurlijke boetes financiële sector (Bbbfs) om handelaren in goederen te kunnen beboeten als zij deze toekomstige nieuwe bepaling in de Wwft overtreden. De wetgever kiest ervoor om de overtreding van het verbod op contante betalingen te beboeten met een categorie 1 boete (basisbedrag EUR 10 000). Deze laagste boetecategorie is volgens de wetgever gerechtvaardigd aangezien het overtreden van dit verbod een relatief licht vergrijp is.
- **Wie?** Handelaren in goederen.
- **Wanneer?** De consultatie loopt tot 12 januari 2025. Daarna wordt waarschijnlijk met de implementatie van het wetsvoorstel een definitief wijzigingsbesluit vastgesteld met de daarbij behorende boetecategorie.

Acceptatieplicht contant geld

- **Wat?** Tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen in de Tweede Kamer is een [amendement](#) aangenomen dat regelt dat partijen gehouden zijn om kleine bedragen contant geld te accepteren. Op wetsniveau is de plicht om contant geld te accepteren 'slechts' beperkt tot betalingen tussen, kort gezegd, een particuliere partij en een zakelijke partij. In dat geval moet de zakelijke partij contant geld accepteren tot een bedrag van EUR 3 000. De minister heeft het Parlement geïnformeerd over hoe opvolging gaat worden gegeven aan het amendement, waarbij in de reactie met name aandacht wordt gevraagd voor de situaties waarin een dergelijke acceptatieplicht niet proportioneel en/of uitvoerbaar is. De minister heeft [aangekondigd](#) te werken aan een uitzonderingsbesluit waarin bepaalde partijen of situaties worden uitgezonderd van de acceptatieplicht. Zo is het in de ogen van de minister, bijvoorbeeld, niet de bedoeling dat partijen die alleen online actief zijn alsnog

worden gedwongen om contant geld te accepteren, hetzelfde geldt bijvoorbeeld ook voor de periodieke betalingen voor een verzekering.

- **Wie?** Wwft-instellingen die contant geld accepteren (of juist ervoor kiezen om geen contant geld te accepteren).
- **Wanneer?** De acceptatieplicht voor contant geld wordt alleen in het leven geroepen als de Eerste Kamer instemt met het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen (zoals hierboven beschreven). In de tussentijd heeft de minister advies gevraagd van de ECB (en [gekregen](#)), en worden de relevante toetsingsinstanties betrokken bij de voorbereiding van het uitzonderingsbesluit zoals de Raad van State. Het uitzonderingsbesluit wordt uiteindelijk ook voorgehangen bij de Tweede- en Eerste Kamer. De minister is voornemens de acceptatieplicht pas in werking te laten treden op het moment dat het uitzonderingsbesluit ook gereed is. Wij nemen aan dat marktpartijen medio 2025 duidelijkheid krijgen over de reikwijdte (en daarmee de impact) van de acceptatieplicht.

Transfer of Funds Verordening III

- **Wat?** De herziening van de Transfer of Funds Verordening III ([TFR3](#)) is aangenomen en gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. Zie ook het item 'Europees pakket AML/CFT-wetgeving' eerder in dit hoofdstuk. Kort gezegd wordt de reikwijdte van de verordening uitgebreid naar cryptodienstverleners (zie het kader 'Nieuw Europees pakket met AML/CFT-wetgeving'). De (aanstaande) inwerkingtreding van de TFR3 maakt dat ook in Nederland een aantal wetten moet worden aangepast. De [Uitvoeringswet](#) die de noodzakelijke wijzigingen aan Nederlandse wet- en regelgeving moet bewerkstellingen is in december 2024 in het [Staatsblad](#) gepubliceerd.
- **Wie?** Cryptodienstverleners.
- **Wanneer?** De herziene Verordening is per 29 juni 2023 in werking getreden. De Uitvoeringswet zal begin 2025 bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip in werking treden.

Strafbaarstelling overtreding EU-sancties

- **Wat?** De [Richtlijn](#) betreffende de definitie van strafrechtelijke delicten en van sancties voor de schending van beperkende maatregelen van de Unie is gepubliceerd in het Publicatieblad. Deze richtlijn definieert bepaalde strafbare feiten en voert sancties in met betrekking tot schendingen van beperkende maatregelen van de EU (EU-sancties). Het doel van de richtlijn is om de omzeiling van sancties te beperken en de handhaving ervan te versterken. Zo introduceert de richtlijn een maximumsanctie van ten minste één jaar respectievelijk vijf jaar gevangenisstraf,

voor bepaalde in de richtlijn opgenomen strafbare feiten en wordt er voor rechtspersonen een geldboete geïntroduceerd die, afhankelijk van het strafbare feit, 1% respectievelijk 5% bedraagt van de totale wereldwijde omzet van de rechtspersoon in het boekjaar voorafgaand aan het besluit tot oplegging van de geldboete (of lidstaten kunnen kiezen voor een geldboeten van EUR 8 000 000, respectievelijk EUR 40 000 000).

- **Wie?** Overtreders van Europese sancties.
- **Wanneer?** De richtlijn moet op uiterlijk 20 mei 2025 zijn omgezet in nationale regelgeving. Op het moment van schrijven heeft de regering hiertoe nog geen [voorstellen](#) gedaan, waarmee de conclusie gerechtvaardigd is dat Nederland niet op [schema](#) ligt om de implementatiedeadline te halen, al heeft de minister eerder [aangegeven](#) geen wetsaanpassing nodig te achten omdat overtredingen van sanctiemaatregelen al strafbaar zijn gesteld.

Richtlijn ontneming en confiscatie

- **Wat?** De [Richtlijn betreffende ontneming en confiscatie van vermogensbestanddelen](#), is parallel met de Richtlijn betreffende de definitie van strafbare feiten en sancties voor de schending van beperkende maatregelen van de Unie, gepubliceerd in het Publicatieblad. De richtlijn is geïntroduceerd ten behoeve van de confiscatie en ontneming van vermogensbestanddelen die zijn verkregen door middel van strafbare feiten zoals terrorisme en witwassen van geld. Deze richtlijn is in het leven geroepen nadat de Commissie tot de conclusie was gekomen dat het bestaande juridisch kader de EU-lidstaten onvoldoende equipeert om het verdienmodel van de georganiseerde criminaliteit doeltreffend te verstoren. De richtlijn harmoniseert dan ook de regels met betrekking tot bevrozing, confiscatie, management en eventuele executie van vermogensbestanddelen.
- **Wie?** Ondernemingen en personen die vermogen hebben verkregen door strafbare feiten.
- **Wanneer?** De richtlijn moet uiterlijk op 23 november 2026 zijn geïmplementeerd door Nederland. Op het moment van schrijven heeft de regering hiertoe nog geen [voorstellen](#) gedaan, en de regering heeft al medegedeeld dat ze niet op [schema](#) ligt om de implementatiedeadline te halen.

Aanpak ondermijnende criminaliteit II

- **Wat?** De minister van Justitie en Veiligheid heeft in november 2023 het [wetsvoorstel](#) versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit II bij de Tweede Kamer ingediend. Het wetsvoorstel regelt, onder meer, dat de FIU de wettelijke bevoegdheid krijgt om de uitvoering van een financiële transactie door

een bank voor een periode van maximaal vijf dagen (of tien dagen in het geval het verzoek komt van een FIU uit een andere lidstaat) aan te houden. De bank dient onverwijld gevolg te geven aan een dergelijk verzoek, op straffe van handhavingmaatregelen.

- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** Het wetsvoorstel is ingediend bij de Tweede Kamer, en doorloopt nu het parlementaire proces. De Tweede Kamer gaat in januari 2025 het wetsvoorstel [plenair](#) behandelen. Onze inschatting is dat het wetsvoorstel medio 2025 in werking zal treden.

Verwijzingsportaal bankgegevens

- **Wat?** De minister van Financiën heeft in het najaar van 2021 de [Wijzigingswet](#) verwijzingsportaal bankgegevens ter consultatie gepubliceerd. De Wijzigingswet regelt onder meer een nationale beleidswens uit het Plan van aanpak witwassen, namelijk het mogelijk maken dat saldo- en transactiegegevens via het verwijzingsportaal kunnen worden gevorderd van banken met meer dan 2,5 miljoen rekeninghouders. In november 2022 heeft de minister het [Wijzigingsbesluit](#) verwijzingsportaal bankgegevens ter consultatie aangeboden gepubliceerd. In het wijzigingsbesluit wordt, onder meer, geregeld welke instanties en functionarissen toegang krijgen tot het verwijzingsportaal. Ook wordt geregeld welke gegevens via het portaal worden ontsloten.
- **Wie?** Banken.
- **Wanneer?** De Raad van State heeft in september 2022 een [advies](#) over de Wijzigingswet uitgebracht. De minister heeft vervolgens [te kennen gegeven](#) dat het wetsvoorstel in maart 2023 naar de Tweede Kamer zou worden gestuurd. Dat is echter niet gebeurd. Het is op dit moment onbekend wanneer het wetsvoorstel wordt ingediend.

FATF

Wijziging FATF-standaarden

- **Wat?** De FATF is bezig met belangrijke aanpassingen aan haar aanbevelingen, met als doel de balans te vinden tussen maatregelen tegen witwassen en terrorismefinanciering en het bevorderen van financiële inclusie. De voorgestelde aanpassingen zijn [ter consultatie](#) voorgelegd en hebben betrekking op (onder meer) het veranderen van de terminologie in Aanbeveling 1, om duidelijker te maken hoe proportionele risicoaanpak werkt (het vervangen van de term “commensurate” door “proportionate”). Ook wil de FATF dat toezichthouders beter kijken naar risicobeperkende maatregelen van instellingen en dat landen actief vereenvoudigde maatregelen in laagrisicosituaties aanmoedigen.

Daarnaast wordt erkend dat moderne technologie, zoals digitale identiteitssystemen, risico's bij niet-fysieke klantinteracties kan verminderen. Met deze aanpassingen wil de FATF financiële integriteit combineren met inclusie. Tijdens de plenaire vergadering van 25 oktober 2024 hebben de leden ingestemd met de voorgestelde wijzigingen.

- **Wie?** Primair regelgevende autoriteiten en toezichthouders, maar ook relevant voor andere belanghebbenden.
- **Wanneer?** De consultatie liep tot 6 december 2024. De FAFT streeft ernaar om de herziening van de standaarden af te ronden in 2025.

Leidraad UBO's juridische constructies

- **Wat?** In maart 2024 heeft de FAFT haar [geactualiseerde leidraad](#) over transparantie en uiteindelijk belanghebbenden (UBO's) voor juridische structuren, zoals trusts, gepubliceerd. Deze risicogebaseerde leidraad sluit aan bij de bestaande FAFT guidance en benadrukt het belang van het verkrijgen van adequate, nauwkeurige en actuele informatie over uiteindelijk belanghebbenden (UBO's) van trusts en vergelijkbare juridische structuren. Daarnaast biedt de leidraad mechanismen om deze informatie te verifiëren en wijst het op de noodzaak van internationale samenwerking, gezien de grensoverschrijdende aard van mogelijk misbruik.
- **Wie?** Deze leidraad is gericht op alle belanghebbenden uit de publieke en private sector die trusts of soortgelijke juridische regelingen reguleren, toezicht houden, handhaven, oprichten, beheren of administreren.
- **Wanneer?** Per direct.

Leidraad Nationale Risicobeoordelingen

- **Wat?** In november 2024 heeft de FAFT de geüpdatet versie van de leidraad voor Nationale Risicobeoordelingen ([NRA](#)) gepubliceerd. De FATF heeft de leidraad herzien, gebaseerd op ervaringen en lessen sinds de eerste uitgave in 2013. Een NRA is een proces waarmee landen witwas- en/of terrorismefinancieringsrisico's identificeren, analyseren en begrijpen. Volgens de FATF dient de leidraad als een praktische hulpbron voor landen die hun systemen voor anti-witwas- en terrorismefinanciering willen versterken en willen afstemmen op beproefde praktijken binnen het FATF-netwerk. Zo helpt het bij het bepalen van risico's, ontwikkelen van strategieën om deze te beperken en biedt het een basis voor effectief beleid en middelengebruik.
- **Wie?** Primair regelgevende autoriteiten en toezichthouders, maar ook andere belanghebbenden.
- **Wanneer?** Per direct.

Aanbeveling 16 betaaltransparantie

- **Wat?** Tot mei 2024 heeft de FAFT [geconsulteerd](#) over voorgestelde aanpassingen aan (onder meer) Aanbeveling 16 om deze beter af te stemmen op veranderingen in betaalmodellen en berichtgevingsstandaarden. Volgens de FAFT is een update vereist om ervoor te zorgen dat de FATF-standaarden technologie-neutraal blijven en het principe van 'dezelfde activiteit, hetzelfde risico, dezelfde regels' volgen. De voorgestelde aanpassingen hebben daarnaast als doel grensoverschrijdende betalingen sneller, goedkoper, transparanter en inclusiever te maken, terwijl ze veilig blijven.
- **Wie?** Belanghebbenden uit de betaalindustrie.
- **Wanneer?** De consultatie is een eerste stap in een breder traject en liep tot 3 mei 2024.

Naleving FATF-standaarden virtuele activa

- **Wat?** In juli heeft de FAFT haar [vijfde update](#) gepubliceerd over de naleving van aanbeveling 15, die sinds 2019 regels oplegt tegen witwassen en terrorismefinanciering in de sector van virtual assets (VA) en serviceproviders van virtual assets (VASPs). Hoewel sommige landen vooruitgang boeken, blijft de wereldwijde implementatie traag. Driekwart van de landen voldoet slechts gedeeltelijk of helemaal niet aan de eisen, wat sinds 2023 nauwelijks verbeterd is. Vooral de invoering van de Travel Rule, een kernmaatregel, blijft achter: een derde van de landen heeft deze nog niet in wetgeving omgezet, en handhaving schiet tekort. Ondanks dit zorgwekkende beeld ziet de FATF positieve stappen, zoals een groeiend gebruik van compliance-tools en meer aandacht voor risico's door VASPs. De FATF roept landen op de standaarden snel en volledig te implementeren en blijft ondersteuning bieden aan minder-capaciteitslanden en belangrijke spelers in de sector.
- **Wie?** Regelgevende autoriteiten en toezichthouders.
- **Wanneer?** Per direct.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

NVB Standaarden

- **Wat?** Het afgelopen jaar is de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) in samenspraak met DNB en het ministerie van Financiën doorgesproken met het publiceren van standaarden die Nederlandse banken kunnen gebruiken om het cliëntenonderzoek (*client due diligence*, CDD) dat moet worden verricht uit

hoofde van de Wwft, op een meer proportionele wijze in te richten. Zo heeft de NVB, onder meer, nieuwe standaarden gepubliceerd voor het onderzoek naar de [herkomst van de middelen](#). Ook heeft de NVB een aantal sectorspecifieke standaarden opgesteld, zoals de [standaard voor de autobranche](#) en de [standaard voor seks werkers](#).

- **Wie?** Banken. Maar ook andere typen financiële ondernemingen kunnen inspiratie opdoen uit de nieuwe NVB-standaarden.
- **Wanneer?** Per direct.

Technische beperking UBO-register

- **Wat?** Door een technische [beperking](#) aan de zijde van de KvK, is het voor een cliënt zonder natuurlijke persoon als bestuurder (bijvoorbeeld bij een holdingstructuur) niet mogelijk om een gewaarmerkt uittreksel uit het UBO-register op te vragen. Ook kunnen er andere incidentele gevallen zijn waarbij het opvragen van een gewaarmerkt uittreksel uit het UBO-register niet mogelijk is. In dergelijke gevallen kan de Wwft-instelling terugvallen op de 'oude' overgangsregeling (dat wil zeggen dat een Wwft-instelling aan de hand van de bevestigingsbrief van de KvK kan vaststellen of een juridische entiteit is geregistreerd in het UBO-register).
- **Wie?** Wwft-instellingen.
- **Wanneer?** De KvK geeft aan dat er voor deze technische beperking momenteel geen oplossing is. Het is dan ook niet duidelijk wanneer deze beperking is opgelost.

Oproep Tweede Kamer efficiëntie Wwft

- **Wat?** De Tweede Kamer heeft een [motie](#) aangenomen waarin het kabinet wordt opgeroepen om in overleg te treden met de sector en de toezichthouders om tot meer duidelijkheid, zekerheid en efficiency te komen voor ondernemers en klanten bij de uitvoering van de Wwft. Wij zijn benieuwd of uit dit overleg nog nieuwe beleidsvoornemen van het kabinet komen, mede gezien de aanstaande implementatie van de AMLR, en de recent verschenen AML/CFT guidance van DNB en AFM waarin al meer ruimte wordt gegeven voor een risicogebaseerde benadering. Aan de andere kant heeft de minister ook recentelijk in een Kamerdebat (weer) toegezegd in januari 2025 met contouren te komen van een nieuwere (en wellicht lichtere?) aanpak (zie ook hierna).
- **Wie?** Wwft-instellingen.
- **Wanneer?** De motie verzoekt de regering begin 2025 de Tweede Kamer te informeren over de uitkomsten van het overleg.

Uitwerking regeerprogramma

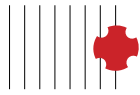
- **Wat?** De minister heeft [toegezegd](#) dat een nadere uitwerking van het regeerprogramma volgt op het gebied van op het terrein van het voorkomen van witwassen en terrorismefinanciering. Een proportionele, risicogebaseerde, uitvoering van de Wwft wordt hierin ook nadrukkelijk meegenomen.
- **Wie?** Beleidmakers, toezichthouders en allicht ook Wwft-instellingen.
- **Wanneer?** De minister heeft toegezegd begin 2025 het Parlement te informeren over de nadere uitwerking.

Anonieme aankopen toezichthouder

- **Wat?** Bij Nederlandse toezichthouders leeft de wens om anoniem aankopen te kunnen doen, maar zij lopen hierbij tegen onder meer de Transfer of Funds Verordening III aan – kort gezegd – voorschrijft dat aan iedere betaling de identiteit van de betaler moet worden gekoppeld. De Nederlandse regering heeft in juni 2024 een [brief](#) naar de Commissie gestuurd waarin wordt gelobbyd voor een aanpassing van de Transfer of Funds Verordening III om een dergelijke toezichtspraktijk mogelijk te maken. De minister heeft de Tweede Kamer recentelijk [geïnformeerd](#) dat de Commissie vooralsnog geen aanleiding ziet om de verordening aan te passen.
- **Wie?** Toezichthouders en Wwft-instellingen
- **Wanneer?** De minister heeft toegezegd om in overleg met de sector op te zoek te gaan naar een praktische oplossing voor de uitdaging van de toezichthouders. Wij nemen aan dat het publiek wordt geïnformeerd als er ontwikkelingen zijn op dit punt.

Rapporten implementatie AMLD4

- **Wat?** Het afgelopen jaar zijn er een drietal rapporten verschenen over de implementatie van AMLD4 in [Nederland](#), andere [lidstaten](#), en een algemeen [trendrapport](#) van de Commissie. Uit het begeleidend [schrijven](#) van de minister maken wij op het rapport over Nederland weinig bruikbaar is, omdat het gebaseerd is op gedateerde gegevens. Uit de Europese evaluatie blijkt dat veel landen moeite hebben de invoering van hun UBO-register en het op juiste manier invulling geven aan het uitvoeren van hun *national risk assessment* (NRA). Hoewel uit de rapporten geen direct (nieuw) beleid volgt, is het interessante kost met name omdat het inzichtelijk maakt hoe andere lidstaten zijn omgegaan met de implementatie van de richtlijn.
- **Wie?** Beleidmakers.
- **Wanneer?** Per direct.

DUURZAAMHEID (ESG)

We zouden een hele Vooruitblik kunnen wijden aan de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (*Environmental, Social en Governance* thema's), gezien alles wat er speelt op dit gebied. We hebben daarom een selectie gemaakt van ontwikkelingen die volgens ons het meest concreet of relevant zijn voor financiële marktpartijen aan het begin van 2025.

Deze special kent een inleiding en is vervolgens ingedeeld aan de hand van vijf focuspunten: (1) transparantie, zoals de ontwikkelingen rond de SFDR, (2) eisen aan risicomanagement en datagebruik, (3) de toezichtprioriteiten die de Europese en Nederlandse toezichthouders hebben geformuleerd voor 2025, (4) de visie en overkoepelende plannen met relevantie voor 2025 en (5) enkele andere onderwerpen om in de gaten te houden in 2025.

INLEIDING 137

TRANSPARANTIE 137

SFDR II
ESA's rapport over PAI statements
ESMA richtsnoeren fondsnamen
Naleving duurzaamheidsregelgeving in Nederland
Omnibuswet ESG-rapportage
Sociale taxonomie

DUURZAAMHEIDSRISICO'S 140

CRD - ESG-risico's
Solvency II - ESG-risico's
ESG-rating Verordening

TOEZICHTPRIORITEITEN 141

EBA Werkprogramma 2025
ESMA Werkprogramma 2025
EIOPA Werkprogramma 2025-2027
DNB Toezicht in Beeld 2024-2025
DNB Visie op Toezicht 2025-2028
AFM Trendzicht 2025
ESA's focus op duurzaamheidsinformatie
Toezicht greenwashing
ESG Prospectuseisen

VISIE EN OVERKOEPELENDE PLANNEN 145

ESMA visie duurzame financiering
ECB Klimaat- en natuurplan 2024-2025
MinFin Consultatie klimaatmaatregelen
COP29 Conclusies
Nederlands Klimaatplan 2025-2035
Regeerakkoord

ANDERE RELEVANTE ONTWIKKELINGEN 147

Europese groene obligaties
Toepassing van CSDDD

Empowerment van consumenten

ESAP

EC nieuwe financieringshub

Uitstel ontbossingswet

Energieprestaties van gebouwen

INLEIDING

Algemeen

Deze Vooruitblik 2025 bouwt voort op de kennis die is gedeeld in de Vooruitblik 2023 en de Vooruitblik 2024. De wetgeving zoals hierboven vermeld, is al gedeeltelijk geschetst in de vorige versies. We raden lezers die geïnteresseerd zijn in het algemene kader aan om te beginnen met het hoofdstuk over duurzaamheid in de Vooruitblik 2023 en Vooruitblik 2024.

De meeste ontwikkelingen die relevant zijn in 2025 moeten worden gezien in een wereldwijde context. Duurzaamheidsdoelstellingen in de breedste zin van het woord zijn sinds 2015 relevant na de goedkeuring van de duurzaamheidsdoelstellingen (SDG's) van de Verenigde Naties en het klimaatakkoord van Parijs. Financieringsinstrumenten van de EU stimuleren de groene en digitale transitie, vaardigheden en werkgelegenheid om het concurrentievermogen van de EU op nationaal en regionaal niveau te versterken. In de loop der tijd zijn er verschillende (wereldwijde) duurzaamheidsinitiatieven ontstaan, waaronder het "Fit for 55"-pakket met een reeks voorstellen met als doel ervoor te zorgen dat het EU-beleid in overeenstemming is met de overeengekomen klimaatdoelstellingen. Vanuit Europees perspectief blijven (naast de Green Deal) de volgende initiatieven belangrijke "aanjagers" van duurzaamheid in de EU:

- het [EU-actieplan](#) voor de financiering van duurzame groei en het [pakket](#) voor duurzame financiering;
- het [investeringsplan](#) voor een duurzaam Europa;
- het [mechanisme](#) voor een rechtvaardige overgang en het [platform](#) voor strategische technologieën voor Europa;
- de lopende implementatie van de [herstel- en veerkrachtfaciliteit](#) als hoeksteen van NextGenerationEU (inclusief de invoering van speciale REPowerEU-hoofdstukken in de nationale herstel- en veerkrachtplannen (RRP's) van de lidstaten).

Wat staat niet in deze Vooruitblik?

Er zijn verschillende ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid met betrekking tot pensioenfondsen, evenals met betrekking tot financiële duurzaamheidsrapportagevereisten op grond van de CSRD. Hoewel we financiële marktpartijen sterk aanmoedigen om kennis te nemen van dergelijke ontwikkelingen, hebben we besloten om dergelijke updates niet op te nemen in deze Vooruitblik voor 2025. Deze onderwerpen vallen namelijk niet onder onze expertise.

Tijdschema voor implementatie

Alvorens in te gaan op de ontwikkelingen, merken wij op dat ESMA periodiek een [implementatietijdslijn](#) publiceert (de meest recente versie is gedateerd 30 oktober 2024, die een overzicht geeft van wanneer verschillende vereisten van toepassing worden, of wanneer acties in dit verband plaatsvinden. Aangezien deze tijdslijn regelmatig wordt geactualiseerd (en gepubliceerd), raden wij aan de meest recente versie van deze tijdslijn te controleren via de volgende [link](#).

TRANSPARANTIE

SFDR II

De SFDR ((EU) 2019/2088) als level 1 wetgeving is al sinds maart 2021 van toepassing. Sindsdien zijn verschillende onderliggende gedelegeerde handelingen in werking getreden. Eind december 2022 heeft de Europese Commissie, in overeenstemming met het evaluatievoorschrift van artikel 19 van de SFDR, aangegeven dat een uitgebreide beoordeling van het SFDR-kader nodig is om mogelijke tekortkomingen te beoordelen. De beoordeling omvat de herziening van zowel de SFDR als de gedelegeerde SFDR-verordening ((EU) 2022/1288). In dit kader werden tussen 14 september 2023 en 22 december 2023 een [openbare consultatie](#) en een [gerichte consultatie](#) over de 'SFDR 2.0' gehouden.

Europees perspectief

Op 4 december 2023 hebben de ESA's hun [eindverslag](#) gepubliceerd met daarin het standpunt van de ESA's over de herziening van de informatieverstrekking in de Gedelegeerde Verordening SFDR over Principal Adverse Impact (PAI) en over financiële producten. De voorgestelde wijzigingen omvatten: (i) een uitbreiding van de lijst van sociale indicatoren voor de belangrijkste nadelige gevolgen en een verfijning van de inhoud van een aantal van de andere indicatoren voor nadelige gevolgen en hun respectieve definities, toepasselijke methodologieën, prestatie indicatoren en presentatie; (ii) wijzigingen met betrekking tot doelstellingen voor het koolstofarm maken van de economie (de voorkeursterm van de ESA's is "vermindering van de uitstoot van broeikasgassen"); (iii) wijzigingen van de wijze waarop ondernemingen hun benadering van de "do no significant harm"-test bekendmaken (DNSH-disclosure design); en (iv) vereenvoudigingen van de precontractuele en periodieke *templates*.

In juni 2024 hebben de ESA's in hun [gezamenlijk advies](#) aangegeven hoe eenvoudige en duidelijke categorieën voor financiële producten naar hun mening kunnen worden ingevoerd. De ESA's stellen twee

vrijwillige productcategorieën voor, “duurzaam” en “transitie”, die financiële marktdeelnemers zouden moeten gebruiken om ervoor te zorgen dat consumenten het doel van de producten begrijpen. De categorieën moeten - zoals de ESA's stellen - een duidelijke doelstelling en criteria hebben om de risico's van greenwashing te beperken. Het advies bevat ook de aanbeveling om de invoering van een duurzaamheidsindicator te overwegen voor financiële producten zoals beleggingsfondsen, levensverzekeringen en pensioenproducten.

Nederlands perspectief

In Nederland heeft de AFM een [position paper](#) gepubliceerd over het verbeteren van de SFDR in november 2023, waarin de AFM voorstelt om:

- te zorgen voor een gelijk speelveld door minimale informatieverstrekking over nadelige gevolgen verplicht te stellen voor alle financiële producten, ongeacht of zij al dan niet duurzame kenmerken hebben;
- duurzame productlabels in te voeren die beleggers kunnen begrijpen, zoals “transitie”, “duurzaam” en “duurzame impact”, om ervoor te zorgen dat producten beter aansluiten bij de verwachtingen en doelstellingen van beleggers en bij de feitelijke duurzaamheidsprofielen van beleggingsproducten;
- specifieke minimale kwaliteits- en openbaarmakingsvereisten vast te stellen die zijn afgestemd op elk van deze keurmerken, om de risico's van greenwashing aan te pakken en classificatie zinvol te maken;
- de huidige classificaties “artikel 8” en “artikel 9” te schrappen om een einde te maken aan hun huidige misbruik als proxy-labels;
- andere producten die niet voldoen aan de kwaliteitseisen voor een van de duurzaamheidskeurmerken toe te staan om hun ESG-kenmerken bekend te maken met minder informatievereisten, maar uiteraard zonder dat de aanbieders van deze producten dan mogen claimen dat ze een duurzaamheidskeurmerk voeren; en
- de vereisten met betrekking tot klantenadvies (MiFID en IDD) te wijzigen in overeenstemming met de wetwijzigingen in de SFDR, zodat effectief gebruik kan worden gemaakt van de informatie in de SFDR om een financieel product te selecteren dat voldoet aan de duurzaamheidsvoorkeuren van klanten.

Verder heeft de AFM in december 2023 haar standpunt over de herziening van de SFDR opgenomen in deze [consultatiereactie](#).

Uit de input van de ESA's en de AFM blijkt dat er verschillende punten in de huidige versie van de SFDR en de Gedelegeerde Verordening SFDR zijn opgenomen die volgens partijen verbeterd (zouden moeten) kunnen worden. Ook andere toezichthouders, zoals de Duitse

toezichthouder (BaFin) en de Franse toezichthouder (AMF) hebben hun visie gegeven.

Volgende stappen

We begrijpen dat de nieuwe Europese Commissie streeft naar een voorstel in 2025, dat waarschijnlijk een productcategorisatiesysteem met duidelijke criteria zal omvatten.

ESA's rapport over PAI statements

- **Wat?** Op 30 oktober 2024 hebben de ESA's hun [derde jaarlijkse verslag](#) aan de Europese Commissie gepubliceerd over de verplichte openbaarstellingen ten aanzien van het al dan niet meenemen van Principal Adverse Impacts in beleggingsbeslissingen op entiteit- en productniveau (beter bekend als PAI Statements). Uit de bevindingen van de ESA's blijkt dat financiële ondernemingen de toegankelijkheid van hun PAI statements over het algemeen hebben verbeterd. In het verslag hebben de ESA's ook een handig overzicht opgenomen van *good & bad practices* in verband met het PAI statement.
- **Wie?** Alle ondernemingen die onder de SFDR vallen, omdat er altijd een positieve of een negatieve PAI statement opgesteld moet worden.
- **Wanneer?** Doorlopend.

ESMA richtsnoeren fondsnamen

- **Wat?** Op 14 mei 2024 publiceerde ESMA haar [eindverslag](#) met richtsnoeren over fondsnamen waarin ESG-termen of duurzaamheidsgerelateerde termen worden gebruikt. Zie ook het AFM [nieuwsbericht](#) over de richtsnoeren. Het doel van deze richtsnoeren is om (i) de omstandigheden te specificeren waarin fondsnamen met ESG- of duurzaamheidsgerelateerde termen oneerlijk, onduidelijk of misleidend zijn, (ii) beleggers te beschermen tegen ongefundeerde of overdreven duurzaamheidsclaims in fondsnamen, en (iii) vermogensbeheerders te voorzien van duidelijke en meetbare criteria om te beoordelen of ze dergelijke termen mogen gebruiken. [Vertalingen](#) van de richtsnoeren werden gepubliceerd op 21 augustus 2024. Op 13 december heeft ESMA drie [Q&As](#) gepubliceerd om de praktische toepassing van de richtsnoeren verder te duiden, namelijk over (i) groene obligaties, (ii) de definitie van “betekenisvol (‘meaningfully’) investeren in duurzame investeringen en (iii) controversiële wapens.
- **Wie?** Beheerders van icbe's en abi's.
- **Wanneer?** De Richtsnoeren zijn van toepassing vanaf 21 november 2024 en blijven relevant in 2025. De overgangsperiode voor fondsen die bestonden vóór de

toepassingsdatum van de richtsnoeren is zes maanden na die datum, d.w.z. 21 mei 2025.

Naleving duurzaamheidsregelgeving in Nederland

Door middel van twee rapporten van 14 mei 2024 heeft de AFM haar verwachtingen gepubliceerd over de naleving door financiële ondernemingen van hun informatieverplichtingen en de geschiktheidstoets van de financiële producten die worden aangeboden op de financiële markt. De AFM geeft aan dat financiële ondernemingen de duurzaamheidstransitie kunnen faciliteren door passende, duurzame producten aan te bieden en openheid te geven over duurzaamheid-gerelateerde informatie. Het is daarom belangrijk dat ondernemingen voldoen aan de SFDR en aan de duurzaamheidseisen voor product oversight & governance (POG) en de geschiktheidstoets.

De AFM heeft self-assessments, die in 2023 in de sector zijn verspreid, gebruikt om te peilen in hoeverre financiële ondernemingen voldoen aan de SFDR en in hoeverre zij duurzaamheidseisen hebben geïntegreerd in hun POG- en geschiktheidstoets. In haar rapporten hierover constateert de AFM het volgende:

- **SFDR-rapport:** De AFM concludeert dat de meeste ondernemingen zelf hebben aangegeven dat zij voldoen aan de basiseisen voor niveau 1-toelichting, maar dat er nog meer moet worden gedaan om het gebruik en de invulling van sjablonen te verbeteren. In het rapport biedt de AFM handvatten om het invullen van sjablonen verder te verbeteren, want hoe uitgebreider de informatie in de gebruikte sjablonen, hoe beter beleggers, pensioendeelnemers en adviseurs in staat zijn om producten te begrijpen, te vergelijken of passend advies te geven.
- **POG- en geschiktheidsrapport:** aangezien de POG- en geschiktheidstoets door beleggingsondernemingen en verzekeraars bedoeld is om de toegang van beleggers tot een duurzaam productaanbod te verbeteren, zijn deze marktpartijen verplicht om bij de ontwikkeling en distributie van financiële producten rekening te houden met duurzaamheidskenmerken. De AFM geeft in haar rapport aan dat, ondanks het feit dat ondernemingen hun procedures hebben aangepast aan deze POG- en geschiktheidseisen, een duidelijkere uitleg van duurzaamheidsvoorkeuren en meer diepgaande informatie van beleggers vereist is en dat ondernemingen ook duurzaamheidscriteria moeten opnemen in hun POG-beleid, hun productassortiment hierop moeten beoordelen en mismatches moeten voorkomen.

De twee rapporten bevatten richtlijnen en voorbeelden

die financiële marktpartijen kunnen gebruiken om aan de verwachtingen van de AFM te voldoen.

Omnibuswet ESG-rapportage

- **Wat?** Na een informele bijeenkomst van de leiders van de Raad op 8 november 2024 heeft de voorzitter van de Europese Commissie tijdens [een persconferentie](#) haar voornemen geuit om bepaalde bestaande en toekomstige ESG-rapportageverplichtingen van de EU te consolideren in één "omnibus"-verordening, in een poging om het toenemende aantal rapportagevereisten waarmee ondernemingen zullen worden geconfronteerd, te stroomlijnen. Deze consolidatie zou betrekking hebben op vereisten die momenteel van toepassing zijn op grond van de CSRD, de CSDD en de Taxonomie Verordening. De consolidatie in één omnibusverordening zou tot doel hebben de bureaucratie te verminderen en de administratieve lasten voor marktpartijen te verlichten. Informatie over de inhoud van de omnibus is (nog) niet verstrekt of beschikbaar gesteld door de Europese Commissie.
- **Wie?** Alle marktpartijen die onder de CSRD, CSDD en Taxonomie Verordening vallen.
- **Wanneer?** Het is de bedoeling dat de nieuwe omnibusverordening in de loop van 2025 wordt gepubliceerd.

Sociale taxonomie

- **Wat?** In februari 2022 heeft het Platform on Sustainable Finance haar [eindrapport](#) over de sociale taxonomie gepresenteerd, waarin de twee verschillen worden aangegeven tussen de sociale taxonomie en de milieutaxonomie (welke milieudoelstellingen momenteel worden weerspiegeld in de huidige Taxonomie Verordening). Ook wordt een structuur voorgesteld voor een sociale taxonomie binnen het huidige wetgevingskader van de EU inzake duurzame financiering en duurzaam bestuur. In dit eindrapport wordt verwezen naar de fundamentele EU-documenten die de basis vormen voor een sociale taxonomie, zoals de [Europese Pijler van sociale rechten](#) (in 20 beginselen) en het bijbehorende [actieplan](#). Dit heeft betrekking op de prioriteiten zoals vastgesteld door de Europese Commissie voor 2019-2024, zoals bijvoorbeeld het verkleinen van de beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen (zie [Banken](#) en [Beleggingsondernemingen](#) van deze Vooruitblik 2025 voor een specifiek onderwerp over de beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen).
- **Wie?** Financiële ondernemingen die producten willen lanceren met een maatschappelijke/sociale doelstelling.
- **Wanneer?** In 2025 zal de sociale taxonomie ongetwijfeld verdere ontwikkelingen kennen.

DUUZAAMHEIDS- RISICO'S

CRD - ESG-risico's

- **Wat?** Op 31 mei 2024 wijzigt Richtlijn (EU) 2024/1619 ([CRD VI](#)) de Richtlijn Kapitaalvereisten (CRD) (2013/36/EU) op het gebied van toezichtbevoegdheden, sancties, bijkantoren in derde landen en risico's op het gebied van milieu, maatschappij en goed bestuur. CRD VI maakt deel uit van het bankenpakket (zie ook het onderdeel [Banken](#)). Het doel van de wijzigingen is de harmonisatie van het kader voor banktoezicht te bevorderen en uiteindelijk de interne markt voor banken te verdiepen. Zoals blijkt uit de preambule bij CRD VI, moeten in de Europese Unie gevestigde instellingen, om voldoende bestand te blijven tegen de negatieve gevolgen van ESG-factoren, in staat zijn ESG-risico's systematisch te identificeren, te meten en te beheren, en moeten hun toezichthouders de risico's zowel op het niveau van de individuele instelling als op het niveau van het systeem beoordelen, waarbij zij prioriteit geven aan milieufactoren en naarmate de methoden en instrumenten voor de beoordeling evolueren, ook andere duurzaamheidsfactoren in aanmerking nemen. Daarom worden verschillende wijzigingen aangebracht, waaronder de invoering van een verplichting voor het leidinggevend orgaan van de entiteit om rekening te houden met de korte-, middellange- en langetermijneffecten van ESG-risico's op de strategieën en het (risicobeperkend) beleid van de entiteit, evenals de verplichting om een specifiek plan op te stellen met kwantificeerbare doelen en processen om de financiële risico's die op korte, middellange en lange termijn voortvloeien uit ESG-factoren (waaronder overgangstrends) te bewaken en aan te pakken.
- **Wie?** Alle banken.
- **Wanneer?** Lopend vanaf 9 juli 2024. Uiterlijk op 10 januari 2026 moet de EBA richtsnoeren uitvaardigen om de minimumnormen en -methodologieën voor het identificeren, meten, beheren en monitoren van ESG-risico's, de inhoud van de plannen voor het monitoren en aanpakken van de financiële risico's die voortvloeien uit ESG-factoren en de kwalitatieve en kwantitatieve criteria voor het beoordelen van de impact van ESG-risico's te specificeren.

Solvency II - ESG-risico's

- **Wat?** Op 22 september 2021 werd een [voorstel](#) ingediend tot wijziging van de Solvency II-richtlijn (2009/138/EG) met betrekking tot onder meer

duurzaamheidsrisico's. Op grond daarvan moeten verzekeraars en herverzekeraars bij de beoordeling van duurzaamheidsrisico's expliciet rekening houden met de korte-, middellange- en langetermijnhorizon en moeten zij ervoor zorgen dat zij strategieën, beleidslijnen, procedures en systemen implementeren voor de identificatie, meting, het beheer en de bewaking van duurzaamheidsrisico's binnen deze termijnen. Dit houdt verder in dat verzekeraars en herverzekeraars specifieke plannen, kwantificeerbare doelen en processen ontwikkelen en de uitvoering ervan bewaken om de financiële risico's die voortvloeien uit duurzaamheidsfactoren op de korte, middellange en lange termijn te bewaken en aan te pakken, met inbegrip van de risico's die voortvloeien uit het aanpassings- en overgangsproces met betrekking tot duurzaamheidsfactoren. De voorgestelde [tekst](#) is op 23 april 2024 door het Europees Parlement in eerste lezing aangenomen. De Europese Raad heeft deze tekst na de eerste lezing van het Parlement op 5 november 2024 aangenomen. De definitieve tekst wordt momenteel voorbereid.

- **Wie?** Verzekeraars en herverzekeraars.
- **Wanneer?** Naar verwachting zal de definitieve tekst van de richtlijn in 2025 beschikbaar komen, die dan in Nederland in de nationale wetgeving moet worden geïmplementeerd.

ESG-rating Verordening

De [finale tekst](#) van de ESG-Rating Verordening is gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU op 12 december 2024, nadat de Raad de verordening op 29 november 2024 had aangenomen. De verordening treedt twintig dagen na de publicatie in december in werking en zal vervolgens vanaf 2 juli 2026 van toepassing zijn. De verordening vormt een aanvulling op andere reeds bestaande wetgeving, zoals de SFDR, de Taxonomie Verordening, de CSRD en de verordening inzake groene obligaties.

Doel

De nieuwe regels voor ESG-ratingaanbieders hebben ten doel ratingactiviteiten in de EU consistent, transparanter en vergelijkbaarder te maken om het vertrouwen van beleggers in duurzame financiële producten te vergroten. ESG-ratings geven een inzicht in het duurzaamheidsprofiel van een onderneming of een financieel instrument, door de impact ervan op de samenleving en het milieu en de blootstelling aan risico's in verband met duurzaamheidskwesties te beoordelen. ESG-ratings hebben een steeds grotere impact op de werking van de kapitaalmarkten en op het vertrouwen van beleggers in duurzame beleggingsproducten. De verordening is gebaseerd op een voorstel van de Europese Commissie van 13 juni 2023.

Vereisten

De verordening voorziet in (i) vereisten waaraan moet worden voldaan in het licht van de aanvraag voor het verkrijgen van de vereiste vergunning van de ESMA, (ii) organisatorische vereisten met betrekking tot het bijhouden van informatie en uitbesteding, en (iii) openbaarmakingsvereisten die door de ESG-ratingaanbieders moeten worden toegepast. De verordening voert verder als beginsel een scheiding van bedrijfsactiviteiten in om belangenconflicten te voorkomen. Er zullen verdere RTS worden ontwikkeld met betrekking tot de specificatie van de in de verordening opgenomen vereisten, met inbegrip van onder meer de informatie die moet worden verstrekt in het licht van de vergunningsaanvraag zoals vermeld in bijlage I van de verordening.

Reikwijdte

Buiten de Unie gevestigde aanbieders van ESG-ratings die in de Unie actief willen zijn, zullen een bekrachtiging van hun ESG-ratings moeten krijgen van een ESG-ratingaanbieder met een EU-vergunning, een erkenning op basis van een kwantitatief criterium, of worden opgenomen in het EU-register van aanbieders van ESG-ratings op basis van een gelijkwaardigheidsbesluit. Er wordt een tijdelijke regeling ingevoerd voor kleine ESG-ratingaanbieders. De verordening is niet van toepassing op het verstrekken van particuliere ESG-ratings (niet bedoeld voor openbaarmaking of verspreiding) of wanneer ESG-ratings uitsluitend worden gebruikt voor interne doeleinden of interne of intragroep financiële diensten of producten.

Gebruikers van ratings

Uiteraard biedt het voorstel ook interessante informatie voor *gebruikers* van dergelijke ESG-ratings, bijvoorbeeld beheerders van beleggingsfondsen, banken of verzekeraars. In het licht van het gebruik van gegevens van ESG-ratingaanbieders heeft de AFM in oktober 2024 een verkennend onderzoek uitgevoerd naar het gebruik van ESG-ratings. In haar [rapport](#) daarover heeft de AFM geconcludeerd dat veel vermogensbeheerders gegevens van ESG-ratingaanbieders gebruiken omdat de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van ESG-gegevens in de praktijk zeer moeilijk te verkrijgen is. In het rapport deelt de AFM haar observaties om vermogensbeheerders te ondersteunen bij het opzetten van processen, systemen en interne controles voor risicobeheer van ESG-gegevens.

TOEZICHT- PRIORITEITEN

EBA Werkprogramma 2025

- **Wat?** Op 2 oktober 2024 heeft de EBA haar [werkprogramma](#) gepresenteerd met de belangrijkste prioriteiten en initiatieven voor 2025. Een aantal ESG-

gerelateerde regelgevingsmandaten voor de EBA vloeit voort uit de vernieuwde strategie voor duurzame financiering van de Europese Commissie en omvat ESG-risicobeheer en -toezicht, prudentiële behandeling van posities, informatieverschaffing, toezichtrapportage, stresstests, normen en labels, waaronder duurzame obligaties, leningen en securitisaties, evenals de ontwikkeling van een kader voor systeemtoezicht op ESG-risico's. Bij de ontwikkeling van deze mandaten zal de EBA ook rekening blijven houden met evenredigheid overeenkomstig de aanbevelingen van het Adviescomité voor evenredigheid van de EBA, waarin ook wordt voorgesteld ESG-elementen op te nemen in de opgesomde te leveren prestaties. Voor 2025 zullen de werkzaamheden met betrekking tot de prudentiële behandeling van posities in relatie tot ESG een aandachtspunt blijven.

- **Wie?** Banken en verzekeraars.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

ESMA Werkprogramma 2025

- **Wat?** Op 1 oktober publiceerde ESMA haar [jaarlijkse werkprogramma voor 2025](#), waarin de strategische oriëntatie en toewijding van ESMA aan het waarborgen van veerkrachtige, transparante en duurzame Europese financiële markten opnieuw wordt bevestigd. Een aanzienlijk deel van het werk van ESMA in 2025 zal bestaan uit beleidswerk om de uitvoering van het grote aantal mandaten dat in de vorige wetgevingscyclus is ontvangen te vergemakkelijken, en uit de voorbereiding van nieuwe mandaten, zoals de Verordening Groene Obligaties en de ESG-Rating Verordening. In 2025 zal ESMA in het algemeen voortbouwen op het substantiële werk dat in 2022-2024 is verricht op het gebied van risico's van greenwashing om de verwachtingen ten aanzien van van toezichthouders verder te verduidelijken, instrumenten te ontwikkelen waarmee toezichthouders dergelijke risico's het beste kunnen aanpakken en de effectiviteit en kwaliteit van ESG-openbaarmakingen te verbeteren. Meer specifiek zal ESMA ernaar streven om in 2025 de volgende specifieke duurzaamheidsoutput te leveren:
 - Het verstrekken van gezamenlijke ESAs-richtsnoeren voor de klimaatstresstesttoefening met ESRB.
 - De ontwikkeling van indicatoren voor green washing ter ondersteuning van nationaal toezicht.
 - De beoordeling van de kwetsbaarheid van financiële marktdeelnemers en hun producten voor ongunstige klimaatgerelateerde financiële schokken.
 - Het verstrekken van richtlijnen over duurzaamheidsclaims aan partijen op de financiële markt.
 - De ontwikkeling van gemeenschappelijke toezichtacties op het gebied van ESG-benchmarkinformatie.

- Het opstellen van een rapport over een technisch ondersteuningsinstrument: het gebruik van natuurlijke taalverwerking om potentiële greenwashing-activiteiten te detecteren.
 - De ontwikkeling van machine-leesbare sjablonen voor SFDR-bekendmakingen.
 - De ontwikkeling van RTS over methodologieën, intern beleid en procedures, naleving, materiële wijzigingen, algemene principes en erkenning met betrekking tot de Verordening Groene Obligaties, en de start van het registratieproces van de EU Groene Obligaties verificateurs.
 - De ontwikkeling van RTS met betrekking tot het registratieproces voor erkenningsentiteiten, waarborgen met betrekking tot scheiding van bedrijfsactiviteiten, methodologische openbaarmakingen aan het publiek en de methodologische openbaarmakingen aan gebruikers van ESG-ratings en aan beoordeelde entiteiten.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen.
 - **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

EIOPA Werkprogramma 2025-2027

- **Wat?** Op 30 september 2024 heeft EIOPA haar herziene [werkprogramma](#) 2025-2027 gepubliceerd, waarin wordt beschreven welke activiteiten EIOPA in die periode zal ondernemen. Dit omvat het jaarlijkse werkprogramma 2025. In 2025 zal de EIOPA haar werkzaamheden voortzetten om te voldoen aan de vereisten die voortvloeien uit de herziening van de Solvency II-richtlijn. De beschikbaarheid van gegevens en modellen is van cruciaal belang voor het beheer van ESG-risico's en EIOPA positioneert zichzelf als centre of excellence voor catastrofemodellen en -gegevens. De opeenvolgende herzieningen en implementatie van duurzaamheidsgerelateerde productinformatie en regels voor productontwerp en verkoopprocessen zullen leiden tot initiatieven op het gebied van gedragsrisico's, zoals greenwashing. De duurzaamheidsrapportage van ondernemingen zal ook worden benadrukt. EIOPA zal doorgaan met het bijwerken van haar EU-brede dashboard over lacunes in de bescherming bij natuurrampenverzekeringen, en met de lidstaten, de sector en de consumenten overleggen over beleidsoplossingen om belemmeringen aan de vraagzijde aan te pakken, het risicobewustzijn en de financiële inclusie te bevorderen.
- **Wie?** Alle verzekeraars.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

DNB Toezicht in Beeld 2024-2025

Wat? Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Toezicht in Beeld](#) op 2025 gepubliceerd. In deze publicatie

blijkt DNB onder andere terug op de inspanningen en resultaten in het toezicht in 2024. Vanaf 2025 vormt de Visie op Toezicht 2025-2028, besproken in het item hierna, het uitgangspunt voor de prioriteiten van DNB.

Toezicht in Beeld weerspiegelt een aantal concrete aandachtspunten van DNB in haar toezicht op banken, verzekeraars en pensioenfondsen in 2025. Meer specifiek met betrekking tot duurzaamheid wordt het volgende genoemd:

- Naar verwachting zal DNB een geactualiseerde Leidraad voor het beheersen van klimaat- en milieurisico's publiceren (inclusief nieuwe Good Practices met betrekking tot natuurrisico's). In deze geactualiseerde leidraad zal worden opgenomen wanneer DNB de naleving door financiële marktpartijen zal beoordelen en wanneer DNB overweegt om handhavingsmaatregelen te nemen. Naar verwachting zal in 2025 de beheersing van klimaat- en milieurisico's volledig geïntegreerd zijn in het toezicht en zullen de reguliere prudentiële risicocategorieën door DNB worden toegepast ten aanzien van verzekeraars;
 - Ten aanzien van de banken blijft DNB zich richten op de implementatie van duurzaamheidsrisico's in het beleid en de procedures van de genoemde financiële marktpartijen, welke risico's ook worden meegenomen in de stresstesten die de significante banken in 2025 moeten uitvoeren. De resultaten van deze stresstesten worden gebruikt als input voor het bepalen van het verwachte kapitaalniveau dat banken aanhouden naast de bindende kapitaalvereisten. Daarnaast dragen de inzichten uit de stresstest bij aan een betere beoordeling van de stresstests die instellingen zelf uitvoeren;
 - Ten aanzien van verzekeraars zal DNB de processen en procedures met betrekking tot (de identificatie, beperking, beheersing en monitoring van) duurzaamheidsrisico's verankeren in haar doorlopend toezicht naar aanleiding van de uitkomsten van de vierde thematische beoordeling over de implementatie van duurzaamheidsrisico's in het toezicht die in 2024 is uitgevoerd;
 - Tot slot zal DNB vanaf 2025 indicatoren over natuurrisico's formuleren om een eerste beeld te vormen van de blootstelling van financiële instellingen aan deze risico's. DNB zal hier aandacht aan besteden in onze prudentiële transitieplannen voor het toezicht, die in ieder geval vanaf 2025 van toepassing zullen zijn op banken.
- **Wie?** Banken en verzekeraars.
 - **Wanneer?** Het is onduidelijk wanneer de bijgewerkte Gids beschikbaar komt. De aandachtspunten van DNB zullen relevant zijn vanaf januari 2025.

DNB Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB de [Visie op Toezicht 2025-2028](#) gepubliceerd. Deze visie vormt de basis voor haar prioriteiten in die periode. Net als in de voorgaande jaren zal DNB in 2025 in haar toezicht aandacht blijven besteden aan risico's op het gebied van klimaatverandering, duurzaamheid en financieel economische criminaliteit. Ten aanzien van de duurzaamheidsfocus van DNB worden de volgende punten genoemd:
 - Gezien de verdere ontwikkeling van de wettelijke eisen op het gebied van ESG-(risico)management zullen banken en verzekeraars transitieplannen moeten opstellen met kwantificeerbare doelstellingen (het oordeel van DNB over de effectiviteit van dergelijke plannen is verwoord in haar [nieuwsflits](#) van maart 2024). Hoewel het merendeel van de financiële marktpartijen dergelijke plannen heeft opgesteld, verwacht DNB dat marktpartijen deze plannen implementeren om deze risico's te beheersen, omdat het niet naleven van dergelijke plannen kan leiden tot verhoogde juridische, reputatie- en andere prudentiële risico's;
 - Vanwege het financiële toetsingskader voor pensioenfondsen wordt het beheer van de risico's van de beleggingsportefeuille met betrekking tot milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen (de zogenaamde ESG-factoren) expliciet onderdeel gemaakt van de eisen voor gecontroleerde bedrijfsvoering;
 - Gezien de in de SFDR en de CSRD opgenomen vereisten die bepaalde financiële marktpartijen verplichten om duurzaamheidsverslagen op te stellen, verwacht DNB dat deze partijen hun processen en andere activiteiten zullen verbeteren om aan deze rapportagevereisten te voldoen en om adequate en robuuste duurzaamheidsgegevens aan DNB te kunnen overleggen; en
 - DNB verankert ESG-factoren in het toetsingskader dat zij hanteert voor financiële instellingen. Hoewel de inzet van DNB als toezichthouder de afgelopen jaren vooral gericht was op het stimuleren en aanjagen van de sector, door het geven van guidance en good practices, zal DNB nu in toenemende mate toetsen of instellingen voldoen aan de gewekte verwachtingen en verplichtingen en waar nodig handhavend optreden bij niet-naleving.
- **Wie?** Banken en verzekeraars.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

AFM Trendzicht 2025

- **Wat?** Op 14 november 2024 heeft de AFM haar [Trendzicht](#) gepubliceerd waarin de trends voor

2025 worden weergegeven. Met betrekking tot duurzaamheid geeft de AFM het volgende aan:

- De bestaande Europese regelgeving biedt beleggers steeds meer instrumenten om duurzaamheid op te nemen in hun beleggingsstrategieën;
 - Sociale polarisatie kan de populariteit van ESG-beleggingen onder druk zetten;
 - Het aantal en de complexiteit van duurzaamheidsregels kan onbedoelde neveneffecten hebben. Hoewel de vereisten van de CSRD beursgenoteerde ondernemingen aanzetten tot uitgebreide rapportage over duurzaamheid, ontbreekt de link tussen duurzaamheid en de impact van duurzaamheidsrisico's op hun activiteiten, wat leidt tot een verslechtering van de prijsbepalingsmechanismen en het algehele vertrouwen in de kapitaalmarkten in Nederland. Aan de andere kant leiden de uitgebreide rapportagevereisten voor grote ondernemingen tot een grotere belangstelling voor de financiering van ondernemingen binnen de MKB-markten (gezien de lagere rapportagenormen die op dergelijke entiteiten van toepassing zijn). Dit zou er mogelijk ook toe kunnen leiden dat er minder informatie beschikbaar is voor beleggers vanuit een duurzaamheidsperspectief, wat leidt tot een verzwakking van de informatiepositie van beleggers en daarmee tot beperkingen in de efficiëntie van de besluitvorming over beleggingen;
 - Financiële marktpartijen moeten in toenemende mate (gaan) investeren in de integratie van duurzaamheids(bepalingen) in het creatie- en ontwikkelingsproces en de distributie van hun financiële producten. Dit omvat het op een duidelijke en begrijpelijke manier informeren van de (eind)gebruikers over de risico's van de producten om realistische verwachtingen te scheppen en het verbeteren van de geschiktheidstesten van dergelijke producten. Dit laatste zou het risico verkleinen dat producten worden gedistribueerd die niet geschikt zijn voor de duurzaamheidsdoelen van de (eind)gebruikers;
 - Er is behoefte aan (betere) vergelijkbaarheid van producten door middel van duidelijke en vergelijkbare informatie op basis van de SFDR en het risico van het maken van (onjuiste) groene claims op de financiële producten die door financiële marktpartijen worden gepresenteerd, wat leidt tot risico's van greenwashing.
- **Wie?** Beheerders van beleggingsfondsen, beleggingsondernemingen, pensioenfondsen, verzekeraars en financiële adviseurs.
 - **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

ESA's focus op duurzaamheidsinformatie

- **Wat?** Op 7 oktober 2024 hebben de ESA's hun gezamenlijke [werkprogramma voor 2025](#) gepubliceerd, waarin bijzondere nadruk wordt gelegd op voortdurende samenwerking om sectoroverschrijdende risico's aan te pakken en onder meer de duurzaamheid van het financiële stelsel van de EU te bevorderen. Meer in het bijzonder zullen de ESA's in 2025, naast het bevorderen van consistentie in de regelgeving, adequate risicobeoordeling, financiële stabiliteit en de bescherming van consumenten en beleggers, meer richtsnoeren moeten verstrekken (door middel van vragen en antwoorden en andere niveau 3-instrumenten) over duurzaamheidsinformatie in het kader van de SFDR Gedelegeerde Verordening en een verslag over de rapportage van belangrijke nadelige gevolgen in het kader van artikel 18 van de SFDR. De ESA's zullen ook verder gaan werken aan nieuwe technische normen met betrekking tot de bekendmaking van ESG-ratings, waarbij financiële marktdeelnemers of financiële adviseurs een ESG-rating bekendmaken aan derden als onderdeel van hun marketingcommunicatie, afhankelijk van de formele goedkeuring en inwerkingtreding van die nieuwe regelgeving. In het licht van dergelijke aangekondigde RTS over ESG-ratings, verwijzen we ook naar het item over de ESG-Rating Verordening hierboven.
- **Wie?** Met name alle marktpartijen die onder de SFDR vallen en aanbieders van ESG-ratings.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Toezicht greenwashing

- **Wat?** Op 4 juni 2024 publiceerden de ESA's hun eindrapporten over greenwashing in de financiële sector ([EBA-rapport](#), [EIOPA-rapport](#), [ESMA-rapport](#)), waarin ze herhalen dat ze greenwashing beschouwen als een praktijk waarbij duurzaamheidsgerelateerde verklaringen, acties of mededelingen het onderliggende duurzaamheidsprofiel van een entiteit, een financieel product of een financiële dienst niet duidelijk en eerlijk weergeven. In het algemeen bevestigen de ESA's opnieuw dat partijen op de financiële markten de verantwoordelijkheid hebben om duurzaamheidsinformatie te verstrekken die eerlijk, duidelijk en niet misleidend is. Meer specifiek geven de rapporten het volgende weer:
Het EBA-rapport:
 - richt zich op greenwashing-risico's in de banksector en de impact ervan op banken, beleggingsondernemingen en betaalinstanties en geeft aan dat greenwashing de reputatie- en operationele risico's het meest beïnvloedt, waarbij het risico op rechtszaken de afgelopen jaren is toegenomen;

- doet aanbevelingen aan instellingen, toezichthouders en beleidsmakers, waaronder de aanbeveling voor instellingen om te zorgen voor accurate, onderbouwde en begrijpelijke duurzaamheidsclaims op zowel entiteits- als productniveau;
- vermeldt dat nationale toezichthouders actief moeten toezien op risico's van greenwashing binnen hun toezichtmandaten.
Het EIOPA-rapport:
 - richt zich op misleidende of ongefundeerde duurzaamheidsclaims in de verzekerings- of pensioensector;
 - geeft aan dat een verzekeraar of pensioenfonds die misleidende of ongefundeerde duurzaamheidsclaims indient, kan worden blootgesteld aan reputatierisico's en financiële schade kan oplopen wanneer het betrokken is bij greenwashing, in welk verband EIOPA aanbeveelt dat (1) duurzaamheidsclaims nauwkeurig en precies moeten zijn en in overeenstemming met het algemene profiel en bedrijfsmodel van de instelling, (2) duurzaamheidsclaims actueel moeten zijn, (3) duurzaamheidsclaims moeten worden onderbouwd met duidelijke argumenten en feiten en (4) duurzaamheidsclaims en de onderbouwing ervan toegankelijk moeten zijn voor de beoogde belanghebbenden.
Het ESMA-rapport:
 - merkt op dat het toezicht op duurzaamheidsclaims op de kapitaalmarkten een prioriteit is geworden voor de nationale toezichthouders en dat zij, samen met de ESMA, maatregelen nemen om de risico's van greenwashing tegen te gaan en duurzaamheidsclaims te onderzoeken;
 - geeft aan dat ESMA in Q1 2025 een verslag zal publiceren met een samenvatting van de resultaten van de gemeenschappelijke toezichtacties in de waardeketen van duurzaam beleggen. Met dit rapport wil ESMA de toezichtconvergentie van ESG-informatie en transparantievereisten in de verklaringen van de benchmarks en de methodologie verbeteren (met inbegrip van de beschrijving van de ESG-gerelateerde informatie op het niveau van benchmarkfamilies of benchmarks). Verwacht wordt dat het rapport ook dieper zal ingaan op de verwachtingen van de toezichthouders op verschillende vlakken, waaronder de aanpak van de beheerders van de ESG-disclosure afhankelijk van de kenmerken van de benchmark (bijvoorbeeld benchmarks die uitsluitingen toepassen of blootgesteld zijn aan specifieke sectoren) en de beschikbaarheid van ESG-gegevens voor benchmarkbeheerders.
- **Wie?** Financiële marktpartijen zoals banken, verzekeraars, vermogensbeheerders, beleggingsondernemingen en pensioenfondsen.
- **Wanneer?** In 2025 verwachten DNB en AFM een onderzoek naar greenwashing.

ESG Prospectuseisen

- **Wat?** Op 28 oktober 2024 heeft ESMA een [Consultation Paper](#) (CP) gepubliceerd over ontwerp technische adviezen onder de Prospectusverordening en een [Call for Evidence](#) (CfE) over Prospectusaansprakelijkheid. Dit volgt op een verzoek om technisch advies van de Commissie over verschillende onderwerpen, waaronder een aanvullend informatieblok dat moet worden opgenomen in prospectussen voor niet-aandelen zijnde effecten (die aan het publiek worden aangeboden of tot de handel op een gereguleerde markt worden toegelaten) die worden geadverteerd als rekening houdend met ESG-factoren of het nastreven van ESG-doelstellingen. De Commissie vroeg ESMA om te zorgen voor de juiste balans tussen de noodzaak om greenwashing te voorkomen en het vermijden van een belastend schema (d.w.z., de informatieverschaffing moet licht en proportioneel zijn ten opzichte van de duurzaamheidsgerelateerde claim). Twee andere belangrijke verzoeken waren het vermijden van overlappings of inconsistenties met andere ESG-regelgeving en het voorzien in alle soorten niet-aandelen zijnde effecten (niet alleen obligaties). Interessant is dat ESMA het momenteel niet passend acht om de openbaarmakingsvereisten onder de Prospectusverordening af te stemmen op de SFDR vanwege de huidige plannen om de SFDR te herzien.
- **Wie?** Uitgevende instellingen die niet-aandelen zijnde effecten op de markt brengen als rekening houdend met ESG-factoren of het nastreven van ESG-doelstellingen.
- **Wanneer?** Belanghebbenden worden uitgenodigd om hun bijdrage aan het CP en CfE uiterlijk 31 december 2024 in te dienen. ESMA zal haar definitieve technische advies aan de Europese Commissie in Q2 2025 publiceren in twee afzonderlijke eindrapporten op basis van de ontvangen feedback.

VISIE EN OVERKOEPELENDE PLANNEN

ESMA visie duurzame financiering

- **Wat?** Op 24 juli 2024 heeft ESMA haar [advies](#) over het regelgevingskader voor duurzame financiering gepubliceerd, waarin mogelijke verbeteringen op lange termijn worden uiteengezet. Het advies bouwt voort op de bevindingen van het [ESMA-voortgangsverslag](#) over green washing en het [advies van de gezamenlijke ESA's](#) over de herziening van het SFDR. Het advies vormt

ook het laatste onderdeel van het antwoord van ESMA op het [verzoek van de EC](#) om input met betrekking tot greenwashing, naast het [ESMA-eindverslag](#) over greenwashing. De volgende hoofdaanbevelingen zijn opgenomen in het advies en moeten door de Europese Commissie in overweging worden genomen:

- De taxonomie van de EU moet het enige gemeenschappelijke referentiepunt worden voor de beoordeling van duurzaamheid en moet worden opgenomen in alle wetgeving op het gebied van duurzame financiering;
 - De EU-taxonomie moet worden aangevuld voor alle activiteiten die substantieel kunnen bijdragen aan milieuduurzaamheid en er moet een sociale taxonomie worden ontwikkeld;
 - Er moet een definitie van transitie-investeringen in het kader worden opgenomen om juridische duidelijkheid te verschaffen en de creatie van transitie gerelateerde producten te ondersteunen;
 - Alle financiële producten moeten een minimum aan basisinformatie over duurzaamheid bekendmaken, met inbegrip van milieu- en sociale kenmerken;
 - Er moet een productcategorisatiesysteem worden ingevoerd dat gericht is op duurzaamheid en transitie, gebaseerd op een reeks duidelijke toelatingscriteria en bindende transparantieplichtingen;
 - ESG-dataproducten moeten binnen de regelgeving worden gebracht, de consistentie van ESG-metriek moet verder worden verbeterd en de betrouwbaarheid van schattingen moet worden gewaarborgd; en
 - Consumenten- en sectortests moeten worden uitgevoerd voordat beleidsoplossingen worden geïmplementeerd om ervoor te zorgen dat ze haalbaar en geschikt zijn voor kleine beleggers.
- **Wie?** Alle marktpartijen die vallen onder het Sustainable Finance Regulatory Framework, zoals beheerders van beleggingsfondsen, beleggingsondernemingen, verzekeraars en banken.
 - **Wanneer?** Lopend. Naar verwachting zullen in 2025 verdere concrete stappen worden gezet om het regelgevingskader voor duurzame financiering verder te verbeteren en te concretiseren.

ECB Klimaat- en natuurplan 2024-2025

- **Wat?** Op 30 januari 2024 heeft de ECB haar [klimaat- en natuurplan](#) 2024-2025 gepubliceerd, waarin de hernieuwde inzet van de ECB wordt uiteengezet om binnen haar mandaat actie te ondernemen ter ondersteuning van de groene transitie. De ECB zal zich in 2025 blijven richten op de volgende drie gebieden: (i) het begeleiden van de overgang naar een groene economie door middel van een (beter) begrip van de drijvende krachten achter de overgang, de

investeringsstromen die nodig zijn om een dergelijke overgang te financieren en de implicaties op financieel en risiconiveau, (ii) het aanpakken van de toenemende fysieke impact van klimaatverandering (waaronder het onderzoeken door de ECB van de economische implicaties van procedures voor klimaataanpassing en de daarmee samenhangende investeringsbehoeften), en (iii) het bevorderen van maatregelen op het gebied van (het risico van) natuurverlies en -degradatie en het effect daarvan op het monetaire beleid en het financiële stelsel in Europa. Verder wordt verwacht dat de ECB het Milieubeheerprogramma voor 2025-2027 zal publiceren en uitvoeren om haar eigen milieuprestaties voortdurend te verbeteren.

- **Wie?** Banken en verzekeraars.
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

MinFin Consultatie klimaatmaatregelen

- **Wat?** Om te bereiken dat de Nederlandse economie zo snel mogelijk duurzamer wordt, zijn het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Economische Zaken op 21 december 2023 een [consultatie](#) gestart over klimaatgerelateerde maatregelen die aan de financiële sector in Nederland moeten worden opgelegd (deze consultatie liep af op 15 februari 2024). In een [reactie](#) op de consultatie heeft de AFM er bij beide ministeries op aangedrongen om eventuele aanvullende klimaatgerelateerde maatregelen voor de financiële sector zoveel mogelijk in te voeren door middel van (nieuwe) maatregelen op Europees niveau (en meer specifiek in lijn met de bestaande Europese vereisten die de afgelopen jaren zijn geïnitieerd in de Europese duurzaamheidswetgeving). Deze aanpak zou ervoor zorgen dat de effectiviteit en de begrijpelijkheid van dergelijke aanvullende vereisten (in combinatie met het bestaande wetgevingskader) in de praktijk zouden werken.
- **Wie?** Alle marktpartijen die actief zijn in de financiële sector in Nederland.
- **Wanneer?** Het is onduidelijk wat de volgende stappen zijn met betrekking tot de invoering van aanvullende maatregelen door de twee ministeries, maar gezien de op handen zijnde herziening van de SFDR en de lopende ontwikkelingen met betrekking tot de toepassing van de CSRD en de CSDD, verwachten we dat eventuele aanvullende maatregelen op zijn vroegst eind 2025 worden ingevoerd.

COP29 Conclusies

- **Wat?** Op 8 oktober heeft de Europese Raad de [conclusies](#) over klimaatfinanciering goedgekeurd in de aanloop naar het Raamverdrag van de Verenigde

Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) in Bakoe (COP 29). In haar conclusies onderstreepte de Raad dat de EU en haar lidstaten zich inzetten voor het huidige doel van de ontwikkelde landen om tot 2025 collectief 100 miljard dollar per jaar aan klimaatfinanciering te mobiliseren, en benadrukte zij haar sterke engagement om in de toekomst te blijven werken aan klimaatfinanciering en zijn voornemen om het bereiken van een ambitieus nieuw collectief gekwantificeerd doel voor na 2025 te ondersteunen. Naar aanleiding van deze conclusies [informeerde](#) de minister van Klimaat en Groene Groei de Tweede Kamer op 30 oktober over de verwachtingen en voornemens van Nederland met betrekking tot de COP29. Op 24 november werd de COP29 afgesloten met een nieuw financieringsdoel om landen te helpen hun bevolking en economieën te beschermen tegen klimaatrampen en te delen in de enorme voordelen van de hausse op het gebied van schone energie. Met een centrale focus op klimaatfinanciering, bracht COP29 bijna 200 landen samen in Baku, Azerbeidzjan, en bereikte een doorbraakovereenkomst die zal:

- verdrievoudiging van de financiering aan ontwikkelingslanden, van het vorige doel van 100 miljard USD per jaar tot 300 miljard USD per jaar in 2035; en
 - de inspanningen van alle actoren veilig te stellen om samen te werken aan de opschaling van de financiering aan ontwikkelingslanden, uit publieke en private bronnen, tot een bedrag van 1,3 biljoen dollar per jaar in 2035. De ongewijzigde versies van de besluiten die zijn genomen op de VN-klimaatconferentie in Bakoe zijn [hier](#) te vinden.
- **Wie?** Alle financiële marktpartijen en nationale toezichthouders.
 - **Wanneer?** Vanaf 2025.

Nederlands Klimaatplan 2025-2035

- **Wat?** Elke vijf jaar stelt de Nederlandse regering een [klimaatplan](#) op gericht op het behalen van de nationale klimaatdoelen, dat is verankerd in de *Klimaatwet*. Dit klimaatplan laat zien hoe Nederland op koers kan komen om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De focus van het plan ligt op wat er de komende tien jaar collectief wordt gedaan om dit te bereiken. Het concept klimaatplan 2025-2035 gaat in op de nieuwste wetenschappelijke inzichten over klimaatverandering, maar ook op de relevante technologische ontwikkelingen en internationale beleidsontwikkelingen. Het ontwerp-klimaatplan bevat het nationale beleid, de context waarin het beleid wordt ontwikkeld en de gevolgen van het beleid. Het

klimaatplan is momenteel in consultatie (gestart op 24 oktober en verstreken op 5 december).

- **Wie?** Iedere persoon of (financiële) partij die geïnteresseerd is in de volgende stappen met betrekking tot de manier waarop de klimaatdoelstellingen door Nederland moeten worden bereikt.
- **Wanneer?** Zodra de reacties op de consultatie zijn beoordeeld en besproken, zal naar verwachting het definitieve klimaatplan voor 2025-2035 beschikbaar worden gesteld. Dit wordt verwacht in de loop van 2025.

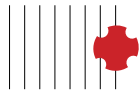
Regeerakkoord

- **Wat?** In het [Regeerakkoord](#) van de Nederlandse regering vestigen de volgende punten de aandacht op duurzaamheid:
 - De Nederlandse overheid zet zich in voor een innovatieve financiële sector die kansen grijpt op het gebied van verdere vergroening, met een focus op het opschalen en mobiliseren van private financiering voor de transitie, waaronder investeringen van de Europese Investeringsbank (EIB) (zie voor deze EIB-investeringen ook de nieuwe financieringshub onder 'Andere ontwikkelingen om in de gaten te houden' hieronder);
 - De verhoging van het tarief van de CO₂-belasting voor de industriesector zal worden teruggedraaid om een gelijk spelveld te creëren. Bestaande nationale hoofdlijnen kunnen worden heroverwogen als er geen negatief effect is op het behalen van de klimaat- en energiedoelstellingen of als er betere alternatieven zijn;
 - In de regelgeving die geldt voor het (ver)bouwen van (nieuwe) woningen worden geen nieuwe duurzaamheidseisen geïntroduceerd, tenzij het gaat om de implementatie van eisen naar aanleiding van (nieuwe of geactualiseerde) Europese richtlijnen. Gemeenten mogen geen strengere eisen stellen dan de landelijk geldende regelgeving voor gebouwen;
 - Besluitvormingsprocessen voor verenigingen van huiseigenaren zullen worden vereenvoudigd om de toepassing van duurzaamheidsmaatregelen te vergemakkelijken; en
 - de EU-brede coördinatie van groene investeringen en een sterkere gezamenlijke elektriciteitsmarkt kunnen de energiekosten op binnenlands niveau verlagen en een goede consumentenbescherming helpen waarborgen.
- **Wie?** Alle marktpartijen die actief zijn in de Nederlandse economie en nationale toezichthouders.
- **Wanneer?** Vanaf 2025.

ANDERE RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

Europese groene obligaties

- **Wat?** Op 23 oktober 2023 heeft de Europese Raad de [verordening](#) tot vaststelling van een Europese norm voor groene obligaties ((EU) 2023/2631) aangenomen, de *European Green Bond Standard*. Deze verordening voor groene obligaties bevat uniforme vereisten voor instellingen die ecologisch duurzame obligaties willen uitgeven met het label 'Europese groene obligaties'. Externe beoordelaars dienen eerst een kennisgeving bij ESMA te doen en specifieke informatie aan te leveren als zij EuGB's willen beoordelen. Daarnaast zal naar verwachting in de eerste helft van 2025 ook nog een pakket aan level-2 regelgeving onder de verordening voor groene obligaties aan de markt ter consultatie worden voorgelegd. Naar aanleiding van het [advies](#) van de *Raad van State* d.d. 21 augustus 2024 (en het aanvullend verslag d.d. 19 september 2024) is op 19 september het voorstel voor de Uitvoeringswet verordening Europese groene obligaties en de [memorie](#) van toelichting bij deze wet ingediend. De wet wijzigt de Wet op het financieel toezicht om, onder andere, de bepalingen van de Europese Verordening Groene Obligaties op te nemen in de definities en, rekening houdend met de vereisten van de Europese Verordening Groene Obligaties, de bevoegdheid van de toezichhoudende autoriteiten te creëren om (a) een aanbieding of toelating tot de handel van Europese groene obligaties op een gereguleerde markt op te schorten voor maximaal tien opeenvolgende werkdagen; (b) een aanbod of toelating tot de handel van Europese groene obligaties op een gereguleerde markt te verbieden; (c) reclame op te schorten gedurende maximaal tien opeenvolgende werkdagen of te verplichten om reclame-uitingen ononderbroken op te schorten gedurende maximaal tien opeenvolgende periodes van werkdagen; (d) reclame te verbieden of te verplichten om reclame stop te zetten; en (e) de uitgifte van Europese groene obligaties te verbieden gedurende een periode van maximaal een jaar. Op 17 december 2024 is de EC ook een [consultatie](#) gestart van standaard templates voor emittenten van groene of *sustainability-linked* obligaties voor vrijwillige informatieverstopping na uitgifte.
- **Wie?** Uitgevende instellingen die groene obligaties willen aanbieden of tot de handel op een gereguleerde markt willen toelaten, externe beoordelaars van groene obligaties.
- **Wanneer?** De Verordening Europese groene obligaties is op 21 december 2024 in werking getreden. Onder deze verordening geldt tot 21 juni 2026 een overgangperiode

voor ondernemingen die externe beoordelingsdiensten verlenen voor groene EU-obligaties. De voorgestelde Nederlandse Implementatiewet is nog niet gepubliceerd in de Staatscourant. Dit wordt verwacht in 2025.

Toepassing van CSDDD

- **Wat?** Op 24 mei 2024 heeft de Europese Raad de richtlijn inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen formeel goedgekeurd. De [richtlijn](#) introduceert verplichtingen voor grote ondernemingen met betrekking tot negatieve effecten van hun activiteiten op mensenrechten en milieubescherming. Ook worden de aan deze verplichtingen verbonden aansprakelijkheden vastgelegd. De regels hebben niet alleen betrekking op de activiteiten van de ondernemingen, maar ook op de activiteiten van hun dochterondernemingen en die van hun zakenpartners in de keten van activiteiten van de ondernemingen. De CSDDD werd gepubliceerd in het Publicatieblad op 5 juli en trad in werking op 25 juli 2024. Op 18 november 2024 ging de [consultatie](#) van de Nederlandse uitvoeringswet van start, die op 29 december 2024 wordt afgesloten.
- **Wie?** Alle marktpartijen die voldoen aan de omvangvereisten zoals weergegeven in de CSDDD, inclusief financiële ondernemingen zoals kredietinstellingen, beheerders van abi's en icbe's, verzekeraars, betaalinstanties en bepaalde aanbieders van cryptodiensten en CCP's. Merk op dat, ook al vallen SME's buiten het toepassingsgebied van de CSDD, deze partijen wel beïnvloed kunnen worden doordat de waardeketenverplichtingen van de grotere entiteiten onder de vereisten van de CSDDD vallen.
- **Wanneer?** Lidstaten hebben twee jaar de tijd om de regelgeving en administratieve procedures te implementeren om aan deze wettekst te voldoen (dus tegen 26 juli 2026). De toepassing van de CSDDD hangt af van de grootte van het bedrijf in kwestie volgens deze tijdslijn:
 - 26 juli 2027 voor ondernemingen met meer dan 5 000 werknemers en een omzet van 1 500 miljoen euro;
 - 26 juli 2028 voor ondernemingen met meer dan 3 000 werknemers en een omzet van €900 miljoen; en
 - 26 juli 2029 voor ondernemingen met meer dan 1000 werknemers en een omzet van €450 miljoen.

Empowerment van consumenten

- **Wat?** Op 27 maart 2024 treedt de [Richtlijn \(EU\) 2024/825](#) in werking om consumenten mondig te maken voor de groene transitie. De nieuwe richtlijn wijzigt twee bestaande richtlijnen op het gebied

van consumentenrecht, de [richtlijn betreffende consumentenrechten](#) en de [richtlijn betreffende oneerlijke handelspraktijken](#). De richtlijn maakt het horizontaal consumentenrecht van de EU beter geschikt voor de groene overgang en ondersteunt de veranderingen in het consumentengedrag die nodig zijn om de klimaat- en milieudoelstellingen in het kader van de Europese Green Deal te verwezenlijken. Met de richtlijn wordt beoogd dat consumenten beter worden geïnformeerd over de duurzaamheid en reparatiebaarheid van goederen en de wettelijke garantierechten van consumenten. Daarnaast worden vage milieclaims verboden, wat betekent dat ondernemingen niet langer kunnen verklaren dat ze 'groen' of 'milieuvriendelijk' zijn als ze niet kunnen aantonen dat dit feitelijk het geval is. Het wordt ook verboden om onbetrouwbare vrijwillige duurzaamheidslogo's te tonen. Daarnaast zullen oneerlijke handelspraktijken die verband houden met vroegtijdige veroudering verboden worden, zoals valse beweringen over de duurzaamheid van een goed. Naar verwachting zal de omzetting van de richtlijn in Nederlandse wetgeving leiden tot wijzigingen in de bepalingen in de Nederlandse Wet Oneerlijke Handelspraktijken. Zie over dit onderwerp de Finnius Vindt [blog](#) van Marieke Spee.

- **Wie?** Alle marktpartijen die onder de Nederlandse Wet Oneerlijke Handelspraktijken vallen, zoals beheerders van abi's en uitgevende instanties bij het aanbieden van producten aan consumenten.
- **Wanneer?** EU-landen moeten de richtlijn uiterlijk op 27 maart 2026 in hun nationale wetgeving hebben omgezet. De regels zijn van toepassing vanaf 27 september 2026.

ESAP

- **Wat?** Op 16 november 2023 heeft de Europese Raad de verordening tot oprichting van één Europees toegangspunt ([ESAP](#)) aangenomen. Beleggers op kapitaalmarkten moeten toegang hebben tot informatie waarmee ze ondernemingen en financiële producten kunnen vergelijken. De (vereisten die van toepassing zijn op het) ESAP zijn bedoeld om toekomstige gebruikers (waaronder kleine beleggers) in staat te stellen op effectieve en moeiteloze wijze toegang te krijgen tot financiële en duurzaamheidsinformatie en deze te gebruiken in een gecentraliseerd ESAP-platform. Op 29 oktober 2024 publiceerden de ESA's het [eindverslag](#) over de [ITS](#) met betrekking tot bepaalde taken van de verzamelinstanties en functionaliteiten van het Europees centraal toegangspunt (ESAP). Volgens de wetgeving van niveau 1 is het ESAP een tweeledig systeem, waarbij informatie eerst door entiteiten wordt ingediend bij de "verzamelende instanties" - officieel aangewezen

mechanismen (OAM's), kantoren en agentschappen van de EU, nationale autoriteiten, enzovoort - en vervolgens door de verzamelende instanties beschikbaar wordt gesteld aan het ESAP. Deze ITS zijn de eerste mijlpaal voor de succesvolle oprichting van een volledig operationeel ESAP. Op 13 december 2024 publiceerde ESMA een openbare [consultatie](#) over gedigitaliseerde duurzaamheidsinformatie. ESMA stelt onder andere voor om de vorige RTS (onder de Transparantierichtlijn) over het Europees elektronisch toegangspunt te wijzigen om de vereisten ervan af te stemmen op de huidige ITS. ESMA stelt voor om dit te doen door de relevante secties van die RTS te laten verwijzen naar de ITS of naar de ESAP-verordening.

- **Wie?** Onder andere uitgevers van effecten.
- **Wanneer?** Het eindrapport is ter goedkeuring naar de Europese Commissie gestuurd. Het ESAP zal naar verwachting in juli 2026 beginnen met het verzamelen van informatie, terwijl de publicatie van de informatie uiterlijk in juli 2027 zal beginnen.

EC nieuwe financieringshub

- **Wat?** De Commissie is bezig met het opzetten van een nieuwe [Climate City Capital Hub](#), een internationaal financieringsinstrument om steden die deelnemen aan de EU-missie voor [klimaatneutrale en slimme steden](#) verder te ondersteunen. Voor steden die zowel het handvest van de missie voor klimaatadaptatie hebben ondertekend als het EU-stedenmissie label hebben ontvangen, zullen de diensten van de Climate City Capital Hub bovendien zowel mitigatie- als aanpassingsprojecten omvatten, waarbij een holistische aanpak van de klimaatverandering wordt gehanteerd. Dankzij de nieuwe hub kunnen steden die al het [EU-stedenmissielabel](#) hebben ontvangen:
 - toegang tot financieel advies in samenwerking met adviesdiensten van de Europese Investeringsbank (EIB);
 - hun financiële behoeften te structureren, zodat ze verschillende manieren begrijpen om projecten te financieren, waaronder het poolen van projecten; en
 - projecten introduceren bij een reeks kapitaalverstrekkers, waaronder kredietverstrekkers en investeerders uit de publieke en private sector (zoals filantropisch kapitaal en bedrijfskapitaal, maar ook innovatieve financiering zoals crowdfunding en duurzaamheidsobligaties), en het proces tot aan de afsluiting van de deal ondersteunen.Het EU Cities Mission Label is een belangrijke mijlpaal omdat het een erkenning is van de succesvolle ontwikkeling van Climate City Contracts, waarin de algemene visie van de steden op klimaatneutraliteit wordt uiteengezet en die een actieplan en een investeringsplan bevatten.
- **Wie?** Marktpartijen, zoals beheerders van

beleggingsfondsen, die willen investeren in (de ontwikkeling van) Europese steden om bij te dragen aan hun klimaatneutraliteit.

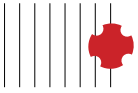
- **Wanneer?** Doorlopend in 2025.

Uitstel ontbossingswet

- **Wat?** Op 29 juni 2023 trad de [ontbossingsverordening](#) in werking en aanvankelijk zouden de bepalingen ervan vanaf 30 december 2024 worden toegepast. Op 16 oktober 2024 bereikte de Europese Raad overeenstemming over zijn [standpunt](#) over de gerichte wijziging van de ontbossingsverordening van de EU, waarbij de toepassingsdatum met 12 maanden werd uitgesteld. Door dit uitstel kunnen derde landen, lidstaten, marktdeelnemers en handelaren zich volledig voorbereiden op hun zorgvuldigheidseisen, die inhouden dat zij ervoor moeten zorgen dat bepaalde grondstoffen en producten die in de EU worden verkocht of uit de EU worden geëxporteerd, ontbossingsvrij zijn. Dit omvat producten gemaakt van vee, hout, cacao, soja, palmolie, koffie, rubber en sommige van hun afgeleide producten.
- **Wie?** Elke partij die betrokken is bij het aanbieden van grondstoffen die onder de EU Ontbossingsverordening vallen, zoals handelaren in hout, koffie of cacao (of afgeleide producten), zoals beheerders van abi's of icbe's of bepaalde beleggingsondernemingen die advies verstrekken over dergelijke grondstoffen.
- **Wanneer?** De EU ontbossingsverordening wordt nu van toepassing op 30 december 2025 voor grote en middelgrote ondernemingen en op 30 juni 2026 voor micro- en kleine ondernemingen.

Energieprestaties van gebouwen

- **Wat?** De herziene [richtlijn](#) betreffende de energieprestaties van gebouwen stelt minimumnormen vast voor de energieprestaties van residentiële en commerciële gebouwen. De herziene richtlijn vergemakkelijkt meer gerichte financiering voor investeringen in de bouwsector, vult andere EU-instrumenten aan en bestrijdt energiearmoede door kwetsbare consumenten te ondersteunen, door maatregelen op te nemen zoals i) de invoering van renovatiepaspoorten voor gebouwen om eigenaars van gebouwen te begeleiden bij hun gefaseerde en grondige energierenovaties, ii) het verzamelen en delen van gegevens om de kennis over het gebouwenbestand en het bewustzijn over energieverbruik in gebouwen te verbeteren, (iii) een geleidelijke uitfasering van verwarmingsketels op fossiele brandstoffen, te beginnen met de beëindiging van subsidies voor autonome verwarmingsketels op fossiele

brandstoffen vanaf 1 januari 2025, (iv) one-stop-shops voor de energierenovatie van gebouwen voor huiseigenaren, kleine en middelgrote ondernemingen en andere belanghebbenden, en (v) een grotere betrouwbaarheid, kwaliteit en digitalisering van energieprestatiecertificaten met energieprestatieklassen op basis van gemeenschappelijke criteria. Financierende partijen van een dergelijke vastgoedtransitie moeten in staat zijn om het kredietrisico in verband met onderpand adequaat te meten en te beheren, en hebben daarom toegang nodig tot betrouwbare energieprestatiegegevens over vastgoed. De maatregelen in de richtlijn zijn bedoeld om bij te dragen aan de beschikbaarheid van dergelijke gegevens en daarmee aan de overgang van vastgoed.

- **Wie?** Marktpartijen die actief zijn in de vastgoedsector, waaronder beheerders van abi's die beleggen in de vastgoedsector.
- **Wanneer?** De richtlijn is op 28 mei 2024 in werking getreden en moet uiterlijk in mei 2026 in nationale wetgeving zijn omgezet.

DORA & AI

Waar 2024 in het teken stond van alle DORA-voorbereidingen, wordt 2025 het jaar waarin het grootste deel van de financiële sector DORA-compliant moet zijn. DORA kende een ruime aanloop, met de publicatie van diverse nadere (Level 2) DORA-regels en het gefaseerd verschijnen van DORA-updates van toezichthouders AFM en DNB om de sector voor de nieuwe regels klaar te stomen. Het wordt interessant om te bezien hoe de AFM en DNB, die zelf ook de nodige investeringen hebben gedaan om het DORA-toezicht goed uit te kunnen oefenen, in de praktijk aan hun toezichttaak invulling gaan geven. Niet in de laatste plaats omdat er nog de nodige onduidelijkheden zijn over onder meer de precieze reikwijdte van DORA en de praktische betekenis van het daarin opgenomen evenredigheidsbeginsel. Een andere ontwikkeling die volop in de schijnwerpers staat en op verhoogde aandacht van beleidsmakers en toezichthouders kan rekenen, is *Artificial Intelligence* (AI). De AI-Verordening zal vermoedelijk slechts het startschot zijn voor nadere regelgeving en guidance voor het gebruik van AI-toepassingen in de financiële sector.

Net als vorig jaar zijn in deze special de belangrijkste DORA- en AI-gerelateerde ontwikkelingen opgenomen. Daarnaast komen ontwikkelingen met betrekking tot bijvoorbeeld de digitale euro en de NIS2- en CER-richtlijnen aan bod. Daarmee is dit onderdeel voor vrijwel alle spelers die zich begeven op de financiële markten relevant.

DORA **152**

- DORA: focus en status
- RTS kader ICT-risicobeheer en vereenvoudigd kader
- RTS classificatie ICT-incidenten en cyberdreigingen
- RTS en ITS meldingsplicht ernstige ICT-incidenten
- RTS beleid inschakelen derde aanbieders ICT-diensten
- ITS register overeenkomsten met derde aanbieders ICT-diensten
- RTS sub-uitbesteding ICT-diensten die belangrijke of kritieke functies ondersteunen
- Criteria aanwijzing kritieke derde aanbieder ICT-diensten

OVERIGE ONTWIKKELINGEN WET- EN REGELGEVING **154**

- AI-Verordening
- Voorstel Digitale Euro
- NIS2-richtlijn en CER-richtlijn
- Europese digitale identiteit (eID)
- Richtlijn digitalisering vennootschapsrecht

NATIONALE TOEZICHTHOUDERS **156**

- AFM Trendzicht 2025
- DNB Toezicht in beeld 2024-2025
- DNB Cyberstrategie 2025
- DNB Visie op Toezicht 2025-2028
- DNB DORA-toezicht

- DNB en AFM over impact van AI
- Cyberweerbaarheid testen met ART
- Digitalisering DNB toezicht
- DNB analyse 'embedded finance'

ESA'S **159**

- ESA JC Work Programme 2025
- ESMA 2025 Annual Work Programme
- ESMA Data Strategy 2023-2028
- Intrekking EIOPA richtsnoeren

OVERIGE ONTWIKKELINGEN **160**

- Aanscherping toezicht op influencers
- FSB rapport financiële stabiliteit en AI
- ESRB rapport digitale weerbaarheid
- BIS paper AI in de financiële sector

DORA

DORA: focus en status

Het is voor financiële instellingen niet te missen: de toepassing van [DORA](#) per 17 januari 2025. DORA richt zich op het stroomlijnen en verbeteren van het ICT-risicobeheer van financiële ondernemingen en het creëren van een uniform kader voor digitale operationele weerbaarheid binnen de financiële sector in Europa. Kort samengevat omvat DORA een gedetailleerd raamwerk voor vier verschillende ICT-gerelateerde processen, namelijk (i) het ICT-risicobeheer, bestaande uit allerlei sub-processen, (ii) de omgang met ICT-gerelateerde incidenten, (iii) het doorlopend testen van de eigen ICT-weerbaarheid en (iv) het risicomanagement ten aanzien van ingeschakelde derde aanbieders van ICT-diensten.

De Level 1 tekst is, zoals de sector inmiddels weet, lang niet alles. De Europese toezichthouders ESMA, EBA en EIOPA (ESA's) hebben opdracht gekregen om door middel van zogeheten 'technische reguleringsnormen' (RTS) en 'technische uitvoeringsnormen' (ITS) aanvullende verplichtingen uit te werken. Dit is de zogeheten Level 2 regelgeving. Deze Level 2 regelgeving moet door de Europese Commissie worden aangenomen, waarna de regelgeving als gedelegeerde verordening of uitvoeringsverordening wordt gepubliceerd. Het totale pakket aan Level 2 regelgeving dat tot op heden is gepubliceerd is door de Europese Commissie in een [overzicht](#) opgenomen. De belangrijkste Level 2 regelgeving voor financiële instellingen, bespreken wij in dit onderdeel van de Vooruitblik. Dit gaat om:

- Gedelegeerde verordening (EU) 2024/1774 betreffende technische reguleringsnormen tot vaststelling van tools, methoden, processen en beleidslijnen voor ICT-risicobeheersing en het vereenvoudigde raamwerk voor ICT-risicobeheersing;
- Gedelegeerde verordening (EU) 2024/1772 betreffende technische reguleringsnormen tot nadere bepaling van de criteria voor de classificatie van ICT-gerelateerde incidenten en cyberdreigingen, tot vaststelling van materialiteitsdrempels en tot bepaling van de nadere informatie van verslagen over ernstige incidenten;
- RTS en ITS betreffende de meldingsplicht voor ernstige ICT-incidenten (enkel nog in conceptvorm);
- Gedelegeerde verordening (EU) 2024/1773 betreffende technische reguleringsnormen tot bepaling van de gedetailleerde inhoud van het beleid met betrekking tot de contractuele overeenkomsten inzake het gebruik van door derde aanbieders verleende ICT-diensten die kritieke of belangrijke functies ondersteunen;
- Uitvoeringsverordening (EU) 2024/2956 betreffende technische uitvoeringsnormen wat betreft

standaardmodellen voor het informatieregister met overeenkomsten met derde aanbieders van ICT-diensten;

- Gedelegeerde verordening (EU) 2024/1502 tot aanvulling van DORA door nadere bepaling van de criteria om derde aanbieders van ICT-diensten als kritiek voor financiële entiteiten aan te wijzen;
- RTS sub-uitbesteding ICT-diensten die belangrijke of kritieke functies ondersteunen (enkel nog in conceptvorm).

Tot slot hebben de ESA's op deelonderwerpen richtsnoeren en andere vormen van aanvullende guidance gepubliceerd, zoals bijvoorbeeld de [gezamenlijke richtsnoeren](#) betreffende de samenwerking op het gebied van oversight en uitwisseling van informatie tussen de ESA's en de bevoegde DORA-autoriteiten. Dit zijn zogeheten Level 3 teksten.

Hoewel de meeste Level 2 en Level 3 teksten intussen finaal zijn, is nog niet alle regelgeving gereed. Zo zijn van de [RTS](#) over sub-uitbesteding en de [RTS](#) over threat-led penetration tests (TLPT) enkel nog (finale) conceptversies beschikbaar. Het is voor financiële entiteiten van belang zich te focussen op alle wetteksten die reeds beschikbaar zijn en waar de prioriteiten van de toezichthouder lijkt te liggen. De vijf door de AFM gepubliceerde [DORA-updates](#) kunnen hierbij handvatten bieden, alsmede de [DORA-communicaties](#) van DNB. Dit neemt niet weg dat er nog belangrijke vragen boven de markt hangen. Denk aan proportionaliteit, de uitleg van DORA-kerndefinities (zoals 'ICT-diensten' en 'kritieke of belangrijke functies') en de toepassing van omvangcriteria voor micro-, kleine en middelgrote ondernemingen. Met betrekking tot deze en andere onderwerpen zijn vragen gesteld aan de Europese Commissie. Financiële entiteiten doen er daarom goed aan de guidance die naar verwachting in de loop van 2025 door de Europese Commissie wordt gegeven nauwgezet in de gaten te houden.

De hiervoor genoemde onduidelijkheden doen er dan weer niet aan af dat de ESA's op 4 december 2024 hebben benadrukt in een [gedeeld statement](#) over de toepassing van DORA dat DORA geen overgangsregime kent. Financiële entiteiten moeten derhalve per 17 januari 2025 voldoen aan alle van toepassing zijnde DORA-verplichtingen. Bij de voorbereiding op DORA met betrekking tot het opstellen en bijhouden van de door DORA vereiste informatieregisters kunnen financiële entiteiten – met name voor zover niet geparticipeerd – ook de [uitkomsten](#) van de DORA Dry Run Exercise van de ESA's raadplegen.

Voor de laatste loodjes komen mogelijk het [praktische DORA-artikel](#) van Finnius collega's Laurens Hillen en Marise Kok en de [Finnius Vindt blog](#) van Marise Kok over relaties met derden onder DORA nog van pas.

RTS kader ICT-risicobeheer en vereenvoudigd kader

- **Wat?** Op 25 juni 2024 is [Gedelegeerde verordening \(EU\) 2024/1774](#) betreffende technische reguleringsnormen tot vaststelling van tools, methoden, processen en beleidslijnen voor ICT-risicobeheersing en het vereenvoudigde raamwerk voor ICT-risicobeheersing in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. In de RTS worden met betrekking tot een aantal 'bouwstenen' uit het ICT-risicobeheerkader een aanzienlijk aantal nadere verplichtingen uitgewerkt. Het betreft in het bijzonder de bouwstenen bescherming en preventie (artikel 9 DORA), detectie (artikel 10 DORA) en respons en herstel (artikel 11 DORA). De ESA's hebben eerder benadrukt dat de in de RTS uitgewerkte verplichtingen als aanvulling moeten worden gezien op de eisen uit DORA, en dus niet in de plaats daarvan komen. Met betrekking tot het vereenvoudigd kader voor ICT-risicobeheer voor bepaalde typen financiële entiteiten zoals bedoeld in artikel 16 DORA (waaronder Class 3 beleggingsondernemingen), is Titel III van de RTS belangrijk. In dat deel worden de verplichtingen voor het vereenvoudigd kader in veertien artikelen nader uitgewerkt.
- **Wie?** Alle financiële entiteiten die onder het bereik van DORA vallen.
- **Wanneer?** Per 17 januari 2025.

RTS classificatie ICT-incidenten en cyberdreigingen

- **Wat?** Op 25 juni 2024 is de [Gedelegeerde verordening \(EU\) 2024/1772](#) betreffende technische reguleringsnormen tot nadere bepaling van de criteria voor de classificatie van ICT-gerelateerde incidenten en cyberdreigingen, tot vaststelling van materialiteitsdrempels en tot bepaling van de nadere informatie van verslagen over ernstige incidenten in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. Op grond van artikel 18 lid 1 DORA moeten financiële entiteiten ICT-gerelateerde incidenten classificeren op basis van een aantal criteria. ICT-incidenten die als 'ernstig' kwalificeren moeten op grond van artikel 19 lid 1 DORA worden gemeld aan de toezichthouder. Financiële entiteiten dienen voorts cyberdreigingen als significant te classificeren op basis van een aantal criteria (artikel 18 lid 2 DORA) en zij kunnen deze vrijwillig melden bij de toezichthouder (artikel 19 lid 2 DORA). In de RTS worden de criteria en materialiteitsdrempels nader uitgewerkt.
- **Wie?** Alle financiële entiteiten die onder het bereik van DORA vallen.
- **Wanneer?** Per 17 januari 2025.

RTS en ITS meldingsplicht ernstige ICT-incidenten

- **Wat?** Op 17 juli 2024 is door de ESA's de finale [concept ITS](#) gepubliceerd inzake de inhoud van meldingen bij ernstige ICT-incidenten en de wijze waarop en de termijn waarbinnen deze meldingen aan de toezichthouder moeten worden gedaan, met de laatste versie van de bijbehorende [concept RTS](#) gepubliceerd door de EC op 23 oktober 2024. Het betreft hier de nadere uitwerking van artikel 19 en 20 DORA. Onder meer wordt voorgesteld dat financiële entiteiten, kort samengevat, i) binnen vier uur na classificatie dan wel niet later dan 24 uur na detectie van het ICT-incident een eerste kennisgeving aan de toezichthouder moeten doen, ii) binnen 72 uur na de initiële kennisgeving een tussentijds verslag moeten indienen en iii) binnen één maand een eindverslag moeten overleggen. De ITS bevatten templates voor het doen van de verschillende meldingen.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder het bereik van DORA vallen.
- **Wanneer?** In principe per 17 januari 2025, maar de finale RTS en ITS zijn nog niet officieel gepubliceerd. Het is voor financiële entiteiten aan te raden de huidige concept RTS en ITS als houvast te gebruiken bij de implementatie van DORA, omdat het niet wordt verwacht dat de uiteindelijke RTS en ITS significant zullen verschillen van de conceptversie.

RTS beleid inschakelen derde aanbieders ICT-diensten

- **Wat?** Op 25 juni 2024 is de [Gedelegeerde verordening \(EU\) 2024/1773](#) betreffende technische reguleringsnormen tot bepaling van de gedetailleerde inhoud van het beleid met betrekking tot de contractuele overeenkomsten inzake het gebruik van door derde aanbieders verleende ICT-diensten die kritieke of belangrijke functies ondersteunen in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. Financiële entiteiten moeten op grond van artikel 28 lid 2 DORA over een dergelijk beleid beschikken als onderdeel van hun strategie inzake het ICT-risico dat gepaard gaat met het inschakelen van derde aanbieders van ICT-diensten. Het in de RTS nader voorgeschreven beleid ziet niet alleen op uitbestedingssituaties, maar op alle situaties waarin de financiële entiteit ICT-diensten afneemt ter ondersteuning van kritieke of belangrijke functies.
- **Wie?** Alle financiële entiteiten die onder het bereik van DORA vallen, met uitzondering van Class 3 beleggingsondernemingen en micro-ondernemingen.
- **Wanneer?** Per 17 januari 2025.

ITS register overeenkomsten met derde aanbieders ICT-diensten

- **Wat?** Op 2 december 2024 is de [Uitvoeringsverordening \(EU\) 2024/2956](#) betreffende technische uitvoeringsnormen wat betreft standaardmodellen voor het informatieregister met overeenkomsten met derde aanbieders van ICT-diensten in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. In deze ITS zitten uitvoerige templates voor het informatieregister inzake derde aanbieders van ICT-diensten, inclusief instructies. Als onderdeel van het kader voor ICT-risicobeheer moeten financiële entiteiten ingevolge artikel 28 lid 3 DORA een informatieregister bijhouden met betrekking tot alle contractuele overeenkomsten inzake door derde aanbieders verleende ICT-diensten. Financiële entiteiten dienen het informatieregister op verzoek aan de toezichthouder te verstrekken. De ITS maken onderscheid tussen templates die moeten worden gebruikt op entiteitsniveau en templates die dienen te worden gehanteerd op (sub) geconsolideerd niveau. DNB heeft over de standaardmodellen [opgemerkt](#) dat ze in 2025 als tegemoetkoming een alternatieve aanlevermethode beschikbaar zal stellen waarbij financiële entiteiten het informatieregister kan opleveren in Excel-vorm, waarna DNB dit zal omzetten tot de door de ESA's opgesteld rapportagestandaard (CSV). De AFM heeft op 6 december 2024 [aangegeven](#) in februari 2025 al informatieregisters op te zullen vragen bij financiële entiteiten.
- **Wie?** Alle financiële entiteiten die onder het bereik van DORA vallen.
- **Wanneer?** Per 17 januari 2025.

RTS sub-uitbesteding ICT-diensten die belangrijke of kritieke functies ondersteunen

- **Wat?** Op 26 juli 2024 hebben de ESA's hun [finale rapport](#) gepubliceerd over concept RTS inzake het sub-uitbesteden van een ICT-dienst die een kritieke of belangrijke functie ondersteunt. In artikel 30 DORA is bepaald dat financiële entiteiten in overeenkomsten met derde aanbieders van ICT-diensten moeten opnemen of de derde aanbieder van ICT-onderaannemers (*sub-contractors*) gebruik mag maken waar het ICT-diensten ter ondersteuning van belangrijke of kritieke functies betreft, en zo ja, onder welke voorwaarden. In de concept RTS wordt uitgewerkt hoe de financiële entiteit dient te bepalen of en te waarborgen dat het verantwoord is dat de derde aanbieder van ICT-onderaannemers gebruik maakt.
- **Wie?** Alle financiële ondernemingen die onder het bereik van DORA vallen.
- **Wanneer?** In principe per 17 januari 2025, maar de finale RTS zijn nog niet officieel gepubliceerd. Het is voor financiële entiteiten aan te raden de

huidige concept RTS als houvast te gebruiken bij de implementatie van DORA, omdat het niet wordt verwacht dat de uiteindelijke RTS significant zullen verschillen van de conceptversie.

Criteria aanwijzing kritieke derde aanbieder ICT-diensten

- **Wat?** Op 30 mei 2024 is de [Gedelegeerde verordening \(EU\) 2024/1502](#) tot aanvulling van DORA door nadere bepaling van de criteria om derde aanbieders van ICT-diensten als kritiek voor financiële entiteiten aan te wijzen gepubliceerd in het publicatieblad van de EU. Hierin wordt een twee-stappen benadering zoals voorgesteld door de ESA's gehanteerd. Stap 1 houdt in dat de derde aanbieder op holistische wijze wordt beoordeeld op zes kwantitatieve indicatoren. Als de derde aanbieder in die beoordeling de minimumdrempels overschrijdt, wordt de derde aanbieder vervolgens in stap 2 beoordeeld aan de hand van vijf additionele indicatoren. Als een derde aanbieder door de ESA's wordt aangemerkt als kritieke aanbieder, dan komt hij onder toezicht van de Lead Overseer (een van de drie ESA's) te staan en moet deze toezichtsheffingen betalen. In een tevens op 30 mei 2024 gepubliceerde [Gedelegeerde verordening \(EU\) 2024/1505](#) is vervolgens de hoogte van de toepasselijke toezichtsheffingen vastgesteld.
- **Wie?** Derde aanbieders die ICT-diensten verlenen aan financiële ondernemingen die onder het bereik van DORA vallen.
- **Wanneer?** Per 17 januari 2025.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN WET- EN REGELGEVING

AI-Verordening

- **Wat?** In juli 2024 is Verordening (EU) 2024/1689 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie (de [AI-Verordening](#)) in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. De AI-verordening heeft ten doel een uniform rechtskader vast te stellen voor de ontwikkeling, het in de handel brengen en het gebruik van artificiële intelligentie. Kernbegrip in de AI-Verordening is 'AI-systeem'. De verordening bevat (onder andere) regels voor AI-systemen zelf, voor aanbieders van AI-systemen en voor gebruikers daarvan. Ook bevat de verordening een opsomming van verboden AI-praktijken, zoals o.a. het in de handel brengen, gebruiken of in gebruik

stellen van bepaalde AI-systemen met subliminale of manipulatieve technieken of systemen die gebruik maken van kwetsbaarheden van personen als gevolg van bijvoorbeeld hun leeftijd of handicap.

- **Wie?** De AI-Verordening heeft een zeer ruim bereik en is daarom een belangrijke ontwikkeling voor alle financiële ondernemingen die gebruik (willen) maken van AI. In de overwegingen bij de AI-Verordening is aangegeven dat de nationale toezichthouders (AFM en DNB) worden aangewezen als bevoegde autoriteiten voor het toezicht op de uitvoering van de verordening met betrekking tot AI-systemen die worden aangeboden of gebruikt door gereguleerde en gecontroleerde financiële instellingen, tenzij op Nederlands niveau wordt besloten een andere autoriteit aan te wijzen om deze markttoezichttaken uit te voeren.
- **Wanneer?** De AI-Verordening is twintig dagen na de publicatie, in augustus 2024, in werking getreden. De daadwerkelijke toepassing van de AI-Verordening vindt echter gefaseerd plaats. De bepalingen over verboden AI-praktijken zijn al per 2 februari 2025 van toepassing. Vervolgens zijn, onder andere, per 2 augustus 2025 bepalingen over *general purpose* AI-modellen van toepassing. De rest van de AI-Verordening zijn per 2 augustus 2026 van toepassing.

Voorstel Digitale Euro

- **Wat?** Zoals ook vorig jaar in de Vooruitblik opgenomen, publiceerde de Europese Commissie op 28 juni 2023 een [voorstel](#) voor een verordening betreffende het vaststellen van een digitale euro. Dit voorstel ging gepaard met een [tweede voorgestelde verordening](#), die betrekking heeft op het verlenen van digitale-eurodiensten door betaaldienstverleners in lidstaten waar de euro niet wordt gehanteerd. Hoewel hiermee een juridische basis voor de digitale euro is gelegd, is daarmee nog steeds geen officiële beslissing genomen over het uitgeven van een digitale euro. In juni 2024 is het [eerste vooruitgangsrapport](#) door de ECB gepubliceerd en in december 2024 het [tweede vooruitgangsrapport](#), maar de voorbereidingsfase zal nog tot 31 oktober 2025 doorlopen. Na deze voorbereidingsfase zal de Governing Council van de ECB beslissen of de volgende fase zal aanvangen.
- **Wie?** In ieder geval de betaal- en bankensector.
- **Wanneer?** De Governing Council van de ECB zal naar verwachting eind 2025 beslissen of de voorbereidingen voor de digitale euro een volgende fase ingaan. De twee voorgestelde verordeningen zullen na finalisering binnen twintig dagen na publicatie in werking treden en direct toepasselijk zijn, maar dienen eerst nog te worden aangenomen door de Raad en het Europees Parlement.

NIS2-richtlijn en CER-richtlijn

- **Wat?** Op 27 december 2022 is de [nieuwe richtlijn \(EU\) 2022/2555](#) over de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen (NIS2-richtlijn) in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. De oorspronkelijke NIS-richtlijn (Network and Information Security) dateert van 2016 en is in 2018 in Nederland geïmplementeerd in de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni). De NIS2-richtlijn zal de basis vormen voor risicobeheersings- en rapportageverplichtingen in tal van sectoren die onder deze richtlijn (komen te) vallen, waaronder de bankensector en marktinfrastructuren binnen de financiële sector. De NIS2-richtlijn is daarnaast afgestemd op overkoepelende wet- en regelgeving zoals DORA. In Nederland zal NIS2 worden geïmplementeerd in de [Cyberbeveiligingswet](#) (Cbw), waarmee de Wbni komt te vervallen. Naast NIS2 is op 27 december 2022 ook [richtlijn \(EU\) 2022/2557](#) betreffende de weerbaarheid van kritieke entiteiten (CER-richtlijn) in het publicatieblad van de EU gepubliceerd. In tegenstelling tot NIS2 richt CER zich met name op fysieke dreigingen, zoals natuurrampen, terroristische misdrijven en sabotage en zal worden geïmplementeerd in de [Wet weerbaarheid kritieke entiteiten](#) (Wwke). Zowel NIS2 als CER had op 17 oktober 2024 geïmplementeerd moeten zijn, maar het Nederlandse wetgevingsproces heeft – zoals in deze [kamerbrief](#) aangehaald – wat vertraging opgelopen. In de kamerbrief geeft de minister van Justitie en Veiligheid aan dat onder de reikwijdte vallende entiteiten pas aan NIS2 en CER hoeven te voldoen als de Cbw en Wwke daadwerkelijk in werking treden. Entiteiten die nu onder de Wbni vallen, moeten hier echter wel aan blijven voldoen totdat de Cbw in werking treedt en de Wbni ingetrokken wordt.
- **Wie?** Met name banken, handelsplatformen en centrale tegenpartijen (CCP's) – zie voor de impact de betreffende onderdelen van de relevante spelers in deze Vooruitblik.
- **Wanneer?** Naar verwachting zullen de Cbw en Wwke in het derde kwartaal van 2025 in werking treden.

Europese digitale identiteit (eID)

- **Wat?** Op 20 mei 2024 is [Verordening \(EU\) 2024/1183](#) betreffende het vaststellen van een raamwerk voor een Europese digitale identiteit in werking gestreden waarmee via een Europese portemonnee voor digitale identiteit beschikbaar zou zijn voor alle burgers, inwoners en bedrijven van de EU. Dit nieuwe kader bouwt voort op de verordening uit 2014 over elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt (eIDAS-verordening). De eIDAS-verordening vormde de basis voor veilige toegang tot publieke diensten en uitvoering

van (online en grensoverschrijdende) transacties in de EU. De nieuwe verordening verplicht de lidstaten een digitale portemonnee af te geven in het kader van een aangemeld eID stelsel, op basis van gemeenschappelijke technische normen en na een verplichte certificering. Op 4 december 2024 zijn [vijf uitvoeringshandelingen](#) gepubliceerd met regels voor de kernfunctionaliteiten en certificering van eID-portemonnees, welke op 28 november 2024 zijn vastgesteld. Lidstaten zijn verplicht om binnen 24 maanden na vaststelling van vijf uitvoeringshandelingen (i.e. 28 november 2026) EU-portemonnees voor digitale identiteit aan burgers te verstrekken.

- **Wie?** Burgers, inwoners en bedrijven binnen de EU; dit zal ook impact hebben op de financiële sector.
- **Wanneer?** De verordening is al van toepassing, maar lidstaten moeten uiterlijk 28 november 2026 EU-portemonnees voor digitale identiteit aan burgers verstrekken.

Richtlijn digitalisering vennootschapsrecht

- **Wat?** Op 29 maart 2023 heeft de Europese Commissie een [voorstel voor een richtlijn](#) met betrekking tot het gebruik van digitale instrumenten en processen in het kader van het vennootschapsrecht gepubliceerd. De richtlijn beoogt i) het makkelijker te maken voor ondernemingen om grensoverschrijdend te opereren en ii) transparantie van en vertrouwen in ondernemingen binnen de EU te faciliteren door op Europees niveau informatie beschikbaar te stellen. De voorgestelde richtlijn vormt een herziening van het bestaande kader voor digitale instrumenten en processen en focust op de verdere digitalisering binnen de interne markt.
- **Wie?** Alle EU-ondernemingen.
- **Wanneer?** Op 16 december 2024 heeft de Raad haar goedkeuring van het standpunt van het Europees Parlement in eerste lezing gepubliceerd, met daaropvolgend op 19 december 2024 publicatie van de [ondertekende versie](#) van de concept-richtlijn. De richtlijn zal 20 dagen na officiële publicatie in werking treden. Naar de laatst gepubliceerde tekst zal de richtlijn binnen 30 maanden na inwerkingtreding moeten worden geïmplementeerd in lidstaten en binnen 42 maanden na inwerkingtreden moeten worden toegepast.

NATIONALE TOEZICHTHOUDERS

AFM Trendzicht 2025

- **Wat?** In november 2024 heeft de AFM haar [Trendzicht 2025](#) gepubliceerd, waarin de AFM belangrijke trends en risico's in de financiële sector benoemt in haar

toezicht. Ook dit jaar licht de AFM digitalisering binnen de financiële sector uit als een belangrijke trend:

- Als eerste merkt de AFM op dat digitalisering binnen de financiële sector gestaag doorzet en ook haar weerslag heeft op bedrijfsprocessen en verdienmodellen van financiële instellingen. Hierbij benoemt de AFM voorbeelden zoals het gebruik van AI door banken en verzekeraars voor onder andere kredietbeoordelingen, fraudepreventie en de bestrijding van cybercriminaliteit en het gebruik van AI-modellen door vermogensbeheerders en kapitaalmarktpartijen voor onder andere beleggingsstrategieën, risicomanagement en compliance. Onbeheerst gebruik van AI bij het portefeuillebeheer en operationele processen leidt volgens de AFM tot mogelijke vooroordelen (biases), verminderde transparantie en uitlegbaarheid. Door het toenemende gebruik van deze nieuwe technologieën en door de toetreding van nieuwe innovatieve (niet-financiële) spelers ontstaat er volgens de AFM druk op het bedrijfsmodel van traditionele financiële instellingen.
- Ook ziet de AFM dat de inzet van technologieën zorgt voor nieuwe afhankelijkheden en dat dit de financiële sector kwetsbaar maakt voor concentratierisico's wegens het domineren van de IT-markt door een aantal grote (veelal Amerikaanse) tech-bedrijven. Concentratierisico's bij enkele grote marktpartijen en ketenafhankelijkheid leidt onder andere tot risico's voor de financiële stabiliteit.
- Tot slot stelt de AFM dat toenemende digitalisering het risico op cybercriminaliteit vergroot door de afhankelijk van IT-systemen. Dit vergroot de kwetsbaarheid van de financiële sector voor cyberaanvallen, die de dienstverlening kunnen stilleggen, financiële schade kunnen veroorzaken en zelfs de financiële stabiliteit kunnen bedreigen. Daarnaast vergroten geopolitieke spanningen en geo-economische fragmentatie volgens de AFM de kans op cyberaanvallen, met name omdat de financiële sector een aantrekkelijk doelwit is voor cybercriminelen.
- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder het toezicht van de AFM vallen.
- **Wanneer?** De concrete implicaties van de trends en risico's voor de toezichtactiviteiten van de AFM worden uitgewerkt in de AFM Agenda 2025, die begin 2025 door de AFM zal worden gepubliceerd.

DNB Toezicht in beeld 2024-2025

- **Wat?** In november 2024 heeft DNB haar [Toezicht in beeld 2024-2025](#) gepubliceerd. In deze publicatie blikt DNB terug op wat zij als toezichthouder in

het afgelopen jaar heeft gedaan en kijkt zij vooruit naar haar prioriteiten voor 2025. Voor wat betreft digitalisering en FinTech merkt DNB het volgende in haar rapport op:

- Volgens DNB staat de financiële sector voor de uitdaging om enerzijds te innoveren en te digitaliseren, maar anderzijds ook de risico's te beheersen die daarmee gepaard gaan. Dit ziet DNB dan ook als belangrijke focus in haar toezicht voor het komende jaar, waar ze zich met name richt op de naleving van de Markets in Crypto Assets Regulation (MiCAR) en de AI-Verordening. Ook zal DNB inzetten op proportionele en effectieve Europese regelgeving ten aanzien van datadeling onder financiële instellingen zoals neergelegd in het door de Europese Commissie voorgestelde Financial Data Access Framework (FIDA).
- Ook signaleert DNB dat digitalisering in combinatie met toegenomen geopolitieke spanningen kan zorgen voor meer blootstelling van de financiële sector aan cyberrisico's, omdat nieuwe technologieën kunnen leiden tot steeds geavanceerdere cyberaanvallen. Een volgende toezichtfocus is daarom het verhogen van de cyberweerbaarheid van de financiële sector. Ook in 2025 zal DNB inzetten op voldoende kennis van cyberweerbaarheid en een effectieve implementatie van DORA bij financiële instellingen. Cyberrisico's zullen daarnaast door DNB worden geïntegreerd in de toezichtsmethodologie en DNB zegt zich in te blijven zetten voor het oefenen en testen van cyberweerbaarheid (door o.a. stresstests, thematische onderzoeken en on-sites) en kennisdeling met de sector en stakeholders.
- Ten opzichte van zichzelf merkt DNB tot slot op dat zij zich zelf het komende jaar ook zal blijven focussen op verdere digitalisering en automatiseringen van haar toezichtaanpak. Voor de komende jaren zegt DNB wat betreft digitalisering in te zullen zetten op (i) het verbeteren van de efficiëntie in toezichtprocessen (ii) het maximaliseren van datawaarde, (iii) een professionele ondersteuning voor de interactie met de sector en (iv) het benutten van synergieën door samenwerking in het Europese stelsel.
- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct; Toezicht in beeld 2024-2025 geeft een weergave van de toezichtprioriteiten van DNB voor (tenminste) het jaar 2025.

versterken van de cyberweerbaarheid van de financiële sector. In de Cyberstrategie schenkt DNB aandacht aan de externe ontwikkelingen die zij om zich heen ziet, zoals cyberrisico's (denk aan bijvoorbeeld de toenemende hoeveelheid *ransomware*-aanvallen en geavanceerde *phishing*), technologische ontwikkelingen, de rol van geopolitieke spanningen en uitbesteding. Ook heeft DNB gekeken naar hoe de cyberweerbaarheid van de financiële sector versterkt kan worden en hoe zij hieraan kan bijdragen, te weten middels i) het houden van toezicht op de beheersing van cyberrisico's door instellingen, ii) het samen met de sector testen en oefenen om cyberweerbaarheid te verhogen en iii) onderlinge kennisdeling met de sector en andere stakeholders. Tot slot gaat DNB kort in op wat zij zelf doet om cyberweerbaar te zijn.

- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct; DNB's Cyberstrategie is relevant voor (tenminste) heel 2025.

DNB Visie op Toezicht 2025-2028

- **Wat?** Op 11 november 2024 heeft DNB haar [Visie op Toezicht 2025-2028](#) gepubliceerd. In dit rapport heeft DNB de kern van haar toezicht uiteengezet, focusgebieden waar zij zich de komende jaren extra op zal richten en een aantal thema's waar de afgelopen jaren dusdanig veel aandacht voor is geweest dat DNB deze ziet als verankerd in haar toezicht. Van de drie focusgebieden in het toezicht van DNB voor de komende jaren hebben er twee betrekking op digitalisering: (i) het inspelen op technologische vernieuwing en de vereiste flexibiliteit daarvoor en (ii) het vergroten van de weerbaarheid van de sector tegen cyberdreigingen. DNB zegt innovatie in de financiële sector te willen accommoderen, maar wel binnen de grenzen van de wet en met scherp zicht op de risico's die kunnen ontstaan. DNB wil hierbij zo transparant en consistent mogelijk optreden, waarbij zij steeds een afweging zal maken tussen risico's van innovatie en de potentiële voordelen. Ook geeft DNB aan aandacht te blijven houden voor ontwikkelingen rondom DNB en in te willen spelen op het gebruik van AI en de opkomst van Open Finance in de financiële sector. Wat betreft cyberweerbaarheid geeft DNB aan de aandacht hiervoor verder uit te gaan bereiden en benadrukt ze dat instellingen verantwoordelijk blijven voor compliance met wet- en regelgeving voor hun gehele uitbestedingsketen. Met name het concentratierisico door het bestaan van een aantal zeer grote spelers binnen de ICT-dienstverlening haalt DNB hier aan als aandachtspunt. Tot slot geeft DNB aan te verwachten van instellingen dat zij ontwikkelingen rondom

DNB Cyberstrategie 2025

- **Wat?** Op 21 december 2023 heeft DNB haar [Cyberstrategie 2025](#) gepubliceerd. Met deze Cyberstrategie beoogt DNB bij te dragen aan het

quantum computing nauwgezet monitoren en waar nodig actie ondernemen om hun systemen en processen verder te beveiligen, waaronder de transitie naar *post-quantum* encryptiestandaarden.

- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct; de Visie op Toezicht geeft de toezichtfocus DNB voor (tenminste) 2025-2028 weer.

DNB DORA-toezicht

- **Wat?** In december 2024 heeft DNB een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd over haar DORA-toezicht wat per 17 januari 2025 in zal gaan. In het nieuwsbericht geeft DNB aan dat bepaalde Level 2 regelgeving waarschijnlijk pas kort voor de toepassing van DORA of zelfs erna pas vast worden gesteld, en DNB deze regelgeving niet zal toepassen totdat deze regels officieel zijn vastgesteld. Daarnaast zegt DNB te verwachten dat financiële instellingen de nodige middelen inzetten om te zorgen dat zij tijdig zijn voorbereid op DORA - bijvoorbeeld door het uitvoeren van een gap-analyse en het treffen van voorbereidingen op basis van concept Level 2 regelgeving – en dat DNB in Q1 2025 zal starten met het aanwijzen van instellingen die TLPT uit moeten voeren. Voor instellingen die niet onder TLPT vallen, is het ook belangrijk om een programma te hebben voor het testen van de digitale operationele weerbaarheid. Voor deze instellingen zijn bijvoorbeeld ook testen onder het ART framework beschikbaar. Tot slot geeft DNB aan in de eerste helft van 2025 het informatieregister met een overzicht van alle ICT-diensten die de instelling van derde partijen afneemt, inclusief onderuitbesteding, op te vragen bij financiële instellingen.
- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct voor wat betreft de voorbereiding op DORA, maar per 17 januari 2025 voor het concrete toezicht van DNB.

DNB en AFM over impact van AI

- **Wat?** Op 9 april 2024 hebben DNB en de AFM samen een [rapport](#) gepubliceerd over de impact van AI op de financiële sector en het toezicht daarop. Door de snelle ontwikkeling van AI van de afgelopen jaren en de inzet daarvan door financiële instellingen hebben aanleiding gegeven voor dit rapport, waarin de toezichthouders aangeven welke kansen en risico's zij zien in het gebruik van AI en hoe het huidige en toekomstige toezicht eruitziet met AI (en de AI-Verordening) op komst. Een belangrijke take-away voor onder toezicht staande financiële instellingen is dat de AFM en DNB

van plan zijn intensiever toezicht te gaan houden op AI-toepassingen en ze signaleren dat er op dit moment nog relatief weinig regelgeving bestaat die zich specifiek richt op het gebruik van AI, maar dat dit in de toekomst waarschijnlijk zal veranderen. Daarnaast kondigen de AFM en DNB aan dat zij mogelijk invulling gaan geven aan bestaande normen ter verduidelijking van wat er van instellingen verwacht wordt specifiek ten aanzien van het gebruik van AI. Zie ook onze Finnius Vindt [blog](#) met meer achtergrond bij dit rapport.

- **Wie?** Alle onder toezicht staande financiële instellingen.
- **Wanneer?** De conclusies van het rapport zijn per direct relevant, maar de precieze ontwikkeling daarvan in concrete beleidsuitingen of wet- en regelgeving is nog onduidelijk. Wij verwachten dat de toezichthouders zich hier in 2025 nader over zullen uitlaten.

Cyberweerbaarheid testen met ART

- **Wat?** Op 10 april 2024 heeft DNB het nieuwe Advanced Red Teaming (ART) [framework](#) gelanceerd. ART is een evolutie van het zogeheten TIBER framework. Net als met TIBER wordt een hacktest uitgevoerd op een gecontroleerde manier, met de live systemen van de instelling als doelwit. Tijdens de ART test zal de instelling worden begeleid door DNB en zal slechts een aantal medewerkers van de instellingen op de hoogte zijn, zodat een realistische geavanceerde cyberaanval kan worden nagespeeld om de leerervaring te optimaliseren. In het ART framework kan de instelling zelf kiezen welke onderdelen/modules getest zullen worden en daarmee de elementen samenstellen waaruit de hacktest zal bestaan, om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de leerdoelen, actuele dreigingen en het gewenste kostenkader van de instelling. Het is belangrijk om op te merken dat DORA ook in een verplicht testraamwerk voorziet, maar het ART framework is aanvullend beschikbaar op vrijwillige basis voor [alle](#) financiële instellingen (ook als zij niet onder DORA vallen).
- **Wie?** Alle financiële instellingen.
- **Wanneer?** Per direct; ART is in april 2024 gelanceerd. Geïnteresseerde financiële instellingen kunnen contact opnemen met DNB om een ART test uit te laten voeren.

Digitalisering DNB toezicht

- **Wat?** Op 30 oktober 2024 heeft DNB haar nieuwe [Digitale Strategie Toezicht 2025-2028](#) gelanceerd, waarmee zij aansluit op de nieuwe Visie op Toezicht van DNB voor 2025-2028. In de Digitale Strategie Toezicht staat als strategisch doel dat data en moderne technologie moeten bijdragen aan doelmatig en doeltreffend toezicht. Als pijlers voor dit doel zal DNB

zich in haar toezicht richten op (i) het gebruik van slimme technologie in haar processen, (ii) interactie met de sector, (iii) datamaximalisatie en (iv) het gebruiken en beïnvloeden van digitale oplossingen vanuit het Europese stelsel, zoals de ESA's, om bij te dragen aan kennisopbouw.

- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder het toezicht van DNB vallen.
- **Wanneer?** Per direct; DNB's Digitale Strategie Toezicht geeft DNB's toezichtstrategie weer voor de jaren 2025-2028.

DNB analyse 'embedded finance'

- **Wat?** Op 10 juli 2024 heeft DNB een [analyse](#) over 'embedded finance' gepubliceerd. Met embedded finance wordt bedoeld op de integratie van financiële producten in niet-financiële apps van partijen zonder vergunning, zoals het geval is bij zogeheten white label partners. Hierbij worden partijen zonder vergunning (white label partners) in staat gesteld om in partnership met een gereguleerde financiële instelling (de embedded finance verstrekker), financiële diensten, producten en functionaliteiten onder hun eigen merknaam te integreren in hun producten- en dienstenaanbod. Dit kan leiden tot een diffusere rol- en verantwoordelijkheidsverdeling ten aanzien van de naleving van toezichtregelgeving of het (onbedoeld) optreden van de white label partner als financieel dienstverlener. Hoewel DNB een aantal risico's signaleert (waaronder verminderde transparantie door een versnippering van de waardeketen), ziet DNB vanuit haar toezichtmandaat op dit moment geen direct risico voor de *safety and soundness* van financiële instellingen door de relatief beperkte omvang van embedded finance in de EU en Nederland. DNB stelt de ontwikkelingen rondom embedded finance te zullen monitoren.
- **Wie?** Financiële instellingen die gebruik maken van white label partners en white label partners zelf.
- **Wanneer?** Het rapport is in principe direct relevant, maar de concrete toezichtimplicaties laten voorlopig nog op zich wachten. Mogelijk komt DNB hier in 2025 nog op terug, afhankelijk van de groei van de white label markt.

- werkprogramma 2024 hebben de ESA's aangegeven een sterke focus te behouden op de implementatie van DORA. Hierbij geven de ESA's specifiek aandacht aan het toezicht wat zij onder DORA zullen houden op kritieke derde aanbieders van ICT-diensten (zie dit bijvoorbeeld ook benadrukt door EBA in haar [werkprogramma](#) voor 2025). In het eerste deel van 2025 zullen de ESA's zich richten op het afronden van de nodige toezichtprocedures en -methodologieën, waaronder het oprichten van Oversight Forum en het Joint Oversight Network, en het verzamelen van informatie over het kritieke karakter van zodanig aangemerkte derde aanbieders van ICT-diensten.
- **Wie?** Alle financiële instellingen die onder DORA vallen en hun (kritieke) derde aanbieders van ICT-diensten.
 - **Wanneer?** Per direct; relevant voor (tenminste) heel 2025.

ESMA 2025 Annual Work Programme

- **Wat?** Op 1 oktober 2024 heeft ESMA haar [werkprogramma](#) voor 2025 gepubliceerd. In dit werkprogramma beschrijft ESMA haar prioriteiten voor het jaar 2025. Als een van de hoofdthema's heeft ESMA technologische innovatie in het werkprogramma opgenomen, met als key objectives i) aanpassen aan digitalisatie binnen de financiële markten, ii) effectieve implementatie van cybervereisten in de context van DORA, iii) onderzoek doen naar de impact van digitale innovatie in de financiële sector, waaronder naar cryptoactiva en AI, iv) het bevorderen van de convergentie van toezichtrechtelijke behandeling van nieuwe innovatieve financiële activiteiten en digitale innovatie en v) het blijven signaleren van trends en risico's die aan beleggersbescherming en de financiële stabiliteit kunnen raken. Daarnaast heeft ESMA als hoofdthema het effectief gebruiken van data en ICT-technologie benoemd, waarmee zij wil voldoen aan haar zelf opgestelde datastrategie voor 2023-2028 (zie het onderwerp hieronder).
- **Wie?** Spelers uit de gehele financiële sector.
- **Wanneer?** Per direct; het werkprogramma is een weergave van de toezichtprioriteiten van ESMA voor geheel 2025.

ESA'S

ESA JC Work Programme 2025

- **Wat?** Op 7 oktober 2024 hebben de ESA's (ESMA, EBA en EIOPA) hun gezamenlijke [werkprogramma](#) voor 2025 gepubliceerd. In dit werkprogramma hebben zij de prioriteiten voor het jaar 2025 uiteengezet. In het

ESMA Data Strategy 2023-2028

- **Wat?** In juni 2023 heeft ESMA haar [datastrategie voor 2023-2028](#) gepubliceerd. In dit document geeft ESMA speciale aandacht aan de rol van data, nieuwe wetgevingskaders en nieuwe technologieën zoals Big Data en AI-toepassingen binnen de financiële sector. De door ESMA gestelde doelen in de datastrategie zijn gericht op i) het zich verder ontwikkelen als data

hub, ii) de toegang tot data door het publiek en het verhogen van transparantie, iii) data-gedreven toezicht faciliteren, iv) samenwerking bevorderen op het gebied van innovatieve datastandaarden, technologie en rapportage, v) verdere harmonisatie van rapportageregimes en het bevorderen van het gebruik van moderne technologieën in dit kader en vi) systematisch datagebruik. Alle doelstellingen zullen gefaseerd tussen 2023 en 2028 worden aangepakt.

- **Wie?** Spelers uit de gehele financiële sector.
- **Wanneer?** Per direct; relevant voor ten minste 2023-2028.

Intrekking EIOPA richtsnoeren

- **Wat?** In december 2024 heeft EIOPA [aangekondigd](#) twee richtsnoeren in te trekken en een advies te wijzigen ter voorkoming van overlappingsen en doublures met DORA. Het gaat om intrekking van de in het kader van Solvabiliteit II uitgevaardigde richtsnoeren inzake beveiliging en governance van informatiecommunicatietechnologie en richtsnoeren inzake uitbesteding aan aanbieders van clouddiensten. De wijzigingen zien op het in het kader van IORP II uitgebrachte advies over het toezicht op het beheer van operationele risico's van pensioenfondsen, waarin het gedeelte over cyberrisico's wordt geschrapt.
- **Wie?** Spelers uit de gehele financiële sector, maar met name de spelers in de pensioen- en verzekeringssector.
- **Wanneer?** Per 17 januari 2025.

OVERIGE ONTWIKKELINGEN

Aanscherping toezicht op influencers

- **Wat?** In een [debat van 30 mei 2024](#) heeft de minister van Financiën het onderwerp 'influencers' besproken en de regulering daarvan. In dit debat geeft de minister aan de regels rondom influencers te willen aanscherpen en benadrukt dat de toezichthouder, met name de AFM, hier bovenop zitten. Dit is een interessante uitspraak, gelet op de reeds (voorgenomen) wet- en regelgeving rondom influencers zoals besproken bij de onderdelen van de relevante spelers in deze Vooruitblik. Desalniettemin lijkt de aandacht voor influencing van belang voor de gehele financiële sector en niet alleen voor de sectoren die op dit moment nieuwe wet- en regelgeving hun kant op zien komen. Eerder in 2024, op 25 april, heeft de minister van Financiën zich per [kamerbrief](#) al uitgelaten over het op Europees niveau willen verbieden van het doorverwijzen van klanten door een influencer naar een aanbieder

zonder vergunning. In een [position paper](#) ten behoeve van een rondetafelgesprek op 11 december 2024 heeft de AFM aangegeven dit verbod te steunen, zodat zij beter in staat zou worden gesteld om handhavend op te treden. Zie ook de nieuwe special [Terugblik Toezicht & Handhaving](#) voor meer over influencers.

- **Wie?** Financiële instellingen die gebruik maken van influencers en influencers zelf.
- **Wanneer?** Het is nog onvoldoende geconcretiseerd door de wetgever hoe de gewenste 'aanscherping' van regelgeving rondom influencers eruit zou komen te zien of wanneer een Europeesrechtelijk verbod zoals hierboven besproken op de agenda zou staan. Wij verwachten dat de wetgever in 2025 dit onderwerp nader zal aansnijden.

FSB rapport financiële stabiliteit en AI

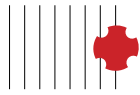
- **Wat?** Op 14 november 2024 heeft de Financial Stability Board (FSB) een [rapport](#) gepubliceerd over de implicaties van het gebruik van AI in de financiële sector. Dit rapport borduurt voort op het in 2017 door de FSB gepubliceerde rapport over AI en machine learning binnen de financiële sector. In het rapport worden nationale en internationale toezichthouders opgeroepen om de ontwikkelingen op het gebied van AI scherp te volgen, te beoordelen of de huidige financiële toezichtkaders adequaat zijn en hun regelgevings- en toezichtcapaciteit te vergroten, onder meer door gebruik te maken van AI-gesteunde tools.
- **Wie?** Met name toezichthouders, maar vanwege de mogelijke implicaties voor het toezicht op de financiële sector is het ook voor financiële instellingen relevant.
- **Wanneer?** Per direct.

ESRB rapport digitale weerbaarheid

- **Wat?** In april 2024 heeft de European Systemic Risk Board (ESRB) een [rapport](#) ter bevordering van macroprudentiële tools voor digitale weerbaarheid gepubliceerd. In het rapport analyseert de ESRB operationele tools die worden gebruikt om systemische cybercrises te adresseren. De belangrijkste conclusies van de ESRB in het rapport zijn dat zij financiële instellingen en toezichthouders aanmoedigt om hun informatiemanagement en -deling te bevorderen en dat crisis management op nationaal en EU-niveau in lijn moet zijn met Europese en internationale standaarden, zoals bijvoorbeeld DORA en EU-SCICF.
- **Wie?** Met name financiële toezichthouders, maar het is ook voor spelers binnen de financiële sector nuttig zijn om dit rapport te lezen.
- **Wanneer?** Per direct.

BIS paper AI in de financiële sector

- **Wat?** In december 2024 heeft de Bank for International Settlements (BIS) een [paper](#) gepubliceerd over de regulering van AI in de financiële sector. In het paper signaleert de BIS zowel ontwikkelingen als risico's van het gebruik van AI, waarbij met name de regulering daarvan centraal staat. Volgens de BIS wordt er met name gebruik gemaakt van bestaande regulering en vaardigen financiële toezichthouders nog niet vaak specifieke handvatten uit over het gebruik van AI in de financiële sector, terwijl dit op bepaalde vlakken wel nuttig zou kunnen zijn voor de sector. Hierbij kan gedacht worden aan AI expertise en vaardigheden, AI model risicomanagement, nieuwe soorten financiële instellingen en derde partijen.
- **Wie?** Met name financiële toezichthouders, maar het is ook voor spelers binnen de financiële sector nuttig zijn om dit rapport te lezen.
- **Wanneer?** Per direct.

TERUGBLIK TOEZICHT & HANDHAVING

Team Litigation van Finnius trad ook in 2024 weer op in de nodige handhavingszaken en procedures tegen de AFM, DNB, en, soms, de Centrale Bank van Aruba. Dat heeft geleid tot meerdere uitspraken van met name de Rechtbank Rotterdam en het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb).

Daarbij zijn mooie resultaten geboekt en is de nodige richtinggevende, althans leerzame jurisprudentie tot stand gekomen. Dit is niet het bestek om daar gedetailleerd op in te gaan – wij verwijzen daarvoor naar dit [overzicht](#).

Er zal hier kort worden teruggeblikt op 2024 teneinde (slechts) een paar tendensen te signaleren met betrekking tot de handhavingsinspanningen door de AFM en DNB en de daartegen bestaande rechtsbescherming. Zodoende zal ook een blik op de toekomst worden geworpen. Voor ontwikkelingen op wetgevingsgebied met betrekking tot toezicht en handhaving, verwijzen wij naar het onderdeel [Algemene ontwikkelingen](#) van deze Vooruitblik.

INFORMEEL HANDHAVEN	162
VAN WWFT NAAR INFLUENCERS?	163
EVENREDIGHEID	164

INFORMEEL HANDHAVEN

Zowel DNB als de AFM hanteren het beleid dat zij niet gedogen bij door hen geconstateerde normschendingen. Dat wil echter (zeker) niet zeggen dat in voorkomend geval ook steeds een formele maatregel, zoals een boete of aanwijzing, wordt opgelegd. Sterker nog, veel vaker wordt heil gezocht bij informele toezichtsmaatregelen. De vorm daarvan is aan wijziging onderhevig geweest. Zo heeft de AFM per 1 januari 2024 [afscheid genomen](#) van de, zogenoemde, normoverdragende brief en het normoverdragende gesprek. Er bestaan nu nog twee smaken: (i) het toezichtsgesprek of de toezichtsbrief en (ii) de waarschuwingsbrief of het waarschuwingsgesprek, die overigens beiden allerlei varianten kennen.

Wij constateerden dat met name de waarschuwing in de praktijk nogal wat vragen heeft opgeroepen met betrekking tot de daartegen bestaande rechtsbescherming. De reden daarvoor is dat die maatregel wordt ingezet bij zwaardere overtredingen en, anders dan vaak wordt vermoed, niet uitsluit dat later alsnog een boete wordt opgelegd.

In dit verband is van belang dat tegen informele handhavingsmaatregelen weliswaar geen bezwaar en

beroep openstaat, maar dat dit niet betekent dat er geen rechtsbescherming is. Toezichthouders dienen zich gelet op artikel 3:1 lid 2 Awb immers, in beginsel, ook met betrekking tot informele toezichtsmaatregelen te houden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Wij signaleren dat steeds meer marktpartijen die worden geconfronteerd met waarschuwingen van de AFM of DNB zich beraden op hun rechtspositie en daar om die reden “informeel” bezwaar tegen maken. Daarbij speelt in toenemende mate een rol dat bestuurders zich realiseren dat ook informele waarschuwingen van de AFM en DNB antecedenten met zich brengen. Wij constateerden dat dit informele bezwaar ook kans van slagen kan hebben, bijvoorbeeld omdat de AFM in reactie daarop het antecedent weer “intrekt”.

Onze inschatting is dat hiervoor bedoelde tendens zich in 2025 zal doorzetten en dat er door de AFM en DNB dus nog meer informele toezichtsmaatregelen zullen worden opgelegd én dat onder toezicht staande instellingen zich daar vaker tegen zullen verzetten.

VAN WWFT NAAR INFLUENCERS?

Veel van de door DNB en de AFM in voorbije jaren opgelegde formele maatregelen, met name boetes, hielden verband met (vermeende) schending van de anti-witwasregelgeving, zoals de Wwft en de Wtt 2018. Dat de formele handhavingsinspanningen van de toezichthouders zich vooral op dat soort normschendingen concentreerden is ook terug te zien in de jurisprudentie en het hiervoor bedoelde overzicht met zaken die door Team Litigation van Finnius zijn behandeld. Te vrezen valt dat deze tendens zich nog wel even voortzet. Hoewel wij daar voorzichtig in willen zijn, valt naar onze mening echter niet uit te sluiten dat het hoogtepunt wat betreft formele maatregelen voor schendingen van de anti-witwasregelgeving inmiddels toch achter ons ligt.

Ten eerste omdat de inhaalslag die DNB en de AFM hier gemaakt hebben stevig is geweest en het normbesef bij poortwachters op dit punt onmiskenbaar fors is toegenomen. Daarnaast kan niet worden weggedacht dat er steeds meer onvrede bestaat over de neveneffecten en keerzijde van bedoelde handhavingsinspanningen door de toezichthouders (en het Openbaar Ministerie). De kosten voor de sector in verband met de eisen die worden gesteld aan de *poortwachterrol* lopen fors op en de omstandigheid dat banken zich steeds vaker gedwongen voelen om (categorieën) van ondernemers

uit te sluiten stuit op steeds meer maatschappelijke weerstand.

Belangrijk in dit verband is dat nu ook de Minister van Financiën zich hier onlangs – zie bijvoorbeeld het [FD-artikel](#) van 19 december 2024: “Minister wil ingrijpen in de witwascontrole door banken” – ontvankelijk voor heeft getoond en heeft gezegd: “Ik wil niet nog drie jaar minister zijn en alleen maar zeggen ‘ik begrijp de zorgen’. Ik wil er wat aan doen”. Daarbij wijzen wij er voorts op dat onlangs ook bekend is geworden dat het Openbaar Ministerie na jarenlang onderzoek heeft besloten geen vervolging in te stellen tegen enkele voormalige bestuurders van ABN Amro en ING voor het feitelijk leidinggeven aan door deze instellingen beweerdelijke begane overtredingen van de Wwft.

Het kan *wishful thinking* zijn, maar wij sluiten niet uit dat de AFM en DNB hun beperkte formele handhavingscapaciteit de aankomende jaren minder zullen inzetten om poortwachters op te voeden en te bestraffen. Waar DNB en de AFM hun formele handhavingscapaciteit in 2025 (dan wel) voor zullen aanwenden is uiteraard lastig voor te spellen. Duidelijk lijkt echter wel dat die capaciteit niet voorbij zal gaan aan diegenen die zich (online) bezighouden met beïnvloeding van consumenten op financieel gebied, ofwel zogenoemde *finfluencers*.

Zoals ook volgt uit de [brief](#) van de Minister van Financiën aan de Tweede Kamer van 25 april 2024 over de toekomst van de financiële sector en de versterking van de positie van de consument bewegen *finfluencers* zich al een tijdje in het vizier van de AFM. De AFM heeft in 2024 zelfs meerdere (hoge) [boetes](#) opgelegd aan *finfluencers* die volgens de AFM de illegale vermogensbeheerder Grinta Invest zouden hebben gepromoot.

Vermeldenswaardig is de bredere tendens dat de AFM *finfluencers*, zoals de hiervoor bedoelde, aanpakt door hen aan te merken als zogenoemde ‘medeplegers’ van door de illegale vermogensbeheerder of andere illegale onderneming begane normschendingen. Wij signaleren dat AFM (en DNB) in toenemende mate hun toevlucht zoeken tot deze deelnemingsvorm, met name waar *finfluencers* actief zijn als zogenoemde “affiliates” van de volgens de toezichthouder illegaal opererende instelling.

Onze voorspelling is dat er in 2025 nog meer boetes zullen “vallen” bij *finfluencers* langs de band van het medeplegen. Tezelfdertijd voorspellen wij dat er meer jurisprudentie en daarmee duidelijkheid zal komen over de het antwoord op de vraag of in al deze gevallen wel wordt voldaan aan de criteria om van medeplegen te kunnen spreken. Dat is naar onze mening in ieder geval niet steeds het geval.

EVENREDIGHEID

Betreft het handhaving en rechtsbescherming dan kan de evenredigheidswind die de laatste tijd door bestuursrechtelijk Nederland waait niet onvermeld blijven. Deze wind is opgestoken als uitvloeisel van de toeslagenaffaire en de belangrijke naar aanleiding daarvan door de Grote Kamer van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State gedane [Harderwijkuitspraak](#) (ECLI:NL:RVS:2022:285). Heel kort gezegd dwingt 'Harderwijk' tot een indringender toets van overheidsbesluiten "op" evenredigheid indien aan dat besluit beoordelingsruimte ten grondslag heeft gelegen. Toetsingsmaatstaven zijn dan: (i) geschiktheid, (ii) noodzakelijkheid en (iii) evenwichtigheid.

Hoewel onder toezicht van de AFM en DNB staande instellingen bezwaarlijk op één lijn kunnen worden geplaatst met gedupeerde toeslagenouders is onmiskenbaar dat "Harderwijk" ook heeft doorgewerkt in jurisprudentie van de Rechtbank Rotterdam en het CBb waarin door DNB en de AFM opgelegde sancties ter toetsing voorlagen. Dat geldt in de eerste plaats voor de hoogte van door de AFM en DNB opgelegde boetes.

Hoewel de Harderwijkuitspraak daar niet direct op van toepassing is en de boetehoogte altijd al indringend werd getoetst door de bestuursrechter, valt op dat de Rechtbank Rotterdam in 2024 meermaals is overgaan tot (heel) forse matiging van de opgelegde boete vanwege disproportionaliteit. Zie bijvoorbeeld de [uitspraak](#) van de Rechtbank Rotterdam van van 12 juli 2024 (ECLI:NL:RBROT:2024:6458) en de [uitspraak](#) van dezelfde rechtbank van 10 april 2024 (ECLI:NL:RBROT:2024:4735). Interessant daarbij is dat die matiging (deels) is gegrond op de "evenredigheid in het algemeen".

Onze voorspelling is dat meer boetes om die reden zullen worden gematigd door de bestuursrechter. Daarbij verdient wel kanttekening dat de AFM hoger beroep heeft ingesteld tegen laatst genoemde uitspraak en daarbij ook een oordeel heeft gevraagd aan het CBb of de matiging vanwege "evenredigheid in het algemeen" niet op gespannen voet staat met het stelsel van wettelijke basisboetebedragen. Hoewel de uitspraak van het CBb uiteraard moet worden afgewacht sluiten wij niet uit dat DNB en de AFM bij toekomstige boetes toch (alvast) meer aandacht zullen besteden aan de evenredigheid van de boetehoogte (lees: lagere boetes zullen opleggen).

Wij meenden voorts te signaleren dat er in de jurisprudentie meer aandacht is gekomen voor de 'menselijke maat'. Nu speelt dat bij AFM- en DNB-zaken uiteraard niet steeds een (grote) rol, maar soms wel. Dat geldt met name indien maatregelen aan de orde zijn die raken aan de geschiktheid en/of betrouwbaarheid van bestuurders of commissarissen.

Dat rechters de lat bij maatregelen rondom geschiktheid/betrouwbaarheid hoog legt, gelet op het ingrijpende (persoonlijke) gevolg, volgde al uit bijvoorbeeld de [uitspraak](#) van de Rechtbank Rotterdam van 16 september 2022 (ECLI:NL:RBROT:2022:11948). In 2024 zagen we dat de rechter er in dat verband ook groot gewicht aan toekent dat de verdedigingsrechten van het betrokken individu worden geëerbiedigd. Zie de [uitspraak](#) van dezelfde rechtbank op 26 april 2024 (ECLI:NL:RBROT:2024:4289).

Ten slotte wijzen wij hier op een [uitspraak](#) van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Rotterdam van 2 augustus 2024 (ECLI:NL:RBROT:2024:7345) waarin de intrekking van een door de AFM verleende vergunning centraal staat. Dat doen we omdat zich in deze uitspraak het belang van de Harderwijkuitspraak manifesteert met het oog op maatregelen die worden opgelegd door DNB en de AFM. De voorzieningenrechter komt in deze uitspraak tot de bevinding dat de desbetreffende instelling de nodige fouten heeft gemaakt en het "niet onbegrijpelijk" is dat de AFM heeft gemeend tot intrekking van de vergunning te moeten overgaan. Niettemin wordt geoordeeld dat onvoldoende grond bestaat voor het oordeel dat vergunningintrekking de enige passende en noodzakelijke maatregel is, waarop het intrekkingbesluit is geschorst wegens strijd met het evenredigheidsbeginsel.

Team

Klik [hier](#) voor onze website

Casper Riekerk
casper.riekerk@finnius.com
020 767 0189

Rosemarijn Labeur
rosemarijn.labeur@finnius.com
020 767 0186

Bart Bierman
bart.bierman@finnius.com
020 767 0185

Guido Roth
guido.roth@finnius.com
020 767 0180

Tim de Wit
tim.de.wit@finnius.com
020 820 8032

Nathalie Gloudemans
nathalie.gloudemans@finnius.com
020 767 0180

Marijke Kuilman
marijke.kuilman@finnius.com
020 767 0180

Maurice van Oosten
maurice.van.oosten@finnius.com
020 820 8033

Marieke Spee
marieke.spee@finnius.com
020 767 0182

Laurens Hillen
laurens.hillen@finnius.com
020 767 0184

Rick Sanders
rick.sanders@finnius.com
020 767 0180

Pim Smith
pim.smith@finnius.com
020 820 8030

Rens Budde
rens.budde@finnius.com
020 767 0180

Daniëlle van de Vijver
danielle.van.de.vijver@finnius.com
020 767 0180

Marise Kok
marise.kok@finnius.com
020 767 0180

Masha Advan
masha.advan@finnius.com
020 767 0180

Sam Visser
sam.visser@finnius.com
020 767 0180

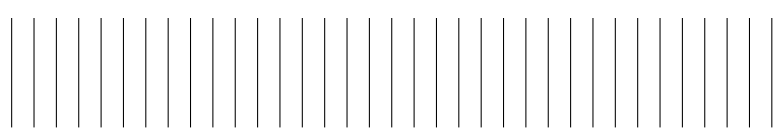
Coreine de Boer
coreine.de.boer@finnius.com
020 767 0180

Paulien de Boer
paulien.de.boer@finnius.com
020 820 8035

José de Bree
jose.de.bree@finnius.com
020 767 0180

FINNIUS

FINANCIAL REGULATORY LAW

Finnius vindt.

Inzicht in financieel toezicht

Experts, betrokken, bereikbaar

Grip op komend jaar, lees de Vooruitblik 2025 op finnius.com

Blijf op de hoogte en volg Finnium via LinkedIn

